

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniuersum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvvtvs Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Sectio II. De altera extrinseca Christi causa, moraliter aut physicè effectrice.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](#)

q.62. num. 8. & disp. 17. de actibus supern. num. 19. Beatus tradit. de incar. cap. 1. Quæ st. 7. Aluatez 3. p. d. 9. conda. aliquæ passim.

156. Si vero p. ceatum non omnino defuisse, & quod species, & quoad fibicula, hoc est si fuisse (o-
rum peccatum originis, & vnicum actuale Adami, vnu-
de nostra originalia virus suum hauserunt; Vel certe si
Adam non habent ratione capitise, eoque sibi soli no-
tione, vel soli eius posteris peccantibus, sola peccata
aqua locam habuissent; Et denique si pauci dum-
tus hominum succubuerint peccato, aut etiam vni-
us; Tunc Val.; p. disp. 1. quest. 1. p. 7. existimat, non
modi vi praetensis deceri, (quod supra fuisse confi-
mamus) Christum non fuisse producendum, sed ne-
dum quidem villas diuinis decreti tunc fecendi, effi-
ciuntur: eo quid tune, salus humana vniuersalis non
nouissit Deum ad Christi productionem. Indico tan-
to latius confertaneam diuinæ benignitati, senten-
tiam quam à D. Chrysostomo (upræ affirmari vidimus,
quod minus hominis peccatum: nempe tunc produ-
cendum fore Christum via letis decet, quod ea sup-
positione facta referetur à Deo. Cum enim ratio mo-
ritu ad Christi productionem fuerit satis factio pro-
prio, quod Iohannes Christus condigne & æqualiter
libere poterat; ea autem ratio motiva perseveret
seculiter integra, si vel una peccati species derit in
omnibus hominibus, aut in uno falem hominem, vnum
vel plus peccata repantur; verisimile omnino vi-
demus. Deum posita ea suppositione, ad ingenerandum
peccati horrorem, & monstrandum eius virulentiam
qui illi maligmate indigeat, ea ratione motiva alli-
cendum fuisse ad Christi productionem. Quamvis ve-
stimentum nec possit negari, in hoc statu rerum, sup-
pone longe maiorem eiusdem mortui extensione ac
diffusione, longe congruentius fuisse, Deum homini-
bus auctoritas gloria sua & benignitatis, Christo produ-
cendo paterace.

Sommeliam totius doctrinae huius capituli, sic acci-
pe Christus proxime ob solam salutis nostræ procura-
vitem advenit, hoc est, ad peccati iam prius ratione
quam Christus decerneretur præuisi, abolitionem &
annullum; nullo alio fine, siue totali siue partiali, mo-
tivum Deum ad præsens decrevum de producendo
Christo; ac ne motu quidem ad illum alia voluntas
decreveremus, si peccati saltē aliquā destructio,
vnde inca salutis nostra negotiatio, defuisse.

Vsus doctrinae.

157. Vnum doctrinae huius planè insignem, suppedita-
re facit, hom. de beato latrone, verbis illis. [Agnos-
tus homo quantum ab illo expectet Deus, & quem
tanta dignatione habuit charum, quā velit esse in
conversatione preiosum. Agnoscat homo quantum
valat, & quantum debeat: & dum pretium tuum cog-
nitum, vilius esse sibi definat: & portius vicem numeris
saluatoris exipio bono suo, ad eum de conseruata resti-
tutus. Custodiamus ergo sollicitè, quod tanti su-
doris commercio Christus redemit. Reus itaque erit
non pauci pretij, sed sanguinis Christi, qui violat &
immaculat animam, Christi sanguine & passione
monstrans.] Et hom. 1. in symbolum ad art. 7. [Non
ego talis venies exacter, cui in pacu inneniamur ob-
tenere; Ille ergo veniet ad iudicandos nos, qui se iudi-
cio meminisse addictum pro nobis. Ille veniet ad discu-
tiendam vitam nostram, qui eam restituir per mortem
lam. Ille inquit pro commissa nobis salutem nostram,
missionem exadactam est, qui pro nostra redemptio
damnavus est. Qui tantum contulit, scit quantum re-
pulcas. Nonit quanti & constituerit homo suis. Non
ergo nobis viles sumus, qui tam pretiosi Deo fuimus: nihil ille à nobis abiecerum, nihil mediotecte suscepit vult
confundere cum generositate pretij, dignitatem redem-
ptoris.

pti: Tale conuersationis nostre expediat meticum,
quod sanguinis sui possit valere commercium.]

S. Chrysostomus piissime omnino hom. 23. in Ge-
nel. in fine, cum præmisset quanta pro nobis, & ad
bonum nostrum creasse Dens, subdit. [Et quid mira-
bita? Qui in fin. Patris est, formam serui suscipere vo-
luit, & omnia illa sustinere quæ ad corpus pertinent &
ex virginis nasci, nouem mensibus in utero gestari, &
pannulis inuolvi, patrem suum putari Ioseph spon-
sum Mariæ; pannalium crescere, circumcidiri, sacrificium
offerri, elutre, siue, fatigari, & tandem eriam mor-
tem sustinere: & mortem non vulgatem, sed eam quæ
ignominiosissima habebatur, Crucem dico: & hæc
omnia propter nos, nostramque salutem suscepit om-
nium conditor qui inalterabilis, qui omnia ex nihilo
ut essent produxit, qui respicit super terram & facit
eam tremere, cuius gloria fulgurante maiestatem,
neque Cherubin, & incomparabiles illa virtutes vi-
dere possunt; sed auras facies tegunt obiectis aliis:
Quem semper laudant Angeli & Archangeli & innu-
mera myriades, hic propter nos & propter nostram
salutem homo fieri voluit, & optimæ viæ nobis viam
parauit, per quam & ipse transiit, hac ipsa nostra natu-
ra assumpta. Quæ igitur posthac nobis erit excusatia,
si cum tot adiuuante salutem nostram, in rebus ini-
libus nos occupamus, sola negligentia nostram amitt-
entes salutem.]

Hoc ipsum alite lxxix Orig. hom. 22. in Lucam,
verbis illis. [Quid tibi prodest si Christus quondam
venit in carnem, nisi ad animam quoque tuam vene-
rit? Oremus ut illius in nobis quotidie aduentus fiat,
& possimus dicere. Vnde ego iam non ego, vivi vero in
me Christus. Id ipsi sanè si annuumus, nec gratia oblu-
ctemur, perfectorum quotidie quoque Christum in
spiritu aduentem quod semel olim in carne fecit, &
hunc esse fructum aduentus illius primi, tradit præ-
clarè S. Bernardus hom. de Aduento: sub finem.

Alium fructum missi ad salutem nostram Christi,
proponit S. Gregorius lib. 4. in 1. Reg. cap. 1. ad illud:
Iuxta omnia opera sua &c. Verbis illis de Deo puniente.
[Di recto iudicio permitti mala fieri, sed misericor-
diter prouideret de his malis, quæ per iudicium irrogat,
quæ bona facere disponat. Nam quæ maior culpa,
quæ illa qua omnes morimur? Et quæ major boni-
tas, quæ illa per quam à morte liberamur? Et qui-
dem nisi Adam peccaret, Redemptorem nostrum car-
nem suscipere nostram non oporteret. Non enim venit
vocare infios, sed peccatores ad punientiam. Si ergo pro
peccatoribus venit, si peccata decesserint, cum venire non
oporteret. Si peccata ad quæ delenda venirentur,
per iustitiam Dei permitta esse sententiarum: dum pro
peccatoribus Deus homo nascitur erat, ex illo malo
quo m orituti erant, bonum quod malum illud vin-
ceret, omnipotens Deus se se facturum prouiderat.
Cuius profectio boni magnitudo, quis fidelis non vi-
deat, quæ mirabiliter excellat? Magna quippe sunt
mala quæ per primæ culpæ meritum patimur, sed quis
electus nollet priora perpeti, quæ tantum Redemptor
rem non habet.]

S E C T I O . II.

*De altera extrinseca Christi causa, moraliter aus
physice effectrice.*

158. Exposita priore externa causa Christi Domini
hoc est finali, progradimur ad alteram, id est
ad effectuam; quæ generatim loquendo, vel est mor-
alis, vel physica. Appellatur causæ afficiens physica, illa
quæ per se & per realem influxum sibi proportiona-
tur, dat esse rei productæ. Moralis autem causa dici-
tur,

NAU

missi i.
Christo
missi ii.

Attributus
Registri

tur, quæ per se non inflat immediate in effectum, sed cum dumtaxat producit, applicando moraliter causam physicam intellectu & libera voluntate prædictam, eamque inducendo ad operandum enteruentu rationis aliquius moralis, puta meriti, petitionis, satisfaktionis, consilij, similitudine. Ex quo liquet, nonnullam esse affinitatem inter huiusmodi causam effectuam, & sicutam proximè expositam; quandoquidem virtus causa interuenient agentis physici, quod per eas mouetur; sed diversimodè. Nam causa moraliter effectuam, supponit aliquo modo existens, nec mouet ut fiat vel habeatur, sed ut ratione illius iam existentis fiat aliquid aliud; unde respectu causarum physicarum, se habet ut ratio agendi: & propterea ad efficientem causam reuocatur. At finalis causa, supponit non existere, moxque ut ipsa fiat vel habeatur, que est ratio causandi longè dieris ab ea quo efficaciam physico competit. Quare non immixtum, causam moraliter effectuam finali subnedit, ob propriae virtutisque affinitatem. Cum autem tam multiplex sit causa moralis, nempe meritaria, impetrans, satisfaciens, consilium prebens &c. nos hic de sola meritaria disputationibus, quia sola difficultatem ingerit circa Christi productionem.

CAPUT I.

De meritoria Christi causa, secundum potentiam ordinariam.

CAUSA Christi meritaria duplex distingui potest; nempè de condigno, & de congruo. Prior est absolute & simpliciter meritaria: posterior valde affinis est imperatorio, inquit cum ea confunditur à nonnullis, sed perperam, cum beati qui extra huius vita sciamenbilis ultra merentur, impetrant tamen. Quia tamen magna affinitas est, inter imperatoriam causam, & eam qua dumtaxat congruè merentur, vitamque hic coniungemus. Postea causa & condigne & congruè meritaria, vel spectat secundum potentiam Deordinata, seu quoad meritum quod aliqui re ipsa habuerint; vel quoad potentiam Dei absolutam, & meritum quod præter leges de facto positas obtinente potuerit. Ruris in virtutique meriti obiecto, substantia incarnationis, sive entitas & existentia unionis humanitatis Christi cum Verbo (qua unio est Christus formaliter;) secretanda est à circumstantiis eiusdem, puta à tempore & loco, in quibus producta est, & à personis creatis cooperantibus, ac si quæ sunt huiusmodi alia incarnationis substantiam circumstantia. De his quippe, diversa ratio est, quam substantia; ideoque seorsim de virtutique est pronunciandum.

Substantiam incarnationis ne ipse quidem Christus condigne meruit.

In initio igitur facta à substantia incarnationis, eo que merito condigno quod re ipsa & de facto cuiusdam obtigerit; negandum omnino est, sive Christum ipsum, sive alium quempiam, meruisse incarnationis substantiam, prout primò collatam. Quod addo, quia hic non est quæstio, de replicationibus incarnationis quæ sunt in Eucharistia: has enim Christus mereris potuit, quippe cui ex merito concessa est potestas excellentia ad sacramentorum institutionem: & per se liquebit inferius, difficultates quibus meriti primum collatæ unionis cum Verbo divino implicaretur, non haberi locum in reproductionum illarum merito. Erit qui idem pronunciet de merito continuationis incarnationis semel collatæ, eo quod similiter, difficultates quibus meritum incarnationis in primo momento impeditur, non habeant locum circa continuationem. Aliunde tamen adgitur non alter philosophari de

merito continuationis incarnationis, quā de merito eiusdem primò collatæ: quia unio hypostatica est aliquid suapte natura incorruptibile, nec nisi per miraculum defrui à Deo potest, ex quo semel fuit collata. Quare cadit sub merito, vel ab eo eximitur, eodem modo quo prima unionis hypostatica collatæ. Nec dissimiliter de unione noua partiali, facta per alimenti conversionem, philosophatur cum plerisque quos citat Bonac. disp. 2. q. 12. p. 5. §. 1. num. 8. Agendo igitur de incarnatione primum facta, negavi quodcumque merito condignum substantiae eius; sive per Christum, sive per alium quemcumque. Hoc quantum ad Christum attinet, duobus modis accipi potest. Primo scilicet, ut negetur, Christum prius tempore quam eos humanitas Verbo vniuersitatem, sive aliquamdiu hominem purum, postea vero prouectum esse ad dignitatem filii Dei naturalis, ob merita. Secundo ut negetur, Christum quāmuis ab initio productionis sua tempore potitus Verbi personalitate, eaque vnitum; tamen prius natura quam humanitas eius personalitate divina terminaretur, eliciuisse actiones meritorias, quibus proueniit ab unione cum Verbo mereretur.

Tale Christi meritorum, tempore procedens unionem, fides excludit.

I60. Prior sensus, est de fide. Nam affirmare Christum per aliquid tempus ante unionem cum Verbo, sive purum hominem, & in eo state meruisse humanitatem sive unionem cum Verbo, heresis est explorata. Proptereaque S. Gregorius lib. 9. registri epist. 61. tradens Hibernis Episcopis professionem fidei, quam docendi esse emittere, qui est Nestorianismus ad Ecclesiam regrediebantur, inter alia praescribit, ut doceantur Christum à primo momento conditionis sua humanae, sive Deum, [Dum virginitus Dei (inquit de Deipara) existens ante facula ex eius utero natus est homo, inuestigabili miraculo facta est ancilla hominis per diuinitatem, & mater Dei per carnem. Non autem prius in utero virginis caro concepta est, & post modum diuinitas venit in carnem; sed mox ut Verbum venit in utero, mox Verbum sermata propriae virtute naturæ, factum est caro. Et perfectus homo, id est, in veritate carnis & animæ rationalis, natus est per utrum Virginis, virginitus Filius Dei. Vnde & vñctus præ participibus dicitur, sicut Psalmista ait: *Vixit te Deus, Deus tuus, oleo laetitia præ confortibus tuis.*]

Sed quia de ea perpetua coexistens humanitas & unionis hypostatica, agendum ex instituto est capite levanti, præstat hic dumtaxat merito & prædictio[n]em in Deum excludere, quod pulchre fecit idem S. Gregorius lib. 18. Mor. cap. 35. ad illud: *Non adagnabitur ei topazium de Ethiopia. Quod idem esse ait.* [Aci dicat aperte: Nullus Sanctorum quibuslibet virtutibus plenus, ex ista tamē nigredine mundi collectus, æquari ei potest de quo scriptum est *Quod nascitur ex te sanctam vocatur Filius Dei.* Nos quippe eti sanc*tū* efficiuntur, non tamē sancti nascimur: quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringimus, ut cum Propheta dicamus; *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis peperit me mater mea;* Ille autem solus recticer sanctus natus est, qui ut ipsam conditionem naturæ corruptibilis vinceret, ex commixtione carnis copulae, conceptus non est. Huic se sapientia quasi quoddam topazium de Ethiopia æquari voluit, cum quidam hereticæ dixit, [Non in die Christi Deo facto, quoniam si volo, & ipse possim fieri.] Qui Iesum Christum Dominum nostrum, non per mysticam conceptionis, sed per profectum gratie Deum putauit, peruersa allegatione astruens, cum purum hominem natum; sed ut Deus esset, per meritum proficisse; atque ob hoc existimans & se, & quilibet alios posse

postea ei coequari; qui Filii Dei per gratiam sunt; non intelligens, non attendens, quia non adaequabatur ei topazum de Ethiopia. Aliud est enim, natos hominum gratiam adoptionis accipere; aliud unum singulare per diuinitatis potentiam, Deum ex ipso concepero profuisse. Nec aequaliter gloria virginis habita per naturam, ab aliis accepta per gratiam. Medianus quippe Dei & hominum homo Christus Iesus, non sicut iste hereticus desipit, alter in humanitate, alter in Deitate est. Non purus homo conceptus acque editus; post per metum, ut Deus esset, acceptipst nunquam Angelo & aduentu Spiritu mox Verbum in utero, mox intem vatum Verbum caro, & manente incommorabili essentia, quae ei est cum Patre, & cum Sancto Spiritu coetera; assumptus intra virginem viscera; & impossibilis pati, & immortalis mori, & aeternante secula, temporalis posset esse in fine seculorum.

Leporius item insigniter, in sua emendationis libello, cui S. Augustinus haberet adscriptus, & a Calixto etiam commendatur in opere de incarnatione lib. i. c. 4. Leporius inquam, ex Pelagiano in Gallia haematicus, factus Carthagine Catholicus, referens & dicens etiam quod prius fodererat, ita scribit. [Agen-
dum nobis tempore est & credendum, ut Dominum Iesum Christum, Filium Dei Deum verum, quem cum Pace semper & aequali Patri ante sarcula confite-
mus; eundem tempore suscepimus carnem, factum Deum
hominem non negemus; nec quasi per gradus & tem-
pore proficiemus in Deum, alterius status ante resur-
rectionem eum fuisse credemus, sed eiusdem semper
plenitudinis, aque virtutis.] Ad hanc prooectionem per gradus, quam Christo negat, pertinet locus eiusdem libelli, quo Leporius simpliciter meritum a Christo removet, & maximè detestatur qui illud inuehunc. Sic enim ait. [De eo autem, quod stultissime in epistola propulsimus, sed ignoranter, quodque nunc excusatib[us] confitemur; id est aptantes ad Christum, la-
borem, devotionem, meritum, fidem; in tantum inconvenientia haec Dei Filio iudicamus, ut reminiscen-
tes dictum à nobis, summam cœcitatatem nostræ inspi-
cionis reputamus, & ex aperto cernamus quâm vera
quidam sit aduersum nos ratione commoti. Qui tan-
quam vincique fanorum, licet hoc numquam ha-
buerimus in corde] p[ro]p[ter]e Christum similem fecer-
imus, illis & qui super omnes est Deus, h[ab]et que habet
simplex & nuda mortalitas adsignantes, inter carios
quidammodum eum posuerimus in numero.] Hoc
quidam & quidam dicens, Christum in numero posuerit,
explicat non ita multo post, huic modum. [Nescit
labor, devotione, fide, merito, finem adprehendere
meritorum, qui infinitus & sine terminis, agit omnia
potestate.]

161. Sane si Leporius, meritum quodcumque Christus negasset in libello emendationis, non tam emen-
datorum primitum, quam de nouo etrasse dicen-
dus esset; nec S. Augustinus, aliquis Africani Episco-
palib[us] eius suis suffragijs manuissent. Itaque me-
ritum quod Leporius iam Catholicus, approbat S.
Augustino, & Africani Epicopis, Christo negat, est
meritum incarnationis sua, per actiones tempore ali-
quo anterioris; quale meritum antea male admirerat.
Ilogue ex Cassiano constat, qui errotem a Leporio tra-
duit, his verbis refert lib. i. de incarn. cap. 2. [Nuper
queque, id est, in diebus nostris emersisse haeresim ve-
nientem, & maximè Religatrum virbe confinximus,
cent erroris, incerti nominis: quia cum recenti capi-
te ex antiqua Ebionitatum stirpe surrexerit, dubium
admodum est, antiqua magis dici an recens debeat.
Non enim afferitoribus, sed vetusta erroribus fuit. So-
ciarius quippe hominem Dominum nostrum Iesum
Christum, natum esse blasphemans, sed quod ad Dei

postea honorem potestatemque pertinet, humani me-
riti, non diuina afferunt foille natura: ac per hoc, cum
diuinitatem ipsam non ex proprietate unitate sibi diuini-
tatis semper habuisse, sed postea pro premio laboris
passionisque meruisse: Cum utique Dominum Salua-
toremque nostrum, non Deum natum, sed à Deo blas-
phemaret assumptum; confinis sic licet huic haeresi quæ
nunc extat, & quasi germana ac consanguinea; quæ
tam Ebionitis quam his recentibus consentanea:
tempore quidem inter vtroque media, sed utriusque
tamen per erueritatem coniuncta.]

Illud postea, ut docet cap. 3 intelligebant post passio-
nem. Ita senserat Leporius, ut habeat Cassianum cap. 4.
& lib. 7. cap. 12: iuxta Pelagi errorem, ac etiam ante-
cessorem eius, Photini scilicet, Theodori, Diodori, at-
que Nestorij ut Elias Creensis ad orat 52. Naz. vbi
Theologus, hoc telum vel potius fulmen vibrat in hu-
iustissimo errorem. [Si quis eum, (Christum) ex operi-
bus perfectum fuisse, aut post Baptismum, vel resurre-
ctionem à mortuis, in filium adoptatum dixerit, quem-
admodum quos Græci adscriptios inducunt, ana-
thema sit. Neque enim id, quod initium habuit, aut
proficit, aut perficitur, Deus est: rameti hæc de eo id-
circo dicantur, quod paulatim sele patefecit.] Quam-
quam dubitari potest, verè ne Elias, hunc Theologolum
intorqueri dicat in Nestorium, & antecessores
eius. Nam errores prædicti, præter errorem de vno
ne ad Verbum actionibus à Christo pro homine editi
pati, alio item sordebat errore; nempe quod
vniōne non censebant esse realem, sed quoad affe-
ctum, cuiusmodi est nostra cum Deo vno. Qua ratio-
ne, Christus non esset verè & substantialiter Deus.
At manifestè vides, Anathema quod Nazianzenus in
eos vibrat, & locum quo ait iuxta eos Christum inter
Deos adscriptios referendū fore, intorqueri in eos
qui Christum verè Deum profererent; sed per opera
elicta posterius tempore, quām humanitas primū
producta esset, quod ibidem agnoscat Elias.

Alcuinus lib. 3. de Trinit. c. 1. expones cur Christus dicatur conceptus de Spiritu sancto, [quid hic (in-
quit) Spiritus sancti mentio facta est, nisi quod magna
Dei gratia commendatur? Quid enim natura humana
in homine Christo meruit, ut in unitatem personæ
vinci filii Dei, singulariter esset assumpta? Quæ bona
voluntas, cuius boni propositi studium, quæ bona ope-
ra præcesserunt, quibus mereretur iste homo, una fieri
persona cum Deo, imd[em] & homo ipse Deus? Nempe
ipse Deus; ex quo homo cœpit, non aliud cœpit esse,
quam Dei filius: & hoc unus virginis & proprius,
& propter Dei Verbum, quod caro factum est, utique
Deus: ut; quemadmodum est una persona quilibet
homo, anima scilicet rationalis & caro, ita sit Christus
una persona, & Verbum caro. Vnde natura humanæ
tantæ gloria, nullis præcedentibus meritis; (Sine du-
bitatione gratuitu[m] monere;) nisi quia magna h[ab]it[us]
& sola Dei gratia fideliter & sobrie considerantibus eu-
denter ostenditur, ut intelligent homines per eandem
gratiam se iustificari posse a peccatis, per quam factum
est, ut homo Christus nullum posset habere peccatum.] Exscriptus Alcuinus Augustinum, qui eundem etiam
potenter debellat lib. de correptione & grat. i. adducen-
dus lib. 5. cum videbimus quo sensu Christus dictus sit
Dei gratia. Quare tempore pluribus.

Scripture quædam in contrarium.

162. In contrarium obtendi possunt quædam Scri-
pturae loca, quibus videtur significari, humanitatem
assumptam fuisse diuinitatem inunctam, eamque acce-
pisse propter merita, præelicita tempore aliquo ante
vniōne. Ita enim sonare videtur locus ex Psal. 44.
Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxixit te
Deus

Deus, Deus tuus oleo letitia pra confortibus tuis. Vbi vnitio spensi, facta dicitur propter odium peccati, & iustitiae amorem, quibus eam vnitatem promeruerit. At ea vnitio, ut iuxta iam diximus, & plenius infra confirmabimus, est astupia humanitatis ad Verbi personam: nec potest exponi de nuda vnitate gratiae sanctificantis purae creatae, cum eam Christus non habuerit ex merito, quippe debitam vniōni admodum proprietatis connotatam. Iguit Christus habuit vniōnem humanitatis suā ad Verbum, propter dilectionem iustitiae, & iniquitatis odium, tamquam causam meritioriam. Insulē quidem Arianī, referente S Hilario l. 1 de Trinit. & Athanasio orat. 2. contra Arianos, illum Psalmis locum referebant ad Verbum in natura Verbi: indeque inferabant, Verbum non esse naturā Deum, sed proœctū; nec esse Patri aequalē, sed esse creaturam. Quod Patres prædicti merito explodunt, cum totus Psalmus manifeste cadat in Christum. At interpretando eum locum de Christi humanitate vnguento dimittitatis delibera, quod egregie facit S. Augustinus ibi, & Hilarius lib. 4. Trinit. videret locum habere difficultas proposita. Quæ etiam acutus pungit in loco ex cap. 5. Apocal. vbi agnus qui occisus est, dicitur *dignus accipere virtutem, & diuinitatem*: utique in præmium excepta moris: qua ratione Christus, non fuisse Deus in hac vita mortali; sed post mortem dicendus esset obtinuisse Deitatem, hic per merita comparata.

Endantur.

163. Verum neuter locus probat intentum. Nam locus Psalmi, non incommodè à quibusdam longè alio sensu accipitur; nempe ita ut illud *propterea*, foneretur effectum de lectionis iustitiae, & odij iniquitatē: oculum autem latitiae, sonet gloriam externam, & exaltationem, ac celebritatem nominis, Christo ex meritis illis concessam. Qua ratione, sensus loci illius est, quia dilexisti iustitiam, & peccatum odisti; & obediendo usque ad Crucis mortem illud destruxisti, idcirco Deus te glorificauit; deditque tibi nomen super omne nomen, & exaltauit te supra omnes exaltationis & gloriae quomodo participes, cū Angelos tum homines. Hoc sensu acceptus locus Psalmi, nullomodo officit veritati proposita. Est & alijs sensus, quo vnitio accipitur de assumptione humanitatis ad Verbum. Sed tunc particula *propterea*, non sonat eff. cūm dilectionis & odij, sed potius causam; estque sensus. Causa quare dilexeris iustitiam & oderis iniquitatem, fuit vnitio hypostatica tibi communicata diuinitas: Vel clarissimē & cortici litera conuenientius, cum S. Athanasio orat, illa 2. contra Arianos. Tu quidem ô Deus homo dilexisti iustitiam & odisti peccatum, idque ut præstares, inunctus es à Deo oleo letitiae. Itaque non quia Christus dilexit, & odit factus est Deus: sed è contrario, ut diligeret & odisset dignè Deo, posseque peccatum ita odire, ut illud exhibet equalitatis satisfactione destrueret; inunctus est oleo letitiae, & diuinitatis vnguentine in sua humanitate delibitus. Sic exppositus locus liber, prorsus vacat difficultate.

Et idem est de loco Ioannis, in quo plerique Codices non legunt diuinitatem, sed diuinias. Obseruat autem ibi Ribera, pleròque Graecos codices quos se vidisse testatur habere ἀλλεοι enī responderet ea vox latina quam dxi; censetque idem interpres, non inuestigabile, festinante librarium dum cogitat diuinias scribere, scripsisse diuinitas; quem nominandi cœsum, ad vitandum soloecismum, alij committant causa accusandi, scripferintque diuinitatem. Nobis, saluis omnibus apicibus vulgatae editionis, facile est eius loci impetus declinare, dicendo; *accipere diuinitatem*; ibi non significare, accipere vniōnem hypostaticam; sed significare manifestationem diuinæ potentie, virtutis que infinita prehabita, quæ tum demum predita est

cum omnes aduersarij subiecti sunt Christi pedibus, & nomen eius exaltatū est super omne nomen: Quam nominis celebritatem, beatus ille oculus, agno occiso optabat; ut posteriores gloriae, abiectionem anteriem compensarent; & qui se humiliauerat, exaltaretur. Ita ibi Hieronymus. Vides quā nihil in eo loco aduersarij fertur aut metatur, quamque absurdè Ansbertus in cap. illud 5. ea verba de vero merito hypostaticæ vniōnis accepit. Firmabitur autem quod h̄c diximus, per ea quæ mox addenūs contra posteriore sensum, quo negabam posse meritum incarnationis Christo atrogari.

Idem meritum per actus naturā tantum priores, an Christo negandū.

164. Posterior ergo Sensus quo dicebam non posse Christo tribui de facto condignum meritum incarnationis; illi est, quo Christus semper quidem, etiam in temporis quocumque momento, dicitur fuisse verus Deus: sed ita ut per actionis in primo productionis sue momento prius natura elicita mererit humanitatis suā vniōnem cum Verbo. Sic enim Christus numquam fuerit purus homo, qualem cum fuisse blasphemabant autores prioris sensus proximè discussi: Tamen per actiones elicitas independenter à gratia vniōnis, eam dicitur promeruisse, & adepus esse; qua ratione Angeli in primo productionis sua momento pertuerint libere operati ac metiri ut et communior sententia inter tractandum de sanctificatione Angelorum. Videret esse in hac sententia S. Augustinus l. 2. de incarnatione sub sensu, sic scribens de praexcellentiā animæ Christi. [Sed & vnu Spiritus esse cum Deo, cui magis conuenit, quā huic anima, qua se ita Deo per dilectionem innixit, ut cum ipso Deo vnu Spiritus merito dicatur. Propheta dicente, Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxite Deum, Deus tuus oleo letitiae pra participibus tuis. Dilectionis ergo merito, vnguit oleo letitiae; id est, anima cum Verbo Dei Christus efficitur: Vngi namque oleo letitiae, non aliud intellegitur, quām Spiritu sancto repleri. Quod autem per participibus dixit, indicat quia non gratia Spiritus, sed Propheticis data est, sed ipsius Verbi Dei in ea substantialis inerat plenitudo: sicut & Apostolus dixit. In quo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.] Cum enim nihil ibi habeatur de praexistentiā animæ ad corpus, videret locus ille accipiens de merito dilectionis prius tantum naturā elicita qua fibi Christi anima condigne mererit vniōnem ad verbum.

Negat illud D. Augustinus.

Hunc sensum asserendi Christi condignum meritum vniōnis hypostaticæ, omnino repudio: non motu quia est contra torrentem Doctorum post S. Thomam 3.p.q.2.art. 11. vbi Caecilius, Medina, Alvarez, Valquez, Suarez, Ragusa, passimque alij Scholastici, tale meritum à Christo amolintur; sed etiam quia est contra manifestissima D. Augustini testimoniam, & aperi tam rationem in Scripturis fundatam. E Dñi quidem Augustini locis, insignis est qui habetur tract. 82. in Ioan. Ibi enim expendens illud, *Pater mei præcepit fruani, & maneo in eius dilectione*, sic scribit. [Dicendo, sicut dilexist me Pater, & ego dilexi vos, gratiam mediatoriæ ostendit: Mediator autem Dei & hominum, non in quantum Deus, sed in quantum homo est, Christus Iesus. Et profecto secundum id quod homo est, de illo legitur; Iesus proficiebat sapientiam, & ait, & gratia apud Deum & homines. Secundum hoc igitur possumus recte dicere, quod cum ad naturam Dei non pertinet natura humana, ad personam tamen vniogeniti filii Dei per gratiam pertinet humana natura, & tantam grātiam

tum, ut nulla sit maior, nulla prolus æqualis: neque illam inceptiōnem hominis, illa merita præcesserunt, sed ab illa inceptiōne, merita eius cuncta ceperunt. Minet ergo filius in dilectione, quia eum dilexit Pater: & idē ferunt p̄cepta eius. Quid est tamē & ille homo nisi quod Deus inceptor est eius? Deus enim et Verbum, unigenitus dignitati coeterorum, sed ut mediator daret nobis, per ineffabilem gratiam Verbi, eato factum est, & habuit in nobis,

165. Præterea huius maximè facit locus ex lib. 2. de peccatis, cap. 17. Nam quamvis S. Augustinus loco ipsius contra primū sensum adducto, ex lib. de concepti & gratia c. 11. differat affirmet, Christum non mente esse filium Dei per opera arbitrii humani, sed eum ex verbo, & ab ipsa conceptione fuisse Deum & hominem; tamen locus ille videtur tantum ferire opera consequentia conceptionem; ita ut sensus esse videatur, Christum esse Deum ab initio sue productionis & ex viro materno: nec per merita post nativitatem comparata, prouectum esse ad Deitatem; sicut nos per merita rationis ac libertatis vñsum, atque adeò subiecti atque consequentia, prouehirur in Dei filios adoptiuos. At locus in quo nunc versamur, aperte illius excludit merita, etiam si non nisi anterius natura in primo productionis Christi momento comparauit, haec habet. [Victorius omnium humanorum culta, superbia est. Ad hanc conuincendam atque auferendam, talis medicina collitūs venit; ad elatum hominem per superbiam, Deus humilis descendit per misericordiam; gratiam claram manifestaque commendans in ipso homine, quem tanta p̄rē participibus suis charitate incepit. Neque enim & ipse ita Verbo Dei coniunctus, ut ipsa coniunctione vñsus Filius Dei, & idem ipse vñsus filius hominis fieret, præcedentibus suis voluntatis meritis fecit. Vnum quippe ilium esse oportebat. Elenct autem & duo, & tres, & plures, si hoc sensi posset, non per Dei proprium donum, sed per hominis liberum arbitrium. Hoc ergo præcipue commendamus, hoc in sapientia & ardentia thesaūris in Christo ab conditū, quācum exultimare audeo, p̄tētū docet & dicitur.]

Manifestissime ibi S. Augustinus, quæcumque Christi menta, etiam quæ non nisi natura p̄tētū ad operationem vñzioni, euerit. Ait enim ita planè le habuitur Christum ad gratiam vñzionis, sicut nos comparauimus ad primam gratiam actualēm; & eoque ait spectasse Deum, cum Christum produxit & humanitatem eius Verbo vñuit, ut agnoscerent homines quomodo potest accepisse filii Dei fieri: nempe post præventionem planè gratiam. Sicut filius naturalis ex parte Dei misericordia & nullo suo interposito merito, copulationem diuinū Verbi cum humanitate sua est affectus. Atqui fides docet, primam gratiam actualēm ex nullo merito nobis obtingere, sed diuinū ex parte misericordia conferti. Igitur multo magis, eminensissima illa gratia vñzionis quæ est prototypum & primū exemplar omniū gratiarum, codem modo obigit Christo. Frequens est in ea collatione & æquatione modi quo Christus vñzionem accepit & nos primam actualēm gratiam adiūscimus, idem S. Pater, ac nominat & gregie id tradit. I. de p̄dēst. SS. cap. 15. & ad finem libri de dono perseuer. & epist. 57. in fine, & in Enchir. c. 36. & 40. ac serm. 8. de verbis Apostoli.

Suffragium rationis.

166. Iam ratio valida ad probandum, Christum de facto non meruisse sibi condignē vñzionem ad Verbum in primo momento sue productionis, eruenda est ex egregia doctrina S. Hilarij lib. 1. de Trinit. expedita illud ex Plat. 44. Dilexisti inſtitutam, & properare vñxit Theoph. Raynandi Christi.

numquam refestur & prior sit, quia meruisse aliquid posterius est, quam esse qui possit mereri. Mereri enim eius est, qui sibi ipse meriti acquirendi autor existat. Sensus est, actum merendi cum sit actus quidem secundus, supponere completam existentiam eius qui mereri dicitur. Atqui Christus non habuit existentiam completam, qua operari posset prius natura quam eius humanitas Verbo vñiretur. Nam vi vñzionis Christus accepit lubitientiam diuinam, quæ est natura complementum, ac terminus virtutis substantialis, ante quod complementum appositum, natura non est apta operari. Prius si quidem est, esse in se completa quam agere, & foras exumpere per operationem. Igitur Christus non potuit profundere actum merendi, respectu vñzionis qua eius humanitas nexa est Verbo: sic enim operatus fuisset prius quam complete esset, quod per vñzionem & Lubitientiam ei diuinam lubitientiam habuit. Neque vero fas est eludere hoc argumentum, assignando humanitati nude prioritatem naturæ: sive dicendo, humanitatem quidem Christi fuisse imper Verbo vñitam in quacumque temporali duracione, etiūque omnibus momentis; tamen praextitisse vñzioni in aliquo priori naturæ & in eo priori esse operatum, ac metuisse suam cum Verbo copulationem. Hoc effugium nego esse idoneum. Nam quamvis verum sit, humanitatem antecedere prioritatem naturæ operationem quam profundit, tamen prioritas naturæ non est concienda tanquam prioritas in quo, sed à quo, ut alibi ex Durando & Ochamo obseruari: ita ut esse in priori naturæ, non sit minutissima aliqua antecessione p̄tētū alteri, quod natura posterior dicitur; sed idem sit quod causare aliud, eique à se dependent, conferre esse. Cum ergo meritoria operatio in Christo non habuerit villam dependentiam ab humanitate, prius quam intelligatur terminata per lubitientiam Verbi, sed manauerit ab humanitate, prout completa quod esse suum interuenit diuinæ lubitientiæ, (actiones enim, iuxta vulgare effatum ex Aristotele huc detinentur, sunt suppositorum;) perspicuum est, actionem meritoriam, in Christo non fuisse natura priorem vñzione ad Verbum: idēque eam de facto condigne non promeruisse. Quod secundū validē enīcitur, ex eo quod ad meritum condignum exigatur sanctitas operantis. Atqui Christi humanitas prius natura quam vñiretur Verbo, caruit sanctitate; cum substantiali, ut patet, tum accidentaria, quæ omnis in Christum ab vñziona deiuita est. Non igitur prius natura quam vñiretur, potuit humanitas eius condigne mereri vñzionem.

Ad argumenta in contrarium.

167. Quæ in contrarium proponebantur, nullius sunt momenti. Falsi quippe supponebatur, Angelos in primo creationis suæ momento, meruisse condignę sanctificationem. Nam quamvis verius sit: Angelos eam meruisse de conguo, liberè operando per auxilia quibus diuinis p̄tētū sunt, tamen cum meritum condignum sit effectus & frutes sanctitatis, impossibile fuit eos condigne mereri, prius natura quam sancti essent: atque adeò non poterunt condigne promereri suam sanctificationem, quod fūsus confirmat Suarez lib. 12. de gratia cap. 14. num. 9. Autoritas vero quae subiectiebat, malè proferebatur tamquam Augustini, cuius tam explicita tamque concepta in contrarium testimonia adduximus. Est itaque alterius, qui verbatim Originem exscripti ex lib. 2. periar. cap. 6. & inter alia p̄tētū ibi ab Origene dicta de sanctitate animæ Christi, has quoque eius feces bibit. Tamen enim Verbum lubricum ibi ab Origene adhibitum, que insinuat p̄ræexistētia animæ Christi, ut & ceterarum omnium, p̄tētū consolidis quem dixi pseudo-Augustinus: tamen quod ab Origene con-

B b sequenter

sequenter ad illum errorem fuerat affirmatum, de merito vñionis, quodcumque tandem illud tribueret, improuidè habuit, & in opus suum deriuauit. Me verò hic Origenis locus maximè confirmat in sententia iam olim concepta, quod homilia in diuersos quae eius nomine circumferuntur, alterius reuera sit. Ibi enim hom. 2. ad finem, ad illud plenam gratiam. Autor disertè affirmat, Christum non meruisse vñionem. [Maximum inquit & particulate exemplum gratiæ, qua nullis præcedentibus meritis homo efficitur Deus, Christus est, & in ipso primordialiter manifestatum est.] Quæ è diametro pugnant cum loco prolatu ex indubitate libro Origenis.

Extenditur resolutio ad meritum compensatiuum.

168. Neque verò hoc dimitaxat de quo haec tenus egimus propriè dictum meritum condignum, quod scilicet est attractiuum præmii nondum obtenti, negandum Christo est respectu vñionis hypostaticæ, ut haec tenus euicimus: sed etiam improripuum illud quod consistit in compensatione mercis credito ante tradita, ut postea explicabitur. Negandum inquam est, Christum per bonum vñsum vñionis acceptæ, & per opera inde exorta, compensante beneficio illud ex misericordia ante concessum, sed sub expectatione huius solutionis postmodum consecutæ, cum debitor ad pinguiorem (vt ita dicam) fortunam veniatur. Deus enim illas ipsas ob causas ob quas indicavit expedire vt nobis prima gratia omnino gratis obtingeret, & nostram prædestinationem quoad totam seriem effectuum eius non mereretur vña ratione, etiam hac impropiæ, que compensatio ac potius ac solutio est quād propriè dictum meritum; eisdem censuit convenientius, ut Christus Dominus quem S. Augustinus l. de prædest. SS. cap. 15. & l. de dono perse. cap. 24. appellat illuvissimum nostræ prædestinationis exemplar, fieret hoc modo similis nobis. Vt omni prorsus creatura innoteat Deum supernaturalia dona, cuique primum elargiri planè gratis, & abique argento numerato aut numerando: atque adeò puram eius misericordiam, præuenire nos.

Et ad meritum condignum propriè dictum; cuiuscumque creature.

169. Qnod si meritum condignum vñionis ad Verbum, Christo de facto negamus, multo manifestius esse debet, meritum illud, puræ cuiuscumque creature negandum esse. In primis quia Scriptura passim tribuit Verbi cum humanitate copulationem, immensa Dei misericordiæ ac benignitat, quod saltem valet respectu nostri: quandoquidem interdum verbis conceptis removet ab hoc negotio humana merita. Sic ad Titum. 3. Apostolus. *Apparuit (inquit) benignitas & humanitas Saluatoris noſtri Dei, non ex operibus iustitiae que fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit.* Ideo sonant illa Luce 2. per viscera misericordie Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Et illa Ephel. 2. propter nimirum charitatem suam qua dilexit nos Deus, filium suum misit. Ea ipsa de causa Christus Hebr. 2. dicitur gratia Dei. Deinde principium meriti, de potentia saltem ordinaria in qua nunc versamur, non cadit sub meritum propriè acceptum; quod scilicet tendit in præmium ut habendum. De eo namque merito, est hoc loco sermo. Atqui vñio hypostatica sive Christus per eam constitutus, fuit principium propriè dicti meriti quorūcumque purorum hominum, quatenus fuit principium vniuersalissimum, & fons totius gratiae puris hominibus communicata, vnde est eorum meritum. Deus enim benedixit nos omni benedictione spiri-

tuali, in cœlestibus, in Christo. Expendenda vox (omni,) que planè fert, ne siliam quidem gratia commun cari vili, aliter quām per Christi merita. Igitur vñio hypostatica sub nullius planè puræ creature condignum meritum occidit. Quod tandem solidè confutat impropositio quorū actuum puræ creature, cum tali præmio condigne promerendo. Est enim præmium adeò sublime ac eminens, vt omnis nostrorum meritorum tenuitas subius iaceat, nec ad illud exequandum possit asurgere, quantumvis promissio de eo præmio rependendo interueniet, quam tamen constat defuisse. Nulla igitur pura creatura, condigne de facto promeruit vñionem humanitatis Christi ad Verbum.

Neque reclamant Patres, qui interdum dicunt alias personas creatas, ac nominatim Deiparam, dignissime aliquo dono aut prærogativa, inuolente vñionem humanitatis Christi ad Verbum, v.g. maternitate Dei. Ita plane Epiphanius, hær. 78. inuectus in Antidicomarianitas, quod auderent impetrare eam que digna facta est habituaculum fieri Filiu Dei, eumque concipere & parere. Similiter S. Ambrosius lib. 2. de Virginibus. Maria digna exiuit, ex qua Dei Filius nascetur. S. Chrysostomus serm. de hypante. [Beata mater, vña omnem humanæ naturæ modum, modestiam ac temperiam excolluit, & ob id vniuersorum Dominum in vieto gestare promeruit.] Hieronymus ad Eustoch. de custod. Virginitatis. [Tante puritatis Maria existit, vt mereretur offici mater Filii Dei.] Fortunatus libro de æternis gaudiis.

Virginitas felix, qua partu est digna tonantis,

Quæ meruit Dominum pregenerare suum.

Alia similia quamplurima Patrum loca, addensat erudit Canis. lib. 2. Mar. cap. 16. quæ nego posito veitati incommodeare. Latius enim patet, S. Virginem fuisse dignam maternitate posito quod maternitas esset alicui conferenda, quād condigne promeruisse donum illud. Qua de rursus infra, tractando meritum circumstantiarum productionis Christi Domini.

Ne congruum quidem meritum, Christo circa vñionem tribuendum.

170. Unica de vñionis merito dubitatio superest, an de facto ceciderit sub meritum congruum, sive Christi, sive puræ alicuius creatura: & ferme semper est, de merito propriè accepto, id est tendente in præmium habendum, non autem compensante iam adeptum: quamquam & hoc quoque Christo defuit. Sed nos illud hic non curamus, intenti in solum meritum congruum propriè acceptum. Negandum Christo esse huiusmodi meritum, perspicue evincitur rationibus supra propositis at de facto negandum Christo meritum condignum vñionis cum Verbo. Namrum quod Christus, ad vñionem promerendam perinde se habuerit, ac nos ad meritum primæ gratiæ actualis, quam constat meritis nostris, etiam congruis, subduci. Deinde quod omnia Christi opera quomodo libet meritoria subsequntur vñionem ad Verbum, eumque supponant, tamquam existentiæ complementum ac terminum ultimum, cui nulla operatio potest praetelligi; cum prius sit esse complete, quam operari. Tandem quod auxilia gratia communicata Christo, data sint titulo vñionis adepta. Omnia enim supernaturalia dona qua accipit, habuit titulu filiationis naturalis: atque adeò prius natura sortitus est eminentissimum illud gratiæ beneficium, quād anxiila vña, vel habitus, creatos infusos. Cum ergo principium meriti, (alatem loquendo de facto, fine de potentia ordinaria, non cadat sub meritum, etiam congruum; manifestè concluditur, Christum ne congrue quidem promeruisse de facto vñionem humanitatis sive cum Verbo Dei. Dices, si actiones Christi quas in momento

mento incarnationis elicit, spectentur præcisè prout significantur à donis creatis quæ Christo inerant; neque quippe non potest quin ab eis quoque dignificarentur, cum in nobis ea dignificatio cernatur;) certum est, eas non posse esse meritorias vnionis de consono ob inaequitatem. Ergo erant meritoriae de consono. Respondeo, actiones Christi non poruisse spectatae ut præcisè dignas per dona creatæ: quia impossibile est quin supponitum ad quod spectat vno, informet mortaliter atque dignificet actiones bonas quæ per eis natum elicuntur. Possunt quidem Christi actiones considerari à nobis inadæquatè prout præcisè dignificantur: sed non potenter sic exerceri. Erant autem meritoriorum ut possint considerari, sed ut recipi exercebantur. Deinde dona creatæ Christi communicata, supponentur vnionem; & tunc euangelio collata. Non potenter igitur, principium illud suum promovere. Itaque ratum est, meritorium congruum Incarnationis & vnionis, negandum Christo esse. Nec circa hoc video esse controversiam.

Iam de pura quibusvis creaturis, statuitur.

171. At quod puras creaturas, dissident nonnulli, scilicet vi dicunt S. Thomam 3. p. q. 2. art. 1. concedentes partis hominibus meritorum congruum illiusmet obiectu, coins negauerat condignum; nempe vnionis ad Verbum. Et concepsit verbis in 3. sent. ad Annibalem disp. 4. q. vñica art. 4. concedit, substantiam Incarnationis cedidisse sub meritorum congruum antiguorum Patrum. Cui sententia subtiliter omnes Thomistas, affirmat Alvarez 3. p. disp. 17. annuntiante Sauer 1. 3. p. disp. 10. sent. 6. Valentia disp. 1. quæst. 2. p. 8. Ragusa disp. 4. §. 1. Bonacina disp. 1. de Incarnatione quæst. 1. p. 5. §. 1. Aliisque non pauci. Sed sunt qui alter de pia definitione vnionis hypothesice, sive de dona intentione eam producenti, philosophentur; quād de executione. Nam prædefinitione nō sive intentione, fatentur non cedidisse de facto sub illis partibus creaturæ meritorum congruum, quod de executione fatentur. Sicut de quibusvis electis, centent, eos non fuisse efficaciter electos ex meritis præmis, etiam si in tempore & quod executionem, adipiscantur per merita gloriam, ex puto misericordia proficiantur.

Mhi hac omnia parum consequenter dici videntur. In primis enim in re præsenti, hi autores affirmant nobilissimam, vnionem humanitatis ad Verbum non cedidisse de facto sub meritorum condignum nullius puræ creature: eo quod principium meriti, (sicut loquendo de facto, & secundum legem Dei ordinatum,) non cadat sub meritorum. Atque ea ratio, si quicquam probat pro excluding merito condigno puræ creaturarum respectu vnionis, æquè excludit meritorum congruum. Nam huius quoque meriti principium, in puris hominibus est gratia collata dependens ab vnione, sive per Christi merita. Igitur necessaria est, prius decerni vnionem seu Christinam propter verum non est, quod puri nullius hominis merito, substantiam vnionis meruerint. Distinctio vero prædefinitions diuinæ & executionis, est planè frivola. Prædefinition enim & execution, non nituntur variis causis: sed si res prædictinata est ab æterno meatis gratis & abique meritis, necesse omnino est ut mandetur executioni eodem modo: cum prædefinition non conflict ordinem sequuntur ab executione; sed res sit prædictinata, ut sic vel sic executioni mandetur: aliqui licet quoque novum finem executioni appingentes, distinctum ab eo quem intentio præfixa est: quod esset, executionem in nouam intentionem transformare. Impugnata plenius est ea distinctio, uelut beatorum electionem ad gloriam, cum

Theoph. Raynandi Christi.

Valsque 1. p. d. 82. Quare concludo, non modo Christum, ut præmissi, sed neque ullam puram creaturam, meruisse de facto congrue, Christi substantiam formaliter sumptam, sive unione humanitatis eius ad Verbum.

Circumstantia Incarnationis sub nullum Christi meritorum, nec nisi sub congruum purorum hominum ceciderunt.

172. De circumstantiis v.g. quod hoc tempore, aut loco, aut per hanc personam, producitur vno hypothistica, alia est ratio quoad meritorum de facto competens puris creaturis. Nam quoad Christum quidem, cum eas planè subsequetur, certum est non prouenuisse se vlo proprio modo tales circumstantias, sive condigne sive congrue. Puras vero creaturas, negandum est meruisse condigne ullam huius mysterij circumstantiam. Circumstantia enim, cum speciente, ad eundem ordinem cum re quam circumstant, sunt præmia extra communem ordinem gratiae, & veluti extranea actibus hominis quantumlibet meritorios. Itaque non ceciderunt sub meritorum condignum purarum ullarum creaturarum. Admitto tamen, eas meruisse recipia de congruo Incarnationis circumstantias, saltem aliquas: non modò quoad executionem, sed etiam quoad intentionem diuinam, contra hic recurrentem inutilem Pesianum distinctionem 3. p. q. 2. art. 2. disp. 3. haustam ex Suarez 1. 1. 3. p. disp. 10. sent. 6. Est enim longè alia ratio circumstantiarum quoad puros homines, quam substantia Christi. Circumstantia namque, non sunt principia meritorum hominum, ut non possint sub illud cadere. Substantia autem est principium nostri meriti, quod de lege saltem ordinaria non cadit sub meritorum. Itaque circumstantia vnionis, possunt obijci, & de facto aliquæ fuerunt obiecta, merito purorum hominum.

Nec opponi potest, actiones huiusmodi circumstantiarum meritorias, præsupponere Christum tamquam principium eorum, prout vi meritoria pollent. At Christus non potest præsupponi, nisi cum suis adjunctis ac circumstantiis: neque enim est nisi certo loco, ac tempore, per aliquam matrem, & avos & proavos. Nulla igitur vi, circumstantia illæ poterunt sub meritorum congruum hominum purorum cadere. Hoc inquam opponi non potest, saltem quoad omnes circumstantias. Potuit enim Christus Deo obuersari quoad suam tantum substantiam, ea quæ ratione intelligi futuras principia donorum per quæ aliqui essent prouermi circumstantias productio- nis ipsius Christi. Non quod recipit Deus, non videbit semper Christum prout erat futurus, atque adeo cum omnibus suis adjunctis: sed quod secundum nostrum imperfectum concipiendi modum, quæ sunt ab aliquo obiecto independentia, cententur intelligi à Deo, prius: nempe prius ratione, salu semper concomitantia quoad reali durationem. Quod si aliqua circumstantia Christi, tales fuissent, ut omnino præsupponendæ essent ad Christum, atque adeo ad actiones a Christo pendentes, quibus videri poterint obiecti tamquam præmia; tunc negandum esset, meritorum illud verè dependens à Christo tamquam à principio, etiamsi dependet ab eo, ut compensante beneficio collatum antecedenter ad ipsum Christum. Et ita nominatim videri poterit philosophandum circa meritorum quo B. Virgo promeruit maternitatem, & quo progenitores Christi meruerunt originem Christi ex stirpe sua. Ceterum non videtur difficile, ad has quoque circumstantias applicare doctrinam proposi- tam; concepiendo Christum quasi uniuersè decrevum, & præsumendum cum multis bonis operibus ac meritis,

B. 2. princi-

principiare meritorie auxilia gratiae, & dona, quibus elici possent actiones matris & anteriorum Christi progenitorum, promerentur ut Christus iam quasi vage & in viuenterum praedestinatus, determinaretur a Deo ad nascendum a tali stirpe, & ex tali matre. Sed de hac re, plenius cum de Christo capite.

Quale illud congruum meritum fuerit, nominatum in Deipara.

173. Ita tamen accipi volo, hoc circumstantium meritum congruum, quod admitto, vt non semper velim, eos qui circumstantiam aliquam incarnationis congrue meruisse dicuntur, ad illius prae*mij* consecutionem actiones suas direxisse; vel Deum cum illis, de talibus actibus, sub huius prae*mij* conditione pepigisse. Constat quidem, in nonnullis exemplis veterum Patrum qui aliquam incarnationis circumstantiam congrue meruisse censentur, id interuenisse: & admittendam esse, directionem pictorum operum ab eis factam, ad promerendam circumstantiam aliquam huius mysterii. Nam v. g. ita philophandrum est de Acceleratione incarnationis, quam plerique priisci iusti, de congre*m* metuerant. Sic Danielis 9. dicitur abbreviatum fuisse tempus adventus Messiae, quia Daniel vir desideriorum erat. Et Psalm. 11. David ex ore Dei pranunciat, *P*ropter misericordiam inopum, & genitum pauperum, nunc exarcam: quod passim Patres, de adventu Christi, proper fanctorum priscorum ardentissima vota accelerato, interpretantur. Et apud Malachiam, Christus dicitur, *Dominator quem vos queritis, & Angelus testamenti quem vos vultis*, qui & idcirco dicitur venturus statim. Accelerationis porr^o nomine, non est intelligendum quod cortex vocabuli prefet: nempe quod Christus sit productus, ante tempus quo decrevit antea erat illum esse producendum: Id enim non cohaeret cum immutabilitate diuinorum decreti. Sed nomine Accelerationis, in hoc negotio, intelligere oportet virtualem antecessionem in Christi productione, sitam in eo quod Deus ab eterno propter merita quorundam iustorum prae*m* dependenter a Christo, prius ratione diuinis praedestinato, fanxerit ut Christus in aliquo certo tempore fieret, & non in ulteriore in quo aliqui fieri potuissent, vel etiam factus fuissent, nisi petitiones & merita iustorum praedictorum interuenissent.

At alias quasdam personas, constat meruisse congrue aliquam incarnationis circumstantiam, etiam in nulla actionum ad hoc prae*mij* directio interuenisset quia ex parte huiusmodi personatum saltem idoneitas & aptitudo aliqua est Deo obuersata, cuius intuitu eam circumstantiam decreverit, & executus sit. Sic Abraham, in prae*mij* obedientia diuino mandato exhibita, nihil tale cogitans, retulit diuinum promissum de ortu Christi ex genere suo; ac vt surculus diuinitatis (vt sic dicam) oleastro suo inferetur. Operatio enim illa, & vita integra Abrahami, tam accepta fuit Deo, vt decurie prae*rogatiu* predicitam Abrahamo concedi: quod sufficit ad aliquale meritum de congruo, etiam defuerit formalis directionis actus boni, ad consecutionem prae*mij* cadentis sub meritum congruum.

Similiter B. Virgo meruit de congruo eligi in matrem Christi, vt admittit D. Thom. 3. p. q. 2. art. 11. ad 3. & ita accipit quod passim Patres dicunt, Deiparam meruisse eligi in matrem Christi. Pulchre S. Bernardus serm. de aqueductu. [Sed quomodo noster hic aqueductus, fontem illum attigit tam sublimem? Quomodo putas nisi vehementia desiderij, nisi fervore devotionis, nisi puritate orationis? Siue scriptum est: *Oratio iusti penetrat celos*. Et quis iustus, si non Maria iusta, de qua Sol iustitiae oitus est nobis?

Quomodo ergo illam inaccessam attigit maiestatem, nisi pulsando, petendo, querendo? Denique & quod queret inuenient; cui dictum est, *Inueniens gratiam apud Deum*. Quid? Plena est gratia, & gratiam adhuc inuenit? Digna profus innenit quod querit, cui propria non sufficit plenitudo, nec suo potest esse contenta bono: sed quemadmodum scriptum est: *Qui lobit me, adhuc sis;* Petit super effluentiam ad salutem inuentaris. Id ipsum est quod Ecclesia saepè canit, Deiparam meruisse Christum portare, quod nominatim in Antiphona Paschali ad Deiparam cuius initium est *Regina cali*, quam hac ex causa allatram à Seclaris, inde propagnat Petrus Sutoris in Apol. contra novos Anticomunitas quos Patres quorū multis in cam rem profert, admittant hoc Virginis meritum. Latè quoque in eam rem disputat & aliquot Patres in eam sententiam adducit Clyctouus lib. 2. de vener. Sancto. cap. 13. Reuli superius alios nonnullos; & plures allegat Canisius lib. 2. de Deip. cap. 16. cum quo ita de hoc Deipara merito philosophor, vt quamus nullum B. Virginis cum Deo pactum explicitum vel implicatum interuenire, de tali prae*mij* ob bonos aliquos actus respondeant. (Nullo enim modo Deipara, de hac tanta Dei circa ipsam benignitate cogitat, ante Angeli aduentum.) Tamen idcirco dicatur Deipara congrue meruisse sic eligi, quia tanta sanctitatis & puritate enitebat, vt ex suppositione quod Deus decreuerit homo fieri ex muliere; ex nulla tam congrue (certe non congruentiū) quam ex ista fieri posset. Quo pacto posset quispiam, tametsi non mereatur, Regis aduentum in vrbe aliquam, dici tamen promereri, vt Rex si eo venturus est, diuerter ad ipsum; eo quod nullus sit tali hospite aptior, vel eiam æquè idoneus ad excipendum Regem, neque congruentiū alibi sit habiturus hospitium. Vbi vides, cenni dumtaxat eam rationem meriti, quam describem. De variis virtutum atibus quibus hoc Deipara meritum constituit, pulchre Dionys. Richelius lib. 1. de Land. B. Virginis articulo 26. & Petrus Sutoris in Apol. contra Anticomunitas cap. 9.

Alio de congruo illo Deipara merito opiniones improbatæ, sive statuatur à Christo dependens.

174. Qui verò aliud in Deipara meritum congruum maternitatis inueniunt, audiendi non sunt: sine dicant Deiparam meritum illud habuisse dependenter a Christo; sive habuisse independenter. Meritum maternitatis a Christo dependens, agnoscit Suarez t. 1. p. d. 10. sect. 8. Argumenti verò propositi impetum declinat, tribuendo Deipate meritum congruum propriè dictum maternitatis, quoad executionem, non quoad praedestinationem diuinam. Sed eam distinctionem inutilem esse, supra monstrauimus.

Salazarus I. de concept. cap. 24. sect. 5. alia ratione tuerit, quomodo Deipara dependenter a Christo, potuerit maternitatem suam merito congrue propriè dicto adipisci. Ait ergo merita Christi pro B. Virginine, & Christum ea merita profundenter, posse prae*intelligi* B. Virginis, & meritis eius: nec vicissim necesse esse Deiparam & eius merita Christo, licet ex Virgine procreato prae*intelligi*: quia principium meriti, quod solum non potest sub meritum cadere, quia prae*intelligendum* est merito, & immediata meriti causa; non est quodcumque meriti principium; sed illud tantum, sine quo singularitas & essentia specifica actus meritorij, prout talis est, concipi & esse nequit; non autem cetera, sine quibus actus meritorius esse posset idem numero. Quia ergo principium essentialem necessarium ad actum meritorium B. Virginis, ita vt sine eo actus meritorius substantialiter tum speciem indi- uidualiter

videlicet idem manere non posset, fuit Christus Dominus, praeceps quatenus in esse physico & in esse Filius, in Deo per unionem hypostaticam, qui posset esse idem, ex uno solo Deo fusil est editus, & a Deipara non procellatur: idcirco merita Deipara quibus ad ipsa est maternitatem, potuerunt esse effectus Christi, & merita eius: quia Christus & eius merita, potuerunt Deiparæ & eius meritis praetelligi.

Vetus iuxta hoc principium, non modò B. Virgo posset maternitatem suam mereti dependenter à Christo, sed etiam potuisse metiri substantiam Incarnationis. Id quod sequitur de antiquis Patribus esset affirmatum, contra omnium feci Doctorum opinionem.

Aetas quoque charitatis, habuit à quo proficiscitur posse mereri. Item Christus, suam unionem hypostaticam meriti potuisse. Perstaret enim idem numero merita, actus à Christo eliciti, etiam si hæc numero non hypotatica quo meriti fundamentum esset, valet inducitur: Et multo magis potuisse Christus meriti unionem naturalis partium sive humanitatis inter seipias: posteriorem incarnationem, & vnoione patrum. Quæ omnia sunt paradoxa, & ab omnibus explendoruntur. Non igitur verum est, maternitatem potuisse sub Deiparæ meriti caderet, quia illi dixerat causa fieri non potest cadere sub merito, que est causa essentialiter requisita ad actus meritorios specificationem vel individuationem.

Non est multo congruentius, quod Vasquez 3. p. disp. 2, cap. 4, ut meritum maternitatis à Christo dependens in B. Virgine meretur, commentus est. Ait enim, idcirco Christum potuisse mereri mortali suam maternitatem, quia B. Virgo non fuit causa pere Christi, habens vetum influxum actuum in eum: id est non concurrens efficienter ad substantiam Christi productionem, sed tantum subministravit materialem ex qua Christus à Deo solo efficienter est compactus. Principium autem cause merentis, ciuius meritorum, quod latum debet ad meritum praetelligi, est principium per se effectuum, quale non fuit Deipara respectu Christi. Sed neque hoc difficultate satisfacit difficultati. Nihil enim fallit suppositione, quod Deipara non concurrens efficienter ad effectuonem humanitatis. Deinde præsuppositio causa materialis, æquè est vera præsuppositio, ac ea que est causa efficientis. Adversari autem admittit, Deiparam quatenus matrem, praenitiale Christi in genere causa materialis. Non ergo potuisse mereti dependenter à Christo, vt esset mater.

Sue independens à Christo offeratur.

173. Sed neque audiendi sunt alii, qui Deiparæ tribunt proprie dicatum meritum congruum maternitatis, independentes à Christo; sue absolute, sue prout dependente à matre, quod varij autores variis modis exponeunt tenuant; sed frustis. In primis ergo Valentia 1. p. d. 1. q. 2. p. 8. maternitatis meritum congruum propriæ acceptum tribuit Deiparæ actibus, quatenus erant præcise moraliter recti, & eadem à Christo independentes. Hoc modus dicendi, nullomodo placet. Nam nemo non viderit, quā sit hoc præmium improportionatum actibus prout purè naturali perfectione collocare. In eo cum circumstantia, (vt supra præmittebam,) eiudem sunt ordinis cum re quam circumstantia possit valde incongruum, ac fortassis in contraria, tale præmium ad supernaturalitatis veritatem reducibile, actibus prout purè moralibus repensum confert.

Alii inter recentiores, ut propriæ acceptum meritum congruum B. Virginis respectu maternitatis adscribentes, nec virginem dependentiam quorundam Virginis meritorum à Christo; altererunt humanitatem Christi, in primo momento sui esse duplci adæquata & totali actione fusile productam: nempe una à solo Deo,

Theop. Raynaldus Christus.

& independenter à matre; altera à Deo simul ac matre. Christum ergo prout in illo tantum primo momento existenter independenter à matre, dixerunt: meruisse illi gratias per quas congrue meruerit maternitatem: vnde Christus ut principium meriti materni, non cecidit sub merito matris vlo modo, ac nec irrebat quidem ratione maternitatis; nec præsuppositus est causis suis, atque adeò sibi ipsi, vt facendum fore, si ab eis tantum producetus esset. Verum illa nō nisi momentanea Christi existentia independenter à matre, non cohæret cum dependentia totius meriti Christi pro nobis à Christo in Cruce existente, quam Apostolus Hebre. 1. o. significat.

176. Ideo alii dixerunt, Christum non nisi in extrema vita habuisse existentiam à matre independentem: nempe à tempore quo Christus dixit se tristem esse usque ad mortem: a quo tempore dicunt, Christum fuisse supra naturæ debitum diuinus peculiari actiones conservatum, & vi existentia sic independenti, elicuisse actiones, quibus Deipara principia merendi maternitatem sic emerat. Quamquam horum autorum nonnulli, præter illum quasi limbum vitæ Christi, idem censent dici posse de actibus à Christo editis per tempus ieiunij quadragesimæ, ex quo Christus vitam intra illud tempus ceperit retinere per miraculum. Hic tamen dicendi modus, tempus aliquod vitæ Christi, nempe totam vitam dempta extrema eius parte, aut dempta quadragena dierum ieiunij continui, subducit merito Christi pro pueris creaturis: quod non satis cohæret cuni perpetua & numquam intercisa meritorum Christi pro nobis serie, quam Scriptura & Pates agnoscunt.

Reperio aliam rationem vendicandi Deipara meritorum congruum maternitatis, independenter à Christo prout pendente à matre sua. Hanc rationem excoxituit Valentinus Herice 1. p. disp. 29. n. 44. annuente Arriaga disp. 1. de gener. sect. 6. n. 62. Existimat ergo Herice, primò Christum in primo instanti habuisse esse independenter à matre per vnam peculiarium actionem totalem à solo Deo dependentem, re distinctam ab ea qua Christus tunc accepit esse dependenter à matre: etiam non sit duplex modus, sed unicus à matre dependentis: actio autem à matre independentis sit in Deo, qui ppe virtualiter transiens, formaliter immanens, iuxta doctrinam D. Thome de diuinis operationibus q. 3. de pot. art. 3. & 5. & 17. ad 12. & 26. quod sufficit, vt intelligamus Christum in eo primo momento habuisse esse independenter à matre, atque adeò potuisse tunc matri mereri dona gratia quibus maternitatem alia actione posterius natura causandam mereretur. Existimat secundò idem autor, Christum præterea reliquo vitæ decursu ad finem usque, habuisse esse per simile decretum & per actionem totalem similiter independentem à matre: non quod ea totalis actio, post primum instantis sit realiter duplex, vt in primo momento, in quo & causa secunda actu influit, & prima, sed quod actio qua Christus post primum momentum à Deo solo conseruabatur, à duplice diuino totali decreto manaret: vno independenti ab exigentia causarum secundarum, atque adeò etiam primi influxus materni; altero autem late dependenter ab exigentia causarum secundarum: quod est, virtualiter vel æquivalenter duplicitem conservationem admittere. Ex ea vero Christi existentia, partim primum accepta, partim per totam vitam conseruata independenter à matre, infert antor prædictus, Christum per totam vitam, à prima eius intra veterum actionem ad extrellum usque halicum in Cruce, meruisse omnibus non exculpa matre; prout actus eius meritorij, non tantum ab existentia per primam maternam productionem accepta, & consequenter ad eam actionem conseruata, pendebant; sed etiam derivabantur ab existentia, per aliud totale decretum à matre prorsus independentis, conseruata.

177. Mihi hæc dependentiarū Christi multiplicatio, non modò inaudita priscis Scholasticis & SS. Patribus videret; (nemo quippe profertur, vel proferri potest, qui ante paucos hos dies, eam subfuerit) sed etiam sine necessitate confita, atque adeo rei scienda. Nam ut liquet ex prædicto Autore, num. 38. tota necessitas independentia Christi à matre, sive in solis vita terminis, sive per totam vitam admittens da, est meritum congtuum matris, & anteriorum matris progenitorum; quod non debet statui pendens ab existentia per matrem immediatè, & mediare per anteriores progenitores collata: ne Christus prout meritum illud principialis, præsupponatur sibi, prout producitur per unicam causam suam; nempe per matrem: quod incommodus declinatur postea alijs Christi causa totali; prorsus independentia à matre. Atque meritum illud congruum, implantatum vni aut pluribus actionibus quas Deipara ad huiusmodi præmissum dixerit, commentitum est, ut iam dixi. Ruit igitur fundamentum tot nouitatum, omnibus tenui Theologis inauditarum. Deinde in proposito philosophandi modo, multa peccantur. Nam duplex actio cum unico modo effectibus intrinsecō, intelligi non potest: quia quo iure actio Dei dicitur formaliter immantere Deo, nec esse nisi virtualiter transiens; eodem actio causa secunda, immanebit causa secunda, nec nisi virtualiter est transiens. Itaque nullus planè modus dependens immanebit effectui, quod aduersarij ipse non concedit. Videbitur etiam concedendum, iuxta eam doctrinam, Christum non obijisse: quia quantumcumque tormenta & cruciatus eveterant statum dispositionum vita conservanda congruentem; tamen potius retinere esse, per decrevit totale, independens à causis secundis, & per actionem conservativam illuc usque protractam, quatenus à tali solius Dei decreto oriundam. Nec verò dumtaxat potuit Christus, esse suum ea via retinere, & impetrare mortis effugere; sed etiam debuit. Nam Deus pro sua sola voluntate, & seclusa exigencia ex parte cause secundæ, non destruit res quas immediate ac per seipsum, conferat independenter à dispositionibus; ut pater ex perpetua Angelorum conservatione. Denique nemo hactenus tam multorum qui historiam Euangelicam & Christi mysteria explanarunt, commentus est, Christum per tempus ieiunij quadragesimæ conservatum esse duplice actione, vel duplice totali decreto ad conservationem directam terminato: cum sufficeret abunde illud unum quo prius conservabatur, vi etis dumtaxat & impeditis miraculo, causis naturalibus, ne Christi dispositionem ita immutarent, ut necessaria esset conservationis abruptio. Facilius ergo multiplicatio illa, sive actionum, sive decretorum totalium, de Christi conservatione.

Modus legitimus meriti maternitatis per Deiparam, concluditur.

178. Quomodo autem Deipara mereti cōgrē potuerit hanc Christi circumstantiam, sive maternitatem quæ Christo presupponit; (id enim est totum fundamentum ex quo ad tot nouitates facta progressio est;) enodati alia ratione commodiore potest. At primùm si quis omnino poterit se adiugid ad meritū maternitatis congruum, & propriè dictum Deiparæ tribuendum respectu maternitatis; eodem planè modo expoundendum erit, quomodo Deipara maternitatem meriter, quo de alijs quibusvis Deipara meritis id necessariò exponitur: & quo pasim DD. explicant idoneitatem & aptitudinem Virginis ad eum titulum, ex gratia & meritis. Virgine diuinis adiuta comparatis, oriundam. Fuit quippe Virgo maximè idonea, ut posito decreto de Verbi Incarnatione, eligeretur in

sam quæ tanti miraculi officina foret; quia meritū omnino eximis abundauit, & grātia cooperata est summa nautate & diligentia, supra humanam conditionem non roboratam extraordīnarijs grātia suppetijs. Hæc autem merita à Christi meritis profuxerunt: unde B. Virgo profundens ea merita, præsupposuit Christum in proximorū Dei existentem, quippe merentem pro ipsa. Dices quomodo ergo Christus prænoscebat accepimus suum esse per matrem? Respondet plerique, Christum prius ratione cognitum esse venturum vi decreti prædefinitiū diuini, quān per has vel illas determinatas causas creatas, producendas determinaretur: Atque ita in eo priori rationis, intelligi potuisse, præfulgurum aliquando merita, quibus omnes mortales, & quæ ex eis in eius matrem deligentur, mereri posset. Vnde Christus prout præcisè viduini decreti ac non nisi generatim, & inde determinate, vel quasi vagè præcongitus existens, est prior matre, & eius meritis; quibus posterior est, prout cognitus quæntus productus de facto, per determinatas causas. Hæc est apud plerosque & nominatim apud Præpositū 3. p. q. 2. n. 153. & 154. ratio exponendū Christi merita pio matre, & pro antiquis iustis. Effeteque potius ea ratio incunda, quæ quæ prolatā est, nixa Christi independentijs inauditis, si alterutra tueri adgeremur.

Quod si prædicta via exponendum verum Christi meritū, pro Patribus & matre, ipsum ex se producendum promerentibus, nimis difficultate videatur; facile estef morire difficultatem, abrogato merito Christi, propriè dicto quoad personas illas, & revocato ad meram compensationem doni quasi credito anteā dati à Deo; ut saltem de Adami innocentia, & de Angelorum grātia philosophandū est, iuxta ea quæ dicuntur infra, exponendo dignitatem Christi capitū; vbi rursum de his nonnulla. Vsum doctrinæ propostæ, dabo ad calcem sequentis capitū.

C A P V T I I.

De causa Christi meritoria secundum potentiam absolutam.

179. H Actenus de eo merito, quo de facto concessum aliquibus est aut negatum, Christi substantiam sive unione hypostaticam, eiusve circumstantias, propriè metet. Nunc considerandum est, quid contingere potuisse de potentia absoluta, si ita visum Deo fuisset, quoad ea quæ negauimus cedidisse de facto sub merito, aut cadere potuisse de potentia ordinata. Nam reliqua, constat cadere posse sub meritum de potentia absoluta, cum possint sub illud cadre de potentia ordinata. Negauimus igitur, de potentia ordinata cadere potuisse sub quodcumque omnino Christi meritum, quicquam ad Incarnationem spectans, sive sit substantia eius, sive circumstantia: quam etiam omnem materiam subduximus merito condigno purorum creaturarum; ac etiam substantiam, congreuerumdem merito examinamus. Videndum itaque est, an de potentia absoluta, aliquid aliud statui possit respectu objectorum, quæ & propriè dicto Christi merito, & propriè item accepto merito purorum creaturarum, neganda diximus.

Status controuersie de merito Incarnationis secundum potentiam absolutam. Meritum compensatiuum separatur.

180. Verū ante omnia statuendum duco, non esse hic controuersiam de merito illo impropiò quod situm est in compensatione rei anteā credito exhibita. Duobus enim modis aliquid potest intelligi se habere per modum meriti. Primum per modum cause mortaliter efficientis, quæ est vera meriti notio. Nam ut ratione

tioinatur D. Thomas q. 29. de Verit. art. 6. meritum est causa premij; non per modum finalis causae, (sic enim prius premium est causa metiti,) sed per modum cuius moraliter efficiens; nivitum impellen- do agens liberum, ut velit conferre premium operan- ti. Secundum laxata vocis notionem, dicuntur etiam me- ten, iij quibus premium non obtinet ad modum mer- itos pro opere prius natura exhibito, sed ad modum mer- itos coimpedito credito; Hoc est, non quidem ex me- ta misericordia & liberalitate praemiaris, sed ex iustitia misericordiana presupponitur; & iuste retinente vel compensante quod antecepit misericorditer, & ex liberalitate, ut si in solutione mercis antea conces- se credito. Similique exemplum esse potest, vel instru- menti quod gratuito commodatur artifici, ut habeat unde dissoluat nomina prius apud commodantem cō- trahendit doni quod gratitudo concedatur, ut compen- satio per fructus inde exortos: quo exemplo, hoc latè dñm meritorum expositum Dñm in 2.d.5.q.3.n.8. Est autem tam, discrimen inter duos illos merendi modos. Nam hic secundus, eatenus dumtaxat aliquid merito commune participat, quatenus res sub illum cadens, non reuinere pura misericordia a ciuius a quo data est; sed ab eo intuta futura compensationis data, & sine accendo praefixa accepta, ac eatenus ex misericordia; polta exhibito pretio de quo conuentum erat, reuinere ut iustitia: itaque quasi quedam venditio miseri- cordis, seu facta ab ipso pretio praesenti, quandoque tan- tem exhibendo: ac proinde moriorum quo donans inducitur ut velit sic reuinere premium, non est ipsum premium, sed benignitas prævenientis, certa tamen id est non fors fraudi, ob consecuturam aliquando iu- lüm solutionem.

Ex quo facile erit solutio difficultatis quæ reuocatores plurimos plurimum torserit: minirum cor- non possit pro demeritis præconceptis anticipari sup- picuum; possit verò pro meritis præconceptis anticipi premium. Deum certè non anticipate delictorum aliquando suorum peccatas, S. Gregor. 27. mor. c. 2. dicitur hanc, nec non D. Hieron. dialo. 3. contra Pe- lag. & optimi S. August. lib. 1. de Genet. ad literam cap. 17. [Neroquid (inquit,) Deus prius vltor, quam Demon peccator? Abist: Nèque enim Deus damnat innocentem.] Indeque demonstrat, Dñ monem cum an- tuadmissum tripla peccatum bonus erat, non debuisse im tunc subire penam, propter peccatum quod Deus ab eo admittendum prævidebat. S. quoque Basil. in Scholis ad psalmum 104. negat conuenire, ut præ- ficitur præventionem fundet supplicij. Hoc igitur est terra dubium: sed difficultas est, cur præsumit ante eisdem tripla meritorum anticipare tradiri possit, non item supplicium ante possumus tripla peccatum. Hoc difficultati agri satisfactionem, qui propositam doctrinam, & dupl. item nomine assignatam meriti notionem, non advenire, lis vero consideratis, nulla est difficultas. Nam Deus à benignitate sua potest excusat ad præ- veniendum, & tradendum quasi credito, quod postea vide compendandum: non potest autem superexal- tante misericordia iudicium, moueri à iustitia ut alter quā secundum præsentem statum inferat iram.

Eru præterea facile ex dictis potest, cur circa mu- nera gratia, modus ille anticipandi & quasi credito ea confundendi, perratus sit. In eo quippe agendi modo, non est misericordia pura, sed iuste ita quoque in eo in- volvitur: proprieaque hic merendi modus, in toto gratio negotio de potentia ordinaria considerato, præ- turquam fortassis in merito Christi pro Angelis & Adamo innocentem, & si qui sunt huiusmodi rati cuen- torum quibus suo loco, indidem exultat, vnde verum meritorum; ut patet de prima gratia actuali, & de habi- tuali, quae sub neutraru hoc meritorum hominis cadit. At in altero, sive in modo merendi propriè dicto, cer-

natur dumtaxat iustitia, quatenus operans exhibet de facto merces, quas is penes quem est premium, con- fessim remunerat, repenso premio: ut sit ibi quasi qua- dam conductio operæ ex parte præmantis, & locatio ex parte operantis.

Eo improviso merito, & Christum, & puros ho- mines, Incarnationem meruisse, non repugnauit.

181. Si igitur sermo dumtaxat esset de merito illo compensativo quo non attrahitur premium ad pro- merentem, sed iam possessum & gratis datum, com- pensatur ac soluitur; sic non grauata concederem, & Christum, & puros homines, de potentia absoluta, posuisse mereri latem de congruo, illud quod habe- ret rationem principij respectu talis meriti, essetque eo anterior, & idcirco negatur cadere sub meritorum proprie dictam de potentia ordinata. Fator quidem Deum de facto, circa primam gratiam & alia meri- torum nostrorum principia, genus hoc compensationis, & imprimum meritorum non expectare, aut ad- mittere. Ita enim aperte fert nomen *gratia*, quod in Scriptura principijs predictis semper aptatur: cum tamen constet, non fore *gratia* nomine appellanda, si emeretur, etiam si credito. Vnde iure D. Augustinus gratia arcanorum scientissimus, negat primam gratiam concedi ob bonum vnum futurum liberi arbitrii. Non negat tamen, quod vnum nunc contendit; nem- pè quod Deus de potentia absoluta, si libuisse cam concedere ob bonum vnum prædictum: quia quam- uis gratia sit essentiale forma supernaturalis, non est tamen illi essentiale ut detur gratis. Neque id euincit ex nomine *gratia*: aliqui deberet etiam dari no- bis gratis respectu Christi, cum tamen omnes gratiae quas accipimus, ita sint dona p[ro]d[uc]tio[n]e nomine *gratia* respe- cta nostris, ut respectu Christi, dentur nobis ex iustitia. Itaque est quidem gratia eiusdem speciei cuius esset si pure datetur ex misericordia: tamen respectu Christi, non est donum gratuitum, atque adeo non est nisi ma- terialiter gratia: sive est eadem entitas quæ alicubi de- nominatur gratia, at ibi non est sic denominanda. Conscienter igitur ad proposita principia dico, Christum de potentia absoluta, si ita Deo vnum fuisset, potuisset compensare, atque adeo impripiè mereri vno- nem suæ humanitatis cum Verbo: quia posset per bo- num eius vnum, & per opera interuenientia eius dignifi- cata, compensare beneficium quod in illius concessio- ne antecesserit: Ut accidit in exemplis quæ superius sunt adicta. In quibus tamen ut serueretur proportio cum re de qua agimus supponendum est, non inter- veniente quasi commodatum: sed verè opus est rem finire ab solute & simpliciter factam eius cui concessa est. Sicut vno non potuit non concedi simpliciter Christo, & ita ut eius non esset, cum per eam consti- tuatur: quod de re infra diligenter.

Verum incarnationis meritorum per Christum, de potentia absoluta dari potuisse, qui censuerint.

182. Hoc itaque impripiè dicto merito deposito, quod attinet ad meritorum propriè dictum, an substan- tia incarnationis, sive vno hypothetica possit sub Christi meritorum cadere de potentia absoluta, variant sententiae. Vna affirmat, quam docet Suarez t. 1. 3. p. 10. f. 4. & 1. 2. de prædest. cap. 20. à num. 19. Ruis disp. 6. de prædest. f. 2. num. 15. & Aegidius disp. 8. de actibus supernat. dub. 7. Quorum vnicum fundamentum est, quod nulla in eo merito monstrari queat repugnacia. Quamvis enim actiones Christi vniione anteriores, nullæ faciunt, ac ne de potentia quidem absoluta, quan- tumuis

tumus Christi humanitas solitaria præexistisset, vltæ esse posuerint quæ præmium vñionis adæquarent: Tamen nihil obstat, quominus Christus ratione operum vñionem subsequentium quæ præmium vñionis planè adæquaret, meretur condigne tale præmium dummodò interposita fuisse Dei promissio, & Christi cum eo de hoc præmio conmentio, quæ de potentia absoluta interponi poterat: sicut etiam interponi probos potuerit respectu primæ gratiæ, si Deus nobis promisisset, se daturum gratiam ad actus aliquos, cum obligatione eos postea eliciendi; nōsque diuinus intimatam huiusmodi promissionem acceptassimus. Accedunt exempla vulgaria, quibus Suætus numquam satisfactum esse conceitat: nempe principis, qui militi arma & equum præberet, cum obligatione vt ea posset mereatur militando. Miles enim implens conditionem, merebitur condigne ea præmia; quæ tamen fuerint principia operis meritorij quo obtenta sunt à milite. Simile est exemplum eius qui emit vineam, cuius præmium postea numerat ex eius fructibus. Ad hunc ergo modum, hi Autores de Christo quoad condignum meritum vñionis, per opera eam subsequentia, philosophantur.

Vnum est quod opponi posse videtur; nempe his ita se habentibus, foris ut principium meriti cadat sub meritum videlicet vñionem quæ in Christo fons & totius meriti condigni, etiam ius quod ad promerendam vñionem necessarium est, cadere sub meritum quod ipsa principiat, atque adeò esse merito priorum; quippe principium eius; & posteriorem, cum ipsa per meritum obtinatur. Hoc tamen hi Autores non consentiunt incommode, putantque se propositam contradictionem declinare non incommodo, per distinctionem duplicitis status in quo vñionem & Incarnationem considerant. Namirum spectant eam, primò ut prædestinatam; quo pacto est principium meriti futuri, per Christum elicendi, nec cadit sub illud meritum quod ipsa est principiatura. Secundò ut executioni in tempore mandatum; sub qua ratione potest esse principium meritorum propter actu existentium. Atque ita vno siue incarnatione, non est principium & effectus seu præmium meritorum Christi, sub eadem ratione.

Contrarium placet, Repugnantia ostenditur.

183. In contrarium sententiam consentire scholam vniuersitatem, dixit Canisius lib. 2. Mar. cap. 16. Nominatum verò eam tradunt S. Thomas 1.p.q.23.art.5.in corpore, Medina 3.p.q.2.att.1.1.& ibidem Aluarez disp. 16. Val. 1.2.d.8.q.5.p.4. Valsquez 1.p.d.91.cap.6. & 1.2.d.219.cap.1.& 3.p.d.21.cap.5. Torres opulc. 8. de gratia disp.2.dub.2.& disp.3.dub.4. Herice 1.p.d.28.cap.2. Beccanu tract. de incar. cap. 14.q.6. Pizpofitius 3.p.q.2. num. 139. mihiisque omnino placet; Neque est ad eam stabilendam agmine rationum opus, cum videatur, eam que ducitur ex natura meriti & præmij, esse ineleclibilem. Sic igitur argumentor. Meritum habet rationem mediæ ad præmium tamquam ad finem, estque id intrinsecum naturæ meriti. Atqui medium præcedit necessariò acquisitionem finis, ita ut in præuisuone ordinantis finem & media, præcedant media. Ergo necesse similiter est, ut saltem in prænotione præmiantis, prius cognoscatur existere meritum quæm præmium: atque adeò impossibile est, meritum sublequi illudmet præmium cuius est præmium & existere post illud, siue effici per illud. Sic enim medium, siue meritum quod daretur ad habendum præmium, daretur propter præmium præhabitum, quod manifestissime est impossibile. Non igitur fieri potuit, ut vno hypothistica quæ respectu Christi principiat omnia merita, atque adeò teneret se ex parte mediorum, simul tenebet se ex parte finis, habeatque rationem præmij, adi-

piscendi per illud ipsum quod supponendam est iam adæquum. Confirmatur, quia meritum potest vi quædam morali attractrice præmiij. Nulla autem ratione fieri potest, ut idem seipsum attractat. Ergo impossibile est, ut idem sit meritum sui ipsius: atq[ue] adeò etiam impossibile est, ut idem sit meritum sui principij quod habet vni merendi: quia quod est causa, causa est etiam causa causati. Vicissim vero præmium, est id ad quod & meritum & meriti principium ordinatur. Si igitur præmium esset idem cū merito aut meriti principio; idem esset, ad hoc ut idem ipsum esset; & idem ad se referetur ut ad finem; contingetque ut vt intra eundem causalitatis modum, & eundem executionis ordinem, idem esset prius & posterior. Nam præmium esset prius, quatenus principium effectuum; & (tale quippe est medium:) & esset posterior, quatenus per tale medium, hoc est per seipsum causaliter. Quare vno hypothistica, quæ est principium totius meriti digni quod Christo potuit obtinere, nulla ratione potest sub meritum Christi condignum cadere.

Effugium primum, precluditur.

184. Non declinamus hanc contradictionem aduersarij, per diversas illas cuiusdem vñionis considerationes, quas ab eis proponi diximus: nempe ut prædestinata, & ut mandata executioni; vel propter concepit, & propt̄ exercitæ: quasi licet affirmare, vñionem ut prædestinatam, principiæ merita futura: propter existentem vero, principiariæ meritis existentibus. Vel quasi dicere licet, vñionem ut præsumam quandoque obtinendam, antecedere merita: propter obtemperantem ratione, & posteriore meritis esse. Non inquam sic declinatur contradictione. Nam merita, à sola vñione exercita & obtemperata, principiantur: non autem ab vñione tantum præconcepta ut obtinenda, vel prædestinata. Oportet igitur aduersarios monstrare, quomodo in ipso lumen sententia, idem respectu eiusdem, non simul cognoscatur ut præexistens, & ut non præexistens. Vno enim necessarij intelligetur præexistens & præhabita, quatenus causas meritum. Cognoscitur autem ut non præexistens, neque præhabita, si obvenerat est per meritum, quod ad eum consecutio nem deducat operatum, & ad concessionem moueat præmiantem. Habet sanè locum suam distinctione illa duplicitis ordinis, nempe & intentionis & executionis, cum de medio & fine agitur. Ita tamen ut finis qui ad ordinem intentionis pertinet, non sit nisi finis, cui finis est præconcipi absque existentia exercitæ; neque induat rationem mediæ, quod necesse est præexistere, ut possit munus mediæ obire. At vides, aduersarios id non seruare. Cauendum item serò est, ne pro duplice ordine proposito, duplex agentis motuum communissemur. Debet enim vnum & idem esse motuum, quo agens intendit assumere media, & quo illa usurpans, peruenient per ea ad finem intentum: alioquin ordo executionis, inferret nouum ordinem intentionis. Et hic quoque peccant aduersarij. Nam incarnationem, sive vñionem prædestinatam & conceptam, non statuunt pro fine obtinendo per merita proditura ex ea sic spectata: sed id tribuunt incarnationi exercitæ & executioni mandata, quam dicunt, posse per Christi actus, ut per causam meritorum, obtineri. Cum ergo iuxta aduersarios, incarnatione prædestinata & incarnatione exercitæ, non subsistat eidem merito tamquam unus & idem finis medio per quod obtinetur; liquere videtur, eos diuersum finem pro duplice ordine proposito commisceri; & affirmare alium finem intendi cum vno prædestinatur, alium cum executioni mandatur. Quare argumentum à nobis propositum ex prioritate similique posterioritate eiusdem formæ respectu eiusdem, perstat inconcavum, nec eludatur ea aduersarij response.

Alterum

Aliorum quoque effigium, intutum.

185. Multo verò apertius est, inidoneam quoque & insufficienciam planè esse responsum, quam præterita adhibet Agidius supra num. 121, dicens, etiam si concedetur totale meriti principium non posse cadere sub merito, tamen quod est dumtaxat partiale principio meriti, posse sub illud cadere. Incarnationem autem, non fore nisi principium partiale meritorum Christi, quibus eam mereretur. Additque n. 122. etiam media qua debent physice causare finē suum, necessari præexistunt acquisitionis finis: tamen ea media qua finem non cauferit nisi moraliter, (cauiusmodi sunt merita, quibus monetur aliena voluntas ut finem confite velit;) non præexistere necessari, sed sufficiere si prius existat obiectiuē, quod satis est ut possint mouere alterius voluntatem ad repondendam mercedem. Cum ergo merita quæ Christus de potentia absoluta posse elicere, nō essent causatura physicè unionem, sed moraliter tantum; omnino videtur habitu sufficientem rationem mediorum ad illam obtinendam, etiam si idem non præexistenter nisi in præmian-
ti præconceptione. Adde quod ipsa donatio mercedis, ex parte remunerantis, habet se per modum medijs, respectu meritorum quæ remuneratur cupit obtinere intentum mercedis, ut aduersarius n. 113. ostendit. Atque ita nihil verabit, donationem unionis, precedere merita tamquam medium ad ea.

Hanc argumenti propositi declinationem, aio mul-
to insufficienciam esse priore hastenus reiecta. Nam
hac meriti principium sit totale, sive partiale, virget
semper idem incommodeum; quia prioritas simili &
posterioritas eiusdem formæ, non repugnat ex eo
qua formæ sit totalis; sed ex eo præcise quod sit for-
ma, nec idem possit simili & respectu eiusdem, esse
prior & posterior: quod æquè implicat circa formam
paralem, ac circa totalem. Insuper verò quæram, quodnam sit alterum meriti principium partiale in re
pellenti. Hand dubiè dicent esse voluntatem Christi
humanæ, quæ adiuncta unioni & auxiliis gratia ab
ei profusa, principiat meritorum. Quidni ergo, quo
iure unio & auxilia admittuntur posse esse posteriora
finali & plura meritis inde oriundis, eodem quoque
dicunt, voluntatem creatam quæ est partiale meriti
cum principiis, posse cadere sub merito ab ea oriun-
dam? Atque ita principium totale meriti, posset in re
nosta, cadere sub merito ab eo dimanans. Altera
item pars responsonis, æquè infirma est. Nā sive me-
diū causet per efficientiam physicam, sive per mora-
lē, tamen eo ipso quod medium est, & ad causam ef-
ficiēt rediutor, nec pertinet ad ordinem intentionis,
non suffici illud præconcipi ablique existentia
exercita, sed omnino debet præintelligi habens esse
suum verum ac physicum, pro tempore pro quo in-
telligitur causare ad modum medijs: nec potest singi-
nō præhabere existentiam respectu eius ad cuius affi-
cionem causat, non intentionaliter: & ad modum
finis, sed causatione reali, ad genus efficientis reduc-
tive pertinet. Et enim patens discrimen inter causa-
tionem finis & medijs. Nam finis ex sua causandi ra-
tione, debet non existere: ino idcirco causat, & at-
tah pellitique causam efficientem, ut communice-
tur ipsi fini existentia. At medium ita terminat volun-
tatem causæ efficientis libera, ut necessari debet præ-
intelligi habens esse, sicutem pro eo tempore, pro quo
præconcipiunt fungi munere medijs. Unde tametsi non
est necesse, causam meritorum quæ reuera habet ra-
tionem medijs ad præmium, tunc de facto actualiter
esse cum moner agens ad decernendum ei præmium;
tamen necesse est, ut intellectus agentis, prius feratur
in existentiam causæ meritorum, quā in præmij col-

lationem, eiūsve decretum. Sic Deus, ex prævisione me-
ritorum, decernit præmia longè antequām re ipsa po-
nuntur merita: sed satis est, quod ea quandoque po-
nenda præconcipt: & ex corum sic præconcepto-
rum determinatè sibi obiecta existentia pro tali diffe-
rentia temporis, feratur ad decernendum illis præmiis,
reponendum in temporis articulo subiungendo ei dif-
ference temporis, quæ meritorum fuerit. Et ratio uno
verbo est, quā præmis; nempe quod causa merito-
ria non mouet ut ipsa sit, sed ut propter ipsam iam ex-
istentem, & saltē in præconceptione agentis præha-
bentem esse, alia producantur. Igitur cum Christi me-
rita, in re præsenti, habeant se ut media respectu unionis;
impossibile est, ut ei non præintelligantur; & ut non
conciipientur existentiam possidere ante unionem.
Quomodo ergo possint simul intelligi, vendicare ab
ea esse, quod præhabere intelliguntur, & acquirere
quod iam possident?

186. Inane verò est, nec cadit in rem nostram, quod
præterea addebat aduersarius, de donatione mercedis
habente rationem medijs respectu præmiantis, qui per
donationem mercedis, nütur ad media peruenire. Ut
videtur est in Rege, qui militibus strenue pugnantibus,
promittit certos honores, qui respectu militis habent
rationem finis, ad quem per pugnam strenuam est de-
uenturus: Respectu verò Regis, illi honores, habent
rationem mediotum, & pugna strenua rationem finis
immediati. Hoc dico non satisfacere, nec posse ad rem
nostram accommodari. In primis, quia quod habet rationem
medijs respectu Regis præmiantis, non est re-
uera mercedis donatio, seu collatio honorum, quæ planè
subsequitur exhibitionem meritorum; hoc est pug-
na strenua. Sed quod in eo eventu habet rationem medijs, est proposatio ac veluti ostentatio honorum, ei
rependendorum, qui operam in pugna genetore nau-
uerit. Ea verò ostentatio & propositio mercedis, omni-
nino præexistit meritis, quibus ad honores est alpirandum,
ac pertingendum. Oporteret ergo similiter, me-
dia quibus Christus condigne pertingeret ad unionem,
præexistere unioni: quod constat dici non posse, cum
suum esse, ab unione & unionis fructibus accipere sup-
ponantur, immo esse ipsiusmet fructus. Deinde argumen-
tum considerat quæ se habent ex parte Dei unionem
redependentis, quidve in ea comparatione prius sit, quid
posterior: (quò tamen aduersarius auocat difficultatem:) sed argumentum, virget rem ex parte operarij
promerentis, quem omnino necesse est præcognosci
exhibitent merita, atque ad eum existentem, priusquam
præmium recipiat. Quomodo ergo prius videri potest
habens præmium, & per illud profundens actus, qui-
bas tamquam medijs finem intentum assequatur: Cū
itaque unio in re præsenti sit præmium, sive res obti-
nenda per merita, impossibile est, merita quibus ob-
tinentur est, arque ad eum illorum meritorum prin-
cipia, intelligi acquirere existentiam per merita; si que
posterioris natura habere esse, quā illud cui in genere
causæ efficientis, hoc est in ratione mediorum, con-
tulerint existentiam.

*Concluditur, recte monstratam repugnantiam &
vane declinationes hostilium telo-
rum, reiecta.*

187. Ostensa ergo est reprobantia, quam aduersarius
negabat interuenienti, in eo quod Christus de potentia
aboluta mereretur unionem suæ humanitatis, per
opera subsequenti unionem: nam oportuisset, ea opera
(quippe merita & media,) præintelligi existentia
ante unionem & tamen eam subsequi, quandoquidem
ab ea accipiunt esse, & vim ac rationem meritorum as-
mediorum.

Exempla verò vulgaria quæ aduersarius pro se addu-
cebant,

cebant, incommodè extricantur à nonnullis eorum qui in nostra sunt sententia. Nā Vasquez i.p. disp. 9 r. c.6. in fine, ait, in priore exemplo, equum & arma trahui ut præmium, non actionibus equitis quas principiantur, sed eius dexteritat ac strenuitati, quae est independens ab equo & armis. In posteriori autem exemplo, ait, fructus non esse meritum vincere prius tradita, sed præmium; quod admittit posse esse posterius merce, & ab ea penderem tamquam effectum, & in hoc differre à merito. Nam præmium, quæ tale, nō est natura prius merce, cuius præium dicitur cum viciūm merces possit dici præium nummi qui exhibetur in præiū, & quod in emptione & venditione sic quædā permutatio vnius cum alio, quorum vnumquodque comparatione alterius habet rationem pretij, atque adeo pariformiter & ex æquo inter se comparantur, nec vnum est altero natura prius aut posterior; contra quām accidit in merito & premio. Nam meritus est suæ natura prius præmium, quia ordinem cauæ ad illud habet. Hanc exemplorum illorum dilutionem, aduersarij facile repellent. Verè enim equus non datur militi ob dexteritatē vel industriam, qua nisi bonos actus pareret, non compensaretur, sed probro potius esset. Datur ergo æquus militi ob strenuam pugnam, & sive actiones quarum æquus est partiale principium. Similiter negabunt aduersarij quod vniuersaliter ait Vasquez, præmium non possit utrūcunq; præexistere merci. Id enim contendere falsum esse, dicentque præmium esse ante mercedem, saltem in præiū & expectatione videntis.

Absurdius etiam Aluarez 3.p.d.16.ad 2. vt primum exemplum exiret, negat actiones quibus miles in pugna præmium meretur, prodite efficienter ab æquo & armis. Itaque ait mirum non esse, si æquus & arma possint dati in præmium strenuam pugnam quam non principiantur. At quis nō videt, & æquus & arma influere saltem partialiter in actiones illas quibus præmium rependitur, puta in accusum ad hostem, eiūsque percellionem & confessionem. Nec desunt exempla alia, in quibus locus non est effigio propposito: & quod tota mesita ratio, & adæquatum principium effectiu operis meritorij, sit res concepta in præmium illius operis. Ut si medicus, sumptibus suis multis ac magnis ægrum aliquem restituat sanitati, quia ille adeptus viat ad refundendos medico sumptus, impigre laborans in eius gratiam. Tunc enim sanitas, est præmium laborum hominis ad sanitatem restituti; & eadēmque fuit laborum illorum totale principium. Idem contingenter, si quis constitueretur in munere, cuius exercitio præuideretur promeritus illudmet officium seu munus.

Declinationes idonea.

188. Quare dicendum est cum Durando in 2. d.5. q.3. n.8. equum & arma duobus modis posse à largitore præberi. Potest enim primò contingere, ut absolute & simpliciter donentur ante pugnam: & tunc dicendum est, pugnam strenuam non esse equi & armorum meritoriam, quia nullus meretur quod suum est: cum potius meriti sit, efficere ut aliquid ei debeat, eiūsque fiat; quod antea nec illi debebatur, nec eius erat: tunc itaque pugnam esse compensationem gratiam beneficij prius collati. Potest secundò contingere, equum & arma ante pugnam non dari gravito & simpliciter, sed ex pacto oneroso militandi: & tunc dicendum, est pugnam quidem esse meritoriam equi & armorum, quæ prius non essent militis, sed essent quasi commodato accepta, ut per opera interventu equi & armorum elicita, equum sibi & arma cōpararet, & sua faceret. Idem proportione seruata dicendum est, ad exemplum de vinea data ut per fructus ex eius cultura prouenientes compensetur. At supponimus, vniōnem hypostaticam non esse quasi cōmodato dandam Christo, de potentia aboluta, sic enim non esset eius, quam tamē constat

non posse nō esse eius, cum si aliquid Christo essentiale, & spectans ad eius constitutionem. Exempla ergo proposita quæ aduersarij censem inexpedibilia, cōmodissimè expedientur ad modum prædictum. Nec incommode per ea exempla si cum debita proportione hue appetunt, exponi potest, quid vnu posset Christus condignè praefare circa vniōnem hypostaticam de potentia aboluta. Nempe quemadmodum miles equo & armis & vinea simpliciter donacis potest bene vti, cīq; adhibetur ad gratianæ beneficij liberaliter impensi recognitionē: ita Christus circa beneficij hoc diuinū erga le præstitum, posset gratitudinem suam testari, vendo vniōne qua commodato dari non potest, sed tantum potest simpliciter donari; cum necessariō fiat propria eius cui conferitur, quippe quæ cum constitut.

189. Non incommode quoque dici potest, equum & arma esse causā saltem inadæquatā, meriti quod à pugnante elicere per bonū equi & armorum vñum. Viciūm autē tunc bonum vñum nō esse causam entitatis equi, & virtutis eius causatione meritorum; nec non entitatis armorum, ac virtutis iūdem conseruat: sed tantum esse causam motivam & excitatiūm Principis, ad translationē Dominij equi vel armorum. Sicut ratio motiva qua venditor virgetur ad vendendum agrum, & transferendū eius Dominium, est pretij solutio. Qued de equo dictum, æquè dici potest de prolato exemplo vinea, quæ est suo modo causa pretij quo emittit: ipsū tamen præmium, non est verè causa vineæ, sed tantum est causa translationis Dominij vineæ. Itaque principium meriti, id est vinea, & equus, vel armatura, nō cadit sub merito; sed aliquid à vinea, equo, & armatura dīsum, nēmē translatio dominij eorum. Quare non obstatibus tricis quas exempla proposita in hanc rem ingrēunt. Fixum esto, Christum nullo merito propriū dicto, ac ne congruo quidem; (nam pro eo quoque virget ratio proposita) potuisse vniōnem hypostaticam promoteri, etiam de potentia absoluta.

Meritum vniōnis, per actus à solu creatiū donis manantes, Christo impossibile.

190. Erit qui dicat, posse à Christo profluere actiones aliquas, quæ tantum dignificentur à donis Christi creatiū. & eas quā tales, tame si inæquales vniōni, posse esse (saltem de potentia absoluta,) meritum congruum respectu eius; & quod nullo modo ab vniōne penderet. Sicut Angeli in primo momēto sui esse, fuerunt sancti, & tamē quia eorum sanctitas non influxit in operationes quibus tunc libet se disponerunt ad gratiam; qui potius eis posterior natura fuit, quæ ppe parta per eas; opera quibus gratiam sanctificantē promeruerunt per actus à solis gracia auxiliis & voluntate manantes, non fuerunt meritoria sanctitatis, nisi de congruo. Si milititerque peccator, per cōtritionem qua iustificatur, non meretur nisi de congruo primam gratiam: quia quamvis actus ille gratiam secum in animam conuehat eodem temporis momento; tamen cōtritione non penderet à sanctitate, posterius natura subsequente. Vnde quia vt sic, non est actio hominis iusti & digni, non meretur condignam primam sanctitatem. Si igitur aliquid tale in Christo intelligamus; id est, si consideremus aliquas Christi actiones, interuentu dumtaxat auxiliorum, aut per dona gracie accidentiatia, elicatas ab eius humanitate prius natura, quām terminetur per subsistentiam Verbi, (quod non videatur negandū quin de potentia aboluta fieri possit:) habebimus aliquas Christi actiones, quæ quamvis ob improportionem & inæqualitatem cum vniōne, non sint sufficiēt ad meritum eius condignum, sufficiēt tamen possent ad meritum congruum.

Ad hanc difficultatem, respondendum est, negando, posse à Christo, etiam de potentia absoluta, elici actiones vilas, quæ simul quidem tempore sint cum vniōne, sint;

est tamen naturā priores. Neque enim intelligi potest causas illa talium actionum in unionem, fundans prioritatem illam naturae, nisi meritoria. Atqui ea quoque confabulas, remouenda est. Nam supponit præexistens huiusmodi actionum ad unionem; que tamen præexistens est impossibilis: quia cum subsistens sit in natura terminus, aduenit prius natura quam quæcumque forma accidentia simul tempore aduenientes, quia prius est esse completere, quam operari. Nec influxus, aut quasi influxus subsistentiae, simul tempore sufficientis naturam, est impedibilis, etiam diuinis. Nam influxus ille, ultra substantialem naturæ terminacionem, cuius operationi præsumat, eaque anteriori natura, ratione substantiae quam completere, & cum qua unum completere facit, continetur significatio morali operum elicitorum à natura substantiali, quam ultimè completere. Atqui ea significatio non potest diuinitus impediti, vel suspendi, qui confertur à divina substantia, & ab unione, per modum formæ: in vi ipso quæ actiones procedunt à natura tali subsistente terminata, non possint non tedolare illius subsistente figurantiam. Effectus autem formales, si forma potest, ne diuinitus quidem inhiberi, aut suspensi possint. Quare fallum est, dati potuisse in primo Christi in momento, actiones aliquas à solis donis Christi accidentiis pendentibus, quibus congruum unionis meritum potest implantari.

*De Circumstantiarum quidem meritum,
Christo possibile.*

191. Nihil circa obiecta meriti quod Christo de potentia ordinaria negamus, expendendum restat, an pro Christi meritis de potentia absoluta obiecti, praem circumstantias Incarnationis, sive effectio[n]is unionis. Sedes quoque, dicendum est, nulla ratione posse cadere sub Christi meritorum v[er]bum; qui ad omnes Christi meritos debent præintelligi posse & iam existentes; quomodo ergo meritum Christi ad eas tendere potest, ut ponantur in rerum natura, quod est meum proprium, & ratio eius? Habet verò etiam hic locum, argumentatio superius formata. Nempe quod actiones Christi, quibus circumstantias Incarnationis sunt meritorum, vel efflent priores unione, vel posteriores. Priores tempore esse non possent, quia sic non existent actiones Christi. Neque enim agimus de actionibus, quas Christi humanitas nuda & sine supposito, per antenorem aliquam durationem producta, posset elicere; sed agimus de actionibus Christi; quia vox, sonus, natura, divina supposititate terminata, qualis non erat Christi humanitas, ante producunt unionem. Non possunt item illæ Christi actiones esse priores naturae unionis, quia Christus (ut sibi dictum est) non potest spectari, ut operans prius natura quam subsistat: quia subsistencia pertinet ad complementum existentie. Polito ergo quod existentiam terminet, intimior est quia operatione, tamen non cauata physice per subsistentiam. Ostendendum itaque est, dati instanti aliquem quarundam Christi actionum in unionem, quo dato intelligere possimus prioritatem illam naturae in qua fundantur est meritum congruum talium actionum in unionem. Nā idcirco finguntur meriti posse, quia sunt priores naturae. Cum ergo nulla talis natura prioriter debet ex parte actionum; nec similitus naturæ admitti possit; quia omnes actiones naturæ per aliquam subsistentiam de facto terminatae, principiantur moraliter à subsistente illa, sūntque ea posteriores, cedem titulo quo sunt posteriores ipsa subsistente cum qua terminus ultimus connecti intelliguntur ante omnem operationem; manifestè sequitur, nullum de quaenamque potentia posse admitti Christi meritum, respectu circumstantiarum Incarnationis, per

actiones naturæ dumtaxat anteriores. Et idem multo clarius est, de actionibus unionem subsequentibus: quia nemo mereti propriæ potest, quod iam habet. At circumstantiae Incarnationis, eo ipso, quod Christus supponitur iā operatus, antecesserunt, nec possunt intelligi non antecessisse. Quomodo enim præintelligeremus Christi operationes, nisi præintellexis omnibus Christi adiunctis; quippe sine quibus exerceri nequit operatio? Nec plura de illo Christi merito testēt unionis, ac circumstantiarum effectio[n]is eius, quod de potentia absoluta elici posset.

*Quale & unionis & circumstantiarum meritum,
puris creaturis possibile absolute.*

192. Iam vero spectando meritum quod puris creaturis circa eadem obiecta concedi potest de potentia absoluta, meritum quidem condignum, est procul alegandum, quod unionem ipsam. Nam si gratia qua puræ creature condigne mererentur unionem, penderet ab unione; recurrerent omnia argumenta facta ad negandum Christo huiusmodi meritum unionis, etiam de potentia absoluta. Si autem eagratia quæ esset proximum principium meriti purarum creaturarum, nullo modo penderet ab unione, (ut fanè de absolute potentia, conferri potuisse inde planè independens) ne tamen actiones inde manantes possent esse condigna unionis meritum, obstarer inæqualitas. Hec porro ratio adhiberi æquè potest ad diudicandam an meritum congruum de potentia absoluta tribui puris hominibus possit respectu unionis. Nam si opera purorum hominum supponantur pendere ab unione, ut à talis meriti principio, impossibile erit, etiam vi divina, talibus operibus conferri meritum congruum unionis: quia sic principium meriti caderet sub merito, quod impossibile esse vidimus. Si autem supponeremus, data puris hominibus aliqua gratia dona independenter ab unione; (fanè fieri potuisse, si ita Deo visum esset;) nihil esset quod obstarer, quominus puti homines, per opera prædicta possent unionem congrue mereri.

Quoad circumstantias vero, non est dubium, quin possent sub congruum puri hominis meritum cadere, si principium merendi datum illi fuisset independenter a Christo. Supponit autem dependentia totius meriti purorum hominum à Christo, dicendum est, iuxta doctrinam supra traditam de circumstantiarum merito quodam potentiam ordinariam, non modò nihil verius dari earum meritum congruum, sed ne condignum quidem. Nam congruum meritum huiusmodi circumstantiarum admisimus datum de facto esse in nonnullis. Nulla ergo superest dubitatio, an fuerit de potentia absoluta possibile. Meritum itaque circumstantiarum unionis, quod re ipsa non fuit nisi congruum, potuisse de potentia absoluta esse condignum, inde ostenditur; quod idcirco tantum circumstantiae illæ non ceciderint de facto sub meritum condignum purarum creaturarum, quia sunt præmium veluti extraneum operibus meritoris purorum hominum. Spectant enim ad eundem ordinem cum unione causas sunt adiuncta & accidentia. Hæc tamen ratio non potest obstarre, quomodo Deus, si ita visum fuisset, posset cum puris creaturis pascisci de talibus circumstantijs, & ad eas promerendas acceptare illos opera, quæ quamvis meritoria per unionem, non essent tamen meritoria per circumstantias unionis; unde principium meriti sub merito non caderet. Quare admitto, de potentia absoluta dati potuisse meritum condignum circumstantiarum Incarnationis, quas puri homines non nisi de conguo re ipsa meruerunt.

Bremenius

Brevis caput, & usus doctrinae.

193. Cogamus in pauca doctrinam huius capituli. De facto neque Christus, neque pura illa creatura, Incarnationis substantiam, sive humanitatem Christi cum Verbo unionem, quoniam dicitur meruit. Tantum nonnullae eius circumstantiae, sub purorum quorundam hominum meritum congruum cederunt. Ac ne id quidem meritum, multoque minus condignum, de potentia eorum absoluta, dari potuit quoad unionem, per opera ex auxilijs, ius interuenient concessis elicita; sive a Christo, sive ab aliis. Circumstantiarum tamen meritum condignum, puris creaturis (non item Christo), de potentia absolute concedi potuit.

Usus doctrinae hoc & praecedenti capite proposito esse debet, grata expensio verborum illorum Apostoli, de Christi productione & aduentu agentis. *Apparuit gratia & benignitas Dei Salvatoris nostri, qui non ex operibus instituta que fecimus nos, sed permotus sola sua benignitate, & ex bona voluntate quam nato Christo celebrarunt Angeli, remedium malis nostris ab aeterno preparatum, labens exhibuit in tempore.* Haec enim in re, apparuisse Dei gratiam puram ac meram, demonstrare quae dicta sunt de exclusione cuiuslibet cause meritoriae, promerentis Incarnationem Verbi Dei, & adventum Christi. Plene hoc argumentum versabimus lib. 5. tractantes quae Christus dicitur sit *gratia & misericordia Dei.*

CAPUT III.

De causa physice Christi effectrice, quoad configurationem corporis; & partium humanitatis inter seipso consortionem.

A Morali Christi efficientia, transeo ad physicam, quam constat spectandam hic non esse, nisi primò, penes configurationem corporis Christi, eique adiunctam anima cum corpore consortionem naturali. Secundò, penes totius humanitatis sic formatae, colligationem cum Verbo. Creatio enim animæ Christi, & productio materie prime, quæ cum configuratione notionem corporis humani integrat, nullam ingredit specialem circa Christum difficultatem. In duobus vero quæ proposui, multa sunt discussione & examine dignissima. Prater ea porro quæ spectant ad illorum capitum quasi substantiam, consideranda quoque erunt, quæ pertinent ad eorumdem capitum circumstantias, quas post tractata quæ ad substantiam pertinent, simul discutiam; quia eadem fuerunt propter quæ capite; id est, & pro humanitatis Christi productione, secundum substantiam naturali, & pro eiusdem humanitatis copulatione cum Verbo.

Status controversia de causa physice Christi effectiva, quoad esse naturale.

194. In primo capite gravis difficultas est, quæ fuerit physica causa unionis partium humanitatis Christi inter seipso, & configurationis materiae Christi in eam accidentariam dispositionem, quæ supra materiam importatur voce *corporis.* Quamvis enim quoad puros homines, communior sententia ferat, ista omnia effici per vim formaticem, insidentem semini subministratio per utrumque parentem; saltēque per patrem; Tamen hic nullum tale principium sive conformatioonis corporæ sive unionis animæ cum corpore agnoscere posse videtur sine iniuria intemerati pudoris. Deinde nullo quancumlibet tenui libidinis afflatus unquam sentiret. Nam decisio seminis & deductio ad locum proli efformanda destinatum, taliter aliquam pudoris commaculationem inferre, necessario videret.

Vt hæc difficultas radicis eruat, & solide possit proponi refutatio, statuendum ante omnia est, quomodo & per quam effectricem causam peragatur efformatio corporis humani, & viu eius cum anima, in communibus & ordinarijs generationibus. Indubitate itaque apud omnes est, efficientiam illam in quotidianis hominum procreationibus, precipue esse tribuendum paterno semini, quod actius est ac efficacius. An tamen soli, controversia est: nam Aristoteles omnem vim prædicta præstandi effectivæ, soli paterno semini assignat, status maternum semen, (si quod est,) adeo inefficax & debile esse, vt non nisi palliè concutatur; quatenus ex eo lenime sanguini permixto efformantur precipue quedam corporis partes, nulla interuenient talis seminis actitudo. Alij utriusque parentis semen interuenire, & actiuè se habere contendunt, quamvis vegetorem & potentiores actitudines semini paterno non negent: qua est nunc commonissima, non Medicorum modò, sed & Philosophorum sententia, pro qua latè pugnat Hurtadius disp. 2. de gener. Denique alijs, mediana viam inueniunt, contendentes neque semper maternum semen actiuè concutere, neque semper se habere passiuè tantum; sed interdum uno, interdum alio modo concutere. Quandoque enim efformati potest fetus absque actitudo seminis materni: ob peculiares causas inefficaci & languidi; quia tanta interuenient copia seminis virilis validè efficacis, vt sola sufficiat ad exhibendam totam efficientiam procreando fetum necessariam. Est in ea sententia Suarez t. 2. 3. p. d. 1. o. f. c. 2. qui ibidem lect. 1. (reclamantibus tamen Medicis, & cum eis Hurtadio disp. 2. de gener. §. 8.) tradidat, posse interdum tantum esse vibratorem seminis à patre subministrati, vt maternum semen ne materialiter quidem & passiuè concutrat, sed fetus ex illo multo & copioso semine paterno elaboretur, matre necessarium sanguinem ad fetus motionem subministrante. Mihi sententia quæ maternum semen actiuè concutere agnoscit, omnino probatur, quia explorata est iudicio Medicorum. Quid si aliquando ob peculiares alieni matris indispositiones, semen eius non concutitur effectivè, tamen non est cur saltem passiuè concutus ei negetur ad efformationem partium spermaticarum. Nec dubium videtur, quia mater quæ interuenient seminis concutit actiuè ad generationem prolis, perfectius sit mater quam alia quæ solam prolis materiam suppeditat; sive ex nudo sanguine, sive ex sanguine simul & semine inchoato ac inefficaci.

Non fuit vis activa Patris cuiusquam creata, qui pro se Christo desuit.

195. His ita constitutis, certum est ex fide, in Christi productione nullum virile semen interuenisse. Innumeris & Scripturis & Patrum testimonij, aduersus omnium generis aduersarios, id confirmat Canillus l. 2. Mat. à cap. 4. ad 9. Ex Scriptura, vulgarissimus locus est Genet. 3. vbi Christus serpente contritus, vocatur *femē mulierū*, quia ex sola muliere absque viro erat proditoris. Passim etiam virginis locus ex Psal. 131. quo Christus fructu ventris *Danielū prænuntiatur*; quæ locum pulchritate ita in hanc rem tractat Tertull. lib. 3. contra Marcio, cap. 20. [Intrauit inquit in Psalmo ad David ex fructu ventris tui collocabo super thronum tuum. Quis iste venter est? Ipsi David!] Vtique non. Neque enim patitur est Daniel; sed nec vxoris eius non enim dixisset, ex fructu ventris tui, sed portius ex fructu ventris vxoris tue. Ipsi ergo dicendo ventrem, superset, ut aliquem de genere eius ostenderet, cuius ventris furoris esset fructus caro Christi, quæ ex utero Marie floruit. Ide quæ & fructum ventris tantum nominavit, ut proprie ventris, quasi solius ventris, non etiam viri: & ipsum

sum ventrem ad David rededit, ad principem generis, & familię patrem: nam quia viro deputare non poterat Virginis, cum ventrem, patri deputauit.] Optimè istem Sileneus lib. 5. cap. 27.

Scriptura à Patribus ad eam rem accommodata.

196. Varij item Patres, varias Scripturas huic accommodant, quibus typice purissimum hunc Christi conceptum volunt expressum. S.Bernardus serm. 2. de adventu, hoc accommodat illud Cantic. ego flos campi, quod sic glossat. [Manifestum iam arbitror quānam sit vīga de radice Iesle procedens, quis verò flos super quem requebit Spiritus sanctus. Quoniam virgo Dei genitrix vīrga est flos filius eius. Flos itaque Filius Virginis, flos candidus & rubicundus, electus ex millibus, flos in quem propriece desiderant Angeli, flos ad cuius olearum reviviscunt mortui: & sicut ipse testatur, flos campi est, & non horū. Campus enim sine omni humano flore administriculō, non seminatus ab aliquo, nō defolius sarculo, nō impinguatus simo. Sic omnino, si Virginis alius floruit, sic inuolata, integra, & casta Maria vīcta, tamquam palca eterni virorū, florem perire coūs polechtudo non videat corruptionem, coūs gloria in perpetuum non marcescat.] Diffusus similius habet Philippus Abbas 2. in Cant. c. 18.

In hanc lenientiam, accipe alia ex S.Hieronymo in Epiphio Lucinij Batici, uicio. Docet enim ad mortis Crux eiusdem pertinet, locum Oscæ 1. 3. fiducie videntem venum Dominus de derio ascēdēt, qui faciat omnes venas eius, & desolabi: fons illius. Eius enim virga de radice Iesle & flos de virginali luce pulchritus: Qui loquitur in Cantico Caecitatem: Ego flos campi, & liliun cornuallum. Flos nostrus, meus interius: ideoque & mortuus est, vt mors illius nō moretur. Quod autem de deserto dicitur aduersus, virginis virtus demonstratur, qui absque causa & lenone vivit. Deum nobis fudit in infante: qui ait: Spiritus sancti exsiccaret fontes libidinum, & taceat in Psalmo: In terra deserta, & in via, & in aquosa, in seculo apparet tibi.]

Rufus S.Bernardus hom. 2. super missus est, accommoda in hanc lenientiam illud Num. 24. Orientur stella ex leche, quod tribuit Virginis. [Ipsa namque (inquit, spissimè fiduci comparator) quia sicut sine fui corruptio flos suum emitit radius, sic absque sui la flos de Virgo patetur filium. Nec fiduci radius suum minuit caritatem, nec Virginis Filius suam integratorem. Ipsa eligit nobilis illa stella ex Jacob orta, cuius radius uniuscūm orbem illuminat, cuius splendor & præfulgor in superius, & inferos penetrat, teras etiam petulat, & calefaciens magis mentes, quām corpora, fons virtutes, excequit virtus. Ipsa, inquam, est preclara eterna stella, super hoc mare magnum & spatio sum necessaria: id sublēta, mīcas meritis, illustras exēpīs.]

197. S. Philemon hoc refert templi adificationem absque mallo & securi Ita enim habet tract. de Margar. petrosa sub finem. [Non lapidibus alicja vel securi dominis, humanoque quadam artificio politis, sapientia nisi dominus adificavit. Non est auditus ferri sonus in templo: neque enim vir in Maria ministrauit, sed virgo ipsa permanuit. Ut enim in templo Salomonis politi per le ac dolati iam lapides erant, non ibi ab hominibus preparati: ita etiam in Maria, assumptio non viuēt opera facta est, sed ex natura nostra delecta, de cælesti a venerabilissima Virginē. E terra sumptu fuerant lapides, & aucti: similiter & assumptio per natum, & diuinitas mansit immaculata propter incontaminatam natum. Absque ferro consummatum est templum: & sine dolore atque corruptione, natus est Christus. Sola illuc terra ministrauit: sicut etiam hic sola Virgo concepit. Non est scisla petra, neque sensit

Theoph. Raynandi Christi.

lapidum percussione terra: & virgo neque mota est, neque ex carnali voluptate concepit. Non aliunde terra lapides acceptos præbuit: verū ipla sine labore atque experientia, ex seipso suppeditavit. Similiter quoque in Virginē, non superinductus quispiam assumptioni fuit, sed ab ipsa assumptus extitit.] De codem conceptionis Christi tipo, audi etiam Rupercum 1.9. de processione Spiritus sancti cap. 9. [Quomodo ædificare est ista domus? Malleus, & lecurus, & omne ferramentum non sunt audita in domo cum ædificatur, sed in secreto silentio, nulla interstrepente humani operis inquietudine, Spiritus sanctus qui in principio cerebat super aquas, in beatam Virginem superinevit, eiisque utero ineffabiliter obumbrait in modum volucris, ouum subiectum desideratissima scissione calefacientis. Quia tamen similitudine, nisi ante nos presumpta fuisset, forte nostra infirmitas in tanto mysterio vti non auderet.] Paulò post, de ea cui exclusi & Christi conceperi comparatione, alia addit: & plenē etiam eandem similitudinem prosequitur 1.7. in Matth. ad cap. 7. tractans illud Lucæ 1. Si peccerit ouum, num quid porrigit ei scorpionem?

Gregorius Nyssenus. de vita Mosis, huc accommodat tabulas posteriores dīgo Dei scriptas, ad priorum per culpam confractarum restauratiōne. [Dicere licet (inquit,) infraetiam atque immortalem dominis fabricatam manibus natūram nostram in principio fuisse, quam lex non scripta sed innata, non exterius acquisita, sed impressa exornabat. Naturaliter enim nobis voluntas legis inerat, quæ ad malorum abominationem, & bonorum expeditionem nos institueret. Verum posteaquam peccati sonitum, in auribus nostris suscepimus; (quem quidem sonitum, Scriptura vocem serpētis, hec verò de tabulis historia, vo: em vīno canarium nuncupauit;) tunc natura integratas in terram decidit, & corruita est. Sed rursus verus legiflator, cuius figuram Moyles geret, ex natura nostra naturæ nostræ tabulas sibi confecit. Nec enim nuptiarum solemnitas carnem Dominicam produxit, sed ipse haec carnis factus lapidea, dīgo Dei eam inscript. Spiritus enim Sanctus superuenit in Virginem, & excelsi eam virus obumbravit. Quo facto rursus natura confracta facta est, illius impressione dīgi immortaliatem consecuta: Dīgīus enim (apius à Scriptura Spiritus sanctus appellatur.) Et egregiè hom. 13. in Cant. tractans illud electus ex millibus, cum dixisset (id quod etiam præmisserat hom. 4.) Christum ob carnem & sanguinem collatum esse pomo, & dictum esse candidum & rubicundum, subdit, cauendum tamen esse, ne quia homo est sicut unus nō nobis, censetur procteatus eodem modo. [Nimirum inter omnes hominum myriades, ex quo illi esse cuperunt, & quousque veluti fluendo natura succedentium sibi per partum progredietur, solus hic noua quadam pattus specie in hanc vitam venit: cui ad nascendum natura non cooperata est, sed feruuntur. Propterea inquit, candidum hunc & rubicundum, qui per carnem & sanguinem in hac vita veratus est, solus ex vñneris hominum myriadibus, de puritate virginis electus esse, cuius conceptio duorum à coniunctione profecta non sit, pattus minime inquinatus, parturio doloris expers cuius thalamus, altissimi potestas quasi quedam nubes virginitatem ipsam innumbrans; fax nuptialis, Spiritus sancti splendor; cubile, vitorum expers conditio; nuptia, puritas incorrupta. Qui ex talibus ortus est, recte appellatur electus ex vñneris myriadibus, quo quidem significatur, non ex coniugalī toro ipsum existere.]

Idem hom. 1. de Christi nativitate, pulcherrimè hue transfrēt rubrum ardenter, nec ramen cinerescenter. [O rem (inquit) admirandam! Virgo mater efficitur, & permanet virgo. Cernis nouum naturæ ordinem? In aliis mulieribus quamdiu aliqua est virgo, non est

C. C. mater.

mater. Nam posteaquam est facta mater, virginitatem non habet: hic autem utramque nomen in idem concurredit. Eedam enim & mater & Virgo est. Nec virginitas partum admittit, nec partus Virginitatem soluit. Decebat enim, ut qui in vitam humanam introibat, ut homines integros incorruptosque seruaret, ab incorrupta sibi deseruiente integritate initium diceret; nam hominum consuetudo experitum connubij incorruptam appellat. Hoc mihi ante magnus ille Moyses per eam lucem, in qua sibi Deus apparuit, videtur cognouisse, qui cum rubis arderet, nec tamen consumeretur, Ascendam, inquit, & video visionem hanc magnam, non loci motum, ut arbitror, per ascensum declarans, sed temporis transitum. Quod enim tunc per flammam & rubum significabatur, progrediente tempore, quod intercedebat, perspicue in mysterio Virginis aperatum fuit. Quemadmodum enim illuc est rubus, & tangit ignem, & non comburitur; ita hic est Virgo, quae lucem patit, & non corrumpitur. Quod autem per rubum Virginis corpus, quod Deum suscepit, intelligatur, ne te similitudinis pudeat: Nam omnis caro propter peccati susceptionem, & ob id ipsum tantum quod est caro, peccatum est. Peccatum autem, in Scriptura vocatur spina.]

Ruffinus ad tertium Symboli articulum, hoc aperte quod apud Ezechielem habetur de porta clausa. [Notitia sunt omnibus (inquit,) & in Evangelij decantata de his scripta Prophetarum: qui dicunt, quod *Virgo* concipiet, & pariet filium. Sed & partus ipsius mirabilem modum Ezechiel Prophetæ ante formauerat, Marian figuraler portam Domini nominans, per quam, seiliceret, Dominus ingressus est mundum. Dicit ergo hoc modo: *Porta autem qua respicit ad Orientem, clausa erit, & non aperietur, & nemo transibit per eam quoniam Dominus Deus Israël transibit per eam, & clausa erit.* Quid tam euidentiis dici de confirmatione Virginis potuit. Claustra fuit in ea, virginitatis porta: per ipsam introiit Dominus Deus Israël & per ipsam in hunc mundum de veteri Virginis processit: & in eternum porta Virginis clausa, seruata virginitate, permanxit. Igitur Spiritus sanctus refertur Dominicæ carnis & templi eius Creator.] Idem pulcherimè tradidit Rupertus l. i. in Matth. ad illud pariet autem filium. S. Ambrosius serm. 13. accommodatus ad hanc rem descensum plausus in vellus, ut retulit agens de Verbo vestito.

Ad eandam veritatem, manuductiones Patrum è rebus naturalibus.

198. Manuductiones complures eiusdem veritatis, accumulant adducti superius Iudæorum impugnatores. Optima vero est quam suppedit Leontius Episcopus Arabissi hom. de Lazaro apud Photium Cod. 17 qui argumentum geniti Christi ex Deipara sine corruptione, & absque virili feminine, petit ex rerum prima productione. [Vox (inquit) aquas vivificavit, perperit terra, & sine congressu fetu impleta est. Quid dicas o hæretice? Vides pro immissione feminis, Verbi mandatum factum, & quomodo dubium dicens Virginis conceptionis mysterium? Quæ enim iam sine feminine non concipiuntur, cum his aliquando concurrit vox vocantis ad generationem; & conceptionis modum præcepti lex imitata est, & vna voce omnia incantata sunt: & qui tunc creaturam carne induit, & semen sine feminine omnibus contulit, ille à carne terra carne induitus, sine feminine descendit, maris radicem, quam caro plantauit, falso virginæ generationis præcidens.]

S. Ambrosius 5. Hexaem. c. 20. profert exemplum vulturum. Negant enim vultures (v. ille ait) indulgere concubitu, & coniugali quodam vnu, nuptialiique copulae sorte miseri: atque ita sine vlo masculorum

concipere semine, & sine coniunctione generare natosque ex his in multam ætatem longe vite procedere, ita vt vque ad centum annos vita eorum series producatur, nec facilè eos angusti æui finis excipiat. Quid aiunt, qui solent nostra videre mysteria cum audiunt quod virgo generavit; & impossibilem inupta cuius pudorem nulla viri confertudo temeriter extimanti patrum? Impossibile putatur in Dei matre, quod in vultutibus possibile non negatur? Avis sine masculo parit, & nullus refelit: & quia despontata viro Maria peperit, pudoris eius faciunt questionem? Nonne aduerimus, quod Dominus ex ipsa natura plurima exempla ante præmisit, quibus suscepit incarnationis decorum probaret, & astueret veritatem?] Proficit ex S. Basilio hom. 8. Hexaemeri. In quo tamen sit vera proportio, & disproprio, concepus ac partus vulturū, & Deipara, accipe ex Pisi in Cosmop.

Quis semine edidit sine vlo vultus?
Vbi femina omnes, masculum nullum genus?
Hic virginem nostram gerentem lampada
Præseverunt, quantum alitis natura quit.
Oportet sed enim ihsus miraculi
Naturam imagines habere absconditas,
Vt ne nota appareat partu hoc, neque
Arcana profus ditegat parus facri:
Nam virgines intactæ, vi illa, non manent,
Fetusque maturo meando tempore
Sua clausura constringit, foreque transflit.
At si parere sic constat ihsos alites,
Vterumque ferre flamme Euri perritos:
Cur non magis quæ Virgo partum peperit,
Faciet fidem nullo edita prolis satu
Vitalis aura plena cum esset Spiritus?]

Fortè ad vultures, fortè ad æquas Cappadociæ, veno concipientes, vt D. Angustini, scribit 2. Ciuit. cap. 5, aut Hispaniæ, vt haber. Varro 2. de rust. c. 1. & Plin. lib. 8. cap. 41. respxit Lactantius lib. 4. cap. 12. cù dixit. [Quid si animalia quædam vento & aura conciperent, omnibus notum est, cur quisquam mirum patet, cum spiritu Dei, cui facile est quicquid velit, gravatam esse Virginem dicimus. Quod sanè incredibile posset videri, nisi hoc futurum ante multa secula Propheta cecinissent. Salomon in Ode vndeuniginta, ita dicit, informatus est vterus Virginis, & acceptit fetus, & grauata est, & facta est in multa miseratione Virgo mater.] Hic locus non extat in nuper edito Salomonis Psalterio quod octodecim dimitaxat Odas continet. Inde tamen habetur agnouisse veteres Salomonem scripsisse Psalterium. Alia animalia sine commixtione concipientia adhibet ad hoc ipsum Euodia epist. 209. inter Augustinianas.

Ruffinus ad 3. symboli articulum, alias ex rebus naturalibus manuductiones non multæ absimiles, adhibet. [Quid mirum (inquit) videtur si Virgo conceperit, cum Orientis aœcum quam Phoenicem vocant, in tantum sine coniuge nasci vel renasci conseruit, vt semper & vna sit, & semper sibi ipsa nascendo vel renascendo succedit? Apes certè nefite coniugia, nec fetus nixibus edere, omnibus palam est. Sed & alia nonnulla deprehenduntur, yti huiusmodi forte nascendi. Hoc ergo incredibile videbitur divina virtute ad totius mundi redintegrationem factum, cuius exemplum etiam in animalium nativitate cernuntur?] Similia S. Gregorius in Psal. 5. Peccantialiter ad illud, cribrari hoc in generatione altera, Cassianus lib. 7. de incarnatione c. 5. Autor operis de mirabil. Sacra Script. lib. 3. cap. 2.

Pro eadem veritate, rationes congruae complures.

199. Eiusdem veritatis sex causas ex varijs Patribus adducit Tolet. in c. i. Luca annot. 95. Partim eisdem, partim

perim alias proferens Canisius lib. 2. Marial. cap. 3. non
nisi proponit. Optima visetur quam his verbis tradit
S. Ignatius epistola ad Heronem. [Est vero & admirabilis
ac praeter communem omnium opinionem par-
tus Dominus ex sola Virgine: Non quod abominabilis
sit legitima commixtio, sed vt diuinam decebat natu-
ritatem. Decebat enim opificem, non visitata vt natu-
ritate admirabili, & noua ac inaudita, vt Creatorem.]
Plane decebat noua illa formatio Creatorem, quippe
mirabilis & aliquatenus Antistropha generationis: atter-
ans, in qua Christus deus est; vt hic deus est. Quod
elegans expessit Laetant. lib. 4. infir. cap. 13. & atti-
git quoque S. Ambrosius epist. 82. Estque hic modus
nisi plane nouas generationes quem S. August. febr. 20.
de tempore, & Max hom. 3. de natuitate, a naturali, & mi-
raculis diabolus ad Christum usque edidit generatio-
nibus contropos. Beatus sed pulcherrimus & neueros
Tertull. de Christi cap. 8. [Non competebat ex le-
gue humano Dei Filium nasci, ne si totus esset filius
humani, non esset, & Dei Filius, nihilque haberet amplius
Salomonem, & amplius Iona, & de Hebreis opini-
one credendum erat. Ego iam Dei filius ex patris Dei
feminis, id est Spiritu, vt esset hominis filius, caro ei so-
lat ex hominis carne sumenda, sine viri semine. Va-
gabundus enim vir semen, apud habentem Deis semen. Ita
quod nondum natus ex Virgine, Patrem Deum
habere potuit absque matre: & eaque cum de Virgine
naturae, potuit matrem habere hominem sine ho-
miae parte. Sed denique homo cum Deo, dum caro ho-
mois cum Spiritu Dei. Caro sine feminis, ex homine:
Spiritus cum feminis, ex Deo.] Videndum Rupertus l. 1.
de operibus Spiritus sancti cap. 13. & Richar. lib. 1 de
Euseb. cap. 12. & Guitmundus insigniter lib. 1 de Eu-
stachio contra Beteng.

100. Dicit item Christum ea formatio, quod ab
illius peccatis originalis, & concupiscentia parentum
fatis mundari, esset eo pacto remouenda, iuxta pre-
dicam S. Augustini doctrinam l. 1. de nupt. & concupi-
sc. cap. 1. Quorundam enim ex viri & feminis societate
procreantes, cum ea parentum confusione & pudoris
positione generantur; ac etiam speciali prærogati-
vi, possent iam ex matre virto, ac etiam ex fructu ani-
malium mundari, ramen debitum latenter peccati con-
vivare: quia ex Adamo stirpe viriliter naturaliter pro-
pugnat: unde ratione virtutis actius per quam pro-
tegunt in Adamo, peccatores præexistente; quia quam
grandi virtutem habuit Adamus, eam immediatamente
filiis, & per eum reliquis posteris communicavit: atque
in qua naturaliter ex maris & feminæ societate pro-
creantur, virtutes virilis, ex modo præexistente
ininde corrupta (hoc est in Adamo), quo effectus
presentiunt in causa: Indeque hauserunt virulentiam
peccatis originalis, quia carent si ex sola femina nasce-
ntur; quia femina non fuit caput humani generis, ut
egregie ratione in S. Anselmus l. 2. cur Deus homo
cap. 16. & l. de concept. Virg. c. 23. Quia igitur conne-
nientissimum era, Christum ab omni facilitate pecca-
ti, etiam quoad debitum elongari; & Pontificem qui
ad coram nobis abflesionem venturus erat, decebat
discimus, innocentem, & impollutum, ac segregatum
a peccatoribus appareat: propterea Christus, ex sola
matre, absque paterna opera natus est. Expressis lucu-
lenter hanc doctrinam S. Fulgentius l. de fide ad Pe-
trum cap. 2. verbis illis. [Dei ergo filius vnigenitus qui
est in limu Patris, vt carmen hominis animamque mun-
date, si ualere canis aqua anima rationalis, in-
carnatus est: & qui est Deus verus, homo verus factus
est, non vt alter Deus esset, alter homo, sed vt idem
Deus, idem homo. Qui vt illud peccatum, quod in
concepitu mortalitatem canis, generatio humana con-
traxit, auferret; conceputa est noua morte, Deus in-
caratus in matre virgine, sine coitu viri, sine libidine
Joseph Rayn. Christum.

conscientis Virginis: Ut per Deum hominem, quem
absque libidine conceptum inuolatus edidit Virginis
veritas, ablueretur peccatum, quod naçentes trahunt
omnes homines: quibus in corpore mortis huius, na-
scendi talis est conditio, vt matres eorum fecunditatis
opus implere non possint, nisi prius virginitatem carnis
amiserint. Solus igitur abstulit peccatum conceptionis
aque natuitatis humanae Deus vnigenitus, qui dum
concepitur, veritatem carnis accipit ex Virgine; &
cum naçeretur, integratam virginitatem servavit in
matre. Ita causa est, qua Deus factus est filius Virginis
Matiae, & Maria Virgo facta est mater vnigeniti Dei;
vt quem pater genuit ex eternitate, ipsum Virgo con-
cepit proferret in tempore.]

201. Magisterij Virginitatis necessitatem, hoc aduo-
cat Gregor. Nyss. de Virginit. cap. 2. [Facile est, (in-
quit) diuinum hoc munus perpetua memoria colere,
arie que id bonum in ore semper habere, quod incorpo-
re, diuinæque naturæ proprium quidem ac præcipuum
est. Dei tamen benegnitate ijs etiam, qui ca. ne & san-
guine effecti huius vita vltu fruuntur, datum & tri-
butum est, vt virginitas quasi manum mundat, & par-
ticipem portigens, hominum naturam viciola affectione
abjectam rursus erigat, & ad cœlestium contemplatio-
nem perducat. Ob eam enim caukam, mihi Dominus
noster Iesus Christus à quo veluti fonte quodam omni-
nis castimonia manat, non nupiarum via quaesita, in
hanc vitam ingressus videtur, vt ex eo modo quo car-
nem humanam allumpit, admirabile hoc & magnum
placere mysterium pateferet: quoniam quæ Dei adven-
tum demonstraret, sola castitas idonea est: quam aliter
perfectè omnino præstare nemo potest, nisi quia ab
omni carnis affectu, se etiam aque etiam totum avertit.
Quod enim in Mariæ Virginis inuolata corpore
effectu est perfecta Christi diuinitate, quæ in ipsa Vir-
gine eluxerat hoc ipsum in omni animo conunit, qui
sit castitate ornatus, rationenque ducem in Virginali
vita sequatur; quoniam non amplius, vt corporis huma-
ni formam habitumque induat, venturus est Domini-
nus (non enim etiam nouimus, inquit, secundum carnem
Christum) sed in Spiritu venit.]

Congruentia alia quam adhibent S. Cyrillus Hiero-
sol. Catech. 12. Anast. lib. 3. de dogm. sub initium & Da-
masc. 4. de fide cap. 15. elegans est. Ait enim, Dei-
param, maculatum concipiendo & patiendo sine viro,
persoluisse debitum Eum, quæ ex viro sine matre pro-
creata fuerat: coque nomine sexus feminus virili ob-
sticulus erat, ob collatum esse. Neque enim debitum
illud relaxatum fuerat tam multis maculis in lucem
editis per feminas, cum hæ non nisi prævia virorum
opera concepissent. At Deiparae conceptio, quæ masculi
ex feminæ sine viro opera editus est, debitum Euæ
planè dissoluit. Et eadem opera, apparuit proportio
ac conformitas Christi & Adami, toties in Scripturis
& Partibus testata. Nam vt Adam de terra pura, ac vt
Tertull. l. de carne Christi dixit, adhuc virgine, & ho-
minis manu nondum subacta procreatus est, ita Christus
excluso carnali parte, de Virginis alijs purissima
substantia, est procreatus. Vide que superius de primi
& secundi Adami, primæ item & secundæ Eue Anti-
thesis, adducta: & nominatum quoad hoc punctum
formatorum ambovirum ex terra virgine & humano
opere intacta, quod pulcherrime versant Ireneus lib. 3. c. 31.
Chrisostomus como 5. Græcol. serm. 64. Ambrosius
serm. 37. Augustinus serm. 9. de temp. Vnum hic re-
præsento Rupertum, frequenter id tradentem totol. 1.
de oper. Spiritus sancti, sed præsertim cap. 14. [Omnes
quidem homines (inquit) formantur de limo terræ, sed
longe alio modo & alio ordine, id est non nouo opere,
sed vnu naturæ. Ambos istos formauit Dominus Deus
de limo terra; sed illum quidem Dominus de limo ter-
ra insensibilis & inanimate, istum autem Spiritus san-
cti.

Cc 2. Eius

Atus de limo terra, sed animata, id est de humore carnis Virginis sua formauit operatione. Et illum quidem abique Patre & matre, istum autem de matre sine Patre. Vtraque formatio mirabilis. Verumtamen contra argumentatores hereticae temeritatis dicentes, quomodo de limo terra primus homo formati potuit? istam quidem mirabilem, sed illam dicere non dubitamus mirabilorem. Mirabilis quippe est, de terra inanimata hominem fieri, quam de carne feminæ, licet virginea, hominem concipi aut nasci. Ergo ista quidem formatio venerabilior, sed illa mirabilior.

Prima denique Virginis lapsus, per secundam reparatus eo pacto est. Audi Iustinum cum Tryphonem. [Homo natus est de virgine, ut per quam viam fraudis serpentis subintravit inobedientia, per eandem sequeretur venia. Cum enim integra Virgo esset qua, concepto verbo serpentis, inobedientiam mortemque peperit. At Virgo Maria, postquam concepit fidem cum gaudio, afferente sibi Gabriele latum nuncium quod Spiritus Domini ei superueniat & obumbrat ipsam virtus altissimi, & ideo quod ex ea nascatur sanctum, esse filium Dei, respondit; *Fiat mihi secundum verbum tuum.* Ex hac natus est hic de quo tot Scripturas loqui docimus, per quem Deus & serpentem illum, & similes eius Angelos hominisque destruit: penitentibus vero & credentibus in eum, absolutionem à morte concedit.] Audietiam Hesychium homil. i. de Deipara. [Cum enim prima virgo concluderetur molestijs per sententiam condemnatoriam ob transgressionem inflictis, & ab ea gemitus plurimi predirent; omnisque mulier, illius causa, in dolore esset constituta, & partus omnis propter eam, acerbitudinem patet, secunda virgo ex denominatione etiam Angelica, miseriam omnem feminei sexus reputat, omnemque tristitia fontem qui inter pariendum adesse solet, obstruxit: & nubem desperationis, qua premuntur mulieres in partu, dissipavit; & lumina latitiae apud contribules coruscare fecit.]

Errores in contrarium, adducti & contriti.

202. Aduersus hanc Christi generationem ex sola matre, senauerat fatui quidam heretici apud S. Ireneum lib. 3. cap. 21. Christum de Iosepho generatum affirmantes: qui cum Christum conferent purum hominem, confutati sunt rejecto superius eorum parente Hebione, & late à S. Ireneo exploduntur lib. citato tanquam mysterii incarnationis hostes, & euacuatorum salutis humanæ, & fructuum omnium adventus Christi. Ipsi Ethnici ut est apud Origenem lib. 1. contra Celsum *sub medium*, confessi sunt Christum non fuisse filium Iosephi, sed solius hominis matris: ut tamen conuerterent miraculosum conceptum de Spiritu sancto, ait Origenes, fixerunt Virginem depicentiam fuisse cum panthera in adulterio, & inde natum Iesum, eoque nomine Mariam à Iosepho fuisse demissam. Refellit hoc fabula portentum Origenes diligenter, sed revera superuenit: cum tam monstrosa mendacitas, detestanda potius fuerit quam refellenda. Nunc illud dumtaxat accipimus, ne Ethnici quidem visum esse, Christum ex Iosepho verè partu fuisse progenitum, contra quam affirman fatuë illi heretici quos refellimus. Nec faver eis Euangelion, cum aliquoties vocat Christum *Filium Ioseph*, & hunc appellat *Patrem Christi*; Aliquando enim fe latiss explicat scriptor sacer, addens, *ut putabatur*. Videbis D. Augustinum lib. 2. de consensu Euang. cap. 1. scitè vero Iustinum quæst. 66. de orthod. obleruat Christi veram ex æterno patre, & hanc ex Iosepho, tantum titulatenus generationem, adumbratam in ipso Iosepho; qui secundam generationem ex uno patre; se-

cundum fictionem. vero veris, ex alio natus est. Ita enim Christum, Deo sic prouidente, contingit, ut Iustinus expediat.

Alii quidam deliri heretici apud S. Ireneum lib. 1. cap. 7. Christo alium patrem tribuerunt. Sic enim scribit ibi Ireneus. [Alii autem sunt qui ipsum propagatores omnium & proarchen & proanennoeton *Anthropos* dicunt vocari; & hoc esse magnum & absconditum mysterium: quoniam que est super omnia virtus & continet omnia, *Anthropos* vocatur; & idem hoc filium hominum (scilicet) dicere Salvatorem.] Hi quamquam planè infanabant circa causam nominis quod Christus sibi sep̄ tribuit, vocans se *filium bonum*; tamen quia illum quem nominetenus, vocabant voce Graeca hominem, censebant esse primatum mentem, & summam ac supremam virtutem omnia continentem, quæ alia non est quam diuina. Laborant erroribus non spectantibus ad hunc locum, in quo dumtaxat astruimus Christi generationem temporiam absque parte creato, non exclusa diuina vi, efficientiam partis creati supplente.

203. Ceterum quod Iudei quidam, & Ethnici apud Iustinum, generationem Christi ex homine parte, probare conati sunt ex illis ipsis Christi proximè adductis vocibus, quibus se toties Christus ipse filium hominis est professus; refellit id ipse Iustinus quæst. 66. ad orthod. idemque in dialog. cum Tryphonie Iudeo hanc prodit causam, curse Christus filium hominis denominaret etiam si humano patre ciceret. [Filium hominis seipsum dicebat, vel quia natus de Virgine oriunda (ut dixi) à Davide, Iacobō, Isaco, Abrahāmoque: vel qui ipse Abraham, etiam teliquorum deinceps pater est ex quibus Mariæ stirps deducitur. Scimus enim patres filiarum, etiam liberorum patres esse, quos illæ patiunt.] Itaque quod Christus se filium hominis dixerit, non probat eum de parte genitum. Imò vero Nazianzenus orat 4. de Theol. num. 92. varia Christi nomina expendens, hanc filii hominis appellationem eò pertinere censeret, quod Christus ex sola Virgine absque patre homine sit natus, ortum mediante habens ex Adamo: quod approbat Euthym. Marth. 8. ad illud *filius autem hominis non habet ubi caput reclinet*. Hæc tamen repudiant Catharinus in cap. 1. Genesis ad illud faciamus hominem. Iansenius cap. 17. concor. & latè Ribera Ioan. 1. in fine: qui notant Hebraicum esse, & verba qua Latinè *veritimus filium hominis*, idem planè sonate quod hominem, & quidem virum, non feminam; ac proinde tantum abest ut Euthymij exposicio subsistat, ut potius planè concidat. Ex eo autem quod in novo testamento quoties Christus se filium hominis vocat, Græcus contextus geminum articulum ferè semper adhibeat: (Imò ne semel quidem alter virginum haberi in Euangelij affirmat Ribera Apocal. 1. num. 82.) manuducimus ad intelligendum, certum illum filium certi hominis dictum, esse Christum: quia est ille filius iam olim Adæ prædictus, qui idcirco factus est Adami terreni filius, & tantoper deiici sustinuit, ut nos faceret Dei Filios. Ea enim tam crebra huius denominationis usurpatione, voluisse Christum commendare quid dignatus sit esse pro nobis, egregie dixit S. Augustinus lib. 2. de consensu Euang. cap. 1. mihique ea causa usurpatæ adeò frequenter illius appellationis, maximè probatur cum Maldonato Matth. 8. numer. 20. quanvis non ignorem alias præterea complures proferri à Tolero in cap. 3. Ioan. annot. 19. & alias insuper cumulare Scheuchauum lib. 4. de Trinit. cap. 26.

Corella

Corollarium 1. Summus amor Christi in matrem.

204. Hinc vero obiter colligendum est, quantus fuit Christi amor in matrem. In quam rem, remota omni comparatione, transferam cum reuerentia quod alia occasione dixit Symeus epistola 3. in fine, agens de prole spuria & incerto patre nata, que quia certo patre definita est, debet matri amorem quem ex parte debet patris si de eo constaret. Cum ergo Christus certe fecerit se ex sola matre natura esse, debebat ei autem quem verique parenti debuisse si patre creato & matre editus fuisset, ut ceteri. Et viciuum summos Deiparae amor in filium, expendi potest ex modo quo cum procevit. In quam tempore S. Anselmus de exaltatione Virginis cap. 4. insigniter planè philosophatur, & quod maris in filium, & quoad Filii amorem in matrem. [Pependit (inquit) aliqua bona mater, quo affectu teneatur circa unicum & bonum filium suum & bonus filius simili modo perpendat, qua pietate monetur erga bonam & dilectissimam ac dulcissimam suam matrem; & aliquatenus tentet, si quo modo in se coniunctare valent amorem huius bona matris erga recte bonam & dulcissimam matrem suam. Evidem omnes homines, ex coniunctione duorum perfectorum, hoc est, maris & feminæ procreantur, & amorem suum verique perlonge, id est, patris & matris amarum debent, qui sic generantur, ipsumque in nobilissimus amorem suum patentes ambo qui eos generant. Cum autem amorem, quem pater & maritus filius debent filio suo, debet hanc felicissima matrem sola filio suo: amorem etiam quem deber quilibet filius simul suo patri & matri, ille Filius vera Virgo, sedebet sibi inmatre. Nam sicut alii filii infacientur ex parte & matre, ita Filius eius natus est ex ea sola matre. Exedit itaque omnes amores paternum in filios, aut filiorum in parentes, amor istius matris in filium suum, & istius filii in matrem suam. Et haec ita se habent iuxta rationem filiationis, qua facta probatur extra legem humanae procreationis.

Sed si de proposito capite amoris Deiparae in filium, praecite disserit Amed. Lansan. hom. 6. de Deo, verbis illis. [Quae mater dilexit filium suum, nra: Non enim fortunò concepit, vt cetera mulieres; sed unica Patris pia electione, & gratuita bonitate, matris visceribus induxit: hoc est unde magis diligebat.] Et mox: [Eundem quoque habuit Deum, quem & filium, quia homo natus est in ea, & effundens eam aliissimum. Et hoc est, unde magis incompatibiliter diligebat. Sola enim à seculo meruit habere eundem, filiumque & Deum. Ergo abyssum abyssum innocente, due dilectiones in unam converunt; & ex duobus amoribus factus est amor unus, cum Virgo mater, filio diuinatus amorem impenderet, & in Deo amorem nato exhiberet.] Impletum runc fuisse quod de fœscola dixit, Dum tu Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suavitatis, Christus inguam intra matris viscera recubante nardi materna fragrantiam in eum emicuisse, pè omnino ac bene commentatur Philippus Abbas lib. 1. in Cant. cap. 9. Habet omnino huc locum insignis testimonio D. Chrysolomi homil. 2. de fide Annæ, com agit de ardentissimo per eam Samuelis amore, ex coniuncta duplice flamma, natura nimurum & gratia quod in eum & ut in filium, & ut in rem sacram à Deo datum inadieceretur.

Corollarium 2. summa Deipara de hoc mysterio peritia.

205. Recte quoque hinc colligit S. Bernardus, Dei Nam de mystico Incarnationis, cuius ipsa officina Theoph. Rayn. Christum.

fuit Christum concipiendo, perspexisse multo pluta quam vilum alium infra Deum. Sic enim scribit hom. 4. super missus est. [Quid est, & virtus altissimi obumbrabit tibi? Qui potest capere, capiat. Quis enim (excepta fortassis illa qua hoc sola in se felicissime meruit experiri.) intellectu capere, ratione discernere possit, qualiter splendor inaccessibilis, virginis lese visceribus infuderit; & ut illa inaccessibilem accederet ad se ferre posset de portiuncula eiusdem corporis cui se animata contemporavit, reliqua mastæ umbraculum fecerit? Et fortasse propter hoc maximè dictum est, Obumbrabit tibi, quia res nimurum in Sacramento erat, & quod sola per se Trinitas, in sola & cum sola virginne voluit operari, soli datum est nos, cui soli datum est experiri. Dicatur ergo Spiritus sanctus superuenient in te, qui utique sua potentia secundabit te. Et virtus altissimi obumbrabit tibi, Hoc est, illam modum quo de Spiritu sancto concepitis, Dei virtus & Dei sapientia Christus, sic in suo secreto etimo consilio obumbrando conteget & occultabit, quatenus sibi tantum nous habeatur & tibi.]

Deficitum Patris creati circa Christum, suppletum
Spiritus sanctus, dictus idcirco Virgini obumbrasse.

Sic exclusa patris humani opera à Christi generatione & quod Daniel prænunciat, lapidis de monte sine manibus abscissione, hoc est [Virginis vero non aduentio sed indigena puerperio secundatio] ut scilicet dixit D. Augustinus epistola 3. addendum est, Spiritum sanctum virilem efficientiam per seipsum supplicuisse: ideoque Christum de Spiritu sancto conceptum dici. Nam præpositio illa de supplementum illud opera paterna designat sicut particula ex maternam subministracionem materia ut Tertull. potenter differit aduersus præfatos hereticos qui illud ex expunxerant & in per communiant l. de carne Christi c. 20. Quamquam S. Ambrosius lib. 2. de Spiritu sancto c. 5. vbi Marth. 1. legitimus. Quod enim in ea natum est de Spiritu sancto est, legit ex Spiritu sancto est, quam lectionem contendit esse germanam. [Nam licet (inquit) plerique habeant de Spiritu, Græci tamen vnde transtulerunt Latinæ scripturam: & ex his dixit, hoc est, ex Spiritu sancto. Quod ergo ex aliquo est, aut ex substantia est, aut potestate eius. Ex substantia, sicut filius, qui ait: Ex ore Altissimi prodidi, sicut Spiritus qui à Patre procedit. De quo dicit Filius: Ille me clarificabit, quia de meo accipiet. Ex potestate autem, sicut illud est: Unus Deus pater, ex quo omnia. Quomodo ergo in utero habuit Maria ex Spiritu sancto? Si quasi ex substantia; Ergo Spiritus in carnem & ossa conuersus est? Non utique. Si quasi ex operatione & potestate eius Virgo concepit, quis negat Spiritum creare?] 206. Eandem Spiritus sancti efficientiam in Christi conceptione, expressit Gabriel Luce 1. Verbis illis ad Virginem Spiritus sanctus superuenient in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Virtus enim illa altissimi, tametsi eam Maximinus Arianius apud S. Augustinum lib. 3. contra eum cap. 17. interpretabatur filium, suffragante Ruffino ad 3. Symboli articulum, Andrea Hierosolimitano orat, de annunciat. sub finem, Paulino Aquilegeni in sacro Syllabo columnæ 3. & auctore questionum noui testamenti in § 1. Reuera eam est Spiritus ipse sanctus; ita ut hoc quod de altissimi virtute dicitur, sit repetitio eius quod præmissum fuerat de superuenienti Spiritu sancti in Deiparam, ad obumbrandum illi. Quo verbo iuxta aliquos ut Eusebium 1. o. demonstr. cap. ultimo significatur absconsio conceptus virginis ut lateret Dæmones. Iuxta alios, significatur proteccio ab extu libidinis inter concipiendum, iuxta illud, scapulis suis obumbrabit.

sibi id est, proteget te, quae est Bedæ interpretatio Lucae 1. nec non auctoris libri de oper. Christi Cardin. serm. de nativitate Christi, cum ait, Spiritus sancto obumbrante incendium originale in Virginis conceptu actino extinctum esse. Per pulchritudinem idem tradidit Ambrosius I. de ijs qui mysterijs initiantur cap. 3. sub medium.

At iuxta alios, ea voce significatur robotatio Virginis, ut ferre posset aeterni Solis folgorem praesentem, prout exponit Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 9. & elegantissimi his verbis Cassianus lib. 2. de incarnatione cap. 2. [Pulcherrime loquens Angelus, diuinitate verborum, malefatem diuini operis explicavit. Spiritus enim Sanctus, virginis interiora sanctificans, & in his potentia diuinitatis sua spirans, humana se inseruit, misericordia natura: atque id quod alienum a se fuerat, suum fecit, virtute id sua felicer, ac maiestate praesumens. Ac ne ad introitum diuinitatis, humana fortasse infirmitas non subficeret, venerandam omnibus virginem, virtus Altissimi roboretur, ut corpoream imbecillitatem circumclusa vmbra sua protectione firmaret, & ad consummandum conceptus sacri inenarrabile Sacramentum, humana infirmitas non deficeret, quam diuina obumbratio sustinaret.] Non dissimiliter Amed. Laulan. hom. 3. de Deip. sub finem. [Obumbrabit tibi Christus Dei virtus & sapientia. Ille humanam ex te naturam suscipiet, & plenitudinem diuinitatis, quam ferre non posses, habebit in carnis susceptione. Obumbrabit ergo tibi, quia se inaccessibili, assumpta a Verbo humanitas obiicit, cuius obiectu lux illa temperata, castissima viscera tua perfundet.] Nec multum ab ea expositione absit Damasc. 3. lib. cap. 2. potestque familiari exemplo declarari. Sicut enim sole flagrante vmbra petrae prominentis est opportunitas ne quis Sole contactus planè dñeatur, itane Virgo ad Dei praesentiam (veri Sancte solis iustitiae) colliqueceret, fuit ei obumbrandum per Spiritum sanctum.

207. Alij malunt hoc loco idem esse obumbrare, quod ruditer delineare, Audi Athanasiū orat. de Deip. [Obumbravit virtus altissimi, corroborans eam, & diuinæ vmbrae imaginem induxit, ut inde lineamentis collectis, vide posset, quatenus possibile est, Deum formæ expertem in se concepi. Non enim sulpicandum est, quod secundum simplicem sua naturæ proprietatem, virgo in se habitantem Deum vide poterit, aut quod ipsa anima rationalis & intellectus incarnationem conspicere valuerit, sed quatenus possibile fuit, ut potè obumbrante illam virtute Altissimi, & vmbras lineamentaque quasi faciente, ut videret, quatenus fieri poterat, Deum in se habitantem. Et ut nos ipsis animam inhabitantem in carne nostra possidemus, nec tamen quomodo qualive ea sit, conspicere possumus, sed quasi vmbram eius, & lineamenta ex virtutibus eius & internis efficacij colligimus: Tale quiddam, tum virgo, tum ipsa rationalis & intelligens anima contueti poterat, atque etiam nunc potest, ex potentijs operationibusque inde prodeunib;]

Admodum probabile est quod alij statunt, idem hic esse obumbrare quod contingere: ita ut significetur, pro viri virtute & complexu, auctoritate Dei cōplexum atque virtutem. Et ita hoc verba exposuerunt Sa ibi, atque Toletus annot. 100. Vel denique eodem sensu sed diuersimode aptato, obumbrare idem est quod obumbrere: quod est verbum maritalē, ductum à veteri consuetudine, qua sponsus sponsam obtegebatur, atque obnubebat: ita ut sensus sit, Spiritum sanctum fore Deiparū loco mariti, Christumque ex ea non viri interveni, sed purissima & incoquinata Spiritus sancti operatione concipiendum esse, prout hunc locum interpretatus est Salaz. in cap. 8 Proverb. n. 119.

Potremus is quem allegabam Autor qq. noni Testamenti, aliter nec inconcinnè sumptus eam obumbrar-

ationem, sic scribens q. 5. 1. [Ambigenti Mariae de conceptu, possibiliter Angelus predicat, dicens: Spiritus sanctus superueniet in te: Hoc est, ne dubites, quia virum nescis: quod enim dixi, quia conciperis, Spiritus sanctus superueniens in te, operabitur ut concipias sine viro: & virtus Altissimi, (inquit,) obumbrabit tibi. Altissimi virtus, sine dubio Christus est: hoc enim ad ipsius personam pertinet. Superueniens ergo Spiritus sanctus in Virginem, sanctificauit eam, opere suo efficiens corpus sanctum ex ea, in quo virtus, quia dicitur Dei Filius, nascetur; cuius obumbratio in Virginem, (hoc est ut de immensitate diuinitatis aliquid effet in utero Virginis, quantum posset capere natura humana, quod quasi ex splendore obumbratio dicetur,) virtus Dei est, qui Dei virtus, nec nō & Deus.] Quamvis haec obumbratio interpretatio, minus propria videatur quam reliqua, tamen aquæ ad rem praesentem facit, & aquæ ostendit defuisse Deiparū in Christo concepido officium coniugis, sed Angelum maritum fuisse, vxorem auriculam, in hac conceptione, ve dixit S. Eleuch. Tornac. serm. de Annocatione. Spiritum videlicet sanctum, nunciante Angelo, in Virginis nitentissimis visceribus Christum reformasse.

Quamvis non idcirco sit pater Christi, plusquam Pater aut Verbum.

208. Non tamen propere inferendum inde est, Spiritum sanctum esse Christi patrem, solamente Spiritus sancti personam aliquid circa Christi formationem praestiterit, quod aquæ aliae due personæ nō praestiterint. Spiritus enim sanctus non potest dici pater Christi, quia ut recte philosophatur S. Augustinus c. 18. & 39. Enchir. non contulit aliquid de sua substantia per quod fetus constitueretur, vt confert is qui in humana pater dicitur. Idem fecisse Spiritum sanctum ne sustinere quidem valeant aures Catholicæ, ait D. August. c. illo 38. Itaque Spiritus sanctus non fuit semen Christi, quod voluisse Irenæum (alium profecto à Ludanensi, & delitum aliquem, non sanctum,) tellatur S. Idelphonsus, initio sermonis de parturitione & purificatione B. Marie: sed merè aquæ concurrit, quod non sufficit, ut quis pater dicatur. Sicut ex Sole liquet, quem nemo dixerit patrem hominis, quamvis Sol & homo generent hominem. Fusè id prosequitur Alcuinus lib. 3. de Trinit. cap. 3. Marins porto Victorinus lib. 1. contra Ariatum sub finem, Spiritum sanctum vocat matrem Iesu. Sed ita ut exponit homo certior quatenus obumbratur, ut nihil officiat ijs qua diximus.

Nihil verò praestitisse Spiritum sanctum circa Christi formationem quod non aquæ praestiterint aliae persona Augustissimæ Trinitatis, inde certissimum efficitur, quod opera Trinitatis ad extra, sunt indubia. Cùm enim ratio agendi non sit personalitas, quæ merè terminat, sed natura; hæc autem sit omnibus personis aquæ communis, merito agnoscimus omnes aquæ personas ad Christi formationem efficiendam interuenisse. Et ita tradit Conc. Lateran. sub Innoc. III. in confessione fidei, ac pulchrit. Hugo Victorinus l. 2. de Sacramentis parte 1. cap. 3. & Cassianus l. 7. de incarnatione cap. 17. cuius argumentatio, est in hanc rem luculenta. [Quod ait, (inquit Nestorius capellans,) quia humanitatem eius Spiritus sanctus creavit, possemus id nos simpliciter intelligere, si agnosceremus te id non infideliter proculisse. Neque enim nos concepiam ex Spiritu sancto Domini carnem negamus; sed ita tamen conceptum corpus cooperante Spiritu dicimus, ut creatum tamen fibi a filio Dei, hominem suum esse dicamus, dicente ipso in Scripturis sacris Spiritu sancto, atque testante; Sapientia adiutorii fibi domum. Vides ergo quod id quod conceptum est à Spiritu sancto, adiudicatum à filio Dei atque perfectum est; Non quia

quia aliud opus Filii Dei, aliud Spiritus sancti; sed quia per unitatem diuinitatis ac maiestatis, & operatio Spiritus, & dicitio Filii Dei sit, & & dicitio Filii Dei, cooperatio Spiritus sancti. Et idem non solum Spiritus sanctus in Virginem superuenisse, sed etiam virtus aliquatenus obumbrasse Virginem legitur: ut quia Sapientia ipsa plenitudo diuinitatis est, sapientiae subiectum edicunt, omnem diuinitatem plenitudinem nemo ambigere affuisse.]

209. Filiū ipsum, de quo magis ambigi poterat, conceptioni huius cooperatum esse, dicitur agnoscit. Dicunt orat. i. de nativitate. Deip. & Gregorius in disputatione secunda diei cum Hesychio Iudeo, vocantis ebum, *femen parvus* in hae generatione. Quod videtur sumpsiisse ex Iustino in expositione fidei de Trinitate sic loquente. [Verbum de celo ad nos descendit, non corporaliter defensum, sed diuinā voluntatis efficiencia ad eam dispensationem, vnum est sequestra Virginis spiritus Davidicas, sicut illi regi promissum fuerat: ingressum in eius utrum, quasi lemen quoddam diuinum, sinit sibi templum perfectum hominem, semper parte quadam illius natura, que fieret formans eius templi essentia; hoc indutus & hunc vnitus, Filius Dei, prodiit naturae geminae.] Citatut hic locus i. Leontio Byzantino l. i. contra Nestorium & Eutychem, sicut etiam quoniam decomplicetur ex l. 3. Iustini de Trinitate cap. 3. At Tertullianus loco superiori prolato ex l. de carne Christi cap. 18. semen Dei patris quod hic interueniens valuit fuisse Spiritum sanctum, quod splendide expessit S. Hilarius lib. 2. de Trinitate, cum exposuit Christi conceptionem, & Gabrieles colloquium cum Virgine, ait. [Mariam Angelus benedixit, matrem filii Dei Virginem pollicetur. Illa virginitatis suæ confusa, difficultas facti commouetur. Angelus ei diuinæ operations efficientiam exponit; ait enim: *Spiritus tuus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit te.* Spiritus sanctus delupere vienens, virginis interiori significavit, & in his spirans (quia ubi vult Spiritus suus) natura se humanæ carnis inimiscuit, & id quod alienum à te erat, vi sua ac potestate præsumpsit: neque ut ne quid per imbecillitatem humani corporis difficeret, virtus Altissimi virginem obumbrat, infirmatum eius veluti per umbram circumfusam confinximus, ut ad lementum invenitis Spiritus efficaciam, habituam corporalem diuinæ virtutis inumbratio temperet.] Non fuisse revera Spiritum sanctum semin producendo Christo Virginis indutum nisi analogie, quatenus scilicet idipsum præstit quod in alijs generationibus præstata semen paternum, notum est quia vi moneri debet, & ab Eugenio Victorino l. de pueris, Virginis. B. Mariae cap. 1. lecitè traditur.

Testator tamen S. Augustinus, perditos quosdam ad personam accipisse quod fortasse ex his Partibus adiunguntur; Spiritum scilicet sanctum Christo fuisse pro semine, vi inde nefandissimam heresim fabricare, que cum Sancti Spiritus summa puritate & immutabilitate consistere nequeat. Sic enim scribit serm. 19. de temp. [Ipsum Dei Filium, qui absque initio cum Patre & Spiritu sancto est, dicimus in fine seculorum, perfectum naturæ nostra hominem suscepisse ex Maria semper Virgine, & Verbum carnem esse factum, sed assumendo hominem, non permutando Deitatem. Nec vi quidam sceleratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine fuisse, sed potentia & virtute creatoris operatum.] Ea ipsa verba habentur in simbolo quod nomine Damasci circumfertur. Et hoc sensu accepit, quod inter errores Messaliorum numerat Nicasius 4. Thesalo. c. 33. hunc apponens articulatum eorum 13. [Quod Maria semen & Verbum concepit.]

In pari diuinarum quaramvis personarum interuenta, cur Christi conceptio tribuatur Spiritui sancto.

210. Non plus igitur Spiritus sanctus ad Christi formationem conculit, quam Personæ reliqua diuinæ, ad quarum omnium ad hoc opus concusus, est locus pulcherrimus apud Goffridum Windoc. serm. 8. [Ad hanc (inquit) Beatissimam Virginem. Deus pater ex se genuitum Filium misit, ut ipse Dei Filius, Virginis etiam Filius fieret & sponsus. Hoc Pater dispositus caritate, Filius voluntate complevit, Spiritus sanctus parauit thalamum & ornauit; id est ab omni corruptione peccati mundanitatem Virginis uterum, & multipli sanctitate repletum. Ibi tamquam in aula regia, Deus qui ante omnia creauerat, seipsum creauit in utero Mariae. Nequod metitur quod sponsum Mariæ, eius filium diximus. Nam pater & sponsus huius Virginis, est Filius eius; Pater planè quia ab ipso creata est; Filius quia natus est ex ea: sponsus quia ei caritate coniuncta, Mirum coniugium, sed fide & pietate mirandum; Vbi Virgo, mater existit, virginitas viror, maritus Spiritus sanctus, per autem conceptionem, conceptionis interpres Angelus, semen Christus, proles Virginis, Filius Dei.] Similiter locutum S. Eleutherius Tornacensem, supra iam retulit.

Sed cum illam creaturam, ait D. August. cap. 3. Enchir. [Quam Virgo concepit & peperit, quamvis ad solam personam Filii pertinentem, tota Trinitas fecerit, (neque enim separabilia sunt opera Trinitatis) cuius in ea facienda solus Spiritus sanctus nominatus est.] Cut inquam peculiariat hæc conceptio Spiritui sancto tribuitur, non item Patri & Filio? Nam quod illicet sibi respondit D. August. non excludi reliquas personas, etiam si non exprimantur, est quidem verisimilem, & exemplis doceri potest, ut D. Augustinus recte tradidit: cuis ibi particitatem in hoc edifferendo & his exempli proferendis, compensauit in purgatione Valeriani cap. 6. & bene idem habet Paschal. lib. 2. de Spiritu sancto cap. 4. Ea inquam D. Augustini prima responsio non tollit difficultatem. Idipsum enim est quod interrogatur, cur exprimatur solus Spiritus sanctus, cum æquæ alia due personæ, Christo formando sine cooperata. Dici itaque potest, conceptionem Christi appropriari Spiritui sancto, vel ad significandam summam undeumque munditatem ac sanctitatem huius generationis; vel ad denotandum formationem Christi, & hoc quod erat humanitatem sic formatam isti Deiparae utero Deo coniungi, esse meram opus gratiarum, que Spiritui sancto appropriantur. Ita habet S. Augustinus c. 40. Enchir. Idemque insinuat Fulgentius lib. 2. ad Monim. c. 10. & dissentit Alcuinus 3. Trinit. c. 1. &c. 3.

Homo Deus, potuisset de creato Patre concipi.

211. Quare statuamus ut ex fide certum, quod natum est ex Virgine sanctum, non de parte villo carnalis, sed de Spiritu sancto, ad modum propositum fuisse conceptum. Tametsi agendo de potentia absolute, non videatur dubitandum, quin humanitas Christi Verbo Dei vniuersi in posteriore natura, potuisset concipi opera viri. Neque enim vel umbra contradictionis ea in re potest occurrere, ut mirum sit Bartholomaeum Medinae 3. p. q. 3. art. 4. id primò in dubium vocasse, moxque etiam aperte negasse, eo argumento nixum, quod nulla creatura possit efficire unionem hypostaticam, quam tamen putat oportere effici ab eo, qui descendit sit pater Christi, eo quod generatio per se non terminetur ad humanitatem, sed ad personam subsistentem in natura humana. Quod eodem argumento idem Medina q. 3. art. 4. in fine, videtur adactus fare si, nutritionem in Christo non fuisse actionem vitalern.

ne partialis productio vnionis hypostaticæ, tribueretur virtus Christi nutritiæ, quam æque necesse est aggre-
nerando terminari ad personam partialem, ac vis gene-
rativa terminatur ad personam totalem. Hoc tamen argumentum est, valde infirmum. Neque enim genera-
tio dicitur terminari ad personam, quasi subsistencia
totalis que personam formaliter constituit, aduenia
totali naturæ quam terminat vi generantis: aut subsis-
tentia partialis, adueniat parti substantia vi agentis ag-
generantis, & eam partem vniuersitatis reliqua substantia.
Id enim aperte fallum est in nobis, qui cum dupli-
ciali subsistencia potiamus, neutrâ à generante vel
niciente habemus. Nam subsistencia anima, cum sit
spiritualis, sit à Deo solo. Subsistencia verò materia, præexistebat ante hanc generationem: & à Deo pri-
mùm materia indita in prima creatione, perlitit exinde semper in materia. Ratio igitur cur hominis genera-
tio dicatur ad subsistentiam terminari, ex eo poten-
da est, quod eo ipso quod generans effectu attingit
vniōnem partium humanitatis inter ipsa, resultat per-
sona in natura integrâ subsistens, si res fiat iuxta con-
suetum nature ordinem, & secludatur extraordinari-
um miraculum quo Deus vellet modos parciales sub-
sistente subtrahere à materia corporis, cum primùm
animatur, & ab anima quam infundit. Tunc enim er-
iam si impeditur resultatio persona, tamen verage-
nationis fieret, & tota parentis efficientia suum locum
habeter, sed tantum procreatur humanitas. Eo
itaque excluso miraculo, quia cum generans efficit
vniōnem partium physicarum essentialium exigit
persona, merito dicitur generationem terminari ad
personam. Hoc tamen nollam infert generantis effi-
cientiam in personam, vel vniōnem hypostaticam hu-
manitatis sic productæ: sed eo ipso quod Deus huma-
nitati sic productæ diuinam suam subsistentiam in co-
dem momento apponet, homo qui prædictam effi-
cientiam ei humanitati contulisset, etiam si nihil in
vniōnem hypostaticam influxisset, esset verè Christi
pater. Sed hæc, vt dixi, spectant ad illud quod de po-
tentia absoluta posset contingere.

Christum de facto, absque Patre creato conceptum, concluditur.

212. Attendendo autem ad illud quod re ipsa factum est, planè ex fide constat, omnem viri efficientiam pro-
cul exultasse ab hoc negotio, vt satis haec tenus demon-
stratum est. Qui in huīis veritatis confirmationem plu-
ra desiderat, aedat DD. pro B. Marie Virginitate dis-
putantes. A stipulantur enim huic veritati, eo ipso quod
probant, eam de Spiritu sancto concepisse, ideoque
Virginem fuisse concipiendio. Hoc passim facit DD.
confirmant, sive contra Iudeos, sive contra Ethnicos,
sive contra vtrorumque symmistas, quoddam heretici-
cos. Splendidissimè id contineat Iudeos agitantur S. Hil-
delphonus in opere de perpetua B. Mariae Virginitate,
Abulensis opusc., in illud Iiājæ, *Ecce virgo concipiet. Finis* toto lib. 2. Flagelli, Galatinus lib. 7. de Arcanis a
cap. 14. & luculentor de more Canisius lib. 2. de Ma-
ria cap. 6. Contra Ethnicos verò idem verlant, Laetan-
tius 4. iofit. cap. 6. & 18. Enfeblius lib. 7. de demonstr.
cap. 1. (quamquam æque in Iudeos differit.) Ruffi-
nus ad tertium symboli articulum, & laudatus proxime.
Canisius ibidem cap. 7. aduersus quos latius superque
esse potest exemplum Buddæ ex Virginis latere
geniti, & Platonis è Virginis partu editi vt ferebant fa-
bula ab Ethniciis admisla, quas memorat S. Hierony-
mus lib. 1. in Iouinia. Ethniciis tamen in hoc puncto
annumerandi non sunt Mahometani, quos hac in par-
te recte sentire refert Cantacuz. Apolog. 1. Denique
contra hereticos, propositum fidei, veritatem confir-
mat Canisius ibidem cap. 8. & 17. præiueneratque con-

tra Heluidium S. Hieronymus. Nam quamvis hic ne-
bulos, in solam S. Mariae virginitatem post partum fu-
teret, tamen S. Hieronymus vniuersè monstrat, Deipa-
ram semper Virginem, & viro inaccessam fuisse. Nec
iuvat hæret cos, locus quem ex Apostolo obdendent,
vbi assertit Christum factu ex muliere. Vox namque mu-
lieris, sexum notat, non corruptionem, vt latè tractat
Tertull. l. de valent. Virg. cap. 4. 5. & 6. & insigniter
planè Orig. hom. 8. in Lexit, initio. Contra omnes ve-
rò prædictas impietatis ac nequitie turmas, pugnant
Toletus in cap. 4. Lucas annot. 1. 1. Suarez t. 2. 3. p. d. 3.
Vatquez 3. p. d. 12. Coceius t. 1. lib. 3. art. 2.

Christi igitur generatio sic fuit, quanto non diffite
fuisse & nouam & planè mirabilem sed vt ait S. Maximus hom. 1. de natali Domini. [Si in sanctis suis mirabilis Deus, quomodo non in te ipse mirabilis? Si mirabilis in Joanne quem nasci de patre senilis, & sterili de matre præcepit, quanto magis in se est mirabilis, qui ut nostra conditione carnis induret, nouam Virginem & conceptum dedit & partum? Ait sanctus Abacuc propheta: Domine audiui auditionem tuam, & timui, consideran opera tua & expau. Quis nō expau-
cat, & meruat tanti profunditatem mysterij, quandoquidem vobis idemque, sine conceptione natus est Deus, & sine creante factus est homo?]

*B. Virginis concursus in Christi conceptionem, per-
fectè materuissac primum passius, per materiu-
suppeditionem.*

213. Procul amandissima Christi conceptione con-
cursu quocunque patris creati, excutiebatur est mater-
nus. De quo illud generatim præmitendum est, B. Virginem fuisse verè matrem hominis illius, qui Christus dictus est; nec parvulum fortuò peperisse, vt fa-
bulabantur Sabelliani apud S. Augustinum ferm. 18. de
ff. sed verè eum concepisse & peperisse, vt aperte fert
vox maris, qua in Scripturis & traditione donatus, &
quod in regula fidei concepus ex Virgine dicitur. Vnde
etiam habetur, B. Mariam omni modo ad filii
conceptionem concurrens, quo aliae quæ verè matres
sunt, concurrenter solent: Ita vt cum certum sit, matres
eò dici matres, quod saltem ad factus efformationem
suppedient sanguinem; id saltem præstiterit Deipara.
Neque id diffiteri voloit Anast. Synai, cap. 13. id 77,
cum ait Christum in Deipara vero absque materia
fuisse formatum. Id enim intelligit, de materia extin-
secus subministrata, seu de semine vitili, quod hinc
proflus exulanit.

Difficilius vult est loqui S. Hilarius lib. 10. de Tri-
nit. non multum ab initio, vbi negat, B. Virginem de-
disse initium corpori Christi. Deo quo loco, digladiatus
est cum Philippo Abbatem, quidam Ioannes Propositus,
qui recte monuit (id quod etiam à Gilberto Porretano
de dicitur) ait Philippus epistola 5. in fine librum quo
ea propositione continetur, non esse S. Anastasij, vt fer-
ebat titulus Codicis, sed verè esse S. Hilarij. Eum verò
in illa propositione lapsum esse, citra ambages pronun-
ciat Ioannes ille tertius ad Philippum epistola, nec ad-
mittit responsionem Philippi; quod scilicet sensus S.
Hilarij tandem fuerit, Christum non accepisse à B. Vir-
gine vitium originis nostræ, nec esse procreat cum
æstro libidinis, & concupiscentia flamma. Id enim pro-
cul abesse à S. Hilarij verborum sensu, affirmat Ioannes;
nec immittere, vt recte etiam notavit Honaldus
epistola ad eundem Ioannem, qui propriis quām
Philippus aut Ioannes attingit verum, S. Hilarij sensum
qui fuit, B. quidem Virginem suppedisset Christo,
quidquid aliae matres liberis suis suppediant; atque
aded saltem materiae corporis Christi principium:
Christum tamen non habuisse ab ea sui initium, quatenus
alia causa efformandas tam subiecto humanitati, &
Verbo

Verbo vniuersa, necessaria fuit; nimurum Spiritus sanctus Verba S. Hilarij, seipsa explicat, nisi accente legamus, & eius stylus paulo fortior & durior habeatur perspectus. [Virgo] (inquit) non nisi ex Spiritu sancto, genuit quod genuit: Et quannus tantum ad nativitatem omnis ex te daret, quantum ex te feminæ edendorum corporum suscepisti originibus impenderent: non tamen Iesu Christi per humana conceptionis coactus natus. Sed omnis causa nascendi, innecta per spiritum, tenet in hominis nativitate quod Dei est. Hinc igitur maximum illud ac pulcherrimum suscepisti hominis Sacramentum, Dominus ipse ostendit dicens: *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo.* Quod descendit de cœlo, conceperat de spiritu originis causa est. Non enim ex te corpori Maria originem dedit: licet ad incrementa partus corporis, omne quod sexus sui naturale est, contulerit. Quid verò hominis filius est, suscepit in Virgine camis est partus.] Et mox. [Ab] soli B. Angelorum etiam huius incarnationis corporez nativitatis Sacramentum locutus est, dicens; *Primus homo de terra, secundus homo de cœlo;* Hominem enim dicit, nativitatem ex Virgine docuit: que officio via matrem, sexus sui naturam, in conceptu & partu hominis, executa est. Et cum ait, secundum hominem camis originem eius ex superuentientis in Virginem sancti spiritus aditus testans est. Atque ita cum à homo est, & de cœlis est, homini huius & partu à Virgine est, & conceptus ex Spiritu est. J. N. hil claus pro seni profopio S. Hilarij, quem errores humanæ Christianæ veritatis luce insimulare hac in pte, quod fecit predictus Ioannes Praepositus, audiret et plausquam gigantea, & nullomodo ferenda. Ceterum igitur esto, B. Virginem, materiam formando Christi corpori necessariam conculisse.

De aliis per verum semen, pars negans.

114. Cum vero insuper, Medicorum experimentis & rationibus si ferè certum, matres omnes seleni aliquid ad prolis conceptionem conferre, quod in iis saltem mulieribus quæ bona & vegeta sunt corporis affectione, actiuum sit, nec materialiter tantum, sed & effectuè ad generationem concurat; item plante, & cum eodem certitudinis vel probabilitatis gradu, affirmandum est de B. Maria quoad Christi Domini purissimam conceptionem. Viderunt omnem efficientem Deipara hac in re negare S. Ambrosius in institutione Virgine cap. 16. Sic enim scribit [Beatus Maria] verus, qui tantum Dominum contulit quando formauit. Coronauit cum quando generavit, quia & si cum sine aliqua sui operatione formauerit, quia Spiritus sanctus superuenit in Virginem unde & ipse ait: *In operatum meum viderant oculi tui;* tamen hoc ipso quod ad omnium salutem cum concepit & peperit, coronam capitum eius aeterna pietatis imposuit, ut per fidem credentium fieret omnis viri caput Christus. Inoperata est ergo caro Christi, quam Maria Virgo conceperit, invictata quodam nouisque incarnationis mysterio, sine villa virilis feminis distinctione, divina gratia dispositio, quod erat canis assumptus ex Virgine, atque in illa nouissimi. Adam immaculati hominis membra formauit.] Vetus S. Ambrosius eo loco nihil minus cogitauit quām de abrogando Virginis actuitate in Christi formationem. Sed quod ait Virginem sine aliqua sui operatione Christum genuisse, operationem sumit passiuè pro cultura à viro. Frequens enim esse ut paternus ad matris fecundationem interventus, nomine operationis in alio feminis exprimitur, Conradus Rutherfordus ad lib. 4. Halensis. Oppiani num. 26. ex sacris & profanis fuisse persequitur. Deipara ergo absque villa tali

sui operatione Christum concepit, quia planè intacta semper à viro fuit. Creditus Bernardus tract. de vite vera cap. 1. Eodem sensu ait, benedictam Virginis terram, non accepisse operationem humanam ad concipiendum Christum, sed à solo Spiritu sancto fuisse irrigatam exclusa quacunque viri, opera. Igitur in illis Ambrosij verbis *operatio sui summae passione pro cultura ab alio.* Sicut passiuè sumitur verbum operandi apud Apostolum, cum ait, fidem per dilectionem operari id est exerceri. Ac proinde locus ille Ambrosij nihil officit præsenii instituto, neque excludit veram Virginis activitatem in Christi procreationem interventu feminis sui, etiam si exculo protinus alieno.

Quamvis autem si semel statuat B. Virginem verum semen ad Christi formationem contulisse, facile concedendum videam, non sterile ab ea, quodque in solam partum spermaticaum materiam cederet, sed actiuum & efficax semen fuisse suppeditatum, cum corpore esset optimè constituto: Tamen quod B. Virgo semen aliquod contulerit ad Christi formationem, quibuidam periculose astri videtur. Candor enim Virginis, & nitidissima puritas qua Deipara in corpore supra omnes Angelos & spirituales substancias enituit, efficeret plane videntur, omnem feminis interuentum in hac conceptione defuisse. Et ita simpliciter affirmat Rubio in 3. d. 4. q. 1. art. 3. conclus. 3. annuitque Palac. Ioan. 3. enar. 1. ac Med. 3. p. q. 32. art. 4. & Aquat. in 3. d. 4. conclus. 1. qui vtgen libidinis sensum, & impuræ voluntatis afflatum ex quo semen dedicitur. Et idcirco sententiam contrariantem notant alii prius, vocantque ineptam, & falsam, ac male sonantem. Catherineus vero lib. 4. contra Caet. pag. 269. tit. de ijs qua à Caetano peccata refert aduersus Deiparæ puritatem & integritatem, tamquam indignam & impuram feditatem, infectatur dictum Caetani 3. p. quæst. 31. artic. 5. quod Virgo concepsisse Christum dicatur ex suo semine, aut ex menstruo sanguine. Accedunt pleraque autoritates diuersè ferentes, Christum processuisse hominem sine semine, & ex purissimis sanguinibus fuisse conceptum. Non igitur ex materno semine.

Eligitur affirmans, reiecta eius probatione ex scripturis.

215. Mihi tamen sicut de alijs matribus ferè certum videtur, quod per verum semen à se subministratum ad prolis generationem concurrent, ita de Deipara idem quod Christi conceptionem videtur statuendum. Quod & ratio, & autoritas multiplex, & inanitas eorum qua in contrarium opponi diximus, satis persuadet. Et ratio quidem in eo sita est, quod ut iam attigi, eundem plane concursum debeamus B. Virginis respectu Christi tribnere, quem alijs matribus assignant Medici ac Philosophi, qui hæc penitus persuaserunt: alioqui periclitabitur veritas maternitatis pro Deipara. Atqui alias matres, semen aliquod ad prolis efformationem conferre, peritis est extra dubium, qui restant id planè ferre naturalem necessitatem feminis, ad materiale causam præcipuum prolis partium. Igitur non videtur dubitandum, quin B. Virgo verum semen contulerit ad Christi conceptionem, ne minori iure mater Christi dicatur, quam ceteræ vulgo matres liberorum suorum. Ex quo etiam principio, supposita optima corporeæ cōplexione B. Virginis, erit ratio, confirmans hoc semen fuisse actiuum & efficax, non autē terile quale Aristoteles omnium mulierum semen esse censuit, reclamantibus Medicis, qui è contrario, mulierum quorumvis semen actiuum & efficax esse contendunt. Nobis autem ad rem præsentem sufficit, quod nunc omnium ferè sententia habet; nempe saltem

Saltem semen quod à mulieribus vegetis & benè affe-
ctis suppeditatur, actuum & efficax esse. Id inquam
nobis in hac caula sufficit. Nam B. Virginem iusse
corpo sano & optimè affecto, nemo in dubium re-
uocat, & congruissimum afferit per se sequitur.

Venio ad autoritatis suffragium, vbi abstinentum
est nonnullis Scripturis que videri possent nostram
sententiam sonare. Cuiusmodi est illud Genes. 3. animi-
citas ponam inter semen tuum & semen mulieris: quo loco
Christus dicitur semen mulieris ut interpretantur SS.
Cyprian. l. 2. ad Quirin. cap. 9. Irenaeus lib. 4. contra
haec. cap. 7.8. Hildorus Pelus. lib. 1. epist. 4. 6. Chyloist.
homil. 17. in Genes. Augustinus lib. 12. de Genesi ad lat.
cap. 36. Leo serm. 2. de nativitate. alijque passim. Nec obli-
curat illa. Pelus. lib. 1. epist. 4. 6. significat Christum dici
semen matris quia ex solo eius semine procreatus est,
citra omnem puritatem oblationem. Hic tamen locus,
non multum promovet causam nostram. Nam Christus dicitur
semen mulieris, iuxta Hebraicam phrasim,
qua filius nomine seminis nuncupatur, & quod proles
in ordinatis generationibus, à parte pendeat interven-
tu seminis. Vnde extensa est appellatio ad matrem:
quia qui concipit, eius quoque proles est; siue ma-
ter semen actuum conferat, siue non conferat semen,
saltem actuum. Sanctorum autorum epistolas de viro perfecto,
qua habetur t. 9. Hieronymi, cum hunc locum de
Christo, easque in Deضا conceptu interpretetur,
dilecta ramen negat semen eo loco significare posse
quod vocis cortex praefert: quoniam (inquit) semina
non habent mulieres. Quare non possumus eo Scrip-
tura loco niti. Eodemque modo exarmamur illis alijs
Scripturis, quibus Christus dicitur factus ex semine Da-
uid, utique per Virginem. Hæc inquam loca, eodem
modo endati possunt, quo locus ex Genesi citatur; ita
ut Christus ex semine Davidi concipi, sit concipi ex
successione Davidis, et lege etenus filium eius: siue
Virgo qua immediata influxit in Christum, semen ali-
quod suppeditarit, siue nullum. Præterquam quod me-
diati progenitores Christi trahentes à Davide origi-
nem, hoc quod erat esse Christi medium, transmisso
verò semine, asseroti erant: & etenus ipsa Virgo ex
qua Christus est factus, semen Davidis vere fuit. Itaque
locus ille frustra proficeretur in rem præsentem.

Probatur ex Patribus.

216. Autoritates ergo quibus nitor sententia pro-
posita, partim sunt Patrum, partim Scholasticorum. Inter
Patres S. Epiphanius hær. 30. quæ est Ebionorum
num. 31. videtur expressè suffragari huic sententiae, tra-
ctans illud Psalmi 138. *Imperfictum meum videntur oculi
tui, quod Christo accommodat, & ita exponit.* [In libro
tuo omnes scribentur. Dies formalis & nemo in eisnam
cum libro veterum comparavit. Propterea, imperfectum, ait,
meum viderunt oculi tui, hoc est prosemnatum me antequam
fingeres cognoscisti, etiam antequam prosemnatum forem.
Sed Hebræa vox, expressus quidam sonat. Pro eo enim
quod legimus imperfectum, habet ille Golme, quod idem est
aque alica siue granum similes, quod videlicet nondum in
panem coactus ac subactum est sed e contuso frumenti grano
velut medulla quadam crassior ac minus calculi in forsa est.
Sic igitur ea voce, dispsam quod in semine hominis inest si-
milium accuratius exprimere voluit, cum dixit imper-
fectum, id est informe iam tum ex utero, imo ante uterum
viderunt oculi tui. Non enim omnia Dens antequam siant.
Ac libri *legem* nomine maternus uterū indicatur.] Ap-
pertissime S. Epiphanius eo ipso loco quo semen quod-
cumque virili à Christi conceptione excludit, subdit
Christum prosemnatum, utique ob maternum semen,
& hoc esse autem *semel* illud, siue Golme subalbens &
colore ac substantia semini humano similimum.

Beda in cap. 11. Luce, ita scribit. [Christus matris
lacte nutritus est, & eius semine conceptus. Ex eodem

enim fonte secundum physicos, vitrumque manat.] Li-
quet semen de quo agit, scilicet verum semen, nec posse
dici usurpatum ab eo semen pro sanguine, cum vitrum
que fecerat.

S. Autius libro contra Photinianos, ea plague quam
inde exscerpit Agobardus l. contra Felicem, ubi finem,
diter tradit Christum. [Per concordiam genitoris ac
generis per traducem maternorum parentum, ex Abra-
ham semen.] esse procreat. Quæ verba aperte ferunt
sententiam pro qua pugnamus.

Hincmarus Opulc. de diuinitate Lotharij & Ther-
berge, adeo clare tradit quod hic intendimus, ut non
potest clariss. In isto ferè Opulculi in brevicalo respon-
sionem ad interrogat. ad 12. [B. Maria concepsit, non
natura fuit, sed gratia, dicente ad eam Archangelo,
Anegratia plena. In quam Spiritus sanctus supuenit,
qui ei ex Virginio semine, Virginioque sanguine, sine
voluntate carnis, & sine voluntate viri fecunditatem
prolixi consultit.] Eadem verbatim repetuntur infra ad
plenum discussionem interrogations 12.

Odo Cameracensis in disput. de aduentu Christi
contra Leonem Iudaeum, laudato insigniter ritore ve-
tri Deipara, cuius putorem à Iudeo obiectum revul-
sat, addit, B. Virgo de cuius visceribus sumebantur fe-
minilia que fierent Dei.

Petrus Damiani serm. de S. Victore. [Assumit pu-
rum semen de Virginie puritate, & illum propiciatio-
nis fontem sapientia Dei fecerit oratione repurgat.]

S. Remigius vel ut alij malunt Haymo in cap. 8. ad
Roma, ad illud in similitudinem carnis peccati, [Corpus
Christi non ibidem nos vnu maris & feminæ est pro-
creat, sed opera Spiritus sancti, de semine mulie-
ris sine semine virili; ideoque sine peccato concepsus,
sine peccato est natus, & sine peccato ab hoc mundo
transtulit.]

S. Bernardus serm. 2. de Pentecostes initio, tractans il-
lad Isaiae 4. in die illa erit gerumen Domini in magnifica-
tia, ita habet. [Germen Domini, Iesus Christus, solus
de mundissimo concepsus semine.]

Richardus Victorinus l. 1. de Emman. c. 12. [Chris-
tus matrem in eo glorificauit, quod ei aliquid supra
naturam dedit. Fecit siquidem in ea aliquid quod fuit
contra naturam; aliquid quod fuit secundum na-
turam; aliquid quod fuit supra naturam. Contra na-
turam infinitatis nostræ fuit, quod virgo concepit. Se-
cundum naturam fuit, quod in vulva concepsus, &
formatus, & tandem secundum legitimam nascendi tem-
pora, natus fuit. Supra naturam non solum huius in-
firmitatis nostræ, sed etiam septem naturam conditionis
primæ fuit, quod sine virili semine virgo concepit. Pu-
ritatis fuit, quod sine concepcione seminata potuit;
honoris, quod prolem ab omni peccati contagio man-
da effudit. Glorie, quod non de viro, sed Spiritu san-
cto concepit.] Nota illud *seminare* potuit; id est, reipla-
sem invenit.

Rupertus in cap. 3. Ioan. ad illud *filius hominis quis est in celo,* ait Christum formatum fusile [de semine Abra-
ham de stirpe David, de carne vel semine Matris, liceo
Virginis.] Et in cap. 1. Matth. ad illud, pariet autem Fi-
lium ait de Spiritu sancto. [Ille veterum Virginem con-
stitutus irrorauit, de non tua substantia sed de naturali
homine ipsius incorpore carnis. In quo mira & ma-
gna distantia est ab omni conceputa virginis carnis,
quia vim seminantem facit corporis, non vit extrinsecus
accedens, sed Spiritus sanctus in utero operans excita-
vit.] Guericus serm. 4. de assumpt. [Benedicta in mu-
lieribus, benedictum semen de ventre profundit.]

S. Ildephoncus l. contra disputantes de perpetua Vi-
ginitate B. Mariae, allegato B. Augustino, ut ex sequen-
tibus constat (nam principio interuenit lacuna, qua
vnde de promulgatis sic Augustini locus facit obcursum,) allegato inquam Augustino, hæc verba haber. [In vulva
Virginis,

Virginis, sanguis genitalis, & semen eius humor fait. Huius humoris sanguinisque substantiam, celatum, censem intus fecit. Accedit quoque Spiritus sanctus, & haec que fuerant Verbi glutino commixta, animando formavit.] Et paulo post, expendens & revoluens Angelini verba, [Ceterum de liquore feminis, & de corporis humoris quod fuit in virtute & potentia Verbi, quodammodo prout loqui fas est, eleganter est locutus, quantum ipse est mons Dei, ille in Psalmis mons pinguis & coagulatus in utero Virginis, non illi quos filios suscipiunt montes incaseatos, sed solus ex Virgine Christus, mons est in quo beneplacitum est Deo Pan habitate in finem. Et idem per Spiritum sanctum iure dicitur coagularius, quia sicut lac emulsus est, & concreta de humore vel sanguine, quod est ut physici volunt semen mulieris. Coagulatus est autem; ac si ex latere feminis, ut vnde sit Christus, ex quo conceptus est Deus & homo.]

217. Richardus à S. Laurentio lib. 12. de Deip. tractu comparationem B. Virginis cum ligno vita, accommodat cor illud, *Cum semen in semetipso sit super terram.* [Aliorum enim arborum vel lignorum, hoc est solum mulierum semen, ex quo si fructus, in se non efficit in alio; hoc est in viro, quia fructus id est puer, ex semine nascitur viriusque. Sed hoc benedictum lignum, in semetipso, id est in se solo, habuit semen.]

S. Anselmus 1. de conceputu Virginis actuum cap. 8. agnoscit assumptum esse de Virgine semen ad Christi formationem; & agit de vero feminine, ut lique ex ijs que prolo ante dixerat in calce 7. capituli cum quibus concludunt quae haber cap. illo 8. Rursus cum c. 13. uidelicet corpus in femina ex semine mulieribz dini- nus segregat compactum, peccato originis caritudo subdit cap. 14. hæc ad Christum aptans, illa que ipsa lobum leguntur de conceputu hominis ex immando feminine, non posse Christo applicari; nec DD. qui cum Iobi locum vniuersaliter usurpare videntur, Christi formationem verbis illis comprehensam censuunt. [Illi vixique (inquit) qui hoc dixerant, aut noluerant ea intelligi de omni hominis semine; aut tandem quod cum consenserit seminatur voluntatis, quod non esset nisi brutorum animalium si homo non peccasset. At si de omni hoc senserent: ergo semen de sola Virgine sumptum, immundum tanti viri afferunt, quod impium est credere Non itaque hoc de illo scriperant. Sed si de aliquo hominis semine, hoc iuxta hanc sensum protulerunt, non nisi de illo quod cum predicta voluntate concipiatur, intelligi voluerunt. Hoc autem nullatenus refugiat nostra ratione, quia semen de Virgine sumptum afferit esse mundum, quamvis de mala peccatrice.]

Autor Anonymus qui tempore D. Bernardi scripsit, in declaratione eidem libro B. Anselmi subiecta, aperi- illius Christum ex vero B. Virginis semine conce- pum tradit.

218. Eadem tempore idem docuit Philippus Abbas epiph. 5. sub medium, verbis illis. [Sicut ille Christus vetus homo, sic illa B. Virgo, vera mater fuit quæ ex carne propria illum progeniuit, quod Eutiches & qui cum eo sunt negare plausuerunt, & eum nihil accepisse dicere Virginis contenderunt: Dicebant quippe, quia eti in utero Virginis fuerat incarnatus, non erat tamen ex illius semine procreatus: forte ne illi iniuriam infeste videntur, si ex tali materia cum esse genitum existent. Erroneam quorū sententiam, Beda ille Venerabilis, ad quem me remissus, molitus exortere; & eos, immo eorum similes ad finem convertere: affe- rons quia illa carne sumpta non de nihilo, non aliunde ex proprio Virginis semine: alioquin, ait, nec vera filia hominis diceretur, qui originem non habe- ret ex homine. In quo non existimo, eundem Bedam, Augustino, vel Athanasio contraria dicere vel sentire:

neque illos conuerso ab huiusmodi sententia dissentire: cum iste loquatur de materia corporis sementina, ille vero de operatione diuina.] Egregie quoque idem, & multo expressius epiph. 6. agens de S. Hilarij senten- tia, qua negarat Christi corporis initium ex B. Virginie lib. 1. o. de Trinit. Ait enim Philippus. [Nec tamen per hoc abnegat, quin materiam ministraverit sementi- um, ex qua libi Dei sapientia edificauit corporis officinam: vt non aliunde, non de nihilo illam libi crea- tur extraxisse; sed in utero, & ex utero Virginis corpus veraciter assumpsisse] In qua assumptione quidam, sicut praefens audiui, scrupulum patinuntur, qui diuinis litteris erudit pro constanti defendere moliantur, quod eti Christus in utero, & ex utero Virginis carnem sum- psit, illam tamen particulam ex qua nos alij concipi- mur, non assumpsit. Horcent enim vel credere vel dicere, quod illam carnem liquidam, quam physici vel semen, vel sperma nominant, in Virgine Christus as- sumpsit; & non potius aliam sanctiore vel saltem digniore in eadem elegerit; tamquam non conve- niat corpori tanta sanctitas, vt conceptum sit ex illa communis materia nostræ omnium vilitatis Denique, fides, (ut putant,) non exigit vt ex semine Virginis Christus concepus afferatur, sed ex carne conceptum Virginis, necesse est eum quisque Catholicus faciet: multoque creditibus, multò esse convenientius ab il- lis estimatur, vt non illam, sed aliam assumpsisse car- nis particulam videatur. In qua estimatione, quantum Christo deferunt, tantum Virginis videntur derogare, & mattis iniuriam, certum est in filium redundantur: & neutrum eorum possunt dignis laudibus honorare qui alteri non vereintur honores ingratos arrogare. Ex quo illam Virginem Angelus Gabriel salutavit; ex quo, sa- eta salutatione, virtus illi altissimi obumbravit; totam eam ineffabilis gratia permundauit, totam permunda- tio mirabiliter honestauit. Et sicut nostra ca- ro tam solida quam liquida, peccati & dedecoris accu- satur, quia legi Spiritus à lege membrorum penitenter repugnat: sic posteaquam dictum est Virgini, *Spiri- tū sanctū superuenies in te*, illud Salomonis comple- tum est: *Tota pulchra es amica mea, & macula nō est in te.* Carnem ergo Virginis sementinam, existimo dede- coris nil habere; nil maioris decoris alteram illi proximam obtinere: quin ex ea quæ ad formandos con- ceptus à principio est diuinus ordinata, adficeret con- greue domum suam Sapientia humanitatem incarnata. Propter illam materiam quam accepit ex Maria, dici potest ex ea Christus carnis originem habuisse propter operantem in ea Spiritum, recte dicitur non ex Maria sed ex Spiritu originem accepisse.]

219. Non abs re quoque, inter Partes sententiae no- stræ astupulatos, recensuerim Damascenum: non mo- dò eo loco quem in hac rem adducit S. Bonav. in 3. d. 4. art. 3. 1. ex 3. fidei cap. 2. sed etiam l. 4. de fide c. 15. ubi sic scribit. [Quando venier plenitudo temporis, missus est Angelus Domini ad ipsam, annuncians Do- mini conceptionem, & sic concepit filium Dei, con- substantiale Patri virtutem, non ex voluntate carni, neque ex voluntate viri, id est ex congesu & se- mine, sed ex Patri bona voluntate, & cooperacione Spiritus sancti, suppeditauit Creatori creari, & Plasma- tor plasmari, & filio Dei & Deo, incarnari, & huma- nari, ex puris & illibatis carnis eius & sanguinibus, prima matris absoluens debitum.] Quod S. Damas- cenus, Deiparam, ex Tōv ἀγρῷ καὶ ἀποθνήσκεται: Ex purissimis & illibatis carnis ac san- guinibus, Christum concepisse ait, cum non possit de carne vulgariter sumpta intelligi, (neque enim ex ea formatur fetus, pugnaretur ea formatio cum vera maternitate ut bene monstrat Abulensi. in c. 12. Leuit. q. 6.) ut proinde non bene sub disunctione Christum ex propriè dicta carne formatum referat Iord. p. 2. c. 2. omnipotē

omnino videtur accipendum de semine materno: quod carnem vocarit. Damascenus, quia potentia est caro, moxque in eam transmutatur in fetu. Quo eodem modo accipi potest quod ait Anastasius c. 20. id 26. [Verbum fuisse unum carni, & visceribus, & utero Virginis.] Id enim constat falsum esse, si iuxta verborum extitum corticem accipiatur. Carnem liquidam pro semine, usurpatam Philippum Abbatem, proxime retuli. Idemque Tom. 2. Moralis. In Cant. tractans illud, *Aquila magna venit ad cedrum quae erat in libano & tulit de medulla cedri & afforavit eam, cum hunc locum accepisset de assumptione humanitatis per Verbum intra Deiparam, ait, medullam cedi esse carnem Virginis è qua formatus est Christus, ubi carnem aperte fumit in sensu quem dixi.*

Suffragium Scholasticorum.

220. Ex Scholasticis, suffragantur sententiae propriae, bene multi. Nonnullos refero, vt in te grauissima, quorumdam meticulosorum paucos discutimus. Bonaventura, aperte id habet in 3. d. 4. art. 3. q. 1. *in corpore.* Nec refragatur in responso ad 2. Nam ibi, tantum intendit excludere indecentem materie congregationem. Annuit item Scotus, ad distinc. illa 4. vna s. si autem teneatur, & passim per reliqua questionem.

Henricus Gandensis diserte nobis suffragatur quodlib. 15. q. 13. versic. ab illo ergo, & inferius versic. Ego autem.

Optime Richardus in 3. d. 4. art. 2. q. 1. *in corpore.* [B. Virgo (inquit) vero potest dici mater Christi, quia quicquid requiritur ad rationem maternitatis, fuit in Virgine respectu Christi. Per virtutem enim generationis, humorum sanguineum in membris digestum in semen convertit, eo modo quo semen est in mulieribus, & illud semen decidit sine quacumque deordinatione, & ad debitum locum conceptoris transmutat; & in conservazione, & in nutritione pueri in utero, cooperata fuit perfectius, & excellentius, quam alia matres. Plura autem non requiruntur ad rationem maternitatis.]

Mayro in 3. d. 4. art. 4. primis quatuor conclusionibus, cum premissem, quid pater, quid mater ad prolis generationem conferat; statuisseque matrem concurrens actuè per semen suum, subdit. [Et iuxta hoc, ad propositionem introducuntur alia duæ conclusiones. Prima est quod B. Virgo Maria non se habuit totaliter actuè in generatione sua benedictæ prolis: vel quod idem est; non cauauit eam totaliter in genere cauæ efficientis, quia alia posset aliqua mater sufficere sine viro ad prolem. Secunda conclusio, quod B. Virgo Maria suam benedictam prolem cauauit vel generavit totaliter in genere cauæ materialis; quia ibi nulla alia materia concurrens, nisi purissimi sanguinis Virginis Mariae. Habuit autem B. Virgo Maria verum semen quod est prolis & generationis, verum principium actuorum: non tamen omnino digestum. Sed Spiritus sanctus illud semen, vel illum sanguinem ultimè digessit: ut sic haberet sufficiens Spiritus actuos ad dixerendum.] Quod quasi sub distinctione ait extremo loco, illud semen, vel illum sanguinem, non pertinet ad exclusionem veri feminis aut dubitationem an hic interuenierit. Sed ut variorum varijs loquendi modis seruerit, vocavit sanguinem, illud ipsum quod immediate ante vocarat semen, qui modus loquendi adhibetur Iohan. 1.

Aureolus eadem distinctione 4. vna art. 5. præfertum sub finem, conclusi. 1. & 2. Aperiissime suffragatur sententia proposita.

Aquilanus ibidem q. 1. in calce primi articuli, subscribit sententia agnoscitur in Deipara veram vim actuam generationis Christi, per materiam quæ non passiva tantum, sed etiam activa fuerit, que al. a non est quam semen, tametsi abique libido deciūm.

Ocham in 3. p. 3. art. 3. incidentalis, & dubijs quæ art. 4. partiali dissoluit, diserte & frequenter iterat, verum lemen, B. Virginem Christum concipientem, ac per ille lud actione concurrenti, esse adscribendum.

Dionysius Cisterciensis 3. q. 2. art. 1. conclusi. 2. est expedita in eadem sententia, adducto Scoto.

122. Gabriel in 3. d. 4. q. vna art. 1. ad 3. & articulo 2. conclusi. 1. & art. 3. ad 4. dubium, diserte admittit in B. Virginem semen actuum, quod Christi conceptionem exhibetur concussum. Et art. illo 1. refert verba Henrici de Oyta, idem perspicue affirmans, & refellens Argentinatum qui in 3. d. illa 4. q. vna art. 2. refellens sententiam cui adhæremus à quibusdam antiquis traditum, ei refragatur, eo tantum philosophico argumento ductus, quod matres iuxta Aristotelem continent vero semine: quod fundatum inane esse, constat ex dictis. Oyta ergo hoc Argentinatis dictum refellens quod B. Virginem, perspicue suffragatur nolle sententia.

Franciscus à Christo in 3. d. 3. q. 6. circa ad 4. fusè ac splendide docet, adductis alijs, & nominatum Caietano 3. p. q. 3. 2. art. 5. quæ etiam hoc nomine actiter de more fugillat Catharinus l. 4. contra eum, pag. 169.

Vincentius de Flumato l. de nominibus Christi, V. nouus homo, sic scribit. [Christus concepsis est in utero Virginali, opere & virtute Spiritus sancti, de semine mulieris sine femine viri.]

Canisius l. 1. de Deip. cap. 4. §. principio, expendens sententiam Antonii epistolar de viro perfice, agnoscit verum B. Virginem semen quoad effissionem Christi (quam idcirco ex semine David dictam putat,) concussum præstiterit: idque ab autore illo affirmatum refert. Sed etiam autore illum nobis non esse astupilatum, liquet ex ijs que supra ex eo adduxit, itemque etiam si Christum dici factum ex semine David, nihil causam nostram promoveat, vt supra expenditum nunc illud vnam ego, esse aperte Canisium sententiam quam proposui. Disertissime quoque in ea est Franciscus Biarius in Anselmo Vindicato lib. 1. §. 5. num. 5. cum de verbis Beda.

Et fuit absque dubio in eadem, Baptista Mantuanus tract. de loco conceptionis Christi. Nam contendit, B. Virginem actuè concuisse, & quidem naturaliter, ut ceteræ matres ad Chrysostomi formationem. Id vero constat à ceteris matribus non fieri nisi interuenient feminis quod suppeditant. Quo eodem modo potest pro hac sententia citani Molina 1. p. q. 45. art. 5. disp. 2. ad 1. Eandem omni labore eximit & à quæ probabilem habere videtur Suarez 1. 2. p. disp. 10. sect. 1. & 2. itemque Sanchez 1. 2. de Matt. d. 21. num. 11. apud quem Petrus Medicus latè id ipsum confirmasse refertur in append. ad finem tractatum de semine. Ex Philosophis, plane id agitat & stabilis Mendoza disp. 2. de Gener. lect. 5. Dixerit item inter sacros Chonologos Torquillius anno mundi 4051. num. 2. Et explicatissime inter Acericos Raymundus Jordani vulgo Idioti parte 8. operis integri de B. Maria cap. 10.

Ad argumenta partium negantibus.

222. Nec difficile erit que oponebantur retundere. Quod enim Scripturæ & PP. B. Virginem sine semine concepisse affirmant, intelligendum est de virili semine; cuius admissio Virginitatem violat, saltē ordinariè. Et quamvis aliquando contigisse referatur, ab Averroe, latè hac in parte reprehendit Mercurialis 1. de morbis mulier. cap. 2. vel contingere certè possit iuxta D. Thomam quodlib. 6. art. 18. Nauatum 1. 4. consil. tit. de frigid. consilio 2. (alias 3.) num. 23. aliosque adductos exponendis vim generativam, ut mulier sine villa claustræ virginis effractione, atque adeo manens Virgo, concipiat ex viro; (concipiat dico, non patiat.)

(tamen) tamen quia ita concipit, de viro concipi. At B. Virgo concepit de Spiritu sancto supplete paternis activitatem. Nec tantum de fide est, quod Virgo in filii conceptione maneret; sed etiam quod de viro non conceperet. De virili ergo semine, intelligentiae sunt Scripturae & PP. quiores semen à Christi conceptione remonstrant. Qui vero PP. Christum ex purissimis Deipara sanguinis conceptum dicunt, non sene confundit excludere verum semen. Nam ob originis seminis ex sanguine, & magnam virtusque affinitatem, honestius quoque ac verecundiae consuendo, semen plerumque sanguinis nomine donatur: et cum passim dicitur quis, ex regio languine cœcum, & cum loquuntur, dicitur qui non ex sanguinibus. Et quod honestatum animum pace, dictum sit, præstertem feminum semen, sanguinis nomine iure donatur, cum sit sanguinolentum, ut Rabbanus in Glossa capitulo 7. sapientie ait, ex lenocina physicorum, seu Medicorum, quod maris semen, quia excoctum & elabo atum magis, et dicunt alibet; seminem vero quia humidius & sudans, robustus & sanguinem referre. Nulla denique ex haec sententia, somma puritas in B. Virginis communitate sequitur: nec dubium est, quin planè abicienda esset haec sententia, si vel labecula exquisitissimo nitore aggraffata diuinatis delubri aspergetur. Itaque intercessum, & supra omnem orationem infortunium invenerit habendus, qui Reginam Virginum, qui prima professa & voto firmata virginitatem labet, communiqueret aliquacundis autem, & vel certissima feditatis alpergine oblinere. Sed teuera nullum ex propria sententia animadæ Virginis integrum detrimentum inficerat. Semen enim in Virginis naturalibus vasis formatum atque concoctum, ad compositionis locum transmitti potuit, absque villa proflus iudicacione, & in honesta volupitate, aut membro ostante commotione, extraordinario coelesti afflato Virginem ione occupante, vel apertio virginitati contraria intervenirent. Quod facile admittent, qui docent Virginem salua virginitate posse cōcipere & suum & virile semen excipiendio. Ut fortassis non sit necesse, (quod hinc Hucard supra § 67.) recurrere ad miraculum, & affirmare semen subito diuinum translatum esse in Virginis ione, non per conseruas vias. Quo fortassis primus posset illud Ambrosij lib. 2. in Lucam ad illo Sostium Domino vocabitur, de Deipara & Christo in concepto. [Non virilis cōitus, vulva virginis iesca referantur; sed immaculatum semen inutilabili ione Spiritus sanctus infudit.] Et indubitate est sic hoc affirmandum, si ita necesse esset ad unde cumque intermerata Deipara puritatem in Christi conceptione retinendam.

213. Sunt diuinam efficientiam miraculosam in tacto operis, & ut S. Ignatius Epist. ad Ephes. (approbat qui ipsa verba refer Damasceno orat. 3. de Virginis natura) vocant, verè clamoris mysterio, admittere quoad aliquam plantam adgitant. Nempe primò ad supplendam matrem semen inefficiantur. Nam quamvis B. Virgo subministraret semen in suo genere planè perfectum, tamen semen maternum non est sufficiens adūnum generationis humanae, nisi adit semen paternum quod planè defuit. Ergo necessaria fuit peculiaria efficientia diuina, naturaliter indebita, qua interueniente Christus formaretur. Nec mindo secundò, necessaria fuit ea efficientia & interuenientis diuinæ manus, ut universus apparatus tam variarum actionum quae ad humani fetus organizationem & perfectiōnem interuenient, momento perageatur. Semen enim maternum etiam si fuisset paterno commixtum, tamen

Theop. Raynandi Christi.

Cantio de sobria sententia propositæ vulgatione.

Ceterum quannis ea quæ de adhibito per Deiparam vero semini diximus, videbantur non modò probabilia, sed etiam simpliciter vera; tamen in tam sancto tamque puto mysterio, placet sobrietas & verecundia S. Bonaventuræ qui in 3. d. 4. att. 2. q. 1. negat eam sententiam esse frequenter in ore versandam. Quas enim voces, de ordinarijs hominum in iniquitatibus conceptorum generationibus audire honestæ aures non ferunt, quâ pudoris contritione, in tam sancto, tamque puto mysterio, sine verecundo anfractu & uituperatu. Et tamen in naturalibus, negotiorum hoc non conditio sed libido fodavit, ut Tertullianus egregie dixit lib. de anima cap. 27. Itaque meminerimus de Christo in splendoribus sanctorum genio, pùi semper ac verecundæ esse loquendum: ac proinde non esse nudæ & aperte, aut passim vulgandam sententiam quam censuimus verjorem.

Corollarium de B. Virginie, verè Deipara,
& belliq.

224. Ex constituta Deipara efficientia in Christi generationem, & partium essentialium naturalem vniōnem, inferendum est eminentissimus titulorum eius; nempe maternitas Dei. Hoc in primis facilè declaratur ex sententia superius tradita, quod uno hypothetica cum adiuxerit humanitati subsistentiam Verbi, eodem ordine adiuxit humanitati, quo adiuxerit subsistentia connaturalis, si permissa fuisset profluere. Hæc autem profluxisse ante aduentum unioris naturalis cum alia essentiali patet, vel cum quousvis accidente. Igitur B. Virgo agens quod maris erat erga partes essentiales, iam prius natura subsistentes subsistentia Verbi, iuste dicitur mater Verbi sive Dei. Et licet quis assertet, totam humanitatem prius natura fuisse proditam quā Verbo vñiretur; adhuc tamen salua maneat Deipara appellatio. Quia enim humanitas, quæ eo modo quo dictum est, accepit esse interuentu B. Virginis, illo ipso momento quo capit, terminata fuit hypostasiæ per subsistentiam Verbi, ut infra probabo; & constat ex vigente iam hinc communicatione idiomatum: propter ea verum fuit, illum hominem cuius humanitati esse tunc conferbatur per B. Mariam, fuisse tunc verum Deum: ac proinde verum etiam fuit, B. Virginem genuisse illum, qui Deus erat: Nam denominatio geniti, non cadit in naturam, sed in personam, ut docet D. Thomas 3. p. q. 33. art. 1. Ergo verissimum quoque fuit, B. Virginem fuisse iam tunc matrem Dei, & bessiu sive Deiparam. resticta Dei appellations ad personam filij, quod de fide definitum est in synodo Oecumenica Ephesina contra Nestorij blasphemiam, & latissime à Canisio stabilitur lib. 3. Mar. à c. 13. Mihi vna illa quam proposui ratiocinatio, sufficientissima in hanc rem videtur. Expressit eam Lyrin. cap. 21. Comm.

D. monie.

monit verbis illis. [Absit ut quisquam, sanctam Mariam diuinę gratia privilegijs & speciali gloria fraudare conetur. Est enim singulari quodā Domini ac Dei nostri, filij autem sui munere, verissimē ac beatissimē *Geor. 6. 2. 2.*, confitenda. Sed non eo modo *Geor. 6. 2. 2.*, quo impia quedam hæresis suspicatur, qua afferit, eam Dei matrem sola appellatione dicendam, quæ cum scilicet peperit hominem, qui postea factus est Deus: sicut diximus presbyteri matrem, aut Episcopi matrem, non iam presbyterum aut Episcopum pariendo, sed eum generando hominem, qui postea presbyter vel Episcopus factus est. Non ita inquam sancta Maria *Geor. 6. 2. 2.*: sed idē potius, quoniam ut supra dictum est, iam in eius sacro vtero sacrum illud mysterium perpetratum est, quod propter singularem quandam atque unicam personæ uiratatem, sicut verbum in carne caro, ita homo in Deo, Deus est.]

225. Idem quidem sonat *Christipara* nomen, quod nomen Deipara: Tamen quia Nestorius contendebat B. Virginem non esse Deiparam, sed Christiparam, & eo nomine vrebatur in sensu heretico, iure vox *Christipara*, ab Ecclesia est eliminata. Audi Theoritum in legat. ad Armenos. [Nec ignorat magna sanctitas tua, vocem aliquando non malam, quæ male tamens ab aliquibus intelligenter & exponeretur, reiectione dignam à Patribus esse indicatam; qualis & *Christipara* vox est, Deipara Virgini tributa. Nam & Christiparam dicere poteramus. Christum enim peperit, Deum & hominem; quod ipsum nomen, proprie denotat. Sed quod eius nominis significatum, à Nestorio nequiter accipetur, veluti sacrilegium à sanctis hominibus repudiatum est.]

Similiter Orthodoxus apud Abucaram opusc. 1. 4. quareni Nestoriano cur non nominaret Virginem *Christocon* sed *Theotocon*, [Respondet, cum infinitis autoritaribus scriptorū Christum Deum esse probis, simul probo, quæ ipsum peperit, debere Theotocon nominari. Et quomodo non Theotocis dicenda est, quæ Deum filium haberet? Aut dic, si audes, matri Regis, non genuisti Regem, neque mater Regis es? Quare cum vocetū Iesus, Christus, non vocas matrem eius *Iesutocon*? Sed potius prætermisso primo nomine Iesus, vocas eam *Christocon*? Quod igitur tu fecisti in nomine *Iesus*, cum præterito nomine *Iesu*, nomen Christi elegisti, hoc ego etiam feci, prætermisso nomine Christi, nomen Dei elegi, primum & proprium, & excellens. A meliore enim parte, non à minore appellatione sunt, ac nomina imponuntur, ab ijs prætermis qui laudent, & honorare volunt.] Infanti autem Nestoriano, quod ex Deipara appellatione sequatur Patrem quoque & Spiritum sanctum esse Virginis filios; cum Pater quoque & Spiritus sanctus sint Deus, & quæ ac filius; Respondet Orthodoxus, sicut eum Christus dicitur homo Deus, inde non inferitur Patis & Filij corporatio, quia ibi nomen *Deus* supponit pro sola Filii persona: ita neque cum B. Virgo dicitur Deipara, significat natuitatem Patis vel Spiritus sancti ex Virgine; eo quod in hac voce, Dei nomen restringatur ad secundam personam.

Est ergo verè ac propriè B. Virgo *Geor. 6. 2. 2.*: quam vocem oīscantissimè Monnæus à Concilio Ephesino primū fabricatam pronuncianus lib. de Euchar. p. 180. vi. inde exploderet liturgiam S. Iacobi, in qua ea vox legitur. Hoc dico oīscantissimè pronunciatum. Nam longè ante Concilium Ephesinum, Origenes, & Eusebius Cœlantensis, ea voce vñ sunt, vt refertur apud Socratem lib. 7. hist. cap. 3. 2. sed & Alexander Episcopus Alexandrinus Epistola ad Episcopum Constantiopolitanum anno Concilium Ephesinum data, quæ legitur apud Theodoreum lib. 1. hist. cap. 4. ea voce vñ est. Ipse quoque S. Athanasius fest. 4. contra Arianos, eam vñspauit. Citarum cum Athanasi locum

in hanc rem, S. Cyrilus Epistola ad presbyteros, Diaconos & Monachos *Egypti*: additque traditionem esse Apostolicam, denominare B. Mariam, *Deiparam*, *Geor. 6. 2. 2.*: idque negantes, Nazianzenus Epistola ad Cledonium, percellit Anathemate. Pati supinata in Concilio Niceno, cum tamen legitur in epistola Dionysij Alexandreini ad Paulum Samosatenum data, ante tempora Nicenæ Concilij: ceterisque Theodoretus 1. hist. cap. 1. 3. id fassum esse Enthousium Cœlariensem Arieanorum signiferum: Et multo ante, Theognostus & alij quos citat S. Athanasius 1. de decreto Nicenæ synodi, & ad Episcopos Africæ, vocem illam usurparint.

Vñs doctrinæ: Immensa prop̄ dignitas, & sanctitas Deipara, delibata.

226. *Vñs doctrinæ* toro capite proposita, is praesertim esse debet, vt B. Mariam tamquam speciale Spiritus sancti sacramentum, & officium tot miraculorum, cui Christus ipse tamquam vera matr̄, humanum suum esse debet, ex animo veneremur. Deipara san̄ titulus quantum sit, quamque sublimis, diligenter suis momentis expendit Canisius lib. 3. Mar. cap. 1. 3. & Suarez 1. 2. 3. p. d. 1. sc̄t. 2. & optimè S. Bernardus fest. 1. super missus est, verbis illis. [A seculo non est auditum, vt aliqua simul mater esset & virgo. Quid si & cuius mater attendas, quo te tua super eius mirabilis celistudine ducet admiratio? Nonne ad hoc, vt te videoas, nec latis posse mirari? Nonne tuo, immo veritatis iudicio, illa qua Deum filium, super omnes etiam choros exaltabitur Angelorum? An non Deum & Dominum Angelorum, Maria sum audacter appellat filium, dicens; *Fili quid fecisti nobis sic?* Quis hoc audet Angelorum? Sufficit eis, & pro magno habent, quod cum sint Spiritus ex conditione, & gratia facti sunt & vocati Angeli, testante David: *Qui facit,* (inquit) *Angela suos spiritus.* Maria vero matrem se agnoscens, maiestatem illam, cui illi cum reverentia seruant, cum fiducia suum nuncupat filium. Nec dignatur nunc pari Deus, quod esse dignatus est. Nam paulo subdit Euangelista: *Et erat, inquietus, subditus illis.* Quis, quibus? Deus hominibus. Deus, inquam, cui Angeli subditū sunt, cui principatus & potestates obediunt, subditus erat Marie. Nec tantum Maria, sed etiam Ioseph propter Mariam. Mirare ergo vitum liber, & elige quid amplius miteris, sive filij benignissimam dignitatem, sive matris excellentissimam dignitatem. Vt rīque stupor, vtrīque miraculum. Et quod Deus feminæ obtemperet, humilitas abique exemplo: & quod Deo feminæ principetur, sublimitas sine socio. In landibus Virginū singulariter canit, quod sequuntur agnum quocumque ierit. Quibus ergo landibus indicat dignam, que etiam præst. Quatenus scilicet Christus homo, iure naturali subdebat marī.

Nec illud omnitudinem quod idem Bernardus egregie prosequitur homil. 3. eiusdem argumenti, nempe quod Christus, arque adeo Deus, cum matre sua à qua & ex qua accepit esse, sit peculiariter modo quo ei nullo alio est, nempe per identitatem. [Deus (inquit) qui ubique æqualiter torus est per suam simplicem substantialitatem, alter tamen in rationalibus creaturis, quam in ceteris, & quoad ipsas aliter in bonis, quam in malis est per efficaciam. Ita sancta est in irrationalibus creaturis, vt tamen non capiatur ab ipsis. A rationalibus autem omnibus quidem capi potest per cognitionem. Sed à bonis tantum, capitur etiam per amorem. In solis ergo bonis ita est, vt etiam sic cum ipsis propter concordiam voluntatis. Nam dum suas voluntates ira iustitia subdunt, vt Deum non dedebeat velle quod ipsis volunt: per hoc quod ab eius voluntate non discernunt,

item; Denim sibi specialiter jungunt. Sed, cum ita sit cum omnibus sanctis, specialiter tamen cum Maria, cum qua vsque tanta ei consensio fuit, ut illius non solam voluntatem, sed etiam carnem sibi coniungebat si de ea virginisque substantia unum Christum efficeret, vel potius unus Christus fieret: qui et si nec totus de Deo, nec totus de Virgine, tamen Dei, & unus Virginis esset, nec duo filii, sed unus viriusque filius.]

De sanctitate vero immensa Deiparæ, ob conceptum in ea & consequenter natum ex ea, & educatum ab ea sanctum Domini; cum vbius prosternit permulta, praesertim apud Sophronium homil. de assump. sue tom. 9. Hieronymum epistola 10. adscribam diuinae orationis: Et in primis locum ex Richardo Victorino Ide differentia sacrificii. Abelis & Mariae; cum tradit. B. Virginem non exoptasse mortem timore ne in peccatum labetur, sed ex misericordia Dei amore. [Metu cadendi fugit, i quomodo virginis potuit, quæ in carne qua Christi carnem genuit, & nutritum, nihil contraria timoris portauit? Ad momentaneum contractum dextræ Salvatoris, Iesu Christi mundatur, ad tactum simbriæ mundari est & illa quæ fluxum sanguinis patiebatur, quanto magis illam ab omni contagio mentis & corporis mundari oportuit, quæ tamdiu totum in verò, quæ totes rationes in gremio circumplexa fuit; que illius (se dicam) medelæ plenitudinem, modò intus insulam, modò exterius adhibitan sufficienter habuit; illas inquam medelæ, que collidens omnibus omnium morbiotum morbis, factis superque sufficere posse.] Idem lib. 2. de Eman. c. 27. [Terra vrique mortalitatis & passibilitatis nostræ, à facie duorum regum sicutur derelinquitur, quando natura mortalis, atque pulsibus &c à virtù cōcupiscentiæ, quām à virtù ignorantie penitus emundatur. Hoc est vrique quod B. Maria promittitur, cum ei ab Angelo dicitur: spiritus sanctus supernus in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Legimus de discipulis Saluatoris, testibus transfigurationis. Quia nubes lucida obumbravit eos. Si lucida fuit quæ obumbravit discipulos Christi, quām lucida rechè cedebat quæ obumbravit matrem Christi? Sed si illud eius umbraculum lucidum era; ergo & lucem & umbram exhibebat: Lucem ad depellendam ignorantiam, umbram ad extingendum concupiscentium. Ita illa obumbratio spiritus sancti, quæ sub uno momento, deterrit, & exterminat à Virgine, tam ignorantiam boni, quam concupiscentiam mali. Quanque in ea omnis concupiscentia extincta fuerit, probat profectus quod cum virginitatis integritate postmodum conceptus & peperit. Quām profundè illuminata fuerit, probat: quod illud ranta profunditatis Sacramentum, tam veraciter, tam velociter creditur, quod huius mundi sapientibus, vā tandem aliquando per tot, & tanta nimacula persuaderi potuit.]

227. Petrus Damiani serm. 46. [Hinc, (ex concepto Christi.) Hinc rogo perpendite, quibus laudibus digna fu Beata & gloria Virgo Maria, quae illum nobis ex castissimiis suis visceribus genuit, qui nos de tam profundo gutture audissimi draconis eripuit. Ad eius quaque dignæ effienda pœnitencia, non Rhetoricon diserta facundia, non Dialecticorum subtilia argumenta, non acutissima Philosophorum apta repenteur ingenia. Et quid mirum, si haec ineffabilis Virgo in suis laudibus modum humanæ vocis exspectat eum & ipsam generis humani naturam, excellens meitorum dignitate transcendet? Non denique excellens illus Patriarcharum chorus, non prophetarum senatus, non Martyrum viator exercitus, non aliquis antiquorum, non quisquam sequentium Patrum, hoc Beataissima Virginis poterit comparari. Quid enim faciliatis, quid iustitiae, quid religionis, quid perfec-

Theoph. Raymund. Christi.

tionis, singulari huic Virgini deesse potuit, quæ totius diuinae gratiae christiane plena fuit? Sic namque ab Angelo, dum salutare cur, audiuit; Ave grata plena, Domina tecum. Quod, rogo, vitium in eius mente, vel corpore vindicare sibi potuit locum; quæ adiuvar ecclæ, plenitudinis totius diuinitatis meruit esse sacrarium? In Christo enim, sicut per Paulum dicitur, habuit omnium plenitudo diuinitatis corporaliter.]

Basilius Seleucia orat. 39. [Quis ingentem Deiparæ potentiam non miratur; quis non miratur quantopere superemineat quotquot honoramus, sanctos? Nam si Deus servus tantum imparatus est gratia, vt non tamen solū agros perserant; (proponebant enim in foro medio agros, vt Actorum liber docet & umbra Petri morbos depellebat; Pauli vero nescio quis apprehenso linteo manuali, & corporis ipsius extet se odore demones vtores abigebat:) qualem Matris virtutem inesse cogitabimus? cuius notum. Et quid mirum si viventes virtute miraculorum pollebant sancti, quando eorum potestaret, non vna cum ipsis de mortuis humus consepiuntur? Lapidès enim qui horum occulunt corpora, ijs qui male anguntur, si modò pro dignitate accesserunt, salutem dare possunt. Quod si his tam rara perpetrare concessit, quale nutritionis præsumtum Matri dederit? aut quibus ipsam gracijs illustraverit? Si Petrus, Beatus appellatus est, Clauelque regni cœlorum concorditas habuit; cur non præ omnibus vna beata prædictetur, cui eum datum est eniti, quem ille confessus est? Si Paulus, vas Eleckionis cognominatus est, quod augustum Christi nomen extulerit, quod vbique terrarum id euangelizet: quale vas erit Dei Mater? non aureæ instar arca, que manu coepit, sed cœlestem panem alio comprehendit; panem aliumenti, roboriisque causa credentibus datum. Sed caneo, ne dum de ipsa plura paro dicere, patimque ex eius dignitate, mihi plus pudoris afferam. Quare orationis vela contraham, & in tutum silentij portum referar.]

Petrus Cellensis l. de panibus cap. 21. negat altius posse efferti B. Virginem, euileque sanctitatem apius denotari, quām si Christi Dei nostri genitrix dicatur. [Et quid amplius (inquit) ei assignare possimus diuinæ munera & honoris, quām (vt quod verum est, sicutem) genitricem eam Dei esse & hominis? Insta hoc, dicitur; quicquid in eius commendatione effertur. Si cœli regina, si Angelorum Dominam, vel quodlibet aliud excellentissimum, tam ab humano corde, quām ore excoquatum protoleris; non assurget ad hunc super indicibilem honorem, quo creditur & predicatur Dei genitrix.]

Itaque verissime in hac Christi conceptione, de tam sancta matre, locum habet multo magis quod de vulgaribus conceptionibus ait S. Chrysostomus hom. de formatione Adæ. [O rem miraculi plenam! Conditur templum, in alio templo: formatur infans in utero: domus in domo constitutur.] Domum externam vocat corpus matris, quæ hic merito templum dicitur ob tam eximiam sanctitatem, tam eminenti matris titulo adiungam.

Poterat hic quoque non inopportune tractari, propria Christi in Virgine concepti, & per Spiritum sanctum producti in vnoquoque nostrum, cum Deo coniungimur. Sed de ea re, plenè infra tractando titulum Christi Ecclesie sponsi. Nunc obiter dico cum Guerrico serm. 3. de Annunc. in fine, curandum nobis in Ecclesiæ vero conceperis esse, vt quemadmodum Christus matris uterum non gravauit in ea conceptus, ita neque nos Ecclesiæ sumus oneri, nec intra eum uterum collidamus cum alijs.

CAPUT IV.

De causa physice effectrice unionis humanitatis & Verbi, tam principali, quam instrumentaria.

228. Ergo ad secundum caput difficultatis initio propositum, quod spectat productionem unionis humanitatis cum Verbo & causam eius effectricem physicam; cum partiale, tum instrumentalem.

Principalis causa unionis ad Verbum, Deum solum, liberè operans.

Sed de principali quidem causa, si queratur quænam sit, non est diu litigandum. Est enim absque controversia solus Deus, eoque Remigius in cap. 3. Abacuc, ex D. Augustino quem referit, aptar illud eiusdem Prophetæ, *Dominus opus tuum*. Quis verò extrema tantoperè coniungere valeat, præter omnipotentem Deum? Et sicut entitas unionis illius, est in vertice supernaturalitatis, atque adeò causam principalem postulat supra naturam, longè potiore iure quam entia cetera secundum substantiam supernaturalia, quæ non nisi à Deo ut principali causa prodice possunt. Præter quædam quoddam præuenienda hic sicut emanatio naturalis substantia ex humanitate profundenda: quæ emanationem, viro nec necessariam, nulla vis creata inhibere poterat. Necesse igitur fuit, vitrum efflumum illum, productione formæ incompossibilis cum propria humanitatis substantia; hoc est unionis cum diuino supervisus. Atque ita scriptoræ & Concilia semper effectionem tantum mysterium absolute tribuunt Deo, quem dicunt in sisse filium suum, & superueniente ad id in Virginem. Deum portò intelligo ut in tribus personis substantem, ita ut non sit æternæ hæc operatio magis propria Filio, quam Patri aut Spiritui sancto: quod cum Nestorius negasset, & hanc operationem Filio tantum tribuisse, grauer à S. Cyrillo castigatus est lib. 4. pentabili cap. 2. vbi sic concludit disputacionem. [Eadem igitur operatus S. Trinitas; & quæcumque gesserit, ac voluerit Pater efficere, eadem & filius eodem modo facit; similiterque Spiritus sanctus. Singulis verò hypothabis tribuere seorsim operationes tuique proprias, nihil est aliud, quam tres seorsim & prolixi inter se disiunctos Deos pronunciar. Nam in S. Trinitate, illa naturalis unitatis ratio, unam protinus in omnibus operibus motionem ostendit. Quod si dicamus, cum una hypothesis mouetur ad opus, reliquias duas nihil agere, quomodo negari poterit, quin corpoream inducatur sectio, propemodum locum quemdam singulis hypothabis tribuens, eo ipso quod extra reliquias & abiuncta cogitat, non eo quod propriè subsistit, id enim verè dicitur, sed quod in cuiusque rei diversitate, rationem, quæ ad naturalem unitatem colligat, non patitur? Una enim diuinitatis natura, in sancta & consubstantiali Trinitate, intelligitur.]

229. Hæc igitur ut dixi sunt extra dubium. Tantum quia modus operandi cum necessitate aut libertate, spectat ad causam efficientem, interrogati circa hanc principalem Incarnationis causam potest, an liberè an necessitate sit opera effectum in quo verfamur. Quia in parte, videbimus disputationem non necessitatem mouere, cum hactenus exploratum apud omnes fuerit, Deum liberimè executum esse Incarnationem. Quia tamen nonnulli recentiores, adhibent physica & moralis necessitatis distinctionem, pronunciant; Deum necessitate quidem physica in productione de qua agimus abstractum non fuisse, sed tamen moralem sic operandi necessitatem subiisse, eo quod necessitate moraliter semper virgatur ad operandum quod est melius; cu-

iusmodi profectò est Incarnatione: Propterea opere premium est, excutere, liberè ne an necessariò Deus effectum de quo agimus sit operatus. Ago de operatione, & de Deo a quo prodit. Neque enim hic intendo refellere satuan planè opinionem veterum quortamdam Hæticorum, qui censuerunt Verbum Dei eo quod natura esset anticipis, & ex parte passibilis, naturali pondere cui nō plus obstatere quinerit quam lapis sue propensione deorum, & cognitam carnis passibilitatem venisse, & necessariò suilem incarnatum. Latè hoc in Eunomio refellit Gregorius Nyssen. orat. 1. (verius 12.) in Eunom. sub finem, estque adeò delirum ut alia refutatione non egat. Hic ergo ago de libertate operationis toti Trinitati communis; & quæro, an libera, an necessaria fuerit.

Liberitatem Dei causitatem effectivam in hunc effectum, tradiditne passim Patres; cum docuerunt potuisse Deum non incarnari, & homines relinquerent in statu illo infelici ad quem per peccatum deicisti fuerant. Ita Theodoretus in fine sexti contra Græcos. S. Anselmus 1. 2. cur Deus homo c. 5. Ratio non alia est in hac re, quam in omnibus aliis. Omnes enim hactenus DD. cum Magistro in 1. d. 44. affirmarunt, Deum omnia creata liberè voluisse, quia sunt bona non plena: quæ sicut propter bonitatem quæ pollut amari possunt, ita etiam propter effectum boni quod non habent, repudiari possunt. Quia igitur Incarnatione est quid creatum, (tamen nihil aliud sit creatum quod cum ea de bonitate possit contendere,) potuit à Deo non fieri. Nec sanè aliqui tenerentur ob eam factam esse erga Deum grati. Nihil enim Deo debemus pro eo gratiarum, ad quod natura sua necessitatur, v.g. pro æternæ generatione, aut inspiratione. Nisi ergo Deus liberè Christum efficeret, non teneremur Deo propter Incarnationem factam & productū Christum gratias agere, quod absit ut quis concedat. Argumentum est Gregorii Nysseni orat. 1. (verius 12.) contra Eunomiū. Cum enim Eunomius fabuletur Verbum divinum ex necessitate fuisse Incarnatum, sic eū refellit Nyssenus præsumt id eum conacum, ut homo nihil Deo debeat, nec agere gratias tenetur. [Quis enim in gratiæ parte sine beneficii loco ponat, quod necessariò accidit, quamvis sit lucrosum & pernabile? Neque enim igni, caloris causa, neque aquæ fluxus, gratiam habemus, ad naturæ necessitatem, quod sit reuocantes, quia non posse ignis à calorigina operatione destitu: neque aqua stabilis in pleno manere, sponte locali inclinatione motum prout attrahente. Si igitur natura necessitate beneficium incarnationis à filio hominibus factum esse dicunt, nullam omnino gratiam habent: quia non ad liberam & absolutam potestatem, sed ad naturalem necessitatem, quod factum est, referunt.]

Operatum ex morali necessitate, qui dixerint.

230. Receptissimæ huic doctrinæ limitationem adhibuerunt recentiores quidam, affirmantes Deum omnia quidem creata (atque adeò etiam Incarnationem;) liberè producere, si sermo sit de libertate physica. At si agatur de libertate morali, Deum non posse non velle efficaciter, atque adeò etiam non producere, quod melius est. Ordinarissima quippe voluntatis, (cuimodo est divina,) esse putant, non posse non ferri semper in optimum moraliter, seu quod magis decet illam, magisque promovere gloriam eius.

Ita Granado 1. p. tract. de voluntate diuina disp. 3. sect. 2. & sequenti. Ruis latissimè in opere de voluntate Dei d. 9. & 10. & alij nonnulli, qui nituntur primum autoritate D. Thomas, affirmant Deum semper facere quod melius est; nominatum verò ita haber. 1. cōtra Gent. cap. 75. & 1. p. q. 3. art. 6. & 9. 47. art. 2. & 3. Adducunt itē Patres, qui dicunt, Deum semper velle optimam: & quicquid reuera melius occurrit, non licet dubitare.

dubitare quin Deus illud voluerit, & fecerit. Ita Adria-nus I. in epistola ad Episcopos Hispanie. Augustinus lib. de quantitate animarum cap. 33. & lib. 1. contra aduersarij op. 14. & lib. 3. de libato. cap. 5. Cyrillus 2. Thesau. cap. 1. & opinione 8. in Julian. ad cit. 3. Damascenus 2. fidei cap. 9. Anselmus lib. 1. cur Deus homo cap. 10. & 16. Nuntius insuper iudicem Autores varijs rationibus. Principia est, quae dicunt ex summa Dei propensione in seipsum. Nam quicquid aliquem perfecte amat, vult perfectè bonum eius; ita ut quod magis è re eius est, potius velit quād oppositum. Amare quippe, est velle bonum. Ego perfectè amo, et perfectè velle bonum, est qui perfectè amatur. Non velles autem perfectè bonum illius quem amas, nisi velles quod est illi melius. Cum itaque Deus perfectè te amet, necessarium postulat est, non physica sed morali necessitate, ut velit ille vide extatam uberioriter suam gloriam; cujusmodi fine dubio est, incarnationis p̄te non incarnatione. Accedit ratio ducta ex necessitate conformitate voluntatis ducitur cum sua regula. Quod enim voluntas perfectio est, et actus alligatur regula sua; & ab eius ducit non discedit. Atque regula diuinæ voluntatis, alia non est quād diuinus intellectus, pronunciatio de amabilitate obiectorum. & monstrans quodcum ex illis dignus sit quod amerit, efficaciter à diuina voluntate. Tam igitur necesse est, diuinam voluntatem efficaciter ferri in obiectum amabilium, (cujusmodi est illud quod est melius, id est ad diuinam gloriam commodum,) quād necesse est, voluntatem diuinam conformari sue regulæ; id est diuinæ sapientie ratione dirigi, eaque per omnia ductum sequi. Minores quadam cūtūdine sententiae probationes, quod in illis radicentur, missas facio.

Refelluntur.

131. Mihi verò haec ipsa quas tecum, & autoritates p̄tērunt, si quid probarent, multo plus viderentur probatur, quād Adversarij intendant. Nimirum non modo probarent, iniici Deo necessitatem moralem secundum quod melius est per ordinem ad Dei gloriam, ut Adversarij affirmant; sed etiam iniici idem praestationem necessitatem physicam, quod repudiant. Atque ita in omnibus illis ac testimonij, (contra quād velint Adversarij,) concludetur, Deum physicè necessitati ad producendum Christum, & efficiendam incarnationem. Id verò lequi, manifestissimum est. Nam Deum perfectè amare seipsum, non modo necessarium est moraliter, sed etiam physicè. Diuinam quoque voluntatem sapientissimam, se gerere, & à praelucens sibi etenim Dei sapientie ductu non aberrare, non modò moraliter est necessarium, sed etiam physicè. Igitur si efficax volatio, atque adeo productio eius quod est melius, consequitur perfectum Dei erga te amorem, & per diuinam sapientiam prescriptum indicitur, id ēque Deo necessaria est moraliter; profecto consequens est, ut etiam physicè sit necessaria: quod tamen ne adverteri quidem admittunt, ētque planè absurdum; quippe pogunt cum diuina libertate in prosecutione coniuncti boni diminuti, cuiusmodi est bonum omne quod non est Deus. Sane si efficax volatio atque producitur eius quod est optimū, est physicè libera à Deo; igitur potius ab eterno illam nolle efficaciter, & eius executione abstineri in tempore. Id enim omnino fert libertas physica circa talis rei productionem. Sitaque Deus ea volitione efficaci externe, & applicatione temporaria potenter suæ circa illud obiectum quod melius est, carere potuit; statuimus caruisse. Tunc ex tali carentia, vel nihil consequeretur dedecens Denū; & sic Deus se moraliter quidem dicendus esset necessitatem carentiam excludere. Vnde enim aliqui existerent ea moralis necessitatio? Vel consequeretur aliiquid, ducit sapientia & summo in te amori indeco-

Theoph. Raynaldi Christi.

Ad testimonia in contrarium.

232. Argumentatio in contrarium confecta, facile infringitur. Ac primum D.Thomas perperam allegatur, com agat de effectibus diuinis melioribus physicis ac in genere enīs: qua ratione, si p̄met Adversarij facturum Deum non necessarii moraliter ad faciendum quod est optimū, cum potuerit perfectiores rerum species in infinitum producere, ut constat ex diuinâ potentia infinite, & specierum meliorum semper ac meliorū productibilitate. Potest etiam S.Thomas, facile accipi eodem sensu quo Patres qui postea allegabantur: ita scilicet ut significare tantum velit, Deum procreasse quod optimè habetur: non quasi dari melius nequeat, sive secundum se, sive comparatione omnium rerum, sive in ordine ad Dei gloriam: sed quia quod factum est, vere bonum est, & ordinatum ac virtutio vacans. Hic enim est sensus Patrum, quoties

D. 3. auct.

aint Deum semper facere quod optimum est. Ali quando verò dicunt, Deum semper facere quod est melius, ut redundant temeritatem humanorum iudiciorum, quæ interdum tanta fuit, ut pronunciare aula sit, quædam apicis congruentiusque potuisse in uniuerso disponi, quam reuera sint à Deo disposita. Quò spectat fatuas Alphonsi Castelle Regis, de qua Rodericus Sanctius 4. p. hist. cap. 5. Eam igitur impiam mortalium fatuatem ac temeritatem ut compriment Patres, commonent nos hebetudinis nostra & concutientis viuis; autunque, quicquid Deus sanxit ac fecit, debet nobis videri optimè factum ac constitutum. & longè melius quam si factum esset, prout nobis occurrit futurum fuisse melius: eo quod Deus maior sit corde nostro, & plura per pexerit quam nos perspiciamus, agnoveritque rem in ordine ad finem quem habet sibi propositum, secundum regulas aeternæ sapientie, melius sic constitutum iri, quam si fieret prout nobis occurrit futura melior: quamvis ipsum Deum non lateant modi, eam & physicè & moraliter meliorem producendi, ac cum ubierto gloriae sua prouenuerit: quem tamen captare non necessitat. Nihil itaque est Aduersarijs in autoritate praesidijs.

Ad rationes.

233. Sed neque in ratione. Nam quamvis Deus summe le amet, idéoque intrinseca bona sua sibi ex necessitate velit; tamen de bonis extrinsecis quæ Deum non perficiunt, alia est ratio: vnde quamvis inter homines, quisquis alium perfectissimè diligit, adiugatur ei velle quod est melius, quia inde magis perficietur; ad quod ei curandum, necessitatibus vi perfecti amoris quo supponitur eum prosequi; tamen in Deo alia est ratio: quia Deus non emendatà secundarijs voluntatis sua obiectis ullam perfectionem; sed sive adiungit, sive absint, est summè perfectus: nec plus ei accedit boni aut perfectionis per productionem eius quod est secundum se amabilius quia melius, quam per productionem deterioris. Quare ad neutrum praeligendum necessitat. Hinc exercitut ratio pro aduersarijs primo loco proposita, quæ ducebatur ex summo Dei erga seipsum amore.

Non difficilis conteritur ratio posterior, quæ probatur ex necessaria diuinæ voluntatis confirmatione cum intellectu prælucente, & quæ meliora sunt præmonstrante. Negandum quippe est, diuinam voluntatem teneri sequi ducentum intellectus monstrantis aliquid esse altero melius; sive secundum se, sive per ordinem ad diuinam gloriam. Alligatur quidem voluntas regula sua, sive dictaminibus aeternæ sapientiae, quatenus sine eis non potest concepi, quia nihil volitum quin præcongitum. Item quatenus Deus omnia in sapientia facit. Ut tamen tenetur Deus amplecti quod sapientia eius iudicat optimum, nulla ratio persuaderet.

Quate fixum esto, Deum quem Christi efficientem causam principalem esse vidimus, in Christo carando fuisse libertimum, ac ne moraliter quidem necessitat.

Physicum instrumentum ad unionem causandam repugnare, qui dixerint.

234. De causa vero instrumentalis difficultas est; supponendo (ut nunc supponimus,) potentiam obedientiam actioni esse possibilem, posseque Deum allumere creaturam ordinis inferioris, ad coifficiendum quidlibet, etiam supernaturale, & ad quod nullam naturalem virtutis proportionem vel inchoationem congenitam habeat; cuiusmodi est aqua respectu gratia. Quamvis enim quod actinet ad id quod de facto contingit, planè existimet multa à plerisque Theologis diuinari, & gratis effundi; cuiusmodi est quod aqua

baptismi de facto efficiat physicè gratiam; & quod verba consecrationis Chiristum physicè producent: Nam aliquid tale recipia effici, nihil est quod congruerit persuadet, nedum euincat; tamen si sermo sit de possibili; malorum qui de facto dissentient sententia est, posse Deum extrinsecus assistentem, ut entitate profusa extranea ad effectum producendum, cuius productioni naturaliter impar esset. Id ergo an in hac re valete possit, quoad B. Virginem circa unionis effectuam, controvergia est. Negat Medina 3. p. q. 31. art. 4. nec sine fale & aceto in diligentibus, quos vocat ridiculos Theologos additique, coru dogma, ridiculum ac si se fundamem, & non sanum esse. Argumentum Medina est, quod nulla creatura possit efficienter concurrens, ad communicationem substantiarum divinae faciendam humanitati. At concurrit ad eam, quisquis unionem hypostaticam coifficit: Probat Medina antecedens, quia si creatura posset ita concurrens, necesse esset, facili creaturam habere in potestate & virtute sua esse diuinum: ac proinde fatendum esset, creaturam esse Deum, quia est aperta repugnans. Est in eadem sententia Alvarez 3. p. d. 19. conclu. 2. & probat primus, quia creaturam attingente esse personale diuinum est impossibile; & tamen ita fieri oportet, si via hypostatica posset instrumentaliter effici per vim creantur. Secundum quia creatura non potest operari ab ipso presupposito subiecto: ad unionis vero hypostaticam effectuam, nullum praæciuit subiectum. Non enim Verbum, quod est actus purus, nec humanitas, quæ ante unionem non fuit. Molina qui icidem diffinetur dati potuisse instrumentum efficiendæ unionis hypostaticæ, inde hoc probat 1. p. q. 45. art. 5. disp. 2. ad 1. quod ita concurrit, longè altius quid sit, quam creare; & virtute sit conferre esse, nullo præsupposito subiecto; ad quod quomodocumque fiat, ac etiam non nisi instrumentaliter, virtus essentialiter infinita exigitur, quæ non potest enti creato communicari.

Non repugnare, verisimilius.

235. Contraria tamen sententia, plerique granibus Scriptoribus probata est, nec video quorum Medina eam tantoper despuerit atque exploret. Docent eam Suarez t. 1. 3. p. 10. l. 1. art. 1. Beccanii tract. de Incarnatione cap. 2. q. 5. Bonacina disp. 2. de Incarnatione q. 1. p. 4. n. 3. Ratio ducenta est, ex inanitate contradictionis quæ ab aduersarijs obtunduntur. Est enim reuera ridiculus quod obicit Medina, necesse fore, creaturam quæ esse personale Verbi via instrumentali ter creaturæ, habere in potestate & vi sua actua, esse diuinum. Nihil enim tale sequitur ex sententia propria; sed tanum sequitur, unionem effici per causam creatam instrumentalem; quod propriè loquendo, non est unionem subiecte potestat tali cause, vel in ea contineri. Neque enim ita loqui solemus, de effectibus quos instrumenta accidente causa principialis elevatione producent. Itaque euanefecit portentum illud contradictionis, quo Medina sententiam propositam infamabat. Äquè infirmum est, quod Alvarez opponet. Nihil enim vetat, creaturam diuinum futili ad attingendum esse diuinum personale; non ipsum esse efficiendo, vel actum aliquem ei imprimoendo, quæ sunt plane impossibilia, sed tantum coiffiendo sublimè illud vinculum, ex cuius immixtione in humanitatem, factum est, ut ea natura per Verbum subsisteret, & homo esset Deus, communicato huic humanitati per viam illam, ipso personali esse diuino. Quod verò nullum ad unionem praæciuerit subiectum, falso dicitur. Non praæciuit quidem antecessione temporaria, ac ne momentanea quidem; sed satis superque est, quod prius natura praæciuerit. Alioqui si Deus in primo temporis momento quo creat portionem aliquam materię, educeret ex ea formam, dicendum esset, eam formam

formæ productionem fieri ex nullo subiecto presupposito, sive adeo esse creationem; quad constat nullum ratione verum fore. Ut ergo productio vniuersis, in celo genitum fieri ex subiecto præsupposito, & non esse creatio sufficit quod humanitas cui vno aduenit, prius natura præiuenerit. Quamvis autem datus, vniuersum creatione propria effici, & ex nullo subiecto præsupposito; non propter exclusum censeri deberet instrumentum creatum in eius effectione. Neque enim vnde aduersarius supponit, reponnat dati creatum instrumentum creationis. Vnde corruit repugnantia aduersarius nostram sententiam, quam postrem loco ex Moxa producunt. Poruisse igitur creaturam aliquam assumi dimittit, ad coifficiendam instrumentaliter vniuersum hypotheticam, extra dubium esto.

Verisimile etiam, de facto dari.

236. Addiderim vero, non esse improbable, quod de fato B. Virgo, hoc est lemen quod ipsa ad fetus conformatioem suppeditavit, sine substantia feminini contingere, elevata sit ad instrumentaliter coifficiendam rationem hypotheticam: viderique possit id insinuasse Heychus homil. 2, de Deip. sub fine, vocans eam *instrumentum Incarnationis*. Fauer etiam S. Bernardus ibidem, de confid. c. 10, explicans Euangelicum fermentum in aliud commixtente confectum. Sic enim scribit. Sed et illa tria fata de Buangelio mixta & fermentum in panem vnu, si quis ad haec tria dixerit pertinere, non incongrue id mihi facere videbitur. Quam bene est mulier fermentauit, ut nec diuisione quidem facta carnis & anima; & a carne, vel anima, Verbum distingueatur? Mansit & in separatione inseparabilis vniuersus. Nec enim quæ ex parte contigit separatio, potuit nisi prescribere, permanenti in totis tribus. Situe contundens, sine disinctis, duobus, nihilominus perferre in tribus vniuersis personalis. Aeneque vnu Christus, unde persona, Verbum, anima, & caro; etiam mentis hominem perduravit. In vtero Virginis (vt sensu go.) commixtio haec & fermentatio facta est; & hæc, mulier quæ miscuit & fermentauit.] Lique ageretur Bernardus, non modo de naturalis compoſiti quod in Christo fuit compactione, sed etiam de supernaturali & significante, B. Virginem ad illud concordissime effectus. Quod autem addit, fermentum suisse fidem Maxima pugnat cum physica efficiencia instrumenti Deiparæ in vniuersum, sed tantum continet canam, et Deipara assumpta à Deo fuerit ad tam sublimem efficientiam.

In concordiū magis propendet Suarez t. 1. 3. p. d. 1 o. l. 1. eo doctus argumento, quod maternus concubus misciat ab vniōne materiae & formæ, cui in Christo puto vnu hypotheticasquipe pertinentes ad substantiale complementum existentia vtriusque illius partis; & eodem ordine adueniens vtrique, quo ad uenient propria & conaturalis subsistētia nisi fuisset impedita; nempe ante quacumque cum alio confectionem, sive substantialem, sive accidentariam. Hic tamen discursus non vrgit. Negandum quippe est, confirmationem maternam obedientiam, imo qui ad maternitatem rationem non pertinet, auſpicari ab vniōne materiae & formæ; nec hoc vila ratione confirmat Suarez; Quare merito non admittitur.

Aerius pungit, quod efficientiam physicam instrumentalem rerum creaturarum in entia supernaturalia, vte aque in gratiam lancifacientem, inficiati supra simus, figurae de facto: quamvis admiserimus, eam efficientiam, quod attinet ad potentiam Dei absolutam, vacare repugnaria. Quomodo ergo physicam efficientiam instrumento creato dabimus in vniuersum? Sed dicendum est, sententiam que admittit Sacra menta de facto uisitare gratianam, vel verba consecrationis physicam Christum in Eucharistia producere, eo nomine displi-

cere, quod quamvis rem possibilem assertat, fidei tamen mysteria nouit & non necessarijs difficultibus onerat, reddatque inimicis nostris minus persuasibilia; affirmando, tantum miraculum quantum est in gratia productione per aquam quotidianum ac propè perpetuum esse. Et idem est de physica productione substantie Christi per verba consecrationis in iugi sacrificio. Tamen in productione instrumentalis vniuersi hypotheticæ per Deiparam, quia semel tantum facta est; incommode illud non vrgit. Ideoque non improbabiliter affirmari potest, non modo id fuisse possibile; sed etiam de facto ita accidisse; quod affirmarunt graves quidam recentiores.

Vl̄s doctrinæ propositæ esse debet, resumptio & accrementum stuporis, quo superpercipi sumus, considerantes B. Virginem, vt Damascenus fecit dixit, vniuersum inter se naturatum & tot miraculorum officinam fuisse quod enim multo mirabilius est; habemus, non modò in ea, sed etiam per eam tam magna & mira fuisse patata.

CAPVT V.

De circumstantijs Physice effectio[n]is Christi Domini.

237. **S**ic expositis ijs que ad substantiam effectio[n]is ambarum vniōnum Christum cōpingentium spectant, agendum sequitur de vtriusque circumstantijs: quas non est quod sciungamus, quia eadem, & pro naturali, & pro supernaturali vniōne efficiēta furentur.

Eadem circumstantia, productionis humanitatis, & vniōnis.

Quod easdem fuisse vtriusque productionis circumstantias affero; nempe & humanitatis Christi, & vniōnis eius cum Verbo; supponit certam ex fide doctrinam, quod Christi humanitas non præexistenter vniōni; sed quo primum temporis momento formata est, eodem vnta fuerit Verbo Dei. Errant in hoc puncto Pelagiani & Nestoriani, qui Christum profetū ac meritis Deum statuebant; vtrumque eam Dei cognominationem acciperent; hominem item factum esse Deum, affirmabant. At Ecclesia Catholica vtrumque respuit. Nam Deum quidem, quia præexistit humanitati, factum carnem prohabet: negat tamen hominem esse Deificatum, vel factum Deum; quod supponeret præexistētiam hominis ad vniōnem.

Gregorius quidem Nazianzenus orat, s. 1. vt referatur & approbat in Conc. Chalced. aet. 1. hæc verba haber. [Aliud est quidem & aliud ea ex quibus constat Salvator; quoq[ue]iam non idem est illud inuisibile, hinc visibili: & id quod sine tempore, ei quod sub tempore. Non aliis vero, & aliis; absit. Nam vtraque vnum sunt, propter temperamentum; Deo quidem humānam, homine vero Deificato, sive quocumque modo qui nominaretur.] Ita inquit apud Nazianzenum Latine factum legitur, contra modum loquendi quem tenendum diximus. Sed is, non Nazianzeni, qui accuratissime semper loquitur, sed interpretis error est, qui hominem dicit Deificatum, quod Nazianzenus nō dicit: & idem Billius melius sic expressit Nazianzenū. [Aliud quidem atque aliud sunt ea ex quibus constat Salvator: (nisi vero id quod cerni non posset, idem est cum eo, quod in oculorum alpeatum cadit, & quod temporis expers est, cum eō quod tempori subest:) Non tamen aliis atque aliis: absit. Ambo enim hæc connexione vnum sunt. Deo nimis humanitatem, atque homine diuinitatem suscipiente, aut quocumque rāndem nomine, quispiam vni malit.] Hanc autem esse veram Nazianzeni mentem, liqueat cum ex Græco contextu,

textu, tum ex verbis proximè præcedentibus. [Si quis formatum hominem fuisse, Deumque postea subiisse dicat, damnatione obnoxius est. Hoc enim non Dei generatio fuerit, sed generationis fuga.] Verè ea est fuga generationis filij Dei. Neque enim ipsam filium Dei conceptum de Spiritu sancto ac pro nobis in Deiparæ vtero genitum, licet dicere, si prius vel per momentum fuisse genitus homo putus, si que postea evanesceret in Deam.

Patrum suffragium de humanitate in primo momento unita Verbo.

238. Attestantur Nazianzeno Patres reliqui, & ex iam tunc vigente communicatione idiomatum, colligunt simul & semel humanitatem fuisse productam, & Verbum Dei, illi fuisse copulatum. At texo nonnullos. S. Athanasius dialogo 4. de Trinitate, cum dixisset, Sanctos participasse Verbum; at Verbum participasse humanitatem, subdit id expopers. [Sancti prius extiterunt, & tum demum participarunt Dei Verbum: hic vero non ita est. Sed Deus Verbum quod erat ante saecula, cum vellet fieri homo, se esse illi insinuando, sanctificauit Virginem, & corpus ex ea sibi vniuiton quod prius extiterit, & tum demum vniuerterit, sed faciens ut per ipsam vniuionem existeret.]

S. Gregorius Nyssenus Epistola ad tres mulieres, explicatim idem tradit pag. 1092.

S. Cyrilus I. de S. Trinitate, cap. 18. [Vna ex tribus diuinitatis personis, quæ est filij, duas naturas inter se inuicem in seipso & secundum seipsum citra confusione vniuit. Neque enim humanitas Christi, vel momentum subtilitas per se, vt ipsa, persona dicetur: (neque enim etiam opus erat. Quid enim nobis luci inde foret, si vt vna persona consideraretur?) sed totam humanitatem naturam, Deus Verbum in seipso assumpsit, vt omnium nostrorum rationem haberet.]

Cassianus potentissime l. 2. de Incarnatione c. 6. cum Nestorius agens. [Primum ergo illud à te requiro: Dominum Iesum Christum, qui ex Maria Virgine natus est, hominis tantum filium, ac etiam Dei dicas filium? Nos enim idest Catholicorum omnium fides, nos inquam omnes, vtrunque hoc & credimus & intelligimus, & scimus & constemus; quod & hominis est filius, quia ex homine natus est; & Dei filius, quia ex diuinitate conceptus. Tu ergo vtrunque hoc, idest Dei filium arque hominis, an tantum hominis esse asseris? Si tantum hominis; reclamat tibi Apostoli, reclamant Prophetæ, reclamat denique ipse per quem est facta conceptio, Spiritus sanctus. Obvitur impudentissimum os tuum cunctis diuinorum apicum testimoniis, obtutioris factis voluminibus, sanctis testibus, obruxit denique ipso Dei Evangelio quasi diuina manus. Et Gabriel ille magnus, qui in Zacharia vocem incredulam virtute verbi sui coirenit, multo magis in te blasphemum aequo impium suo ipso ore damnavit, dicens ad Matiam Virginem Dei matrem: *Spiritu, inquit, sanctus, veniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Id est quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Vides quod secundum carnem, hominis fieret filius Iesus Christus; ante est filius Dei predicatorus.] Et mox cap. 7. [Omnis ergo in eo gratia, omnis virtus, omnis potentia, omnis diuinitas, omnis denique diuinitatis ac maiestatis ipsius plenitudo, cum eo atque in eo semper fuerint, sive in celo, sive in terra, sive in vtero, sive in ortu. Nihil vtrunque Deo de Deo defuit: semper enim cum Deo Deitas, non loco vtrunque ab eo, non tempore separata. Vbique enim Deus totus, vbique perfectus, non dualis, non deformatus, non immunitus est: quia nec addi vtrunque Deo, nec detrahi quicquam potest: sic enim immunitatem Deitatis non habet, sicut nec augmentum. Idem ergo in terris fuit,

qui & in celis: idem in humilibus, qui in excelsis idem in hominis exigitare, quia in Dei maiestate. Et ideo bene Apostolus, Christi gratiam nominans, *Dei gloriam nominabar quia Christus totum erat quod Deus, omnis in ipsa statim hominis conceptione Dei virtus, omnis diuinitatis venit plenitudo.* Inde enim illi omnis diuinitatis perfectio, unde & origo. Neque enim vtrunque sine Deo fuerat homo ille, qui utique hoc ipsum quod erat, à Deo conceperat.]

239. Sophronius optimè ferm, de nativitate Christi versic. an non; sed disertissime his verbis in epistola que habetur in 6. Synodo actio. i. 1. non multum ab epistola initio. [In carnatur ergo Verbum Deus, quod nostrum est, non praefacte carni copulatus, praeformatus atque in fæse præsubstanti, aliquando corpori conlinitus, vel animæ præexistenti coniunctus: sed tunc his ad substantendum venientibus, quando eis ipsum Verbum & Deus, naturaliter copulatus est, contemporale habens vnitatem atque substantiam: & non ante verissimum ipsius Verbi conuentum, in seipso vtrunque existerunt, vel cuiuspiam secundum nos alterius hominis penitus existerunt; sed cum Verbi ipsius naturali conuentu, substantiam habitura concerterunt: & nec quanquam in ictu oculi, hanc quam illam priorem habentia, sicut Paulus Samosatenus perstrepit, atque Nestorius. Simil quippe caro, simul Dei Verbi caro, sicut caro animata rationalis. In illo itaque, & non in semetipsa, habuit existentiam vnam. Cum conceptu quippe Verbi, haec ad substantendum prolatæ sunt, & secundum substantiam ei vnitæ sunt, quando ad substantiam prolatæ sunt: quæ certè vera est & inseparabilis, quæ neque divisionem perpetuat, neque mutabilitatem, aut confusionem admittit, ab ipso prolatæ, & in ipso consistentia, & cum ipso composta, nullumque proflus tempus, propria confundit, tulerunt, quod inconsultam atque inseparabilem ad eum compositionem præcederet.]

Fulgentius I. de incarnatione & gratia Christi c. 2. [Beata igitur Maria, Deum Verbum, secundum quod caro factum est, & concepit & peperit: ut vero, Verbum Deus, non carnem, in qua conceperetur, intulit, nec ex ea materiam conceperet, sive formatæ carnis, non ipse Deus conceperendus, sed tantum inservit assumptus, sed ex ea, & in eadem Virgine, humane carnis naturam, secundum quam temporaliter Deus temporis conciperetur, & nasceretur, accepit. Ipsa quippe acceptio carnis, sive conceptio virginalis: neque enim in vtero sanctæ illius & matris & virginis, illa spiritualis, & ex Deo parte sine initio genita Verbi Dei natura, poterat absque carne temporaliter concipi: sicut nec caro sine Verbi Dei vnitione potuit aliquatenus, nullus viri coetus feminata, in intimu vultu Virginis innasci. Hanc ergo carnem, tunc ex se natura Virginis concipientis exhibuit, cum in eam Deus concipientias adueniret. Non est igitur aliquod interuum temporis astimandum, inter conceptum carnis initium, & concipientiam maiestatis aduentum. Vna quippe fuit in vtero Mariæ Virginis conceptio diuinitatis, & carnis.] Id ipsum alius verbis iterat l. de fide ad Petrum c. 18. quem locum nomine Augustini citat, & egregie confirmat Petrus Cellens. lib. 1. de tabernaculo.

240. Nec minus perpicue his verbis. S. Gregorius lib. 9. registri epist. 6. 1. quæ est ad. Quirinum & alios Hybernia Episcopos, contra Nestorij errorem. [Nos prius in vtero Virginis caro concepta erat, & post modum diuinitas venit in carnem: sed mox vt Verbum venit in vtero, mox Verbum ferta proprie virtute naturæ, factum est caro, & perfectus homo, id est, in veritate carnis & animæ rationalis, natus est per vterum virginis, vngeneritus Filius Dei. Unde & vngeneritus participibus dicitur: sicut Psalmista ait: *Vnus te Dei, Deus tuus solo latitans pra confortibus tuis.* Vnde quippe

quippe est oleo, dono videlicet Spiritus sancti: Sed prae-
conlobutus vincens est, quia omnes nos, prius peccato-
res homines existimus, & postmodum per vaccinationem
Sancti spiritus, sanctificamur. Ipse autem qui existens
Deus ante facula, per Sanctum spiritum in utero Vir-
ginis homo conceperis est in fine saeculorum, ibi ab eo
deum spiritu vincens est, ubi conceptus. Nec ante con-
cepso, & postmodum vincens est, sed hoc ipsum de
spiritu sancto ex carne Virginis concepti, à Sancto spi-
ritu vngi fuit.] Non est sensus idem formaliter fuisse
vngi & concepti. Nam concepti propriè & formaliter est,
prout humanitatem, vngi vero est, accipere diuinita-
tem, quo veluti balimo delibita humanitas, fragrat.
Quare hoc ipsum sibi concepti quod vngi, quia concor-
mantur utrumque simul factum est, nulla interposita
mota, ac ne instantanea quidem capidine interiecta.
Alcianus lib. 3, de Trinit. cap. 1. [Nullatenus credi
debet, carnem Christi, sine diuinitate conceptam in
utero Virginis, proutquām suscepseretur à Verbo; sed
ipsū Verbum Domini, sua carnis acceptio, concep-
sum ipsaque carnem, Verbi Dei incarnatione con-
ceptum, eandem carnem humanae naturæ veram ha-
bat. De filio, qui de Virginie, Verbum Deus natus
est. Item habet egregiè Ferrandus sub initium Episto-
le ad Severonum aliquo modo multos adducit Paulinus 1.4.
contra Felicem sub finem.

Conficiunt, quotquot Christum ad finem Ange-
licum Deipara colloquij hominem factum, ac Denm
am copulat, affirmat, quos infra refutam. Nunc
locus sufficit ex ferm. 2. Guerrici Abbatis de Annunc.
vñ Christum die salutare ab Angelo Deipara in (vt
potest addi) excepti antibus ab ea Angelici alloquij,
& falsi preliti confensos, conceptum Christum, his
verbis docet. [Hodie Verbum caro factum est, & habi-
tare ceperit in nobis secundum regulam sanæ fidei quam
Ecclesiasticon dogmatum diffinitorum tradidit nobis.
Purissimum namque tenet & nullatenus dubitat Eccle-
sia, cum Christi non prius conceptam, quām à Ver-
bo suscepimus: sed ipsum Verbum Dei, carnis acceptio-
ne conceptum, carnisque, Verbi incarnatione con-
ceptum. Hodie itaque sapientia adficiare coepit sibi do-
mum corporis nostri in utero Virginis, & ad adfican-
dam uitatem Ecclesie, angularem lapidem de monte
fune manibus absedit, dum sine opere humano, de
utopie Virginali carnem sibi nostræ redemptoris fe-
ravit. Ab hoc ergo die, Dominus virtutum nobis-
conceptor noster, Deus Iacob: quia hodie Domini
et illamplio nostra, vt inhabiter gloria in terra nostra.]

Sigillatum de Circumstantiis effectionis Christi.

241. Itaque indubitatum esto, idem fuisse momen-
tum quo virgine substantialis actio ad Christi com-
patitionem pertinens, primùm extitit: ac proinde me-
ridi confitendum à nobis fuisse, easdem esse virtusque
illius actionis circumstantias. Comprehenduntur au-
tem vulgo verbi, quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur
quando. Eas igitur sigillatim percurrete, & quæ
parte illis stada sunt recolere, ac quæ superfunct ad-
ingere, opere precium videatur, ne vlla prouersus tam
boni doni particula nos prætereat; & vt diligentiam
quam in rebus naturalibus, & plerisque nullius mo-
menti matris, vnde cumque rimandis & circumspic-
iendo adhibemus, circa tam diuinum opus non præ-
termitamus.

Quis?

242. Denotatur hac voce causa efficiens, eiūsque
conditio. Quæ sit hoc loco causa efficiens, iam præmi-
fuisse. Nam principalem causam unione hypostaticæ,
diximus esse Deum solum. Instrumentariam vero sta-
tutus esse Deiparam, quæ item fuit principalis causa

unionis naturalis inter partes physicas essentiales. Nam
quamvis aliae nonnullæ actiones ad eam preparatoria,
quis momento & supra naturalem ordinem ac cur-
sum factæ sunt, indigerint indebito Dei concursu &
nec ad eas Deiparam propter modum quo fiebant con-
currete potuerit principaliter; tamen ad ipsam unitio-
nem substantialem, quæ ex se est actio momentanea,
posit s illis aliis actionibus miraculo editis, Deipara
principaliter per solam vim suam naturalem communis
concourse adiutam, potuerit concurrere. Et ita factum
oportuit, vt non minus causa Christi esset, quam matres
coeteræ sint causa filiorum suorum.

Cum autem de Deo prout hic habet rationem cau-
sa efficientis, nihil occurrat annotandum, Deipara ta-
men coelectricis causa, & maiorum eius conditio non
est prætermittenda. Atingendum ergo obiter est, qua-
lem filio suo Deus matrem delegerit. Optimè id com-
plexus videtur S. Bernardus hom. 2. super missus est
sub initium, cum sic. [Factor hominum, vt homo fieri-
tur, nasciturus de homine, talen sibi ex omnibus debi-
tum diligere, imo condere maxime, qualem & se de-
cere sciebat, & sibi nouerat placitum. Voluit itaque
esse Virginem, de qua immaculata inseparabiliter pro-
cederet, omnium maculas purgaturus. Volutus & hu-
milem, de qua mitis & humilis corde prodierit, haec
in se virtutum necessariorum omnibus, saluberrimum
que exemplum ostensurus. Dedit virgini partum, qui
ei iam ante & virginitatem inspirauerat votum, & hu-
militatis prærogauerat meritum. Alioquin quomodo
Angelus eam in sequentibus gratia plenam pronun-
ciat, si quippiam vel partum boni quod ex gratia non
esset, habebat? Ut igitur quæ sanctum sanctorum con-
ceptu erat pariter & paritura, sancta esset corpore,
acepit donum Virginitatis; vt esset & mente, accepit
& humilitatis. His nimis virgo regia, gemmis or-
nata virtutum, geminataque mentis pariter & coporis
decore præfulgida, specie sua & pulchritudine sua in
celestibus cognita, ecclii ciuium in se provocauit aspe-
ctus, ita vt & Regis animum in lui concupiscentiam
inclinaret, & coelestem nuncium ad se de supernis
educeret.]

Et poterat quidem Deus è mulieris iniquitate ac
peccatricis substantia, pérque maternam eius coopera-
tionem, corpus nitentissimum & purissimum Christi
filii sui efformare. Tamen decere se censuit, è matre
purissima concepi. Vtrumque egregiè prosequitur S.
Anselmus lib. de conceptu Virginali, sic concludens
cap. 18. [Quamvis ergo de mundissima Virginie Filius
Dei verissime conceptus sit, non tamen hoc ea necel-
litate factum est, quasi de peccatrice parente iusta pro-
ples rationabiliter generari per huiusmodi propagatio-
nen requiret. Sed quia decebat, vt illius hominis con-
ceptus de matre purissima fieret. Nempe decens erat,
vt ea puritate qua maior sub Deo nequit intelligi, Vir-
go illa nitet, cui Deus pater vincum filium suum,
quem de corde suo æqualem sibi genitorum, tamquam
leipsum diligebat, ita dare disponebat, vt naturaliter es-
set vñus idemque communis Dei Patris & Virginis fi-
lius; & quam ipse filius substancialiter facere sibi matrem
eligeret, & de qua Spiritus sanctus volebat, & operatu-
rus erat, vt conciperetur & nasceretur ille de quo
procedebat.] Per hæc exponendum est quod idem S.
Anselmus l. de quatuor virtut. B. Mariae cap. 7. durius-
culè ait, non potuisse Verbum ex alia Virgine quam ex
B. Maria carnem fieri. Quod enim ex loco adducto li-
quet, non potuisse sumit, pro eo quod est, non decuisse.

*Cur femina adhucita ad Christi procreationem,
causa varia ex PP.*

243. Poterat item Deus filio suo concedare huma-
nitatem absque Virgine. Non dico prouersus absque ea,
quamvis

quamvis enim & hoc poterat, tamen dedecbat ut probat S. Anselm. Ideo concept. Virg. c. i. dico igitur absque ea, id est ea non nisi materia iter se habente, & vel dormiente, vel ignara, sed noluit. Confam optimè tradit Guilelmus Pamus ad c. i. Cantic. sic scribens. [Incarnandus Dei filius ex virgine, præmisit ad eam unum ex familiaribus suis, ut auriculam eius reuelaret, & arcane quod absconditum fuerat a saeculo & generationibus, referato, confensum & cooperationem eius flagitaret. Quippe nobilis omnipotens, sua incarnationis miraculum operari in ipsa, non cooperante ipsa; nec carnem volebat sumere ex ipsa, non dante ipsa. Itaque non tanquam ex ipsa carnem suscipere volebat, sed etiam ab ipsa. Non sic olim, non sic, quando immisit soporem in Adam, ut de corpore nascentis tolleret, unde illi malierem formaret. Non enim missus est sopor in Virginem, sed missus est Angelus à Deo ad Virginem vigilem, ut illam tanti mysterii conscientiam reddiret. At & hoc parum esse indicauit ad futuræ matris sua gloriam, si arcani sui tantum reddiceret conscientiam, sed etiam redditum cooperativum & magistrum. Et hie alias sublimius videatur iustus doceri per vocationem, quam fortis per signa. Tamen sublimius fuit, & intus in omni, & fortis dicitur per nuncium. Nisi forte pates ignoramus mysticum, quod intus per fidem operabatur. Spiritus sanctus carinatus vngebat, Angelus autem reuelabat. Per fidem cooperata, & incainato ex se Verbo, carnis substantiam de sua carne, credendo dedit. Quomodo crederet sine praedicante, aut quomodo praedicaret Angelus nisi mutueretur? Credidit, ut opponeretur mortifera fidei primæ mulieris, salutifera fides secunda. Siquidem fides Eua venenum, fides Matris antidotum fuit. Denique per fidem Eua, quæ mentienti diabolo credidit, mors intravit in mundum: per fidem verò Mariæ, quæ Angelo Euangelizanti assensit, vita mortem occisura, intravit in mundum. Tantum valuit ad malum fides Eua, ut euclitis hominibus mortem propinareret; & tantum valuit ad bonum fides Mariæ, ut electis omnibus mortem mortis generaret. Credendo enim concepit vitam nolitam, quæ ait. *Ego mors tua, o mors.* Quod si peccatrici mulieri veraciter dictum est fides tua resalnam fecit: & secundæ Virgini potest dici, fides tua te grandiam fecit. Notandum vero & distinguendum in his causæ due, operans, & cooperans. In emanatione illius peccatricis, emundantis Domini pieras, causa fuit operans: fides verò eiudicent mulieris, causa fuit cooperans. In conceptu virginali, quo Deus concipiebatur, concipiendi, virtus altissimi obumbrans, causa fuit operans: fides verò Virginis, causa cooperans.]

244. Ad alia item pleraque iuvit Christi ex muliere procreation, ut docet in hunc modum S. Cyrius l. 1. pentabili. cap. i. [Erat non impossibile omnipotenter illi verbo, ubi statuisset propter nos fieri secundum nos, si generationem ex muliere refugeret, sibi extrinsecus a propria virtute corpus formaret, ut procul dubio in Adam primo parente factum dicimus: *Accipit enim Deus puluerem, inquit, de terra & formauit hominem.* Sed quia id perfidus hominibus calumniari volentibus incarnationis mysterium, pro occasione futurum erat, & ante ceteros impios Manichæis, quos subinde te metuere dicis ne in eos feliciter qui sanctam Virginem Dei genitricem dicunt, infilant, quasi afferant Verbi incarnationem in sola specie factam; id est necessarium fuit, ut per humanæ nature leges pergeret. Et quia id illi propositum erat, ut se verè hominem factum omnibus demonstraret, apprehendit semen Abraham, & ad eam ipsam rem brata Virgine media interveniente, similiter ac nos participavimus carne & sanguine. Neque enim aliter licet nobiscum fieri Deum. Ut illyssima autem & alia quoque ratione his qui versantur in terris, Verbi incarnatione humanatio fuit. Nisi enim similiter atque nos secundum carnem fuisset natus, nisi

similiter participasset ipsorum, numquam hominis naturam criminibus in Adam contractis absolvisset, neque à nostris corporibus corruptionem repulisset, neque a maledictionis illius potestas delijisset, quam prius forminga illatam dicimus, cui dictum est: *In tristitia paries filios.* Sed hominis natura quæ in Adam inobedientia morbo laborauit, nunc in Christo grata facta est, per illam ipsius ad omnia obedientiam, Scriptum est enim: *Sicut per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi; ita per obedientiam unius hominis, iusti constituentur multi.* Subiactus Adam illi maledictus: *Terra es, & in terram ibi acquisitus in Christo ut calcare possit mortis laqueos, & quodammodo aduersus mortem tripuadiet, illud propheticum dicens: Vbi est mors, vicitora tua? Vbi stimulus tuus inferni?* Facta est maledicta, ut dixi, sed id quoque evanescere est in Christo. Itaque dictum est ad sanctam Virginem, ipsa Elizabeth in spiritu prophetante: *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.*]

Insuper aduentendum est, quod plerique PP. observarunt, non abs te Deum voluisse Christum suum fieri ex muliere. Nam sic decuit honorari virumque sexum. [Deum cum liberat (ait S. Aug.) non partem aliquam liberat, sed totum liberat, quod forte in periculo est. Sapientia ergo & virtus Dei, qui dicitur virginitus filius, homine suscepit liberationem hominis iudica autem liberatio, in viroque lexu debuit apparere. Ergo quia virum optopebat suscipere, qui lexus honorabilior est, conseqüens erat ut formam lexus liberatio hinc apparearet, quod ille vir de feminâ natus est.] Ita ille q. 11. ex 83.

Par item erat inde salutem nostram repetiri, unde clades initium sumperat. Frequenter id tradunt Patres S. Ireneus lib. 5. cap. 3. 1. [Cum venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum de muliere. Neque enim iustus vicius fuisset inimicus, nisi ex muliere homo esset, qui vicit eum. Per mulierem enim homini Dominatus est ab inicio, semetipsum contrarium statuens homini. Propter hoc & Dominus; semetipsum filium homini confitetur, principalem hominem illum, ex quo ea que secundum mulierem est plasmatio facta, in semetipso recapitulans, ut quemadmodum per hominem victimam descendit in mortem genus nostrum, sic iterum per hominem Victorem accendamus in vitam.]

Institutus in dialogo cum Tryphonie. [Homo natus est de Virginie, ut per quam viam fraude serpentis subintravit inobedientiam, per eandem sequentur veniam. Cum enim integra Virgo esset Eua, concepto Verbo serpentis, inobedientiam mortemque peperit; ut Virgo Maria postquam concepit fidem cum gaudio, afferrante Gabriele latum nuncium quod Spiritus Domini ei superueniat, & obumbrat ipsam virtus altissimi, & ideo quod ex ea nascatur sanctum, esse filium Dei, respondit: *Fiat mihi secundum Verbum tuum.* Ex hac natu est hic, de quo tot Scripturas loqui docimus per quem Dens & serpentem illum & similes eius Angelos hominésque delituit: prætentibus verò & cœditibus in eum, absolutionem à morte concedit.]

S. August. de ago. Christ. cap. 22. [Dominus Iesus Christus qui venerat ad homines liberandos, in quibus & mares & feminæ pertinent ad salutem, nec males fastidivit, quia matrem suscepit; nec feminas, quia de feminâ natus est. Huc accedit magnum Sacramentum, ut quoniam per feminam nobis mors accideret, vita nobis per feminam nasceretur; ut de viraque natura, id est feminina & masculina, vietus diabolus cruciatetur, quoniam de ambabus subversione letabatur; cui parum fuerat ad pœnam si amba natura in nobis liberarentur, nisi etiam per ambas liberaremur.]

245. S. Anselmus lib. 2. cur Deus homo cap. 8. Cum congruentias mysteriorum quas proferte possumus, dixisse,

dissert vocati à fidei hostibus, picturas super nubem, subdit. [Pingi igitur non super factam vanitatem, sed super solidam veritatem; & die quia valde conuenit, ut quemadmodum hominis peccatum, & causa nostra damnationis, initium sumpsit à feminis; ita medicina peccati, & causa nostra salutis, nascatur ac feminis: Ac ne mulieres desperent se pertinere ad forem beatam, quoniam de feminis tantum malum processit, oportet ut ad reformatam spem earum, & de muliere unum bonum procedat. Pingi & hic; Si virgo eras, quae causa fuit humano generi totius mali, multo magis decet ut virgo sit, quae causa erit totius boni. Hoc quoque pingi; Si mulier quam fecit Deus, de viro sine feminis facta est de Virgine conuenit valde, ut vir quoque qui fit, de feminis, sine viro sit, de Virgine.]

S.Bernardus ferm. 2. super missus est. In stat tempus quo iam tollatur opprobrium, nec habeat vir quid cautele aduersus feminam: qui virque dum se impudenter excusare conatur, crudeliter illam accusare non conatur eti dicens; *Mulier quam dedisti mihi, dedit nisi de ligno & comedì.* Propterea curie Eua ad Matrem, curie matet ad filiam; filia pro matre respondeat, ita maius opprobrium auferat: ipsa patet pio in matre satisfacta quaece si vir cecidit per feminam, iam non cingitur nisi per feminam. Quid dicebas, ô Adam? *Mulier quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comedì?* Verba malitiae sunt haec, quibus magis augeas quam delles colpam. Verumramen sapientia vicit malitiam, cum occisionem venire, quam à te Deus interrogando eligeretur, sed non potuit, in thesauro inefficientis lacrimationis inuenit. Redditur nempe feminam pro feminis, prudens profusa, humilis pro superba, quae pro ligno mortis, gultum tibi portigat vita; & pro veneno cibis illo amaritudinis, dulcedinem pariat fructus attimi. Muta ergo iniquae accusationis verbum, in votum gratianum actionis, & dicitur: *Domine, mulier quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno vita, & comedì; & dulce fidem eis super mel ori meo, quia in ipso vniuersificasti me.* Ecce enim ad hoc missus est Angelos ad Virginem. O admittandam & omni honore dignissimam Virginem! ô feminam singulariter venerandam, super omnes feminas admittibilem, parentum reparatricem, posteriorum significatorem!

Multa his paucis in hanc rem complexus est S. Mattheus hom. 6. de natali Domini. [Nascitur itaque Christus ex Maria, ut & sexus femininus hominem daret, & Deum proderet integritas virginalis. Nascitur Christus ex feminis, ut sicut Adam, decipientem per Eum diabolum non potuit praecaveré, ita diabolus aduentantem per Mariam Deum, non deprehenderet esse parentem. Parvus igitur feminina salutem mundi ut exireat fomes iniquitatis, fieret ministra iusticie, & per quam mors sibi in hunc mundum adiutum pueretur, per eam ad nos vita haberet ingressum: Atque ut offendenter creator humani generis, virumque secundum curam habere, & virumque se velle salvare, vir adiutum, & procedit ex feminis; quatenus aduertere mus nullam esse apud Deum inter virum ac feminam in percipienda salutem distanciam.] Comendatum estime esse studium castitatis, per nativitatem ex hac matre, que simul Virgo, præmiterat ibidem hom. 3. in fine. Non modò autem concipiendo & post partum, sed in ipso etiam parte fuisset Virginem latè contra quoddam probat Goffridus ferm. 4. de nativit. Cur hanc Virginem, in Bore iuuenturis, non atate prouociorum conspere Christum, voluerit Spiritus sanctus, pulchriè prosequitur S.Ambros. ferm. 6. 3.

Ad calumnias de matre plebeia, & filiis ex ea sororibus.

346. Ex matre porci, humili & plebeia sororis fabro

desponsata, nasci voluit quod cum despiciunt haberet Julianus Apostata, ita recunditur à S. Cyrillo lib. 6. aduersus eum ad t. 1.1. [Imaginariam sapientem vitum agis ô strenue, & quod nos magnificamus, id etiam Deum putas magnificare. Ignoras autem omnino, quantum interstis, & quantum divina gloria excelsa sit, quia amque sunt cogitationes nostra augustæ. Nam oportebat omnino Ieum existentem Deum, curam habere ne videatur hominibus gloria minor, & desiderare nobiscum momentaneas has gloriolas, & parata dimensas prosperitates pompaque vanas: quomodo non melius erat illi omittere dispensationem, & non fieri nobis similem hominem, quum æqualem habeat cum patre thronum, summa gloria decorus, & diuinis dignitatibus conspicuus? Igitur si quippiam videtur arguendum & dicendum, cur non potius regis cuiusdam terteni appellatus est filius, & natus est ex regina matre, secundum carnem scilicet? Reprehendat obiter etiam, quod & homo factus est, & exinanuit semetipsum, forma servi accepta. Nam si omnino ignobilitas granis, & intolerabilis ei fuisset, quum tempus & res ipsa id postularent, melius viisque fuisset dispensationem non ferre: sed erant ut Deo humana omnia nihil, & etiam terreni regni amplitudo res parva ei erat, quamvis à nobis summis honoribus celebratur. Vnde & quando cum Pilate loquebatur, summi gloriae sua eminentiam manifestabat dicens: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Quo circa quare increas eum qui secundum naturam existit Deus, quod voluerit etiam exinanitione dispensatione pati: quamvis nemo dubiter quod in tantum sapientia Dei sumus inferiores, quantum & natura minores.]

Bachantes in Christum, occasione huius causæ sunt Manichæos, & sorores (ut blasphemabant,) matris concipientis & patientis, resurgententes in prole, sic ait S. August. l. de s. heretibus cap. 5. [Deus erat: homo factus est; suscepit humanitatem, non amisit divinitatem, factus humili, mansit sublimis; natus est homo, non destitutus esse Deus: natus est parvulus, latens magnus: Qui libenter amplectitur Deum natum, non horreat Virginis partum. Dicit tibi Deus creator hominis, filius hominis, quid est quod te permonet in mea nativitate? Non sum libidinis conceptus cupiditate. Ego matrem, de qua nascerer, feci: ego viam meo itineri preparavi atque inmundavi. Hanc quam despiciens Manichæa, mater mea est, sed manu fabricata est mea. Si potui inquinari cum eam facerem, potui in illa inquinari cum ex ea nascerer. Sicut transi meo, illius non est corrupta virginitas; sic & me non est ibi maculata maiestas. Si Solis radius, cloacarum sorceries desiccatur nonit, eis inquinari non nonit: quanto magis splendor lucis æternæ, in quo nihil inquinamenti incurrit, quocumque radiaverit, mundare potest, ipse pollui non potest. Stulte, vnde sorores in Virgine matre, ubi non est concebitus cum homine patre? Vnde sorores in ea, quæ nec concipiendo libidinem, nec patiendo est perpetua dolorem? Vnde sorores in domo, ad quam nullus hospes accesserit? Solus ad eam Dominus & fabricator eius venit; vestem quam non habebat, induit, eamque sicut innenit, clausam reliquit. Sicut ille natus est solus inter mortuos liber, sic iusta ex qua natus est matris pudor, solus est integer. Eua inobediens meruit penam. Maria obediens consecuta est gratiam. Illa gustando prohibatum, maledicta: hæc credens Angelo, est benedicta. Illa nobis mortem contulit, hac Virgo vitam nobis perpetrat. Quid agis Manichæa: Christianum premis, non Christum defendis. Taceat immunda vanitas, quia munda nata est diuinitas.] Hac de re pluribus cum de Deipara in Dypticis Marianis.

Obice

Obiter de Christi maioribus.

247. Præter causam efficientem proximam, interuenire quoque remota; nempe maiores Christi per Virginem. Sed de illis nihil hoc loco, præter illud quod à S. Hieronymo Matth. i. & ab aliis notatum est, neceps voluisse Christum, quosdam maiores habere inglorios & infames; Nimirum ut discernemus nobilitatem contemnere de quo pulchri Blefens. epist. 3. verbis illis. [Quid inter parentelas hominum variantio distinguis? Ab uno patre descendimus vniuersi, & singuli. Certe speciosus forma p̄r̄ filii hominum Christus Iesus, de quo scriptum est, quia vir nobilis est in portu eius, cuius nobilitatem & generationem Prophetæ non sufficit enarrare, & qui vnicus nostra generositatis est auctor; de iustis, & iniustis, de magnis & humilibus carnem traxit. Nam & agnus paschalis iuxta 70. interpres, de oibus & capris assumebatur: in quo manifestissime vides, quod apud Christum, omnis fortuna, omnisque conditio acceptatur.

Notandum tamen cum S. Paulino epistola 10. nobiles fuisse. [Ipsi. (inquit) Domini ortum, præter illum à diuino fonte fluentem, etiam ictum quo filius hominis esse dignatus est, Euangeliste duo, numeratis ab initio majoribus odiuntur, duceras utroque scriptore corpore sanguinis venam, pari fide & dignitate referente: quia dignum erat, ut vnguentus Dei, & primogenitus totius creaturæ, acque vniuersi corporis caput, etiam in generis corpore dignitate primatum tenet. Ut vnius in celo Dei filius, ante secula infabiliter natus exordio, etiam in terris illustrissimum ictuorum sibi a ies vendicaret; Regum pariter & sacerdotum, (ut duo testantur authores) clara progenies.] De immediatis Christi maioribus SS. in qua loachimo & Anna, multa coactarunt Spinellus in opere de Throno Dei c. 18. & Castro in histor. Deiparæ c. 1.

Quid, circumstantia secunda.

248. Hac vox, ut sit vere circumstantia, designate debet rei conditionem aliquam: quia hic non videtur posse profecti alia, quam sexus Christi masculinus. In virili namque sexu assumptam fuisse à Dei Verbo humanitatem nostram, tam exploratum est ex Euangeliō, ut probatione opus non sit. Decuisse autem ita fieri, nec fuisse congruum ut sexus femininus assumeretur, euincunt plene rationes illæ quinque quas Toleatus in cap. 1. Lucas annot. 82. propositi; nempe quod cum matre nostræ ac exilio cœla vnica immixta, fuerit Adamas; (nam Eua sola peccante non cecidimus originaliter, ut probat S. Anselmus l. de concept. Virg. c. 9.) conuenientissimum fuisse inde prodire reparationem, unde clades acciderat; hoc est à viro. Item quod Christus caput sit Ecclesia, & sacerdos ac Pontifex summus, atque magister, cuius partes sunt Ecclesiæ docere, congregare discipulos, alaque preflarie à sexu scemeo aliena. Decebat denique, ut qui filius erat Patris quoad diuinitatem, similem filij, non filiae denominationem acciperet in humanitate, ut vitare confusio.

Nemo autem fuit adeò insanus, ut huic veritati obstreperet. Nam quod apud Anastasiū cap. 3. ò 12. in fine, damnantur qui dixerint in Christo fuisse manus ac feminæ naturam, non est referendum ad sententiam alieuius qui ita delirari & Christum fecerit androgynum: (id enim nemini ymquam venit in mentem:) sed referendum est ad calumniam Seuerianorum, qui ut rubore perfuderent Catholicos geminæ in Christo nature assertores, nequissime ac fedissime illis vicibus turpis notationes subiiciebant, quod breuiter accipe ex eodem Anastasio libri ciuidem cap. 10. [Testor charitatem vestram, Seuerianos,

quando audiunt in Christo hypostases; hypostases, nisi fallor, facultatum possessionem seu fortunatum intellegite: Eaque de causa animo intrepido, & impertinente eas prædicare & confiteri. At vero quando audiunt naturam, turpia quedam & absurdâ animo effundere, & potes patres, quæ virorum atque mulierum corpora constituent, quamobrem vocem hanc auerteri, quasi in Saracenorum disciplina instituti essent. Nam & isti, cum Dei conceptionem & nativitatem audiunt, de renuptis & semen, carnalèque coniunctionem somniantes blasphemant. Etenim, si Seueriani aliter effecti sunt, qua ratione cum corpus Domini nominant, plurimâque & diversas appellations porsus fugidas, indignas, alienâsque etiam ab Angelica natura recipiant, solam natura appellationem in Deo respuant. Non igitur spuriissimi hi heretici, non alii vlli, sexum in Christo aliud quam masculinum alteruant. Scit tamen de more Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti. cap. 13. Christo aptat illud, masculum & femininam creaturam eos; malcolam interpretatus, Verbum; femininam vero, humanitatem.

Vb, alia Conceptionis Christi circumstantia.

249. Locus concepti Christi, vel est communis & exterius Deiparæ, vel proprius & matri internus; ea videlicet pars materni corporis, quæ tanto mysteriū, & vt S. Damasc. pulchri dixit, tot miraculorum officia fuit. Priorem locum, S. Lucas. cap. 1. docet fuisse, Galilee vibem Nazareth: nam ibi facta est allocutio Deiparæ per Angelum, in cuius clausula perfectum est hoc mysterium. Deiparæ ad id regiones, & viris illius, causas nonnullas ex notationibus nominum profert Toletus in c. 1. Luc. annot. 49. & 50. Cetera porr̄ traditione docemur, cubiculum in quo res tanta gesta est, & Verbum caro factum, esse illam ipsam adem sacram, quam Lauerti in Piceno etiam nunc videre licet adiectum Angelico ministerio, ut fusa referunt qui sacra illius zodiac historiam mandarunt literis, Riera, Turfellinus, & alii; itemque Canisius lib. 5. Mar. c. 25. Gretelius l. de peregr. c. 3. Bonif. lib. 1. histor. Virg. cap. 4. Spinelius de templis Deiparæ, & Bonius anno 1300. n. 25. Nec est de hoc Christi concepti loco inter Catholicos controversia; rigantur licet heretici, & quæ solent ceruicisitate, in contrarium obfirmantur.

Sommum de Christo non in vulva concepto.

At circa locum immediatum, sive Deiparæ internum, nonnulli Catholicæ, specie Christi honorandi, recollecte ab aliis, negantes Christum conceptum esse in vtero seu matrice B. Virginis; affirmantes autem, conceptum fuisse in parte maris vicina cordi. Ita sensisse iam olim videntur nonnulli apud Damascenum 4. f. dei c. 15 sub finem, fabulantes Christum è matre editum fuisse per latus. Sub seculi autem superioris initium, Petrus quidam Lucensis, Canonicus Regularis, causatus honestatem mysteriū maiorem, & Christi dignitatem ac honorem, Matriæ de suggesto tradidit, Christum in parte maris, vicina cordis, esse concepsum siue eidem pia sceme, à qua id ipse didicisset, relatum affirmabat. Scilicet hoc debeat patella operculum. Nam prætensa illa reuelatio, si non fuit merum mendacium muliebre, aperie fuit dæmonica impostura: cum diceret Elaias c. 7. prænunciarit, Virginem in vtero conceperunt; idque Angelus apud Lucam cap. 1. confirmat, dicens Virginem, ecce concipies in vtero.

Eroneæ autem & insulse, Petrus ille, vocem vteri detorquet in alienum sensum; dicens, eo nomine designatum fuisse ventrem superiore, seu thoracem, cuius pars sit ea prætensa pectoris cavitatis. Fanéque quod Iustinia 1. Ioan. 1. v. 1. nam. 5. obliterat, apud Hebreos voces quasdam vterum significantes, tam mal-

culi

coli quam formine viscera denotare. Sed praterquam quod huiusmodi interpretationis figmento, conuellicet verborum & Prophetarum & Evangelistarum proprietates, nulli in pectora humano propè cor, carinatur cautias excipiendo sequi idoneas. Eaque gratis admissa, adiungendam necessarii fuisset perpetuum miraculum per suam monimenta, ut impeditur suffocatio Deiparae per suum pectori appositum. Deinde cum B. Maria inventa esset in vexto habens, Ioseph cum nollest eam trahere, voluit occulē dimittere, ratus grauidam ei inimicentem vtero. Quod si non vterus, ordinaria conceptionis officia, sed commentaria illa cauina cordis vicina intumulset, non venisse B. Virgo in suspicione adulterij, ob quod homo iustus, veritus participate & ratum habere eius peccatum, de illa dimittenda debuisse cogitare; sed visa esse extraordi-
nario timore agria: nec ob sceleris suspicionem dimittenda, sed ob morbum founenda & retinenda, iudeudage in charitate. Vterus ergo Virginis in quo Cœlum conceperat est, is plane fuit qui passim vterus dicitur: idque Romæ aduersus illum Petrum fuisse datum, prodiit Mantuanus tract. de Christi conceptione; in cuius episcopuli calce, addit, ipsum quidem heu quod pertinacia defuisset, ab haeresi nota abesse immunit; dogma tamen quod improvidè promulga, fuisse damnatum. Se affuisse damnationi, ait Cœlanus 3. p. 31. art. 5.

Nullum Christo dederat ex conceptione in vulva matris.

150. Frustra vero Petrus ille refugiebat Christi deus ex conceptione in tali loco, ex conceptione vero in corde vel circa cor matris, Christi maiorem honestam obredebat. Nam ut scitè dixit Basilius Seleucus 39. [Quis modestiam Deo obiegetabit? quis lispestat nolito nomine mendicitatem, per quam celestem regiam & diuinias parare licet, illi probro vates: Quid autem, qui supersticiose religione laborant, impedit timore, vbi non est timor, ne quid quod opinamus, Deus patiatur; cum passiones, hominum sine passione medicatur, ac ideo credere refugunt, Dei locutus generationem, ventri mulieris esse concredat? Hoc Deo honorificentius hoc modo magis impubile demonstratur, quod & patibili celatus fit corpore, & quod diuinitatis impatibilitatem ostendat. Si enim Solis huius, cum sordentis fetentiaque loca contingit, nullus inquinamenti contagione puritas inficitur; quomodo non magis Sol iustitia, in inclematis affigens Virginem, & eam per sanctum corpus delibet, impatibilis in ipso persistit, ut Deo dignum est?] Similia late S. Chrysostomus in calce homiliae de die nativitatis Domini a Pantino edita.

Nullum ergo hic seipsa interueni probrum, nullæ fides, iuxta illud Fulgençii serm. de land. S. Mariae ex parte Saluar. [O coniunctio sine cordibus facta, vbi manus sermo est, & vox auricula. Quin etiam ut recte contra Marcionem de hac ipsa & alius Christi ignobilissimos & pusilliatis blaterantem, aiebat Tertullianus lib. 2. contra Marc. cap. 27. [Deus vim maiestatis tuae, intollerabilem vitium humana mediocritatim, humiliitate temperant, sibi quidem indigna, homini autem necessaria, & ita iam Deo digna, quia nihil tam dignum Deo, quam salus hominis.] Redet item ad usus Heliodorus Hieronymus. [Iunge si libet & alias natura concubias, novem mensibus vterum in solestitium, fatus, partum, languinem, pannos.] Hæc sine ordinariis partum dedecora & probra, ex alterarij persona addensata, quamvis à conceptu & vici gestatione ac part Virginis, exularint. Sed pergit Hieronymus. [Ipse sibi describatur infans, tegmine membranarum solito convolutus. Ingerantur dura

Theoph. Raynandi Christum.

præsilia. Vagitus partuli, octauæ diei circumcisio, tempus purgationis, ut probetur immundus. Non erubescimus, non silentius. Quanto sunt humiliora, quæ pro me passus est, tanto plus illi debeo. Et cum omnia replicaueris, cruce n. hil contumeliosissimis profetes, quam profitemur, & credimus, & in qua de hostibus triumphamus.] Expressit aperte Hieronymus, insignem Tertulliani disputationem aduersus Marcionem 1. de carne Christi cap. 4. & lib. 3. contra Marcio. c. 1. iure vero Callianus lib. 2. cap. 3. in fine, ex eo quod Deus, ad hæc ut nobis videretur, dedecora se abiceret, concludit angeri in nobis debere, non imminui venerationem & affectum erga Christum, quia maximam vriue & immanissimum feelus est, ut ideo apud nos minus honestis habeat, quia plus amoris impendit. Nec dissimila S. Gregor. 29. mor. cap. 1.

Quare immensam quidem Dei in subeundo feminino vtero dignacionem admirari ad stuporem par est iuxta illud Ruperti L. de oper. Spiritus sancti. cap. 14. [Cœrū si ad magnitudinem dignacionis respicias, nihil mirabilis inter omnia que facta sunt; sive in celo, sive in terra, quam id quod Deus dignatus est concipi vel nasci de feminis. Nec enim agetur mitamus, quod omnipotens Virginis conceptum vel partum date potius, matri autem multo maxime simili & venerari debemus, quia tantus hoc voluit, quia feminineum Deus Dei filius, Deus Dei Spiritus viderum non horruit. Non horruit, inquam, Verbum Dei, Verbum Deus qui feminæ carnis humor, quasi coagulum se commisereret.] Igitur magnam quidem, & si per vires licet, immensam tantu[m] demissione ad Virginis v[er]e vterum, admirationem concipere. Deumque ut casus feminæ vteri latribus componendo, promouere, dignum est; tamen admirationi iungendus amor, tandem benignitati par.

Neque ex aduentu ad nos, per portam communem.

251. Hæc notanda quoque & expendenda, Petri illius correctori Baptista Mantuano fuerunt, qui ut id hic obiter addam, specie honoris Christi, & maioris honestatis huius mysterij adductus, quod in Marcione damnat graniter Tertullianus, Christum, per matus pudenda prolatum, vel negat vel nimium insinuat se negare, dicens id certum non esse, cum poruerit Christus ex vtero matris alter ad nos prodire, & tamendici natus ex Virgine. Nam & Verbum Dei dicetur natum ex Parte. Igitur liquet notationem vocis *natus*, in omni proprietate constitutam, non ferre prolationem ex vtero per portam communem. Praterquam quod qui dicuntur Casones, hoc est qui scitè matrum vtero eximuntur, nati earum dici possunt, etiam aliunde ad lucem venerint, quam per matrem pudenda. Potest ergo Christus quoque, natus Deiparae censi, quamvis probioso illo exitu ad nos non venerit. Hæc dico, à Mantuano prolatâ esse non bene, & correctione, vel etiam abrasione egere. Nam quamvis nomen *matris*, non inferat necessariò partum per viam naturalem, ut bene notauit Areolius in 3.d.4. q. Nicia art. 5. sub finem, tamen vox *naturitatis humanae*, in omni proprietate, fert eum quem dixi exitum ex vtero eliusque etiam multo expressius insinuat vox pariendi. Neque enim B. Virgo Luce 2. dicta fuisse Christum peperisse, nisi ut S. Hilas lib. 2. de Trinitate loquitur, Christus communis lege, hoc est per genitalia, citra omnem rationem aperiotionem, prolatus esset. Id quod S. Hieronymus 1 aduersus Heluid, perspicue tradidit, nec non S. Augustinus 22. Civit. cap. 8. & Nazianzenus orat. 5. 1, ac Damasc. 4. fid. c. 15. Nec semel idem affirmat Tertullianus. Quamquam quod ait contra Valentianos cap. 27. eos innexisse Christum in prepositis quæ-

E e sionibus

missus
Christo
cl
missus ii.
Attributis
irisi

stionibus suppositum, id est per Virginem non ex Virgine editum, quia delatus in Virginem transmigratio potius quam generatio more processerit, per ipsam, non ex ipsa; non matrem eam, sed viam passus. Hęc inquam video iuxta ea qua habentur l. de prescripti. cap. 49. accipi ita posse, ut ad hunc locum non pertineant, sed tantum ferant, Christum quasi aquam per fistulam, sic per Mariam Virginem transmeasse, nihil inde vel accipiente, vel mutantem. Alibi tamen nec semet, diserte in haereticis damnat Terrullianus, quod Christi per intacta matris virginalia prolationem, stule trubuerint.

Postio Christi in matris vtero, circumscriptiua.

252. Sed illud non minus insulse & falso circa Christi exitum ex materno vtero dixit Mayronis in 3.d.4.q. vñica. art. 6. quod etiam ad conceptionem primam in vtero de qua hic disputamus potius pertinet; nimis idcirco Christum ex vtero matris exuentem, feruisse matris integratatem, quia Christus in vtero matris habuit ordinem partium in toto, non autem ordinem partium in loco, sicut in vtero definitiū, sicut est in Eucharistia. Quare exiens ex vtero, quamvis haberet tantam quantitatem quamlibet pueri, tamen integrum feruauit matrem abique nouo miraculo, quo duo corpora fuerint simul localiter; sed unum corpus fuit in alio definitiū, qui fuerat modus esendi Christi in vtero. Hoc merito reprehendit Rubionius in 3. d.4.q. 1. in fine, & videtur mihi sufficiens conuersus argumento quod ipsem Mayro sibi obiicit; nempe quod Christus in vtero nutriti posset: corpus enim definitiū locatum, & nutritionis & cuiusvis extensae ac materialis actionis elicienda, incapax esset: Quam difficultatem non alter dissoluit Mayo, quam dicendo, relinquendam esse diuinae admirationi. At nemo non videt, has difficulties dissoluendi libertate, fas fore quæcumque sine aperta contradictione alicui occurrerint, facta communisci. Promptum quippe erit, intortis in contrarium difficultibus, se liberare, relinquendo eas diuinae admirationi. Fuit itaque Christus in matris vtero, circumscriptiū & extensiū vt & alij pueri. Hunc Christi in matris vtero statum, pietatis miraculis referentissimum, apostolus ad excitantum & fouendum pietatis nostræ sensum, expendit pluribus factis commentacionibus, fortissimum Christi pugil & iniunctus Christianæ fidei apud Iapones testis Carolus Spinola qua ad calcem vitæ eius habentur.

Encomia veteri Virginis, ex Christo inibi concepto.

253. De sanctissimi huic veteri ob exceptum Christum summis praconis, multa habet Dionyius Richel. lib. 1. de laud. Deip. art. 20. Ego nonnulla ex Patribus hic adducam. Ad rem quippe presentem facit, quod Patres de tam sancta Dei arcu dixerunt S. Iacobus in Liturgia, post multiplex *memento*, in dicta commemoratione Deiparae, sic habet. Dignum est, ut te verè beatam dicamus Deiparam, semper beatam, & omnibus modis reprehendam, & matrem Dei nostri, honorabiliorum quam Cherubim, & gloriosissimum quā Seraphim, quæ sine corruptione Deum Verbum peperisti. Te reuera Deiparam magnificamus. Tibi, o plena gratia, vniuersa creatura gratulatur, Angelorum cœtus, & hominum genus, que es templum sanctissimum, paradisus spiritualis, Virginum gloria, ex qua Deus carnem assumpsit, & puer factus est Deus noster, qui est ante secula. Tuum enim veteram, thronum fecisti, & tuum ventrem latorem, ac ampliorem cœsilis ipsius reddidisti. Tibi, o gracia plena, vniuersa creatura gratulatur. Gloria tibi.]

Origenes hom. 14. in Lucam, vocat sanctum veterum & omni dignatione venerandum.

Gregor. Nys. orat. de nativit. Dom. [o Beatum veterum illum, qui bonitatis præstantia, ad se traxit animi bona. In reliquis enim omnibus, vix animus purus, Spiritus sancti præsentiam capit: hic autem, cati sic Spiritus receptaculum.] Senus el., idcirco quod Christus in matris vetero formandus & excipiens esset, ut Mater dignum tantum prolixi habitaculum effici miceretur, oportuisse vertitatem gratiae proprie immensam, conferri anime.

Epiph. orat. de laud. Deip. ex Deipara persona ita loquitur. [Ego Virgo incorrupta, que in vtero gestavi, effecta sum templum impollutum habitantis in me Verbi Dei nupciarum expertis, Emanueli gestavi in vtero incorrupto, in ventre impolluto, simili effecta throno Cherubico: in qua caro factum est Verbum patris, qui Deus est initio carens: & licet inuisibilis, spectabilis tamen per dispensationem assumptæ carnis factus est. Non experta, nec cognoscens virum, peperi Deum, qui est ante secula, ipsius Christum. Nam etiam nūc sum virgo post partum, purior, si dicere licet, quam antea.] His dictis, exclama Epiphanius [o veterum impollutum, habentem circulum caelorum, qui Deum incomprehensum, in te verò comprehensum portasti. O veterum, celo ampliore, qui Deum in te non coadasti. O veterum, qui eccliam es septem circuitus conflans, & capacior illis existis. O veterum septem celorum sublimiorum aque latorem. O veterum, qui es octauum celum, septem firmamentis celorum. O veterum, habentem inextinguibile lumen septies lucentis gratia.]

Mox iterat quod iam premiserat, Deiparam scilicet ratione veteri esse thronum Cherubim: quibus al ludit ad illa. Gregorij Neocesar. verba orat. 2. de annunc. [Ipse celestium omnium potestatum Dominator, ex omni creatura, te sanctissimam & ornatissimam elegit; & per sanctum, ac castum, purum acque impollutum ventrem tuum, fulgidissima margarita in saltem torius terrarum orbis progreditur: quoniam & tu sancta, omni humana natura gloriior ac purior sanctiorque effecta es; ac nīne quidem candidior habens mentem, quois autem auro quantumvis probato, purificatum magis corpus: Ventrem verò, quallem Ezechiel vidit, & qualem reuenit, talia dicens: Similitudo animalium super caput, quasi firmamentum & quasi a pectus crystalli formidabilis, & similitudo throni super ea quasi a pectus lapidis Saphiri: & super thronum, tamquam similitudo hominis, & quasi a pectus electi: & intrinsecus eius, velut a pectus ignis, per circuitum. Perpicue igitur Propheta, natum ex sanctissima Virgine in figura ac umbra cernebat: quem tu sacra Virgo portare non posles, nisi omni gloria acque virtute pro tempore illo resulerges.]

Andreas Hierosol. orat. in salut. Ang. [Benedicta, quæ celestem thesaurem, in quo alij omnes a pientia & cognitionis thesaurei sunt reconditi, in tuto virginitatis tua velar promptuatio libertim complexa es. Verè tu benedicta, cuius venter, acernus quidam aræ, quoniam fructum benedictionis, spicam immortalitatis, Christum inquam, sine seminantis ac coloni opera perfectissime produxisti, messem copiosam infinita milli congratulantium sibi de salutis nostræ operatione adduxisti.]

254. Cadit in hunc veterum, & ratione eius in Deiparam, corolla aut seruum illustrissimorum titulorum, quibus Chrysippus presbiter orat. de Deipara initio, eam condecorat. [Ave gratia plena, Ave quæ vulham adepta es prater naturam, vel ipsi ecclis latorem quando quidem per hanc comprehendisti eum, quem ne cœli quidem capiunt. Ave fons lucis omnem hominem illuminantis. Ave Solis ortus qui nullum ferre potest occasum. Ave armarium vita. Ave quæ & horus

us patris. Ave quæ es pratum totius fragrantia. Sancti patris. Ave quæ idem omnium honorum. Ave speciem gemme omne pretium excedentis. Ave vix, vna pulchra producens. Ave nubes pluviae, portans animis iudiciorum exhibentis. Ave quæ es puceus semper vi- genis aquæ. Ave quæ es rubus ardens igne Spirituali, subiquam tamen adulteris. Ave porta clausa, soli regi aperta. Ave mons, vnde lapis angularis abscessus est super manus.]

Proclus per eleganter hom. de Christi nativitate. r. 6. Contra Ephel. cap. 7. de hac spirituali paradiiso Adami secundum, hac vnitatem inter se naturarum officina, sic loquuntur. [O vener. in quo communis libertatis Syngrapha confecta est: o vtere, in qua anima aduersus motum fabefacta sunt: o aratum, ex quo naturæ columbine femine exortus est in templum, in quo Deus natus non deuinitus, sed cum, qui est sacerdos secundum ordinem Melchizedech, induens, nostri misericordia, Verbum caro factum est.]

S. Ambrosius in inst. Virg. cap. 14. veterum Deiparorum, cum aliis laudibus ornat, tum veluti granarium deservit, quo educantur si mundo vniuerso pascendo gaudia optimum. Sic enim habet. [Vener. tuus sicut arca crucis mundi inter litu, eo quod continens sibi in omnibus Christi ortu ex Virgine. Sicut victores silent, ecclasiacum praelorum, strenuorum virorum donis torquebus honorare cernices: ita iugum nostrum levamus, ut fidem colla virtutis insignibus coronaret. Vite autem alios ille Maria, crater cornutis, in quo europa, quæ misericordia in cratere vinum suum, indecentem cognitionis pte gratiam, diuinitatis suæ pessimalis subministrans. In quo Virginitas vero, summa seruorum tritici & lilij flos gratias germinabat, quanto & granum tritici generabat, & lilium. Granum tritici, secundum quod scriptum est: Amen amen dico vobis, si granum tritici cadens in terram mortuum fuerit, tunc sicut manet. Sed quia de uno grano tritici, acerbus et factis, complectetur illud propheticum: Et cunctae abundantia frumentorum: quia granum illud mortuum, plurimum fructum attulit. Hoc itaque granum, omnes homines perpetua cœlestium monerunt esca satiatur. Consummatum est illud prophetici oris eloquio, hinc eodem David. Cibavit eos ex adipe frumenti, & de terra melle saturauit eos. In hoc grano etiam Iacob, divina testantur otacula, quia scriptum est: Et post tempore & lumen conuolum: sicut lumen in medio lucis. Hunc S. Ambrosij locum, per pulchritudinem imitauit Amedeus Lusitan. hom. 6. de Deip. ante Deum.

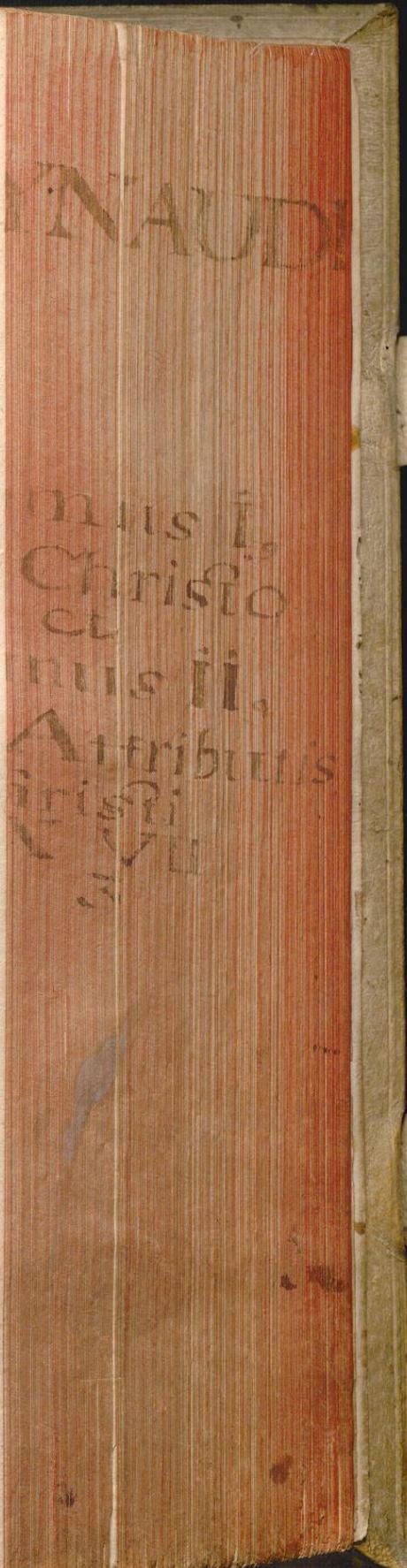
S. Hieronymus in Psal. 18. cum Sole conforterat vterum Deiparum, ad illud in Sole posuit tabernaculum suum. Sic enim ea verba glossat. [In Sole in vtero sancte Mariae Virginis, Maria interpretatur stella maris. Lumen Solis magis incepit, quam stellarum. Sol iustitiae, Dominus, et in Propheta: Orietur vobis Sol iustitiae, qui est Christus, illuminans Sol iste, stellam, id est, Mariam ut esset sanctus Sol. Ideo posuit tabernaculum suum in Sole, quando corpus assumptum de vtero suo.] Imo celis ipsi fortiorum hunc vterum inde probat Fulgentius serm. de laude. Deiparum ex partu Salvatoris, quod in tantis vteri illius angelis, multo plus contineatur quam in Solaris tabernaculo, sed in illis sufficiat quicquid sustinet coeli, 213. Cum corde Parisi, in quo Verbum genitum est, vtrum Deiparum in quo idem homo factum est, genitum est, componit Augustinus orat, contra Iudeos & Pagos, c. 9. vbi etiam de hoc vtero tamquam thalamum nuptiarum Verbi cum Ecclesia, quia de re suo loco cum Christo ponit, & pulchritudine quoad vteri thalamum. S. Hildegard. Id perp. Virg. & patrem. B. Mat. serm. in fine. Illam vero materni vteri & paterni sinus analogum, prosequitur omnino egregius Petrus Damiani sermonem, describens duplum locum voluptatis & quo flaminus egrediebatur. [Fluminis iste (inquit) Thopk. Raynaldi Christus.

est Deus meus Jesus, qui à duobus locis voluptatis egreditur, ex vtero Patris & vtero Virginis. Vnde Prophetæ: Dominus Deus noster, stellina gloriosus, exiliens in terram puerum. Et post fuisse de scriptam generationem æternam, & processionem huius flumij, ē loco voluptatis, addit. [Nunc accingamus nos ad videndum qualiter egrediatur de Virgine; quia egressio ista dulcior, & affectuose tollit humana miseria, quæ intuentio peccatora concutit, irritat oculos, & beatis fontibus vultu amarum iupefundit. Hic locus voluptatis, veterum Mariae intelligo, in quo cumulauit omnes delicias deliciarum Dominus, de cuius delictis Spiritus sanctus admiratio sermone in amoris cancio sic erubet: Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delictis affluens? Numquid in Angelis voluptatem habet altissimus, in quibus ipse reperit prauitatem? Numquid in confessione, vel scintillatione stellarum, quarum aliae converuntur in anguinem, aliae cadunt in cœlo, aliae in tenebras obseruantur? Numquid in aere, vel igne, vel ventis? Nequaquam, quia non in igne Dominus, non in commotione Dominus, non in Spiritu Dominus si vera est ille, qui curu igneo, & equis igneis est assumptus in cœlo. Numquid in aquis, vbi furens & tortuosus Leviathan immoratur, aut in terra, quæ sub malefacto Adæ spinas emittit, & tribulos? Non est locus voluptatis, nisi vterus Virginis.] Superius vero vteri Deiparæ amplitudinem, quam iam ex S. Iacobo, & Epiphano, ac Chrysippo, & aliis celebravimus, ita suscipit, [Millus est ergo Angelus Gabriel à Deo ad Virginem, quæ post quam ei locutus est, sensit Deum suis illapsum viceribus, maiestatemque illius virginalis ventris breuitate concoloram. O vener. diffusor cœlis, terris amplior, capacior elementis, qui totum claudit, omnia concludentem, in quo Deus glorie reclinarunt.] Et serm. 45. [In Maria vterum, velut reuera sacratissimum templum, Deus ipse descendens, & humanam naturam ex ea suscipere, & cum hominibus dignatus est visibiliter habiliter. Licet enim & in illud Salomonis templum, Deus descendisse credendus sit; in hoc tamen rationabilis fanfatuatio, hoc est, in Beatisimæ Virginis vtero, multo mirabilius, multoq; felicius dignatus est manere pro nobis, in quo Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.]

256. Hunc esse locum quem omnes creaturae suspiciunt, ac stupent, ob perpetrata ibi miracula, sic tradiderat idem Petrus Damiani loco allegato, initio ferè sermonis. [Cum fecerit Deus omnia opera sua valde bona, hoc melius fecit, consecrants sibi in ea reclinatorium arcuum, in qua sola se post cumulus Angelorum, & hominum reclinaret, & requiem inueniret. Hoc est quod natura miratur, reuertetur Angelus, reveretur homo, stupescit cœlum, contrembit terra, infernus exhorret. In huius vtero maiestas altissimi mirabiliter liquefacta, sicut adipe & pinguedine replenit terras, infudit celos, infensa respersit. Hic exanimauit semiperfumum Excessus & immensus, mensuram bonam & confortam, & coagitatam mittens in sinum nostrum. Hic diuinis manibus vñctus est, oleo lætitiae, & sicut ad altare in sumnum Pontificem consecratus. De hoc altari ad aram Crucis ascendens, proprio cruro tamquam alterius generis oleo perfusus, iam non solum consecratus, sed & consecratus; totum corpus machinam mundiali, lagitorum, ligamine copulauit.]

Nomine horri deliciarum Domini, vterum Deiparæ celebatur Gulielmus Parvus ad illud Cantic. 4. Veni Autor, perfla horum meum, his præter cetera. [Iam Dei filius cum Virginie erat, de qua carnem sumptuosa erat. Iam inquietabat, Veni Author, perfla horum meum, & suæ aromata illius. Nempe si cum Virginie iam non degeret, non diceret, Veni Author, sed potius, Vade Author. Author ergo dicit, Veni, quia non inquietebatur Angelus dicens ad Virginem. Dominus tecum. Veni, aiebat, Spiritus

Ecc 2. ritus

titus sancte, sanctifica vterum Virginalem, vt fluant aromata illius, vt quod nascetur ex eo sanctum, vocetur filius Dei; quod utique erit in odorem suauissimum omnibus seculis. Planè vterus Virginalis, est celestis sponsi horum deliciarum, hortus aromatum. Quantæ in eo deliciae, quanta intima suavitatis aroma fuerunt, cum ibi Dominus gloria per Incarnationis mysterium dignatus fuit habitare, & præclaras illas nuptias in eo per spatiū nouem mensū celebrare? Eodem spatio exacto, aromata illius fluxerunt, quia sacra Virginis viscera, filium Dei fuderunt. Quare missus est ad Virginem Angelus congrua salutatio-
ni præmissa; Ecce, atq[ue] concipies & paries filium, & vocabis nomen eius IESVM. Cito de vtero tuo fluenter aroma celestia, tamquam de horo voluptatis Dei.]

257. Hic esse locum auro, in quo confatur, egredie dixit Richardus Victor. serm. in illud Psalmi 71. descendens fecit pluvia in vellu. [In hac terra (inquit) inuenitus est lapis ille sine manibus excisus, qui crevit in montem magnum, & impletus vniuersam superficiem terre. Puto quia in hac terra, secundum Moysi sententiam, nascitur aurum, & anum illius terra optimum; ibi inuenitur Bdellium & lapis Onychinus. Qualem quæso dicimus hanc terram, in qua facile inuenimus si volumus, aurum optimum, & lapidem pretiosum? Sed quid dicturi sumus, de illius terra aucto ram optimo, ram pretioso. Puto quod secundum hoc, quod in Beato Iob legitur. Quoniam & huic au-ro locis est in quo confatur. Sed quis quæso huius conflationis locus, an forte ipse est vterus virginicus? Quis huius operis conflator aurique mundator, nisi Spiritus sanctus; huius sanæ operatione, in ventre virginali conflatum est aurum, & decoctum ad purum natura humana purgata, & ab omni labore mundata, Verbo vniuersa, & in unam personam coniuncta.]

Nullus in terra dignior locus hoc vtero, in quo filium Dei Maria suscepit, ait S. Bernardus serm. 1. de assump. sed melliticissime de mōre serm. 2. de Pentec. docet hoc esse terræ medium, in quo Dominus salutem nostram est operatus. Similiterque Fulbertus Cantor. serm. 3. de nativitate. Deipara. [Et ubi vñquam inueniri poterat locus, qui insta se concluderet maiestatem coequali Patri, auctorem omnium rerum, nisi vterus Marie ante secula præsus? In hunc siquidem tota diuinitas, cum humanitate vestita est. Et qui in coæqualitate cuncta disponebat cœlestia, & terrestria, in Virginice per angusta septa venturam & promissam præparabat carnis sua redempcionem.] Non male huius sanctissime Christi figliæ laudes celebrat creditus Bernardus in meditatione super Salve Regina in ipso fine.

258. Exebertus Abbas, (ipse enim vt alibi tradit, auctor est, non S. Bernardus, cuius operibus inseritur,) in deprecatione ad Deiparam luculentissimè. [Benè Sancto Spiritui in te complacuit ò Maria, cum diuinis adeo mysteriis vterum tuum consecrate dignatus est. Ipse est enim ignis consumens, qui sanctissimam animam tuam, totam inflammatu se ipso; atque splendore diuina maiestatis impletus, rounque vterum ineffabil modo secundauit, fecitque vt Deum & hominem clausa conciperes, clausa pareres, & post partum Virgo permanetes. Iam ergo vterum tuum Domina, velut sacratissimum Dei vivi templum, totus mundus veneratur. In eo falso mandi initia est; ibi decorum indutus est Dei filius, ac pœle & sponsæ sua Ecclesia, formosus in stola candida exultanter occurreret; desideratus diu osculum prælegit, ac prædestinatas à seculo nuptias, Virgo cum Virginie prælibauit. Ibi iupris est paries initio ciuarum, quem inter cœlum & terram protoplastorum inobedientia construxerat. Ibi confederata sunt terrenis cœlestia, & obuiauerunt sibi in osculo pacis, quan-

do in unam eandemque personam concurrent diuinitas & humanitas: factumque est nomen illud super terram, vt esset Deus homo, & homo Deus, ibi magnus Eliphens, in mensuram sufficiandi pueri sece contraxit. Ibi antiquus dierum, prædicto filio suo, tunicam induit polymitam. Ibi Rebera fatuorum præfœ, magnificandi filij manibus pelliculas hædorum circumedit, & colli nuda protexit. Ibi enim cooperante gratia Spiritus sancti, filius à Deo patre hæreditandus in omnibus gentibus, diuinæ maiestatis potentiam similitudine carnis peccati cooperavit, & quasi absconditus est vultus eius, in infirmitate. Vnde nec reputauimus eum. Ibi confilii prouidentia inescatus est hamus, qui ad extrahendum serpentem antiquum in hoc mare magnum de celo traieetus est. Inde egressa est armilla aurea, vt perforaret maxilla Leviathan, vt emoueret mortuos non finos, quos ab origine mundi fecerè deglutiuerat. Hortus deliciarum nobis faciat siimus tuus vterus, ò Maria: quia ex eo multiplices gaudi flores colligimus, quoties mente recolimus, quam magna multitudine dulcedinis, toti orbi inde affulsi.]

Guerrius Abbas serm. 1. de Annunc. Thronum ex ebore grandem à Rege Salomone sibi paratum, aptans ad Deiparæ ventrem eburneum, sic habet præter cetera. [Gloriosus & profusus thronus ac mirabilis de quo Scriptura perhibet quia non est factum tale opus in vniuersis regnis, &c. Quam beatus igitur ille venter eburneus, vnde care eburneum sumpta est redemptoris, precium animarum, miraculum Angelorum, solium summæ maiestatis, thronusque potestatis, cibis vita immortalis, medicina peccati, restitufo latitatis! Quotquot (inquit) tangebant eum sanabantes! Quotquot (inquit) tangebant eum sanabantes a languoribus suis, nam virtus de illo exhibat & sanabat omnes. Beatus igitur venter, quite Domine lefu portauit, felix caſta vteri Virginalis, quæ huic operi materiam ministravit.]

259. Hoc esse bonum desertum in scripturis celebratum, tradit in hunc modum Gillebertus serm. 1. in Cant. [Bonum desertum, alius virginalis. Talis erat Beatus illius & specialis Virgininitatis vterus quem nullus impudicus moros, affectionis immundus temeratus læsio. Caro ipsius, sicut in terra deserta, & innixa, & inaquosa, in qua Christus apparuit. Non tam delecta penitus, quæ Christum partiuunt. Irriga eum, sed fluentis virtutum. Ideo quasi putere dicitur aquarum vñuentium, quæ fluunt impetu de libano, quod Virginis munditia candor Spiritus refundat gratias hortus conclusus venter eius, castimonie Virginis disciplina, eo quod integratissima sepe carnalis desiderij non dissipaverit ardor; propriea in talibus irrigans aquis, fructum dedit in tempore suo. Vis audi de qualem haec terra deserta dedit fructum? Osee docet, qui dicit. Adducere Dominus venum de deserto vrentem, & desercabit venas mortuas. Quis alias mortis deficanit venas, nisi Christus Iesus, quem nobis intermerati ventris desertum effudit?] Praeferat D. Augustinus in Psalmum 101. o. 1. nam Pelicanum in solitudine, interpretatur Christum in matri vtero solum absque parte formatum.

Hanc esse virgam decorum dictam, virgam pulchritudinis, in qua Dominus panis gregem suum, affixus Petrus Damiani serm. 1. de Exalt. S. Crucis, intit. Quæ de hoc vtero, tamquam clibanus panis vita, nonnulli Patres proferunt, adducam infra sect. 3. c. 1. Amorem Christi erga nos, ex descensu in vterum proprius nos, benè demiratur Tertull. I. de carne Christi cap. 4. Inde autem vterus Deipara, apparuit clibanus incensissimus, vt loco prædicto monstrabo. Ad extremum Richardus à S. Laurentino lib. 2. de Deip. partic. 2. sub finem, hæc de Deipara vtero haberet. [Ventre Virginis creator suus sibi construxerat passatorium speciale,

speciale, vnde qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo. Eccles. 14. Quem verus Salomon sibi thronum pautet, & solium eburneum grande, 3. Reg. 10. quem Spiritus sanctus sibi facauerat sanctuarium singulare, holopitum palatinum factum est summo Regi, qui à regibus sedibus veniens, ibi primam sibi mansionem inter filios hominum praegedit. Ibi præterea decorem induit, & stola candida e cooperavit, id est mundissima humanitas, cuius decor immunitas à peccato. Gratiæ etiam hanc hōspitij, hōspitantur modò fideles animæ in palatio coelotum omnes ante lectorum sternenter in obicitur inferni. Job. 17. in tenebris strani lectulum nescit. Alia habet in hanc rem lib. 5. sub finem, ubi aperte ad verum Virginis illud deponit vero dictum Cant. 3. Sicut nūs cibos, dīspītās saphyrīs. Quod ad nonnullas Deiparæ cum Angelicæ nitor. Analogias refert; Ebadis, iuxta aliam translationem que sic habet, sicut pīna cibos super lapidem saphyrum, anteferri nitorem Virginis nitor Angelorum; & hanc ait esse pīxidem, in qua transfigit nobis Pater illud medicinale vnguentum, scilicet corpus Christi quo medicatum est genus humana, & de cuius odore tota respersa est Ecclesia fidelium.] Alia habet lib. 2. particula 5. gloriantur illud pīa mulieris, beatus venter qui te portauit, & expendens quæ & quanta mirabilia facta sunt in utero Deiparæ, & quanta inde manarum bona in vniuersum genitum nostrum. Denique lib. 1. 2. ferè initio la è ac beat, vicem Deiparæ cum tercetū paradise ita compone, vel longe antequonat verum.

Quibus auxiliis, circumstantia alia Christi concepti.

160. Hic præmissis illis quæ de instrumentalis causæ effectio[n]is Christi sunt tradita, nulla hujusmodi circumstantia notari posse videtur, præter Angelum mysterij huius paronyphum, & Virginis pronubum, quem Gabrielem nominat Lucas cap. 1. appositè sanè a loco mysterij, si vera est notatio quam suggerit Proclus hom. in natu Domini, habita in Conc. Ephesino. [Ipsa quoque (inquit,) Archangeli Virginem salutarem appellatio, obseruanda hic venit. Ille namque, qui lacum illud nuncium Mariæ deuulit, Gabrielis nomine fortiebat. Et quid quaso, Gabriel interpretatum fons? Audi, & disce. Idem vtique sonat, quod Deus & homo. Quia ergo ille qui annunciatatur Deus erat & homo, quo dispensationis mysterium faciliter persulet, & ei miraculorum nominis notio anticipat.] In hanc notationem, nonnulla ex Hebreis confert Toletus in cap. 1. Lucas annot. 6. Nec multū abest alter illius nominis Echymologia a S. Gregorio hom. 34. in Evangelia Origene 1. periarc. cap. 8. Hieronymo 1. de nom. Hebr. & Danielis 8. aliisque, prolatæ, cum dicunt, idem sonare hoc nomen ac frumento Dei. Facile enim ex reuolutur (quod monstrat Toletus, Gabriel Hebreicē idem significare posse, ac vir Deus. Vt quippe est, fortis est. Sed dimittamus Grammaticam S. Gabrielem immediatè à Deo accepisse legationem suam, non ab Angelo vlo superiori, textus Lucas, aperte fert, & multis confirmat Benzonius in explicat. Salut. Angel. cap. 2. 6. contra Toletum in c. 1. Lucas annot. 47. Ut tamen affirmemus soli Gabrieli præfatu[m] prīmo esse mysterium quod Deus celari ceteros beatos Spiritus, vt ibi contendit Benzonius, ergo suadetur.

Quod Proclus S. Gabrielem vocabat Archangelum, ita accipio, vt de Angelorum omnium primaris, intellegendum sit vnum esse Gabrielem; quod rectè statuit Casianus lib. 3. de Deip. cap. 1. & difterè ita habet S. Damascenus oras de assumpt. Deiparæ, & S. Gregor. boni. 34. in Ewang. ac Andreas Hierosol. orat. de An-gel. Salutar. nec oblitus S. Bernardus serm. 1. super Neop. Raynandi Christus.

missus est. Estque optima in eam rem coniectura, quam S. Gregorius petit ex concreta tanta tamque sublimi legatione. Quamquam S. Bernardus l. 5. de confider. cap. 4. Gabrielem putat esse è secundo dumtaxat Angelorum ordine, subiiciens postquam de Angelis egreditur. [Putemus his præstè Archangelos, qui confici mysteriorum diuinorum, non nisi ob præcipuas & maximas causas mituntur. E quibus magnus ille Archangelus Gabriel, missus legitur ad Mariam: ob causam utique quæ maior esse non potuit.] Quæ verba aperte suffragant sententia, quæ Gabrielem non absoluted vnum è primatis inter omnes Angelos, sed vnum tantum è primatis in ordine sursum versus secundo, statuit; in qua sententia est S. Thomas 4. p. q. 30. art. 2. ad 4. Toletus Lucas 1. annot. 45. Suarez lib. 6. de Ang. c. 10. num. 30. & t. 2. 3. p. d. 9. f. 1. Quid quod idem S. Bernardus epistola 77. in fine, ait credendum, (nempè pīc.) Gabrielem fuisse Angelum Deiparæ custodem ab initio, quod alij quoque nonnulli Patres tradunt. V. Castrum 2. hist. 9. At Angelos custodes esse ex insima Hierarchia, perulgatum est apud Scholasticos. Mihil tamen fixa stat sententia quam proposui eique fusè altpalatur Himerius concio. 6. Super missus est, & Serap. in cap. 5. Iosue q. 45. conclus. 2. Nec dubito, quia sicut ordinarij Principum legati, diliguntur ex inferiori ordine nobilium; cum verò de Regis coniugio, aliōve granissimo negotio agendum est, legantur extraordinariæ, apices (vt sic dicam) nobilitatis, & ex supremo ordine, ita & in presenti accederit circa causam qua major esse non potuit, vt S. Bernardus rectè dixit. Ceteraque ad hanc effectio[n]is Christi circumstantiam spectant, petenda sunt ex Interpretibus ad c. 1. Lucas. Pereleganter autem descriptum Angeli & Deiparæ colloquium, legere licet apud Gulielmum Parvum in cap. 1. Cant. ad illud osculetur me osculo oris sui. Describit eum ibi Delrio, in interpretatione mixta. Late etiam illud colloquium representat Franco Abbas, tomo 6. seu libro 6. operis de gratia Dei.

Cur; alia insuper concepti Christi circumstantia.

261. Si finis aduentus Christi, sine productionis eius absolute sumpta, queratur, non est hic vltius de eo agendum, cum tam plene superius sit de ea causa diu patrum, monstraturumque Christi finem esse salutem nostram. Et æquè quidem finis ille, in omnia huic mysterij adiuncta influit: tamen assignantur interdum immediati quidam fines in istum tandem revolutioni, qui aliquibus conditionibus & circumstantiis mysterij sunt peculiares. Itaque si spectetur immediatus finis, cur Christus ob salutem nostram producendus, hoc speciali modo & non alio sit productus; nimur per conceptionem in utero matris de qua proxime: quanquam non est dubium quin id totum à Christo salutis nostræ fitientissimo in eum finem sit relatum, tamen alius præterea finis proximior & mediator profertur à Patribus: nempe vt maiorem nobiscum vel fortiusque coniunctionem, sive ad amorem sui quippe vnde cumque nobis simillimi, potius nos fortiusque pelliceret. Nam poterat fane Christus vt D. Augustinus rectè vidit lib. 9. de Genesi ad lit. cap. 16. de costa, vel de aliquo matris membro, præternaturaliter corpus sibi procreate, sicut ex costa Adae formauit Euam. Sed maluit ea conceptionis similitudine quoad materiam & locum, germanitatem inite nobiscum, effèque frater hominum, & filius hominis, quod ad maiorem amorem conciliandum erat validissimum incentiu[m]. At nisi eodem quo nos modo formatus & conceptus esset, filius hominis dici nequivisset: quod S. Iren. lib. 3. c. 2. 1. & S. Cyrilus l. de fide ad Reg. probè monuerunt, & patet ex exemplo

Ecc 3. Euseb.

Eux, quam Adæ filiam nemo dicat, quamvis ex eius costa fuerit efformata. S. Augustinus alium huiusmodi productionis Christi finem immediatum tradidit capitulo 16, nempe [ut in matris corpore, ostenderet nihil padendum esse, quod castum est.] Iuvit id quoque non parum, ad veritatem naturæ, quam phantastici quidam heretici inficiuntur erant, stabilendam & infigendam magis: quod Tertullianus I. de carne Christi cap. 3. & 4. annotavit. Hoc item pacto virumque sexum sanctificavit. [Christus factus est per mulierem (aie S. Paulinus epistola 4.) ut subjugatos legis solueret, factus per mulierem, sed mulierem (ex tu), virg nem patru, ut sanctificaret virumque sexum Creator virtusque; tulicendo virum, nascendo per feminam.]

Denique ut S. Fulgentius optimè docet I. de incarnatione & gratia Christi c. 4. decuit Christum sic conceptionem, sanctificare conceptionem nostram. [Nam quia omnes homines ex coitu maris seminæque nascentes, ipsius conceptionis exordium originalis peccati habent contagione respersum; quia peccatum quod primus homo cum esset natura bona, diabolica malignitate seductus admisit, in posteris quoque cum pena, ac cum morte transiit; (Quod in veritate sanctus David enunciavit, dicens: Ecce enim in iniquitatibus conceperimus, & in delictis peperit me mater mea.)] Necesarium utique admodum fuit, ut misericors Dominus & iustus, iniquitatis humanæ vestigia deleveret, in ipso conceptione sibi humanam naturam dignaturam immaculatam immaculatus virere; ubi eam consueverat per infidem peccati originalis maculam iuxta partem Dominioque Diabolus vendicare. Natura igitur humanæ, cuius veritatem plenitudinemque Deus Virginem afflumere voluit, conceptum quoque eius nativitatè incepit. Absit enim, ut quicquam Catholicus credat, aut dicat, quod virginitus Deus suo nos sanguine redempturnus, in ea carne qua idem Deus factus est homo, respuerit humanæ conceptionis initia, cum in eadem carne Deus ipse immortalis permanens, humanæ mortalitatis fuisset passurus extrema.]

Quomodo; Circumstantia a'ia productionis Christi.

262. Huc spectat modus quo humanitas Christi producitur, & verbo unita est. Sed ex vincione quidem, nihil ad ea que in superioribus sunt tradita occurreret addendum. In productione vero humanitatis, considerandus est modus celeritatis & promptitudinis causæ efficientis. Neque enim humanitas Christi, lentè aut sensim efformata est, sed subito & tardi moliminiibus exclusis. Distinguenda vero est materia è qua humanitas Christi coalevit; confessio, & congregatio in locum efformanda humanitas. Nam confessio quidem materia illius, fuit plane naturalis: id est lente & pedetentim contingit, propter facultates naturales elaborare eam in nobis solent. At ciuidem materia congregatio in locum unum, & efformatio humanitatis Christi ex ea, aliter perfecta est. Ut proinde videoas, recte dixisse S. Ambrosium I. de incar. Dom. Sacramento c. 6. multa in Christo, & secundum naturam innueniri, & vix naturam. Id quod in ipsa quoque Christi productione habuisse locum, affirmat: & idem habet Nazianz. verbis illis orat. 51. que recitantur in Concil. Chalcedon. 1. [Si quis sanctam Mariam, Deiparam non credit, extra divinitatem est. Si quis Christum per Virginem tamquam per carnalem fluxisse, non autem in ea divino modo, quia absque viri opera, humano, quia iuxta patrem consuetudinem, formatum esse dixerit, æquus Athetus est.] Vides diuinam & humana modum, de Theologi sententia. Concilio Occidentis probata, ad Christi Domini productionem interuenisse. Idque ex re in qua versamus, licet agnoscere.

Christus, subito formatus.

263. Efformatio ergo humanitatis Christi, facta est subito & exclusis moris illis, que formationem materiali ad dierum quadragesimam circiter protrahebant; designante anima subire hospitium ante illud tempus, quippe non satis dispositum. Eas moras quiod Christum non internescit, certe tradidit est, quam ex paucis Patribus confirmo. Nam plerique quos in hanc rem producent Abus. in cap. 1. Matth. 9. 3. Salmer. tom. 3. tract. 9. Rosarius tab. 9. pro Baronio. Canisius 3. Mat. cap. 2. 2. & Canisius extcriptor. Castro cap. 5. histor. Virg. num. 14. momentaneam dumtaxat Verbi cum carne hanc primum plene formatam vniensem asserunt, de quo nunc non agimus; sed de sola humanitatis productione, quæ quod fuerit momentanea, non ita multi dissentit docent. Imo negasse eam momentaneam productionem virus est Humbertus Sylvanus Candarda Episcopus I. ad Graecorum calumnias, cum de azymo & fermentato, agnoscens corpus corporis Christi productionem tradidit, occurrit isti.

S. Basilius homilema humana Christi generatione, transiens illud Angeliad Josephum, quod in ea natum est, de Spiritu sancto est, subdit. [Hinc deprehendi licet, quod non secundum communem modum carnis constitutio Domino fuit. Conceptum namque illud perfectum fuit, non per intervallo paulatim formatum, ut planè verba declarant. Non enim dicit, quod in ea conceptum est; Sed, quod in ea natum est.]

S. Augustinus serm. 8. de sanctis, Beatum Virginem subito factam prægnantem docet, ut infra referam. At haec verba proprie sumpta, sonant subitam corporis Christi formationem.

Damascenus 3. fd. cap. 2. [Dei sapientia constituit sibi ipsi, ex castis & purissimis sanguinibus, carnem animatam anima rationali & intellectuali, primis nostris conceptionis, non cum semine, sed conditio opere per Spiritum sanctum: non paulatim per aditamenta expleta figura, sed uno contextu absoluta.]

Petrus Bleton, serm. de annunc. [Hodie quidem implerum est illud Hierem. Nonum faciet Dominus super terram, mulier circumdat virum, Post annunciationem enim Angelicam, concipies, & paries filium, & secundum Virginis consentiendum, sicut mihi fecundum verbum tuum, conceptus est Dei filius, vel, ut verius dicam, inceptus. Non enim ex diuersis seminibus simul captus, conceptus est, sed ex sola Virginis carne formatus, non per intervallo temporum, ut ceteri: sed statim homo in omnibus membris suis, statim animatus, eiusdem potentia, & virtutis, cuius erat, dum nicanterus prædicaret: unde & viri nomine censeatur Propheta.]

Euthym. Matth. 1. ad illud quod in eo genitum est, (ita enim ex interprete habet) [formatum in ea (inquit,) genitum dixit, ut discamus non paulatim, modo seminis formatum esse, sed repente, quantum ad formationem, perfectè factus est.] Goffrid. Vindoc. ser. 3. de nativitate. Dom. in hanc rem allegat aliquot Patres, sed ferè extra rem, ut liquebit adducere eius loco, qui solù dumtaxat Goffridi auctoritate fretus est habendum. [Aliorum hominum prius formantur corpora in uteris matribus, & formatis corporibus inspirantur postea animæ, quibus corpora ipsa vivificantur. Filius vero Dei vera caro, non priusquam ipse venisset in Virginem, in utero Virginis concepta est: nec postquam carnem suscepit, carni ipsi anima coniuncta: sed mox ut ipse venit in Virginem, totum simile concepti hominem, animam seilicet & carnem. Vnde Augustinus: Cum Verbum Dei permixtum est anima habenti corpus, simile & animam suscepit, & corpus. Et Deo magnus: Dei filius acceptus simile in Virginem animam & corpus. Et D. Gregor. Demino (inquit) caro non prius in utero Virginis concepta est,

*¶ & p[ro]p[ter] modum diuinitas venit in carnem. Sed mox ut Verbum venit in v[er]num factū est caro, & perfectus homo, id est in veritate carnis & anime.] Vides h[oc]c alio spe-
ciale quam quod diriguntur à Goffrido, cuius tamen
mens de subito Christi corporis opificio, aperta est.*

Idque statim à praefito per Virginem consensu.

*164. Idem omnino volunt, qui mox ab Angeli discilio à Virgine, vel mox à praetito per Virginem consensu, Verbum vnum esse carni nostra profiterentur. Vnum enim est carni anima, sive humanitas, aqua alio corpore perfecte formatum fuit ante vniu-
nione cum Verbo. Si ergo Verbum mox à colloquio Angeli, vnitum est humanitati, liquet formationem humanitatis, qua ante colloquium Angeli cum B.
Vigine, ac etiam durante eo colloquio non erat in-
choata, & non nisi in eius fine cœpit, planè subitam
fuisse. Vniuarem portò verbū cum humanitate, in
claudia colloquij Angelici cum Deipara, fuisse per-
actum docet Augustinus serm. 18 de sanctis, verbis illis. [O Beata Maria, seculum omne captiuum, tuum
deprecatur afflensus; Te apud Deum mundus sua fidei obidit fecit. Noli morari Virgo, nuncio felici-
tate responde verbum, & suscipe filium; da fidem,
& fenti virtutem. Ecce inquit, ancilla Domini fiat mihi
secundum verbum tuum. Nec mors, reuertitur nuncius,
& Virginalem thalamum ingreditur Christus. Effici-
tur habito pragmata beatae genitrix, & cuncta per
laicu[m] prædicatur felix. Conceptus mox ad credulitatem
verbis, virilis ignora confortij: impulet vetus, nullo
humano pollutus amplexu.] Et pulchritudinē serm. 21, de
tempore ijdēis verbis ex parte iteratis. [O Beata Maria
seculum omne captiuum tuum deprecatur afflensus,
te Deo mundus sua fidei obidit facit, per te paren-
tu[m] suorum injurias abstergi deprecatur. Ipse prior,
qui effuso est misericordia, claustrum quod iniquitas nostra
celo inficerat, referavit. Est nobis aditus, si afflensus
nos facit commodatus. Et nobis succurris & tibi,
qua nobis pena successit, & tibi nuptias filio suo, in
vno thalamo pare preparabit. Deus in iphis sponsali-
bus gaudij, relaxat quoque eum offendere mundus.
Et tu Angele tanti Regis nuntie, & secreta diu-
ni legare, qui ex palatio Imperatoris maiestatis, indul-
gentiam te ijdēis criminis, vitam mortuis, & pacem
locum atque capiuis; vige Virginem non de Dei
mente diffidencie, sed de munera magnitudine cog-
itantem. Fave paribus seculi, conscient secretorum
celi, zebruntur socij tui, si negotium iuuent mundi.
Nos a veluto confortio, impietas mucro diuicit, per
nos de redditu nostro tractatur. Inspice squalentem no-
bilis carcere miseriam, & loquere festinans ad Mariam.
Vique moratis o[ste]r Virgo, nuntium festinante[m];
Imere Deum in celo me istulum sustinentem, responde
verbum, & suscipe filium. Da fidem & fenti
virtutem. Pande sinus rolos Virgo perpetua, fides tua
modo aut aperte celum, aut claudit. Ecce, inquit,
ancilla Domini, Introeat Rex in cubiculum suum. Fiat
mihi secundum verbum tuum. Nec mors reuertetur annus,
& nuptiale thronum ingreditur Christus. Ac-
cepit stolam carnis in thalamo Virginis; intra thesauro
modo & omnino p[re]c[on]tra Deiparam affat S.Bern. hom.
4 super missis eft.*

*165. Anastasius Papa Epistola ad Ursinum, cuius
stigmatum refertur in additionibus ad Breuiarium
Liberati, Tomo 2, antiquioris editionis Conciliorum,
sub Vigilio Papa, [Dignatus est post confessionem
sancte Virginis, cum dixit ad Angelum, Ecce ancilla
Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum, ineffabiliter
sibi ex ipsa edificare templum, & statim sibi vniuit:
quod non coeterum de sua substancia è celo denuit
corpus, sed ex nulla nolite substantia, hoc est ex Vir-*

*gine hoc accipiens, & sibi vniens, non Deus Verbum
in carnem versus est, neque ut phantasma apparet,
sed inconcupisibiliter & incomutabiliter suam confer-
uauit essentia, & primordia nostra natura sibi vniuit.]*

*S.Gregorius 18.mor.c.; 6. [Christus non purus ho-
mo conceptus atque editus, post per meritum, ut Deus
esset, accepit: sed nunciante Angelo, & adueniente
Spiritū, mox Verbum in vtero, mox intra vterum Ver-
bum caro, & manente incommutabili essentia, quæ
ei est cum Patre, & cum Sancto Spiritu coetera, as-
sumpsit intra Virginem vicerat unde & impassibili is pa-
tri, & immortalis moti, & aeternus ante secula, tem-
poralis posset esse in fine seculorum: Ut per ineffabile
Sacramentum, conceptu sancto & partu inviolabili, se-
cundum veritatem vtriusque naturæ; eadem Virgo,
& ancilla Domini esset & mater.]*

*Richardus à S.Laurentio lib. 1. de Deip. cap.7. id-
circo ait dixisse Iustitia c. 4. apprehendit septem mulieres
vixum vnum, quia septenarius, id est vniuersitas virtutum,
confluxit in Christum, qui à momento sua con-
ceptionis fuit perfectus, quantum ad sapientiam, &
virtutem, & quantum ad organizationem membro-
rum, Ideo dicitur nouum faciet Dominus, quia alii homi-
nes, nouem mensibus formantur.] Quod autem 1. 2.
tit. de carne Christi mirabilis, ex Archiepiscopo Can-
tuensi, ait non potuisse tamen tunc visibus humanis
distingui lineamenta, repudiandum est, quia constat li-
neamenta embryonis cum animatur, esse visu humano
distinguenda. At Christus in momento conceptionis per
Virginem præstigi, fuit animatus.*

*Confirmat hanc subitam Christi organizationem
Franciscus Lucas ad caput 1. Lucae v. 38, quia nisi ea
admiratur, persona Verbi assumpti sit individuum homi-
nis per se subsistens, atque adeo personam huma-
nam, quod est Nestorianum. Sed hæc probatio non est
idonea. Nam quanquam materia ad recipiendam Christi
animam fuisse sensim disposita, vt in nobis accidit,
dummodi in puncto animationis nulla subsistentia
humana fuisse in composito sic exurgente, nulla vnu-
quam fuisse persona humana in Christo, proculque
abessemus à Nestorij errore. Itaque sola traditione cō-
stat, Christum esse in momento conceptionis, seclusus
mortis illis quæ in communib[us] formationib[us] inter-
veniunt. E Scholasticis latè in hanc rem disputat Dio-
yfus Cattul. l. 1 in sectam Mahum.c. 15.*

Grunnitus Lutheri, ac Buceri, in contrarium.

*266. Reclamavit huic veritati Bucerius in c. 2. Lucae,
sublannans Scholasticos tamquam eam ex se com-
mentos, quod à Luthero ut cœ[lo] era haustum, monstrat
Canisius lib. 3. Mat. cap. 22. Sed qui Lutherum anti-
christianum, ac Bucerum semi Iudæum notuit, non mi-
rabile tam multorum calculis firmatam veritatem, ab
eis fuisse improbatam. Anceps item in hoc puncto fuit
Theophilactus in cap. 1. Lucae. Sed de Graeco homine
non adeo antiquo, & in alijs aperte lapso, non debe-
mus esse admidum solliciti. Apud S. Hildefonsum
serm. de puris. tractando de formatione fatus hu-
mani per quadraginta sex dies, literis nominis Adam
exprimis, hæc verba leguntur. [Quadragesima dierum
numero, corpus Dominicum in vtero Virginis, for-
matum credimus.] Sed eum sermonem perperam ad-
scribi S. Hildefonso, alij iam monuerunt. Contrarium
certè in Sinonymis tradidit. Quare perstandum est in
fententia. De fide sanè esse, Christi conceptionem
fuisse momentaneam, plerique consent: saltemque de
fide est, non fuisse tardam, ad modum vulgarium con-
ceptionum humanarum: sed vel in instanti peractam
esse, vel in tempore permodico, si tamen sermo sit de
ijs quæ intrinseca fuerint conceptioni Christi, & pro-
ductioni humanitatis assumptæ.*

NAL

INNIS L
CHRISTO
CL

INNIS II
ATTRIBUTUS
REIS VII

INNIS III
REIS VIII

Limitatio veritatis proposita, ad intrinsecas conceptiones. Lux S. Athanasio.

Restriporto me ad ea quae conceptioni & productioni humanitatis intrinseca fuerunt, quia fateor non esse adē certum, quod materia deductio ad locum conceptionis, fuerit ita subita. Hęc enim deductio & congregatio materie, est aliquid ad conceptionem antecedens in quotidiani conceptionibus, nec adē certò affirmari potest, fuisse non modo in instanti peractam, sed etiam per breui tempore. In instanti sane peragi non potuit, si facta est per motum localem, qui essentialem successus est, nec potest intra instans perfici. Et tamen nisi gratis miracula multiplicare velimus, tandem est, eam materia congregationem, factam esse per motum localem. Nam si per reproductionem absque fluxu per medium facta statueretur, grande miraculum gratis & absque necessitate invenitur. Quare cōmodius dicitur, factam esse per breui tempore, cum primū Deus paulo ante præstitum à B. Virgine confessum cuius exhibidi præciosus erat: vidit tempus appetere congregandi materiam; interuenit quidem naturalium Deiparum facultatum, sed extraordinario & indebito influxu, ad celeritatem operandum subleuatum. Hoc tamen (vt dixi) non est adē certum, quād quod de ipsa conceptione dictum est, quod ea omnia quae illi sunt intrinseca, hoc est materia iam aggregate conformatio[n]em & organizationem, tandemque animationem. Hanc enim certissimum est, ac ex fide credendum, non fuisse adē tardam ac vulgares conceptiones, atque adē subito esse factam: id est, vel in instanti, vel in tempore imperceptibili, intra quod peragi diuinis poterint varij illi motus locales quos partium ē materia iam aggregate conformatio[n]em & organizationem continet. Nam vi motus illi per transiū ab extremo ad extremum facti dicantur, quod affirmat Almainus in 3.d.2. concluſ. i. non puto admittendum: cum existimem talem motum repugnare. Posset tamen dici, loco horum moruum, quae necessaria erant facta esse in non tempore, per reproductionem. Hic enim non potest opponi, quod circa materia congregationem, si per reproductionem facta statueretur, opponendum esse, dicebam; nempe admissi gratis miraculum. Non enim gratis admittitur, cum fides subiuncta Christi conceptionem nos doceat, quod fatem valer quoad ea quae sunt intrinseca conceptioni, id est non animationi tantum (nam hęc in omnibus hominibus est momentanea), sed etiam quoad omnes alterationes & collocaciones materie, ad debitam eius aptationem & organizationem prærequisitas, tam in Christo, quam in nobis; sed in Christo factas subiit.

267. Videri possit repugnare Athanasius orat. de Deip. in fine, descriptionis mysterij Incarnationis. Refero locum, ut res sit perspicua. [Diuinus character Filij, substantia Patris incomparabile sigillum est, ferens omnia verbo potentia sua, secundum suum ipsius exempla, carnisque sua, quasi cera, cum typum formamque impressit. Non enim est impossibile vel incredibile, vt tempore Patris voluntati grato, vi character (siquidem & character est) Incarnationem in se configuraret, qua veluti pro cera, aut quasi pro auro vñus videri potest; quemadmodum rotum illud mysterium, ineffabilis huīus & inenarrabilis Incarnationis nonnihil sub ostendit. Id enim adhuc ineffabile & inenarrabile permanet, ob rationem crescendi. Siquidem pro modulis gradib[us]que crescendi, de eius caro sentiendum, non quod simul eodem tempore momento absolutus sit, quod in cera effigientia ex impressu sigilli animaduertimus: simul enim super multis, & in multis ceris, annuli signatorij effigies induci potest: contra, in diuina Incarnatione, non statim si-

mul, sed per incrementum perfectudo intelligitur. Quod ipsum quoque facile intellexerit, quisquis habet mentis subtilitatem, ac viriāndi peritus sit, & in profunditates animalis corporis, quod & ineffabiliter, & inenarrabiliter seminatur, intellectu descendere possit, ac perspicere primū illuc, subsidente genitali scione, paulatim id in minimam coalefcere particulam, & per gradus incrementum capere. Neque enim illud ipsum in rebus nostris satis perspicitur, nisi quatenus imaginatur obscuris vestigijs indagamus. Secundum igit[ur] crescendi rationem, diuina Verbi Incarnatio progresus fecit, non quidem seorsum diuina inceplente forma, nec simul vñā concrecente, sed crescente animata carne ad solidam eam integratam, qua homo perficitur, dum in utero gestatur; ideoque nouum mensum lege, hominum ritu, eius partus absolutus fuit.] Hęc referenda puto, non ad primam productionem corporis Christi Verbo vni, qua vere fuit momentanea, sed aduentum eius incrementum quale in nobis efficitur naturaliter. Quod si hic locus, videot alicui inexpedibilis, facile erit illum adiungere certis, propter quae hic sermo, D. Athanasio adjudicatur à Cardinali Baronio anno Christi 48. & à Bellarmino l. de scriptor. in Athanasio.

Quomodo Christus, si subito conceptus, habet in utero per nonimfere.

268. Ex hac subita Christi Domini conceptione, sequi videtur consułtū traditionis illius Ecclesiastica qua Christus per nonimfere intra matris viscera habuisse creditur: scilicet à 25. Martij, ad 25. Decembri iuxta illud Sophronij in 6. Synodo actio. 3. [Vt eo Virgine deportatus, tempus expectauit legitimi puerperij.]

Hęc difficultas facile expediti poterit, si dicamus, præcisam quidem in Christo fuisse necessitatem mortis illius quadrigeneria, per quam nos sensim in infernibus terre, (vt Psaltes ait,) efformamur ac singimur: atque adē post sic Christum, si libuisset, 40. diebus ante exactum nonimfere extrahi de ventre. Tamen illud ipsum tempus 40. dierum, quo Christus subito perfectè efformatus non eguit, vt eius materia organizaretur, impensus fuisse intra uterum alia ratione. Nempe quia Christus conceps est, in quantitate humano quidem corpori conformata & naturali humano corpori; sed tamen minore quam sit ea in qua solent concepi qui per nonimfere sparium immortut maternis vteris: quod aperte voluit Magister in 3.d.3. exponens locum D. Augustini ex tract. 10. in Ioan. & Abul.paradoxo. 1. cap. 2. 5. In ea autem quantitate conceps Christus, eguit spacio 40. dierum, ad attingendum modulum magnitudinem quem habere solent qui in maiore quam Christus quantitate concepi, novem integris mensibus habent in maternis visceribus, ut organizentur, & robustentur, ac crescant quantum convenient proli antequam educatur ex utero. Nulla tamen ratione placet quod huic modo dicendi subscribens Pelbartus affirmavit l. 1. S. ellarij p. 7. art. 2. c. 2. puncto. 1. post Holocothum, & Aureolum ac Mayronum quos profert: nempe quod corpus Christi, & minimum fuerit omnium quae vñquam in illo primo momento fuerint humanorum corporum, & tam exile fuit ut vix humano visui posset subiici. Primum enim certo asserti non potest: secundum autem videtur perspicue fallsum quia termini parvitas humanae non possunt eō vñque dimitti. Quare philosophandū potius est ut fecimus.

Vel certè dici potest, Christum in conceptione sortitum ordinariam magnitudinem parvulorum, per nonimfere intra matris viscera hærentium, exadō nonimfere exiisse ex utero, adeptum maiorem quantitatem.

Puerilis legomachia, depulso.

ten quam habere soleant patuuli qui materno vtero per nominem sibi patrum detinentur. Est enim latitudo in quantitate per huiusmodi patuulos parabili. Itaque cum aliqui ex iis qui expletum commune spatum conceptionis in vtero materno, plus intra eam, alij minus progradientur; Christus pro quo communis illius ipsius quadragna non fuit impendenda in conformatioe materie congregata, impedit quadrangena illam in attingenda auctore illa quantitate, quam neque patuuli ultra nonimelte vtero conclusi cōsequuntur. Non pauci siquidem, vt de se profiteretur Salomon, per decem menses longa matris ferunt fastidia: nec de tanquam longe quoque vterius prouehantur, vt Pineda l. de Salom. c. 10. & Cazanza in opere de partu naturali & legitimo cap. 12. scit. 1. n. 17. cum Consalvo Cervantes in cap. 7. Sapietiae, insimulare Pinedam, conuulsarum traditionum faciarum, & rituum universalis Ecclesie; ac quod magis mirandum esse ait, constitutionis Engenij 4. Vers. Octauo, cum inter, eo quod Pineda l. r. de rebus Salomonis c. 1. n. 6. & 7. ac 20. ex Apologo dubiae auctoritatis, è ducentis septuaginta sex diebus qui à concepro ad editum Christum intercurunt, vnum detrahant. Nam à vigesima quinta die Martij, qua Verbum Dei Incarnatum est, ad 25. Decembri inclusuè, qua Christus homo Deus ex matris intemerata vtero in lucem venit, numerantur 277. dies: cum tamen Pineda non nisi 275. numeret, vt illi quos dixi Autores illi tribuant, & velut immane piaculum damnant; quantum video, valde ridicule. Nam Pineda disertè, cum omnibus alijs affimat, Christum conceptum esse 25. Martij; eadem scilicet die qua Angelus ad S. Virginem est misitus: editum vero in lucem fuisse ait 25. Decembri: quod tempus non productius neque angustius assignant ipsi quoque, qui Pineda notant. Quod ergo Pineda spatum diuinum dumtaxat 276. affignet cum ipsu 276. in ea periodo inueniant, non est factum per errorem subdivisionis Arithmetice, (qui tamen nullius momenti est) suppositis veris terminis conceptionis, & nativitatis Christi quos cum his criminatoibus suis statuit: sed idcirco factum est, quia Pineda (quod isti non perspererunt) agebat de tempore commorationis Christi in vtero materno: quia commoratio, non ultra 275. dies potesta est; nam in 6. die proxime sequente Chirillus desit ibi commorari, & ad lucem prodigit. En quo omnis illa strepere & clamora viri vnde campaque eruditissimi & de factis literis optimè meriti accusatio, vere cauillatio, vere legomachia recidit.

Musa decimestr in vtero, recidit in nonimelte.

165. Hanc nonimeltem Christi in vtero commorationem, non tollunt aliqui, qui Christum per decem dies immortum materno vtero affirmant. Sic enim affinat Armeniorum Generalis apud Theoriana legatione, quem reprehendit Theorianus, anniversario D. Chrysostomi, oratione de natali Domini, qui affimat Christum nomen mensibus à conceptione huius in materno vtero. Ad locum vero libri Sapientiae quo Armenij nitebantur, in quo Salomon priuigenios matris sue, defixum se in materno corpore domini mensum spatio proficitur, quod ad Christum item primogenitum extendebant Armenij; responderet Theorianus, Salomonem more Hebreorum locutum, meses decem lunares nostris mensibus minores, conformatioe sua intra matris viscera attribuisse; non tot attribuerem, si de nostris mensibus qui dierum 30. vel minus quadragesimae sunt, habuisset sermonem. Cui doctina Generalis duc manus, & quinque illos dies quos à Doctorum suorum sententia supra nonimelte commorationem in vtero Christum dixerat, expungit è tempore commorationis Christi in vtero. Sed non fuit cur illi quinque expungere: quin etiam illis retinui, non in super diem superaddere debuit, vt legitimus tempus commorationis Christi in materno vtero conciperet: in quo, vt dicebam, qui decem menses, (tempore decimo per aliquot dies inchoato,) tribuunt Christo, quod disertè habet Damascenus 4. fid. cap. 15. nonna non discentiunt. Nam menses commorationis Christi tributi, sive novem sive decem numerentur, non sive accipendi more Calendarij, quo dies mensibus adscipi, non sive semper pates numero; sed accipendi sive præcisè pro numero dierum 30. quo passim definiendo mentem, Christus manserit in matris vtero nonnulli integros menses, & dies sex. Qui igitur novem mensibus commorationem Christi in materno vtero definitor, vt S. Chrysostomus hom. allegata, ratione habent novem mensum integrorum: paucos vero dies superaditos, non numerant. At idem Chrysostomus hom. i. in Lucam, & alij qui numerum decem menses, numerum fractum habent pro integro, de illam rationem dierum mensis decimi, pro mense decimo habent. Atque ita nulla inter eos, rerum est differentia.

Lenta Christi concepti clementia, & quorsum.

271. Sic igitur habuit conformatio corporis Christi & dominus sibi à sapientia, subiecto quidem intra matris viscera ædificata sed per nonimeltem dierum numerus vel decimeltem commorationem consummatæ; (proportione diuinitatis prouisa,) respondente annorum numero quo templum fuerat à Iudeis constructum secundò, vt optimè ac scitissimè his verbis expressis Petrus Damiani serm. de Exalt. S. Crucis, postquam multa de senarij laudibus & patratis in eo diuinis operibus tradidisset. [Videamus quomodo per eundem senarium numerum, Dominicis corporis templum diuinæ prouidentia sit arte constructum. Templum sanè illud Ierusalem, per quadragesimæ & sex annorum cuticula fuerit fabricatum: unde à Iudeis Domino dicitur: *Quadragesima & sex annis adificatum est templum hoc, & tu in triduo, readiuitas illud?* Qui videlicet numerus, si per senarium ducitur, omne tempus, quo Dominus in matris vtero mansit, impletur. Nam quadragesimæ sexies seni, ducenti Septuaginta sex dies sunt. Qui dierum numerus compleat novem menses, & sex dies, qui videlicet tamquam decem menses, parentibus feminis imputantur. Non quia omnes mulieres ad extum diem post nonum mensem parvitur perueniant, sed quia tot diebus ad partum perduta ipsa perfectio Dominicis corporis competit: sicut à maioribus traditur, & firma auctoritate Ecclesie custoditur. Octauo nāque Kalendas Aprilis conceptus creditur, quo & passus. Eo videelicet die sepultus est in monumēto nouo, vbi nec ante, nec post quisquam est politus mortuorū, quo cōceptus est in vtero Virginis, vbi constat nullū seminatū fuisse morta

mortalium. Natus autem traditur octauo Kalendas Ianuarij. Ab ipso ergo conceptionis die, usque ad diem nativitatis, ducenti septuaginta sex reperiuntur dies, qui senarium numerum quadragies fexes continent. Qui igitur numero lapideum illud templum antiquius est ædificatus, eodem quoque numero & templum Dominici corporis, per senarium est perfectum: hac taumodis discrecio feruata, quod in constructione templi, annorum numeros ponitur, in ædificatione vero corporis Domini, diecum calculus supputatur. Annorum igitur numerus templi illius antiqui, si per senarium ducitur, omnes dies quibus manuit Dominus in Virgineo venire compleuerunt. Coniuncto itaque numero, quo Deus opera sua fecit, cum illo, quo tempus est conditum, Domini corpus efficietur, ut nobis deinceps intelligi, quia per illud diuinatio templum, quod in Virginis vtero constructum est, vniuersa sunt Dei opera restaurata. Sicut dicit Apostolus: *Quem posuit Deus in dispensatione plenitudinis temporum, restituare omnia in Christo que in celis, & in terris sunt, in ipso.* Eadem doctrinam magis illustrat opuscul. 37. parte 2. sub. 1. vbi pro eadem adducit D. Augustinus 3. Trinit. cap. 5. & lib. 8. 3. qq. in 36. quamquam hoc secundo loco, numerorum proportionem alter dedit.

Itaque Christus, & repente formatus est, & sensim iusta incrementa suscepit. Nimirum qui subiecto conformari debuit, eo quod humana opera & virtibus naturæ mortas in operando sustinentis non procererent, exinde tamen sensim crevit & adolevit, ut verus homo probaretur: qua nostrorum vegetatiæ vite processum, per Christum usurpatorum, optima ratio in hunc modum redditur a D. Augustino epistola 3. [Iam illud quod in somnos soluitur, & cibo alitur, & omnes homines senti affectus, hominem persuadet hominibus, quem non consumpsit usque, sed assumpsit. Ecce factum est; & tamen quidam haereticæ, perverse mirando laudandosq; eius virtutē, natuā humanā in eo profusus agnoscere noluerunt; vbi est omnis gratia commendatio, qua saluos facit credentes in se profundos thesauros sapientiae & scientiae continens, & fide mentes imbuens, quas ad æternam contemplationem veritatis incommunabilis prouehat. Quid si omnipotens, hominem ubiquecumque formatum, non ex materno vtero, sed repentinum inferret aspectibus? Quid si nullas ex partu in inventam mutaret atates, nullos cibos, nullos capere somnos? Nonne opinionem confirmaret erroris, nec hominem verum suscepisse vel modo crederetur; & dum omnia mirabiliter facit, auferret quod misericorditer fecit. Nunc verò ita inter Deum & homines mediator apparuit, ut in unitate personæ copulans utramque naturam, & solita sublimaret insolitus, & insolita solitis temporaret.] Accedit perelegans ratiocinatio Nysseni in orat. Catechet. cap. 27. monstrans decus Christum lente per omnes etatis nostra mensuras transcurtere: ut omnes purgaret & sanctificaret. Nec omittendum illud Tertulliani de his Christi pulchritudibus sensim proiectis differentis lib. 2. in Marcio cap. 27. [Deus pusillus inuentus est, ut hominem maximus fieret.]

Quando: postremum conceptionis Christi, adiunctum.

272. Superest circumstantia temporis, cui implantandum est instans productæ humanitatis Christi, & unionis hypostatica, sive uno verbo, productionis Christi. Tempus ergo producti Christi, vel spectatur quoad mundum æratem, vel quoad mundi annum, aut quoad eius mensem vel diem, vel diei horam. De singulis breviter dicam.

Mundi æratem, nimirum tardam fuisse ad hoc mysterium delectam, objecere sapientia Gentiles, ac nomina-

tim Porphyrius, cui S. Hieronymus sub finem epistole ad Cresiphontem, impugnans Ruffinum, ita respondet, ut ad Dei sapientiam rem totam renocet. [Quod solet (inquit) nobis obiecere contubernialis vester Porphyrius, qua ratione elemens & misericors Deus, ab Adam usque ad Moysen, & à Moyle usque ad aduentum Christi, paulus sit vniuersas gentes perire ignoratio legis, & mandatorum Dei. Neque enim Britannia, fœtida provincia tyrannorum, & Scotica gentes, omnesque usque ad Oceanum per circuitum barbaræ nationes, Moysem prophetamque cognoverant. Quid necessari fuit cum in ultimo venire tempore, & non prius, quam innumerabilis perire hominum multitudo? Quam questionem Beatus Apostolus, ad Romanos scribens, prudentissime ventilat, ignorans hec, & Dei concedens scientiam. Dignare igitur & tu, ista nescire quae queris, concede Deo potentiam sui, nequamquam te indiget defensore.] Hoc tamen æquè Ethnici satisfaceret; qui & iam olim, & tunc quoque, hunc aritem aduersus fidem Christianam temperant. Itaque aliqua sunt addenda, præter ea que apud recentiores in hanc rem prostant ut Lenænum 1. 5. de libert. Christ. à c. 14. Riberam in cap. 9. ad Hebr. 1. 13. ad illud nunc autem simel in consummatione sæculorum, & Scholasticos 3. p. q. 1. art. 5 & 6.

Ætas mundi, qua Christus venit, opportunitissima, ob consummatam tunc malitiam.

273. Ætas ergo mundi ad formandum Christum delecta, opportunitissima omnino fuit, & recte de ea dixit Apostolus Rom. 5. Christum venisse & passum esse, secundum tempus, *narras nos*, id est interpreti S. Hieronymo q. 7. ad Algas tempore opportuno. Reuera enim Christus, opportunissimo tempore aduenit. Si namque tardius venisset, cauilliter mundus nimis longo tempore exemplis aduentus Christi, iisque fructibus quos Christi exhibito mundo vberimis consultit. Si autem Christus venisset maturius, non ita innotuerit quantis malis orbem compleverit. inobedientia; & è quantis calamitatibus per viscera misericordia sue eruerit nos Deus noster, oriens ex alto. At quo tempore super terram visus est, inundauerit orbem terrarum malitia. Audi Eusebium 4. de demoni. cap. 10. [Diuturnus quidam aque immedicabilis, omnes qui terra incolerent, possidebat mortibus, genitalesque stimulis alias alijs, mali Spiritus in furiis agebant, quibus illa agitata in profundam insanibilis malitia voluebantur. Iam enim quidam more belluarum, que & crudæ & humanæ carnes devorare consueuerant, vesci charissimorum sibi caribus, pulchrum existimabant: omnipotens pudore abiecto, & matibus, & sororibus, & filiabus commiseerit, atque eos qui consuissent strangulare, & mortuos canibus, volubilisque projecere. Iam verò quid tibi commemorem atrocitates, & maxime Deorum: ipsorum, usque malorum dæmonum, omni crudelitate aque immanante refertas humanas victimas, in quas humanum genus infancre coegerant? Hac igitur in ijs que opus hoc antecessevit, quod nunc in manibus est, ipse preparauit. Etenim cum tor mala à perniciofis & pravis spiritibus, nec non ab eo qui in ijs tortis orbis tyrannidem occupata, proposita essent, nullusque eorum Anglorum qui praefecti fuerant malis subuenient electi doneus, merito illud Dei Verbum, ille Salvator vniuersi, saluator natus Patris, qui humani generi est amantissimus, ne hoc ipsum illi tam clarum genus in impietas profundo verlatur, ante quidem exiguo quodam arque obscuro proprie lucis radios, per prophetam Moselem, pérque eos Dei amicos viros, qui ante illum & post illum floruerunt, emisi: sic usque hominum malis, remedium in factos sanctis legibus afferens.]

affertens.] Subdit pleraque de legibus, Mosi ac per eum genti Iudeicae dantis. Tum subdit. [Hæc quidem atque innumerabilia regionis documenta & præcepta, per Mose illi Deus verbum, antea in legibus dabit: atque ut in rudimentis fieri solet, religioæ vita elemen-ta, per signa & vmbralem quandam corporalemque ablationem in corporis circumcisione, per quam alia quædam eiusmodi quæ in terra conficiuntur, tradebat. Quum vero procedente tempore, nullus tam potens, ne prophetarum quidem qui post illum extiterunt, ut remedium malis vita afficeret, ob nimis abundantem malitiam esset, ac dæmoniaca efficacia quotidie in manus impelleret, vñque adeo ut ipsa quoque Hebraïca gens, eadem cum impijs perditione raperetur: tum denique Salvador ac Medicus vniuersi descendit ad homines.]

274. Proponit quoque hoc murmur Ethnicorum et tandem salutem Christi sp̄tatoris aduentum, Attributio lib. i. nom. 57. sed ibi eludit dumtaxat, non elide difficultatem. Sub eiusdem verò libri finem n. 68. certos eadem difficultate proposta, primum intertoge ē contrario, quæ causa sit eum non suis aliquando nistatur mensibus tempora; sed serius hyems, serius etiā, ver, arque autumna fiant. Harum quippe & huiusmodi diuersa tarditatem ratione aliquam esse solum sententem. [Ratio igitur (inquit Arnobius) & hic fuit, car non super sed hodie, hospitator nostri generis aduentus. Quænam igitur ratio est? Non inuis infans nefice nos. Neque enim promptus est cuiquā deumentem videre, aut quibus modis ordinaverunt res sua, homo animal cæcum, ei ipsum se neficiens, vñis prelationibus confequi. Quid oporteat fieri, quantum, vel quo genere, ipse rectum cunctarum pater, monitores & Dominus, leit folus. Nec si ego nequiro eis nobis exprimere cur aliquid fiat illo vel hoc modo, continuo sequitur. Ut infecta fiant quæ facta sunt, & amittat res eidem, quæ generibus virtutum uatis & potestatuum, indubitatelis esset, monstrata est.] Ne tanea nullam proflus, dilectionis illius esse rationem quam profecte licet, admittere videretur Arnobius, subdit, potuisse eos quibus operi conueniebat fieri, opportunatatem istam temporis exigere. Quia salicet ad fines improbitatis deuenient, quod recidit in propositum Eusebij discursum. [Poteſt ergo fieri, (inquit) ut non demum emiserit Christum Deus omnipotens; Deus filius, postquam gens hominum fracta, & inferior caput esse nostra natura: Si quod hostis factum est, ante millia fieri potuerit annorum, scilicet istud Rex summus: aut si post totidem millia id quod hostis factū est, debuisset impleri, nihil Deum cogitar necessariam temporum non expectare mensura. Rationibus fixis peraguntur res eius, & quod secundum decretum est fieri, nulla potest nouitate mutari.] Quod aut, si quod hostis factum est, poruerit ante fieri, faciendum utique à Deo fuisse: caue referas ad impossibilitatem mitiendo Christum ante tempus quo missus est: sed non potuisse fieri, idem est ac non debuisse, vel non debuisse. Quo eodem modo accipiens deum PP. quotquot dicunt, Christum non potuisse credi appellare.] Ita placit intelligendus est. Nyssenus oratio de Christi natiuitate, sub initium, qui & ipse in hoc argumento egregie ex loco versatur, cum ait expeditum Deo fuisse necessarium hoc tempus.

Brevius & pulcherrime tandem doctrinam proposuit, hanc quoque difficultatem solvens idem Nyssenus in oratione magna Catechet. cap. 29. Iunat eam inde posse haec. [Per sapientiam (inquit) & eius quod nosse manus conducti curam, ac prouidentiam, beneficij in nos collati facta fuit dilatio. Nam in morbis corporalibus, quando aliquis humor praus & corporis inscipe ad portas: priusquam in superficie aper-tum faciat quicquid est præter naturam, corpori con-

densantia non adhibent medicamenta, ij qui mendendi morbis atem profiteruntur: sed expectant donec extra prodierit quicquid intrinsecus in imo deliceat: & ita nuda affectioni adhibent medicinam. Postquam ergo humanae naturæ semel incubuit morbus vitijs, expectauit Medicus vniuersitatis, ut nullum esset reliqua genus vitij immitti natura. Propterea non statim post innidam & à Cain factam fratris cædem, homini adhibet medicinam. Nondum enim in lucem prodierant scelerata corum qui Noëmi tempore perierunt; neque corporalis flagitij gravis morbus fuerat apertus; Neque Ægyptiorum aduersus Deum pugna; neque Assyriorum superbia neque nefaria ab Herode facta cædes infantium; nec quæcumque alia literarum monumenta sunt mandata, & quæcumque historis non comprehensa in deinceps sequentibus facta sunt generationibus, cum in libeto hominum arbitrio multifaciam, multisque modis germinaret radix vitij. Postquam ergo virtus peruenit ad summum, nec erat ullum genus sceleris quod admittere non ausi essent homines, ut per omnem ægitudinem peruaderet medicina, ea de causa non insipientem, sed iam perfectum morbum curat.]

Ratio alia delecta eiusdem mundi etatis, petita ex Iudeorum ruditate.

275. Ex parte præsentim Iudeorum, iustificat Deum in fermonibus suis & decretis, hac ex parte, S. Chrysostomus hom. 4. in 4. in ad Coloss. & causam dilat aduentum Christi profert, sic scribens. [Non subdit Deus omnia facit, sed vtitur accommodatione, propter multam suam benignitatem. Atque hoc in causa est, cur non olim, sed postea Chrysostomus. Et in Euangelio hoc declarat, quod huius gratia feruos primum miserit, ne in necem filij incidenter. Si enim neque post seruos aduentem Filium reverenter sunt, multo minus eum an illos reverenter fuissent. Si minora mandata non au-dierunt, quoniamq; maiora audirent: Quid igitur inquis, an non & nunc quoque Iudei parcer & Gætes inepiores sunt, & minus ad veritatem affecti? Hoc iam ex nimia sit negligencia & foecordia. Quod enim post tantum temporis, post tantas disciplinas prophani & inepti adhuc manent, multa segnitiei est. Quando ergo Gentes dicunt, quamobrem nunc demum venit Christus, non permittamus hoc eos dicere; sed roguemus an non ad quod venit perfecerit. Quemadmodum enim, etiam si mos ab initio venisset, non tam rem ipsam exequatus esset, non sufficeret nobis ad defensionem temporis, maturitas; ita quoniam omnia executus est, non erimus obligati, ut temporis rationes, demus. Neque enim à Medico quipiam sanitatis rationem exigit, si morbum dispulet, & ægrotum ad sanitatem reduxit: neque à duce exquireret, si vicerit, eum vel hoc tempore, vel hoc loco vicerit. Nā ille qui negotium non perficit, rogandus est. Qui vero omnia bene executus est, probati cōmendatique deber.] Instar protolato exemplo conditionis mundi, circa quam similiiter expostulare liceret, eum non prius v.g. ante decem annorum millia exirent, quan facta est. Item ex epilo productionis singularium hominum, cum hunc Deus primus, alium posterius eduxerit in existentia lucem. Itaque concludit, utatum seriem quandam in humana natura esse distinguendam; & aliam fuisse eius pueritiam & adolescentiam, aliam vero utatem macurom: Et illam quidem fuisse gentis Iudei, quod probat fuisse, iterans quod ex Eusebijo iam revul; Iudei tamquam abecedaris elementa à Mose fuisse de picta, id est adumbrata mysteria. Tales ergo cum essent homines, non esse vilium Deo contentes, priusquam per Mose Iudim agitatem leviora & humiliata præcepta didicissent, misere doctorem iustitiae, qui

gloriosa

NAUDI

missus
Christo
et
nisi
Attributus
Gloria

Uitissima & perfectissima traderet præcepta, & mysteria promiceret. Limbum longissimum & eloquentissimum disputationis praefiendo, & hic appono. Ita habet. [Ita non peccatis, si Moysem quisquam præceptorum educatorem & pædagogum appellauerit, multamque virtutis sapientiam esse dixerit. Non enim euidentem virtutis est, viris imperare iam philosophantibus, & pueris præfesse rationis industria nondum conquisit. Et si vultis aliud quoque audire, quemadmodum pueri nutrix dicit; quando ventrem expurgas, collige & astolle exponas, & hactenus desidebis, ita et Moyse fecit. Nam omnes animi passiones tyrannem in pueros exercent. Nondum habent rationis aurigam. Vana gloria, concupiscentia, negligencia, fastus, inuidentia, quemadmodum in pueris; ita in illis dominabantur. Confusabant & percutiebant Moysem, & quemadmodum pueri lapidem accipiente clamant omnes, heus vide ne iacias; ita & illi, lapi les aduersus patrem accipiebant, ipse vero fugiebat. Et quomodo si ornementum quoddam patre habeat, puer aliud ab eo ornamenti cupidus exigit, ita sanè qui cum Dathan & Abiron erant, faciebant; aduersus sacerdotium infurientes. Erant itaque omnium ingratissimi, animo pupilli, & ad omnia inutiles. Dicas igitur velim, oportuniere Christum tunc temporis comparare? tunc philosophica illa præcepta proponere? quando ex concupiscentia infantabant, quando equorum more post mulieres hinnebant, quando pecuniarum, quando ventris erant serui? Sed inanier effodisset philosophia præcepta, si ridibus ac nihil dum intelligentibus dilexisset. Et neque illa sanè, neque ista perceperint. Et quemadmodum qui antequam elementa cogitata sint, lectionem instituens, numquam te ipsa quidem elementa docebit; ita & tunc factum fuisset. Non verò non ita, sed multa jam est tractabilitas, multa vbiq[ue] plantata virtus. Gratias itaque agamus pro omnibus, & nihil curiosè inquiramus. Temporis enim opportunitas, non nobis, sed illi cognita est, qui factor est temporis, & seculorum opifex, ac dominator. Penitentiam ergo illi omnia.] Hoc, sapientissime de diuino isto consilio prolatum, ad omnia est extendendum.

Ad idem, simile à Medicis, ex Theodoreto.

276. Exemplo Medicorum curationem quandoque differentium, idem illustrat Theodorus in calce 6. contra Graecos, verbis illis ad Gentiles. [Quod si forte mirabundi inquiritis, cor non olim multo prius humanaitate assumpta, opifex mundi nobis consuluit, agendum & Medicos accusate, qui in postremum curacionis tempus differunt actiora remedia. Lenioribus si quidem prius visi, qua potentiora sunt ultimo loco adhibent. Idem itaque fecisse inuenitur Creator ac Medicus animalium nostrarum. Nam cum prius olim multa & varia remedia attulisset, cunctis quidem hominibus ad pietatem alliciendis, ea inspectanda proponent quae in mundi fabrica & natura rerum ab eo facta cernuntur; Hebreis autem prophetas mittens & scriptam legem contribuens, postrem & hoc videlicet potens pharmacum ac saluberrimum nobis attulit, quo omnis agricola funditus tolleretur.] Eodem item modo, prolixè hanc rite agitans, philosophatur S. Cyprianus s. contra Antropom. cap. 24.

*Quæ Augustinus in eandem rem, contra
Porphyrium.*

277 Aliande ~~modum~~ propositum expedit S. Augustinus epist. 49. q. 2. cum eum ex Porphyrio Christianis obtrahente retaliasset. Hec enim erat Porphyrii in Christianos argumentatio. [Si Christus fe, falutis viam dicit, gratiam & veritatem, in]f[er]e[re] solo ponit animis credentibus redditum, quid egerunt tot fœculorum ho-

mines ante Christum? Ut dimittam, tempora ante Latium regnum, an ipso Latio quasi principium humani nominis sumamus: In ipso Latio aetate Albae Dij culti sunt: In Alba aequè religiosæ rituque valore templorum. Non paucioribus seculis ipsa Roma, longo reculorum tractu fine Christiana lege fuit. Quid, acta de tain immunois animis, qui omnino in culpa nulla sunt, siquidem is cui credi posset, nondum aduentum suum hominibus commodaret? Orbis quoque, cum ipsa Roma, in ritibus templorum caluit. Quare Salvator, qui dictus est, scit et seculis subduxit? Ira Porphyrius argumentabatur.

Ad hoc argumentum respondet D. Augustinus, primum illud retorquendo, & nous quoque Paganorum instituta que anterioribus saeculis non fuerunt, quorum tandem dilata essent, si hominibus necessaria vel utilia erant, inquirendo. Similiter ergo, omnes quidem antiquos qui Christum praescerant, eadem substantialiter fide qua nos, iustitiam & sanctitatem esse adeptos; non prius tamen expressam hanc & evolutam fidem ex qua vivimus fuisse propositam; nec prius venisse Christum ad mortales presentia sua iuvandos, quia Deo vitum non est conuenire. Et vna quidem est omnium salus per Christum. [Quid autem quando fiat, quod ad vnam candemque fidem & piorum liberationem pertineat, consilium Deo tributum, nobis obedientiam teneamus.] Tandem vero directe ad argumentum propositum sic responderet. [Quid respondebunt si excepta illa altitude sapientie & scientie Dei, vbi fortassis aliud diuinum consilium longe letetius latet, sine praecidio etiam aliarum forte causarum, qua a prudentibus investigari queunt, hoc locum eis breuitatis gratie in huius questionis disputatione dicamus; non voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos praedicari doctrinam suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant creduti? his enim temporibus, & his locis, quibus Euangeliu[m] eius non est praedicatum, tales omnes in eius praedicatione futuros esse praesciebat, quales non quidem omnes, sed tamen multi in eius corporali presentia fuerunt, qui in eum, nec fuscitatis ab eo mortuis cedere voluerunt: quales etiam nunc multos videmus, cum tanta manifestatio de illo compleantur praecognitio prophetarum, nolle adhuc & credere; & malle humana astutia resistere, quam tam clara atque perspicua, tamque sublimi & sublimiter diffinante digna credere Authoritati. Quamdu[rum] parvus & infirmus est intellectus hominis, divinae deber credere veritati. Quid ergo mirum si tam infidelibus plenum orbem terrarum Christus prioribus saeculis nonuerat, ut eis appareat, vel praedicari merito nollet, quos nec verbis nec miraculis suis credituros esse praesciebat? Neque enim incredibile est tales fuisse tunc omnes, qualis ab eius adventu usque ad hoc tempus, tam multis fuisse, & esse mirarunt.] Quid si non omnes, certe plurimi tales erant, ut summa indispositione ad Christum, neque prædicationem excipiendam laboratui praescirentur, si tunc venisset. Quare opportuniorem ad homines adiunxit caput, & aduentum suum in aliud tempus distulit; illud inquam quo recipia ad homines descendit.

*Alia per satyram in eandem rem, ex Iobio,
& Bernardo.*

278. Conciinnè de more Iobius apud Photium eod.
222. c. p. 30. in hanc rem differit. [Mox ab initio (in-
quit) Verbum Incarnatum non est, cum alij de causis,
tum idecirco quod non oportet statim maximum
medicamentum morbis adferre, sed quæ vim habe-
rent paulatim morbum abigendi. Ad hæc, ab initio
Verbum Incarnatum, nō modò quantam in fine tem-
porum, adueni suo vultatem non præbuissit, sed in-
citamen

clementum potius idololatri ad errorem , indicatum fuisse. Nam si , cum Græci rerum potirentur , simili bus affectionibus obnoxios homines tam facile in Dei eucubia dignacem , quomodo scientes in carne Verbum apparet , tamquam Deum celebrati , non ita tam inde fidorum à se Deorum exempla perte[n]ter , ijsque qui conantur ad hoc errore auellere . non promulgare exhortarent , illos iplos , qui reprehenderent , hominem aquæ per Deo prædicare ac venerari ? Propterea enim quo tempore Græci Deos fabricaverat , Panis quoque vitas , prædicta est . Nec item dicenter ; Si dubitulet ; Suis se virtibus humanum genus saluare posuerit . Aque ita summa gratia , fusile ingratissimum ingrati animi vitum . Et si nihil etiam ab initio venisse , taliter loco contentionum amantes homines , sic ratione debitare : Cur non in fine ; ed in principio iam , cur non in medio temporum cursu , sed in principio Verbum incarnatum est ? Ita in le mutuo questiones secundum triplicem temporum differenciam torquentes) Oportebat itaque primùm illa evanescere , & ea quidem prædicatione , que Patrem solum annunciat : Deindeque Deorum effigendorum erunt a memoria sublati , verum Deum in carne manifistari . Sic igitur se habet , hæc de Verbi in temporis plenitudine incarnatione , ratiocinatio .]

279. Scite denique S.Bernardus hom. 1. de adventu u[er]bi nouissima que haec tenus protulimus ex alijs. Tempus est (inquit post expensas alias incarnationis circumstantias) iam ipsum quoque considerare tempus , quo Salvator aduenit . Venit enim (quod & vos cœlum non late[re]) non initio nec in medio temporis in fine . Nec incongrue factum est , sed vere la[ter]e dispostus Sapientia , ut cum magis esset necessarium , non primo ferret auxilium , pronus ad ingratitudinem Ade filios non ignorans . Vero enim aduersitate[re]ceperat , & inclinata erat iam dies ; recesserat paup[er]os Sol iustitia ; ita ex genis nimis splendor eius , ut calor esset in terris . Nam & lux diuinæ notitiae parva admodum erat , & abundante iniquitate feruor regnigerat charitatis . Iam non apparebat Angelus , non legebant Prophetæ , cessabant velut desperatione vi[er]gi pie nimis uregia duritia hominum & obstinatio[n]e . At ego , (ait filius,) tunc dixi , ecce venio . Sic , sic , iam medium silentium tenerent omnia , & no[n] in suo cursu n[on] in progressu , omnipotens sermo tuus Domine , a regalibus pedibus venit . Quod & Apostolus innuens aiebat : Quando uenit plenitudo temporis misericordie Deus filium suum . Nimirum plenitudo & abundantia temporalium , oblationem & inopiam fecerat aeternorum . Opportune ergo uenit aduentus aeternus , quando magis temporis preualebat . Nam ut certa filiam , ipsa quoque pars temporalis illo in tempore tanta fuit , ut ad hominum u[er]us odicatum , describeretur uincentis orbis .

Quod Apostolus aliquoties , aduentum Christi , ait , sicut in plenitudine temporum , videtur referendum ab tempore à Deo præstitutum incarnationi . S. tamen Chrysostomus hom. 1. in ad Ephes. sub fine , tempora plena cœlent idem esse , quod non vacua , qualia absque Christo fuissent . Commentatio est digna Chrysostomo . [Aduentus (inquit) eius in carnem , plenitudinem illius temporum declarabat . Similiter itaque ut nihil non molitus est per Angelos , per Prophetas , denique per legum & neque tamen per hæc quidquam promouerat ; Sed & res hæc edociderat periculis , ut homo ipse frustra productus ; imo in malum genitus cunctis semel peteanibus , magis etiam quam tempore diluuij : invento soi solius militeris gratia talem aſſumpcio[n]e carnis à Verbo dispensationem , ut non iam frustra , ne[re]m tamet factus fore homo . Hoc sanè est , quod plenitudinem dicit esse temporum , simul & sapientiam : quia cum omnibus grava imminueret discernere , ne inveniret , tunc salutem consequuntur .]

Tropb. Rayn. Chrysost.

Annus , mensis , dies , concepti Christi .

280. Etate aduentus Christi peropportuna , sic constituta , agendum sequeretur de anno paracliti huius mysterij ; quous à mundo condito fuerit . In quod latè inquisit Villanic. lib. 2. de ratione studij Theolog. c. 14. obleruat . 10. & Gordonius t. 2. Chronol. 11110. Mihi vero vniuersa illa disquisitio , chronologis potius videot præmittenda , inter quos anni nostri lumen Card. Baronius , diligenter de more eam prosequitur , sub finem apparatus Annalium , & ad Romanum martyrologium 25. Decemb. vbi dies nativitas Christi per comparationem ad quævis illustria tempora configatur , & nativitas Christi in annum à mundi creatione quinque millefimum centesimum nonum prodit . incidisse : à qua summa si nonimestre spaciū Christi in vtero commorantis subrahamus , extabit numerus annorum Christi concepti , quem nunc inquirimus .

Mensem concepti Christi , Ecclesiastica traditio statuit Martium . Negligendæ vero sunt inepias (ne infamias dicam ,) Michaelis Berardi Calviani , qui lib. 4. chrosol. cap. 2. & 3. Christum Decembri mense conceptum , & Septembri natum contendit : Nec absimiliter contra traditionem prædictam Ecclesiastica arietant Temptarius & Calvius item sectarij , quos Salianus t. 6. anno mundi 4502. num. 56. merito castigat . Pla[re]uerantque nuperis hisce sectarij , Actuari corum Basilidiani , apud Clementem Alexandrinum 1. strom. quorum aliqui cum Christum statuerent natum mente Iulio , alii vero mente Maio , longè alter de mente concepti Christi philosophabantur , quām cum Ecclesia fecerimus . Nobis samē pluris est vniuersus Ecclesiasticus , quam omnium sectariorum dilputationes & argumentationes . Cum ergo Ecclesia messem concepi , in Dipeira vtero Verbi , statuat Martium ; non est dubitandum erat segreges illos , siue nouos , siue antiquos alter de eis mente quem inuestigamus philosophatos . Partes bene multos in rem nostram laudat Canisius lib. 3. Mar. cap. 12. sub finem . Chrysostomum inquam , (quamquam alios mihi à Chrysostomo videatur , autor homilie de nativit. Baptista , qua id apud Chrysostomum fusè confirmatur ;) Augustinum , Cyriillum Alexandrinum , Bedam , Orolum , & auctorem qq. ad Antiochum Principem in 17. vbi hæc ratio concepti Marij mense Christi Domini traditur ; quod congruum fuerit , quo mense condius primū est mundus , eodem per inflationem de celo venientem , secutæ mox reparatiōis felicem cursum auspici . Alias prætexta delecti ad hoc mysterium mensis Mattij convenientes rationes , profertur Azor. t. 2. l. 1. c. 17. q. 2. & Toletrus in cap. 1. Luca annot. 38.

281. Diem eiusdem mensis , tanti mysterij exhibitione consecutum , eadem Ecclesiastica traditio Catholicis omnibus indubitate , statuit 25. Matij , quo Angelica ad Virginem annuntiatio tecolitur . Diferentia ita habent S. Augustinus 4. Trinit. cap. 5. Athanasius q. 17. ad Antiochum . Beda lib. 1. in Luc. cap. 3. Calendarium Græcorum 25. Matij . Zacharias Chrysopolit. lib. 1. monostaffi c. 3. Huc etiam Beda l. de natura rerum c. 47. refert antiquum nonnullorum usum , annos salutis , initiandi à 25. Matij , quod inde cœperit salus nostra concepto ea die Christo . Quis vero fuerit hebdomada dies is , in quem eo anno 25. Matij dies cecidit , controv[er]sia est : quibusdem , ut Saliano anno mundi 4052. num. 59. affirmantibus fuisse diem Mercurij , id quod Astronomicis supputationibus conficit : alijs conuentibus fuisse diem Veneris , quod Mathematicis item subductionibus firmat Azorius t. 2. lib. 1. cap. 17. q. 3. annuit Bonacina disp. 1. de incarn. q. 4. p. 1. num. 8. eleganterque Rupertus l. 3. de diu. off. F f cap. 19.

cap. 19. quem audire iudicat, quia egregium mysterium ea in re degredit. [Mirabilis (inquit) plausus noster, qui ut dictum est, Dominica nocte natus est, feria sexta conceptus est. Nam si superius Scriptos illius anni quinque concuentes, vni Aprilis regulari adjicias, fiunt sex. Cum autem sexta feria mensis Aprilis incipitur, profecto octauo kalendas Aprilis, sexta nihilominus feria habetur, quando Dominicam annunciationem habemus. Igitur prius, atque pulchrum ordinem, prudamque dispositionem in hoc salutis nostra opifice mirantes veneramur, qui die qua veterem formavit Adam de limo terra, nouum reformatum ceperit hominem de vera carne Virginis Mariae, eadem nihilominus die redemptor mortis passionem.] Ex Cyrilli Alexandrinii epistola ad Synodum Carthaginensem, conceputum eadem die & mortuum Christum confitmat Canisius lib. 3. Mat. c. 22. quod quamquam possit praecise ad numerum dicrum mensis referri, tamen ad diem quoque significatum, puta diem Veneris, quo Christus mortuus est, spectare potest. In re à longis Mathematicis subductionibus pendente, nec nisi longo disputationum anfractu terminanda, nolo arbitris federe.

Hora conceptionis Christi.

282. Hora, iuxta Toletum in cap. 1. Luca annot. 63. & Suarez t. 2. 3. p. disp. 9. lect. 5. fuit media nox, cum medium silentium tenerent omnia. Sic enim figuratum probè respondet figura, hoc est interconexioni primogenitorum Ægyptiorum facta per Angelum è celo media nocte delapsum, ut habeatur cap. 18. libri Sipientiæ. Praterquam quod cum conceptionis & natitatis tempora fuerint in Christo ordinatissima, sicut Christus media nocte natus est 25. Decembbris, ita eadem hora conceptus videtur, 25. Martij. Video hæc non omnino cogere; Ex alia verò parte traditionis Ecclesiasticeam hic silere. Quare non proflus abs re Vasques 3. p. d. 126. cap. 3. negat certi quicquid hæc in parte statui posse. Quæ tamen referebam, nec sunt improbabilia, nec proflus delitata fundamento. Confœcta sane res est, si constaret de hora qua Gabriel ad Virginem ingreßus est. Nam in clausula colloquij Gabrieli cum Maria, quod perbreve fuit, peractum est hoc mysterium, ut habet vñanmis Patrum consensus de quo mox. Incepit autem Mayo in 3. d. 4. q. ynica art. 1. qui colloquium illud protrahit, ab hora complectorum ad medianum usque noctem, quo toto tempore, luctatam, cum Angelo consensus expectante, Deiparam, comminiscitur Mayo. At hoc repugnat humiliati, & fidei, & summa docilitati tanta Virginis, ex quo de Dei voluntate fuit planè edœcta. Itaque non videtur dubitandum, colloquium illud non admodum longum fuisse, ut eius quoque apud Lucam representatio videtur prodere. Possemus ergo facile habere horam conceptionis Christi, si de hora salutare per Angelum Virginis, certò constaret. Nam Christus, nec ante finitum colloquium, nec aliquantum tempore post illud, sed statim in ipso consensu per Deiparam practici puncto, conceptus est, ut habet S. Chrysostomus in liturgia, in absolucione feria 2. verbis illis; [Gabriele dicente tibi Virgo Ave, cum voce incarnatus est omnium Deus in te sacrosancta arca.]

283. Pauci quidem Patres censentur anticipasse momentum illud, quod S. Petrus Alexandrinus relatus t. 2. Conc. Ephel. cap. 7. & sess. 1. Concilij Chalcedonensis, videri potest sensisse; affirmans illa Gabrielis verba ad Deiparam, *Dominum tecum*, significasse Verbum in Virginis vtero carnem factum. Profert quoque in eandem sententiam Rosedium tab. 9. pro Baronio, S. Hieronymum Epistola ad Principiam, assūmat, Deiparam quia conceperat Christum, salutari

plenam gratia. Itemque S. Ambrosum lib. 2. in Lucam cap. 2. quia dicit, recte Deiparam salutari gratia plena, quia confecuta est, ut gratia repleteretur auctore Tandem Gregorium Neoçesar. orat. 1. de Annunc. qui non dissimiliter exponit illud *gratia plena*. Sic enim scribit de Gabriele. [Hic ac ineffabilibus supernis potestibus ad sanctissimam Virginem deueniens, primum illis verbis *Ave gratia plena*, ipsam compellavit ac salvavit: qua quidem verborum voce ad eam facta, in ipsa maxaudiensi, Spiritus sanctus in immaculatum Virginis templum ingressus est; & sanctificata est mens eius, sive cum membris: Aetique natura ex aduerio, & concubitus procul, cum stupore spectantes naturam Dominum præter naturam, atque ad eum supra naturam, rem admirans in corpore perpetrantem, & per quæ diabolus arma deceraverat, per contraria nos Christus liberavit, afflumpro corpore, quod pati posset, ut noskum; ut deficienti humano generi, maiorem gratiam tribueret: Et ubi abundanter peccatum, superabundans & gratia.] Hos Patres fateor proferri, quasi censuerint ante conclusum Gabrieli cum Deipara colloquium, verbum factum esse carnem. Sed reuera nihil huiusmodi censuerunt, si non cortex verborum, sed ipsorum Patrum scopus, & textura orationis attendatur. Mens enim horum Patrum, & aliorum qui similes locuti sunt, dumtaxat fuit, indicare sublimissimum Deipara titulum, & radicem tantæ gratiae, quantum confecuta est, accommodando illi post factum verba Angeli, & demonstrando quod nunc sensu ea accipere & pie infligere possimus.

Itaque ratum esto quod dixi, Verbum non esse carnem factum, ante clausulam colloquij Gabrieli cum Deipara. Sed neque post eam, quia certum est, Verbum factum esse carnem, cum primum Deipara consensum exhibuit, quæ est constans Patrum doctrina, Athanasij serm. de Deip. Augustini serm. 18. de Sanctis, Damasceni 3. fidei c. 2. Gregorij 18. Moral. cap. 3. Basilij Seleucia orat. de Annunciat. Anastasij Papæ epistola ad Virginem, Sediulij lib. 2. Pachalij cap. 1. Ruperti lib. 1. de operibus Spiritus sancti cap. 9. passimque aliorum. Inter recentiores latè id confirmat Canisius lib. 3. Mar. cap. 22. fusè disputans contra fluctuationem Centuriatorum in hoc puncto. Et cum Angelus post exhibitum à Deipara consensum, non ponuerit in momento discedere; (esto paulò post, vel etiam statim, profundi simo honore, Deo carne circumambito; non sine stupore ac extasi exhibito, discesserit:) perspicuum videatur non recte Toletum in cap. 1. Luca annot. 114. negare Verbum conceptum esse presente adhuc Angelo. Rechè autem Euthymius Luce 1. admittit quod dixi. [Discit (inquit,) ab ea Angelus, simul ac iam per Verbum suum conceperat.] Annonunque reuera Patres illi quos Toletus pro se profert. Non enim quod Toletus ait, affirmat Christum fuisse dumtaxat conceptum cum primum Angelus recessit; sed cum primum conclusum est colloquium Angeli & Deipara, sive in momento practisi per Deip., consensus ab Angelo expediti. Post hoc enim momentum, atque ad eum conceptio iam Christo, recessit Angelus. Si ergo (ut affirmabam,) constare nobis posset, de hora qua Angelus salutationem Deiparam exorsus est; constaret quoque de hora qua Dei Verbum est conceptum, & factum caro. Sed quia de hora illa nemo scit, propterea non nisi probabilius assertui, horam Christi concepti fuisse noctem medium.

Breviculus capituli, & usus doctrine.

284. Breuem doctrinæ superioris traditæ summam, ut facilius hæreat, attemamus, in Christi humanitate effectuanda nullam virilem efficientiam intervenient. Ideo que

q[ue] probabilissimum est, corporis Christi configurationem vi feminis materni diuinitus eleuati peratam esse, ac etiam corpus subito perfecte organizatione rationale fuisse coniunctum. Vnde extenuit humanitas, quam eodem temporis momento, plenissime miraculi coniunctio, per modis vinculis productionem, cooperante instrumentaliter Deipatia diuinitus facta, ad Verbi aeterni suppositationem evertit, in facie Virginis vero, cum primum illa, afferentium lumen Angelo internuncio, praesitum voluit.

Opinione vero, cum peruentum hoc loco sit ad confirmationem diuini opificij tam eximij, adhibebit hic monitum à S. Bernardo propositum serm. 3. de nativitate Dom. in finem, quo vius totius huius doctrine continetur. [Obsecro vos dilectissimi, confidete diligenter quantum fecerit Deus pro vestra exhortatione & salute, ne infatuolus innescatur in vobis fermo tam viuis & efficax, fermo fidelis, & omni acceptione dignus, fermo non tam oris quam operis. Putatis fratres, patrum m[isericordia] molestem esse, si h[ab]ebo ipsum Verbum quod nunc loquor ad vos vacuum & sine aliqua virilitate deperire in cordibus vestis nostris? Et quis sum ego, aut quis est hic terminus? Si hunc tantillum vocis laborem iniuritem esse dolet homo pusillus, imo & nihil; quam illius indignabitur Dominus maiestas, si tantam eis operationem nostra aut ducitiae aut negligencia contingat enarratio? Averterat hoc à servis suis, qui pro eorum salute indure dignatus est formam ferui, vngeneritus Dei Patris, qui est super omnia Deus-benedictus in secula. Amen.]

SECTIO III.

Symbola sacra, de causa finali & productiva Christi Domini.

Quod circa Christi substantiam superius fecimus, que Scholasticè de ea dicta fuerant exornantes sacris symbolis ac emblematis, ad amoenitatem aliquam recitationi Scholastica conciliandam; hoc item loco prestandam videatur, sed pacè & delectu habitu. Quae ex innumeris huiusmodi expressionibus, quibus suis abhinc Christi eiusque producio, in Scriptis vel apud Patres adumbratur, felicem nonnullas huius institutione accommodatas.

CAPUT I.

Panis, Symbolum finis & effectus Christi Domini.

¶5. Vexabat orbem terrarum vniuersum fames, qualem nullam omnes retro historie adeò atrocem vel horrendam prodiderunt, quamvis multiplex reforatur & terribilis. Nam 4. Reg. 6. Benad. Syro obidente Samariam, facta est fames magna, donec venundaret caput alfini octoginta argenteis, & quarta pars cabri stercoris columbatum, quinque argenteis. Ibidem contigit truculentum factum, manus que ex pacto cum vicina, natum suum coxit, & sumpit cum ea in cibum: quo consumpto, vrgere trucum coniuncta caput, ad apparandas uti pepigerat ex manu cibibus similes epulas, ad quas fames terribilis adegerat. Hoc rendam cibationem alterius manus, ex filii canibus, præ acerbissima fame, per tempore Hierosolymitanæ obsidionis, describunt Iosephus lib. 7. belli cap. 7. & 8. ac Egesippus lib. 5. cap. 39. & 40. Quae apud Hieremiam in Threnis leguntur, Theop. Raynana de Christu.

de manibus mulierum misericordium coquentium filios suos, & parvulos suos ad mensuram palmae comedendum, itemque de parvulis in lino matrum præ fame deficientibus, & exhalantibus animas; ac deinde de pelle omnium exusta quasi elibano à facie tempestatum famis; hac inquam omnia, tristissimam inaudita tertiæ mæque famis præferunt speciem. Nec procul ab eo horro absunt qua Eusebius lib. 9. cap. 7. de fame sub Maximino orta scribit. Et qua habet Zonaras 6. annal. de fame Honorio impetrante excitata; cum audita est in Circo vox illa horrenda, ad ipsum Hononitum ditecta, pone preium carnis humanae. Quam dira item fames vicerit Placentinos & Romanos, obidente urbem Totila, videntibus Procopius lib. 3. de bello Gothico; apud quem lib. 11 sub Iustiniano per tempus belli Gothici in Piceno, 10. hominum milia fame consumpta produntur.

Fames orbis vniuersi, omnium dirissima.

286. Hæc omnia tametsi dira & horrenda, nihil ad famem quæ per annum millia quinque, non vnam aliquam provinciam, certosve in ea mortales, sed orbem vniuersum nemine incommodis subducto vexant, eò tertiis, quod animas ipsas à materiæ concretione liberas corripere, & æterna tenebula multiplicaret; eoque remotius à remedio, quod panis quo sedanda esset hæc famæ, in terra inueniri & confici non poterat. Suspirabant præ famæ hac; ad eam diuinitus suppeditandam, antiqui Patres, intentis in cœlum oculis, velut aquila. De eis quippe S. Gregorius 9. Mor. cap. 23. accipit illud Iobi 9. *Sicut aquila volans ad eam. Prospicentes enim escam hæc aquila, ut eiudem Iobi cap. 39. legitur, ad eam saliuarunt, & votis ardentissimis, ut tandem demitterent, famæque rabida vniuersum orbem opprimens depelleretur, experierunt.*

Miseratus tandem Deus famem vniuersi orbis, panem quo aleteret, & famæ sedaretur, submisit. In quam rem pulchre, ut æui illius ferebat poësis, Petrus Blesen. carmine de Euchar. cap. 2.

*Verbi dira famæ, homines alignando premebat,
Elwirien nec homo quod manducaret, habebat.
Angelicus pavis de catis venit ad ima.
Cum iam iam mundum succidere ultima lima.
Qui nostra carnis palea sua numina velans,
Innotuit mundo Deitatis signareuelans.
Noluit ergo suum puto antor plasma perire
Descendens, ut homo sua posset ad astra redire.
Totus corruerat homo, totus erat labefactus,
Occurrit Dominus pereundi viellima factus.]*

An alludit ad illud Prophetæ, cum panibus occurrite facienti? id est: pereunti.

De Christo pane ad eam sedandam dato loca veteris instrumenti.

Is panis est Christus Dominus, quod veteris non unice instrumenti testimonij illustrare, & ratione etiam confirmare non erit operosum. Nihil enim adeò per vniuersum scripturarum ambitum video repetitum, quam quod [sermo cato factus,] ut est apud Teuctilianum lib. de resurrectione cap. 37. [panis noster sit, in causam vite appetendus, & devorandus auditu, & ruminandis intellectu, & fide digerendus.] Illustrissimus est in hanc rem ex antiquo instrumento locus Hieremie 11. quo prænuntiatur maligna Iudeorum in Christum conspiratio, veribus illis concepta. *Venite, mittamus lignum in panem*